

บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า
: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ร้อยตำรวจโทมนุพัศ ศรีบุญลือ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

ROLES AND USE OF POWER OF CITIZENS IN THE ARREST OF
FLAGRANT OFFENDERS: A CASE STUDY OF PATHUMWAN AREA,
BANGKOK METROPOLITAN

Police Lieutenant Manupat Sriboonlue

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Sociology
Department of Sociology and Anythropology
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำ
ความผิดซึ่งหน้า: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร

โดย

ร้อยตำรวจโท มนุષ ศิริบุญลือ

สาขาวิชา

สังคมวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.สุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่าง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร.รัชชัย ปิตะนีละบุตร)

มนุพัศ ศรีบุญลือ: บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร (ROLES AND USE OF POWER OF CITIZENS IN THE ARREST OF FLAGRANT OFFENDERS: A CASE STUDY OF PATHUMWAN AREA, BANGKOK METROPOLITAN) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 202 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบทบาท การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน รูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตลอดจนข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ศึกษากรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนที่เคยมีประสบการณ์จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตพื้นที่ปทุมวัน จำนวน 12 ราย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี อันดับแรก เป็นบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย อันดับสอง และเป็นบทบาทการช่วยเหลือสังคม อันดับสุดท้าย
2. การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เข้าใจว่ามีกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด
3. ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า คือ การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน ต้องครบองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ และขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชน ขณะจับกุมตัวคนร้าย คือ หากบุคคลซึ่งจะถูกจับกุม ชัดขวางหรือจะขัดขวางการจับกุม หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ประชาชนผู้จับกุมมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น
4. รูปแบบวิธีการ ของประชาชน ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จำแนกตามพฤติกรรมของคนร้ายขณะถูกจับกุม พบว่า มีกรณีคนร้ายยินยอมให้จับกุม กรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม กรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุม กรณีคนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม
5. ข้อจำกัดด้านกฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ การขาดกฎหมายคุ้มครองประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ อาวุธ จำนวนคน เป็นต้น

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....ลายมือชื่อนิติ.....
 สาขาวิชา.....สังคมวิทยา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา.....2554.....

5280724424: MAJOR CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE

KEYWORDS: ROLES / POWER / CITIZEN / ARREST / FLAGRANT/OFFENDERS

MANUPAT SRIBOONLUE: ROLES AND USE OF POWER OF CITIZENS IN THE ARREST OF FLAGRANT OFFENDERS: A CASE STUDY OF PATHUMWAN AREA, BANGKOK

METROPOLITAN. ADVISOR: ASSOC PROF.JUTHARAT UA – AMNOEY, Ph.D. , 202 pp.

This research aims to study the knowledge and understanding of citizens regarding the roles in using their power to arrest the flagrant offenders, the characteristic and method of arresting flagrant offenders as well as legal limitation and enforcement by the citizens in arresting the flagrant offenders. A case study of Pathumwan area in Bangkok metropolitan includes 12 persons. The researcher has studied from related documents and applied qualitative research through in-depth interviews, analysis, and data presentation in descriptive manner.

The research outcomes reveal that:

1. Those who provided information understand and know about the roles of citizens in the arrest of flagrant offenders. Primarily, it is the role of good citizens. Secondly, it is the role according to the laws. Lastly, it is the role in helping the society.

2. According to the exercise of power to arrest the flagrant offenders by citizens, it was found that most of those who gave the information understand that the law gives power to the citizens to arrest the flagrant offenders, but they do not know which law it is.

3.The extent of the citizens' power in arresting the flagrant offenders is to arrest the flagrant offenders by complying to the legal requirements. The extent of citizen's power in arresting the offender is that if the one who is to be arrested has obstructed or tries to obstruct the arrest or has escaped or tries to escape, the citizens who arrest him shall have the power to use any methods or protections which are suitable to the situation of such arrest.

4. The characteristic and methods of arrest made by the citizen who arrests the flagrant offender who violates the laws can be classified according to the behaviors of the offenders when he is being arrested. It was found that there are cases when the offender consents to be arrested, runs away trying to escape the arrest, fights in order to obstruct the arrest, and refuses that he did not commit the wrongdoing while being arrested.

5. The limitation of the law that permits the citizens to arrest the flagrant offenders include the lack of laws that protect the citizens who arrest the flagrant offenders. The limitation in term of law enforcement by citizens who arrest the flagrant offenders includes the physical characteristics, weapons, and number of person.

Department:**Sociology and Anthropology**..... Student's Signature:.....

Field of Study:.....**Sociology**..... Advisor's Signature:

Academic Year:**2011**.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆในการทำวิจัยด้วยดีตลอดมา ได้รับความกรุณาและสนับสนุนเอาใจใส่อย่างดีจาก อาจารย์ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่าง ประธานกรรมการสอบ และรองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร.รัชชชัย ปิตะนิละบุตร กรรมการ ในด้านวิชาการและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างพนักงานรักษาความปลอดภัย ประชาชนทั่วไปที่เคยมีประสบการณ์จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลา ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลรายละเอียดด้วยความเต็มใจ เป็นผลให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายนี้ใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พันตำรวจเอกมนตรี ศรีบุญลือ นางมลิวรรณ ศรีบุญลือ นักเรียนช่างฝีมือทหารมณฑล ศรีบุญลือ และด.ญ.มนัสพร ศรีบุญลือ บิดา-มารดา-น้องชาย-น้องสาว ที่ให้ความรัก กำลังใจ และทุนการศึกษาวิจัยแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด จนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 โจทย์การวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาชญากรรม.....	8
ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาอาชญากรรม	
2.1.1 แนวคิดการศึกษาสังคมระดับมหภาคและระดับจุลภาค (macroµ level).....	8
2.1.2 แนวคิดวัฒนธรรมกับการควบคุมสังคม.....	9
2.1.3 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (crime control).....	15
2.2 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	21
2.2.1 แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	21
2.2.2 ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	28
(community empowerment and participation)	

สารบัญ

	หน้า
2.2.3 ทฤษฎีหน้าต่างชำรุด (theory of broken windows)	29
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท อำนาจ หน้าที่ของพลเมืองดี การจับและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	30
2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท.....	30
2.3.2 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของอำนาจ.....	31
2.3.3 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของหน้าที่พลเมืองดี.....	34
2.3.4 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับกุมผู้กระทำความผิด	37
2.3.5 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	39
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	46
2.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	47
3.ระเบียบวิธีวิจัย.....	48
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	48
3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	48
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
4.ผลการวิจัย อภิปรายผลและตอบใจทฤษฎีวิจัย.....	52
4.1 ผลการวิจัย.....	53
กรณีศึกษาที่ 1 การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์.....	53
กรณีศึกษาที่ 2 การจับกุมคดีเด็กนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท.....	58
กรณีศึกษาที่ 3 การจับกุมคดีลักทรัพย์.....	63
กรณีศึกษาที่ 4 การจับกุมคดีลักหมวกกันน็อค.....	69
กรณีศึกษาที่ 5 การจับกุมคดีเด็กลักสินค้าร้านกีฟชี้อป.....	73
กรณีศึกษาที่ 6 การจับกุมคดีลักเครื่องสำอางร้านวัตสัน.....	78

สารบัญ

หน้า

กรณีศึกษาที่ 7 การจับกุมคดีวิ่งราวกระเป๋าเงินติดมหาวิทยาลัย.....	84
กรณีศึกษาที่ 8 การจับกุมคดีแก๊งล้วงกระเป๋า.....	90
กรณีศึกษาที่ 9 การจับกุมคดีหญิงลักสินค้าก๊อปปี้.....	96
กรณีศึกษาที่ 10 การจับกุมคนร้ายวิ่งราวสร้อยขนรถโดยสารประจำทาง.....	101
กรณีศึกษาที่ 11 การจับกุมคนร้ายลักน้ำมันรถจักรยานยนต์.....	106
กรณีศึกษาที่ 12 การจับกุมคนร้ายล้วงกระเป๋าในห้างสรรพสินค้า.....	112
4.2 อภิปรายผลและตอบโต้การวิจัย.....	118
4.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุม.....	118
ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า	
4.2.2 ความรู้ความเข้าใจในการใช้อำนาจจับกุม.....	126
ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน	
4.2.3 รูปแบบวิธีการในการจับกุมและขั้นตอนภายหลังจับกุม.....	135
ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า	
4.2.4 ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชน.....	141
ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า	
5.สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	144
5.1 สรุปผลการวิจัย ตอบโต้และวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	144
5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	148
5.3 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย.....	148
รายการอ้างอิง.....	151
ภาคผนวก.....	157
ภาคผนวก ก. แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย.....	158
ภาคผนวก ข. ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	167
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	202

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงชนิดและรูปแบบวิธีการควบคุมทางสังคม.....	14
2. ตารางแสดงรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้.....	49
3. ตารางแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คะแนนจาก.....	53
แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในระดับสูง/ต่ำ กว่าคะแนนเฉลี่ย	
4. ตารางแสดงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาชน.....	119
ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของแต่ละบุคคล	
5. ตารางแสดงระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจับกุม.....	123
ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย	
6. ตารางแสดงผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	166
จำนวน 12 ราย จำแนกรายชื่อ	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดทางอาญาในประเทศไทยและนานาประเทศทั่วโลกนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ตามอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากร แม้ว่ารัฐจะเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่และเครื่องมือต่างๆของรัฐในการป้องกันและปราบปรามให้มากขึ้นตลอดมา แต่ก็ยังไม่เพียงพอเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาประเทศในด้านต่างๆอยู่อีกมาก งบประมาณที่จะนำมาใช้เพิ่มเติมจำนวนเจ้าหน้าที่และเครื่องมือต่างๆ ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมก็มีอยู่อย่างจำกัด การที่จะรอหรืออาศัยแต่กำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความจำเป็นทั้งในด้านประชาชนและรัฐเองที่จำต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ที่จะเป็นการบรรเทาปัญหาและอุปสรรคในเรื่องดังกล่าวนี้

ในส่วนของราษฎรได้มีการริเริ่มช่วยเหลือตัวเองในการป้องกันอาชญากรรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ดำเนินธุรกิจที่มีความเสี่ยงภัยต่อปัญหาอาชญากรรมสูง เช่น บริษัท ห้างร้าน และธนาคารต่างๆ ได้มีการจ้างพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เพื่อการป้องกันภัยหรืออาชญากรรมขึ้น ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) ทั้งนี้เป็นทั้งในลักษณะของการจัดจ้างเป็นพนักงานของตนเอง และการจ้างบริษัทหรือกลุ่มบุคคลซึ่งให้บริการในด้านนี้โดยเฉพาะ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีให้เห็นกันอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร และมีแนวโน้มที่จะมีเพิ่มมากขึ้นต่อไป

ส่วนในด้านของรัฐนั้นหน่วยงานของรัฐบางหน่วยก็มีการจัดจ้าง หรือจัดตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) ขึ้นเป็นการเฉพาะด้วย ส่วนหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ก็ได้มีการดำเนินการ ตลอดจนหาวิธีการที่จะให้ประชาชนหรือราษฎรเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการณรงค์ให้ราษฎรแจ้งข่าวหรือเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม การให้กำลังใจหรือสิ่งตอบแทนแก่พลเมืองดีในกรณีที่ได้รับอันตรายจากการเข้าร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม นอกจากนั้นหน่วยงานอื่นๆ ยังได้มีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรต่างๆ ของราษฎรขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เช่น กิจกรรมลูกเสือชาวบ้าน กิจกรรมอาสาศึกษา

ดินแดน โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ โครงการไทยอาสาป้องกันชาติ ซึ่งการรวมกลุ่มของราษฎรอาสาสมัครต่างๆเหล่านี้ แม้จะมีจุดมุ่งหมายเน้นหนักไปในด้านการรักษาความมั่นคงของชาติ แต่ก็เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมควบคู่กันไปด้วย

การดำเนินการทั้งของประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐดังกล่าวมาแล้วจะมีขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่ง ในกระบวนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม คือขั้นตอน “การจับกุมผู้กระทำความผิด” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อระงับการกระทำความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งนับได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งในแง่ของผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และผลที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษาด้วย เพราะผู้ที่ถูกจับเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยหรือต้องหว่ากระทำความผิด เราจึงต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาของศาล และผลทั้งสองประการดังกล่าว จะเป็นไปในทางปฏิภาคซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้าจะทำให้เกิดผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นเพียงใด รัฐก็ยิ่งมีความจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจแก่ราษฎร ในการจับกุมและให้ความรู้ความเข้าใจกับราษฎร ในการใช้อำนาจดังกล่าวในทางกลับกัน ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลจากการถูกรายการจับเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย เพราะฉะนั้นรัฐจึงมีหน้าที่กำกับควบคุมการใช้อำนาจจับกุมของราษฎรให้อยู่ในกรอบของความเหมาะสม รวมทั้งการเผยแพร่ให้ความรู้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐทางหนึ่งด้วย

เนื่องจากการจับกุมผู้กระทำความผิดนับได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล และมีผลกระทบต่อความสงบและความมั่นคงของรัฐและสังคมโดยรวมด้วยดังกล่ามาแล้ว การกำหนดแนวนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการจับกุม จึงจำเป็นจะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยเรา ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของราษฎร ในการจับกุมผู้กระทำความผิด นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งที่รัฐสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวนโยบายของรัฐ ดังนั้น จึงควรที่จะได้มีการศึกษาว่าบทบัญญัติดังกล่าว ตลอดจนบทบัญญัติในกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ในการจับ และการให้ความคุ้มกันและตอบแทนของรัฐต่อผู้ที่กระทำการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้น มีความเหมาะสม หรือมีข้อบกพร่องที่จะนำไปใช้ให้เกิดผลในการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย ตลอดจนการปฏิบัติได้อย่างแท้จริงเพียงใด

ปกติแล้วการจับกุมผู้กระทำความผิดจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากการจับเป็นการบังคับบุคคลตามกฎหมายและเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งยังขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเป็น

กฎหมายสูงสุดของประเทศว่า การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจจับกุมบุคคลหนึ่งบุคคลใด ถือเป็น การกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นอย่างร้ายแรง กฎหมายจึงมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นส่วนใหญ่ เพราะผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม จากกระบวนการขั้นตอนต่างๆ และได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายแล้ว จึงถือว่าเจ้าหน้าที่รัฐเป็นตัวแทนของสังคมในการบังคับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าหน้าที่รัฐจะมีอุปกรณ์เครื่องมือ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เพียงใด แต่เจ้าหน้าที่รัฐเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดยังนับได้ว่ามีจำนวนน้อย ดังนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่รัฐจะพบเห็นคนร้ายขณะกระทำความผิดจึงมีน้อยกว่าโอกาสที่ประชาชนจะพบเห็น เป็นเหตุให้กฎหมายเปิดช่องให้ประชาชนมีอำนาจในการจับกุมคนร้ายซึ่งตนได้พบเห็นขณะกระทำความผิดซึ่งหน้าเอาไว้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม จับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษตามกฎหมายได้มากขึ้น อีกทั้งเป็นการให้อำนาจประชาชนปกป้องสิทธิของตน หากถูกผู้อื่นละเมิด ประชาชนผู้นั้นก็อาจให้อำนาจจับกุมผู้ที่ละเมิดสิทธิตนได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่เงื่อนไขการใช้อำนาจจับกุมดังกล่าวของประชาชนก็มีข้อจำกัดตามกฎหมาย ประชาชนไม่อาจจับผู้ใดได้เลย หากไม่เข้าข้อยกเว้น กล่าวคือ หากไม่พบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าและความผิดซึ่งพบเห็นขณะลงมือกระทำนั้น ไม่ถูกบัญญัติไว้ตามกฎหมายให้ประชาชนมีอำนาจจับกุมได้ ประชาชนก็ไม่สามารถใช้อำนาจดังกล่าวได้ ดังที่กล่าวข้างต้น การจับกุมผู้กระทำความผิดถือเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของพลเมือง เมื่อการใช้อำนาจจับกุมดังกล่าวถูกกระทำโดยประชาชนซึ่งไม่ได้ผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรมดังเช่นเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมายจึงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ รวมทั้งข้อจำกัดหลายประการไว้ เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในแง่ของการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและคุ้มครองสิทธิของพลเมืองที่ถูกจับกุม อันส่งผลให้เกิดความเหมาะสม เป็นธรรมกับทุกฝ่ายต่อไป

ดังเช่นที่ปรากฏตามข่าว¹ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2552 ชาวบ้านล้อมจับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งไปเข้าไปรีดไถ ชิงทรัพย์ประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนวัดไผ่ตัน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จนผู้เสียหายร้องตะโกนให้เพื่อนบ้านช่วยกันล้อมจับกุมตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวพร้อมพวกรวม 2 คนไว้ได้และควบคุมตัวผู้ต้องหาส่งสถานีตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ได้ทราบข้อมูลจากหัวหน้าชุมชนว่า ก่อนเกิดเหตุ มีชายแอบอ้างเป็นตำรวจบุกเข้ามาในชุมชนหลังเวลาเที่ยงคืน โดยเข้าไปตรวจหาคนต่างด้าว และเมื่อพบคนต่างด้าวชาวพม่าก็จะรีดไถเอา

¹ เอ็มไทย, รวบจับตำรวจโจรชู้กรร โขกลวนลาม[ออนไลน์], 2 สิงหาคม 2552. แหล่งที่มา

ทรัพย์สิน เช่น เงินสด โทรศัพท์มือถือ สร้อยแหวนเงินทองต่างๆ ไป หากมีใครไปสอบถามก็ชักป็นขูบอกไม่เกี่ยวให้ลอยออกไป บางคนถึงกับถูกอาวุธปืนตบหน้า โดยชายคนดังกล่าวเข้ามารีดไถบ่อยครั้ง กระทั่งวันเดียวกันชาวบ้านในชุมชนได้รวมตัวกัน ขึ้น และแบ่งกำลังเป็นเวรยามคอยจับตาพฤติกรรมชายกลุ่มดังกล่าว จะเห็นได้ว่าถ้าหากชุมชนถูกรุกรานจากภัยอันตรายจากภายนอก ชาวบ้านในชุมชนก็จะร่วมมือร่วมใจกันปกป้อง รักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนของตน โดยการจัดแบ่งเวรยามกัน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน จนนำไปสู่การจับกุมตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐพร้อมกับพวกในที่สุด ดังนั้น เห็นได้ว่า เมื่อประชาชนพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า แม้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนก็สามารถเข้าไปจับกุมตัว ส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายได้ กรณีที่ปรากฏตามข่าวอ้างอิง จึงเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย และได้นำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง จะส่งผลให้การป้องกันปราบปรามตลอดจนการควบคุมอาชญากรรมเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่หากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ผิด ก็อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายได้ เนื่องจากการจับกุมผู้กระทำความผิดถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงต้องมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งการใช้อำนาจจับกุมดังกล่าวเป็นการกระทำโดยประชาชน ไม่ใช่กระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ฉะนั้นรายละเอียดข้อจำกัดต่างๆจึงเพิ่มขึ้น เพราะความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย หลักปฏิบัติ ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือของประชาชนยังถือว่าน้อย หากเทียบกับเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งได้รับการฝึกอบรมให้มาปฏิบัติงานด้านดังกล่าวโดยตรง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาและวิจัยในหัวข้อเรื่อง “บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท การใช้อำนาจตามกฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตลอดจนรูปแบบวิธีการในการจับกุม รวมถึงข้อจำกัดในการใช้อำนาจจับกุมดังกล่าว เพื่อจะได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ สำหรับนำไปส่งเสริมการปฏิบัติของประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมอาชญากรรมของสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจตามกฎหมายและรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาถึง ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบทบาท การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนในเขตปทุมวัน

2) เพื่อศึกษาถึง รูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนในเขตปทุมวัน

3) เพื่อศึกษาถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตการวิจัยในเชิงพื้นที่ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษาวิจัยในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายในด้านสถานที่ มีทั้งมหาวิทยาลัย ห้างสรรพสินค้า สนามกีฬา ไปจนถึงชุมชนแออัด แหล่งสลัม เป็นต้น

ขอบเขตประชากรผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในพื้นที่เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 ราย มาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอบเขตเนื้อหาที่ผู้วิจัยเน้นศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทการใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายตลอดจนลักษณะรูปแบบวิธีการในการจับกุม โดยผู้วิจัยจะคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามหลักเกณฑ์ขอบเขตประชากรข้างต้นเพื่อมาศึกษาข้อมูลและสรุปผลต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท การใช้อำนาจของตนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า
- 2) ทราบถึงขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย
- 3) ทราบถึงรูปแบบวิธีการของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า
- 4) นำผลการศึกษาเผยแพร่ต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงอำนาจของตนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า
- 5) นำผลการศึกษาเสนอต่อรัฐบาล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจากภาคประชาชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้านี้จะให้ความสำคัญกับกลุ่มแนวคิดทฤษฎีหลัก 4 ประการ คือ

- 2.1 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาชญากรรมตามแนวคิดทางสังคมวิทยาอาชญากรรม
 - 2.1.1 แนวคิดการศึกษาสังคมระดับมหภาคและระดับจุลภาค (macroµ level)
 - 2.1.2 แนวคิดวัฒนธรรมกับการควบคุมสังคม
 - 2.1.3 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (crime control)
- 2.2 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 2.2.1 แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 2.2.2 ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (community empowerment and participation)
 - 2.2.3 ทฤษฎีหน้าต่างชำรุด (theory of broken windows)
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท อำนาจ หน้าที่ของพลเมืองดี การจับและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท
 - 2.3.2 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของอำนาจ
 - 2.3.3 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย
 - 2.3.4 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับ
 - 2.3.5 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีสำคัญที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นกรอบทัศนะแม่บททางสังคมที่แนวคิดบทบาทของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายสังกัดอยู่ ขณะที่บางส่วนสนับสนุนอยู่เบื้องหลังแนวคิดบทบาทของประชาชนดังกล่าว กลุ่มทฤษฎีต่างๆเหล่านั้น ได้แก่

2.1 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาชญากรรมตามแนวคิดทางสังคมวิทยาอาชญากรรม

2.1.1 แนวคิดการศึกษาสังคมระดับมหภาคและระดับจุลภาค (macro & micro level)

การศึกษาปัญหาอาชญากรรมในบริบทของสังคมวิทยาอาชญากรรม² แบ่งการศึกษาออกได้เป็นสองระดับ เช่นเดียวกับรูปแบบการศึกษาสังคมศาสตร์อื่นๆ คือ การศึกษาระดับมหภาคและการศึกษาระดับจุลภาค การศึกษารูปแบบแรกนั้นได้รับอิทธิพลจากหลักปรัชญาของ Comte นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสบิดาแห่งสังคมวิทยา ซึ่งมีความเชื่อว่าความรู้ทางสังคมศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมมนุษย์ได้ โดยใช้หลักการมองสังคมภาพรวม และการวิเคราะห์สังคมอย่างเป็นระบบ (organismic analogy) ซึ่งเป็นการมองสังคมในแนวทางชีววิทยาว่า ระบบสังคมเป็นระบบการรวมตัวกันของปัจเจกชนอย่างสอดคล้องกัน โดยแต่ละส่วนต้องพึ่งพากันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้น การศึกษาสังคมให้เข้าใจต้องศึกษาสังคมในภาพรวมทั้งหมด และไม่สามารถเข้าใจได้โดยทำการศึกษาสังคมแต่ละส่วนแยกกัน

ส่วนการศึกษาสังคมแบบที่สอง เน้นศึกษาสังคมในระดับจุลภาค โดยได้รับอิทธิพลจากหลักปรัชญาของนักทฤษฎีชาวอังกฤษ คือ Herbert Spencer ซึ่งมีหลักปรัชญาตรงข้ามกับแนวแรก โดยเชื่อว่าการศึกษาหรือการมองดูที่แต่ละบุคคลในสังคมจะนำไปสู่ความเข้าใจสังคมในภาพรวม และการวิวัฒนาการของสังคมจะประสบความสำเร็จได้ต้องมาจากการปรับตัวที่ประสบความสำเร็จในเชิงก้าวหน้าของปัจเจกชนในสังคมนั้น และปัญหาสังคมตลอดจนการขัดขวางการเจริญก้าวหน้าของสังคมก็เกิดจากการที่ปัจเจกชนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมที่เป็นระบบได้ ดังนั้น การศึกษาปัญหาของสังคมจำเป็นต้องเริ่มต้นศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลในสังคมก่อน³

ในการศึกษาวิเคราะห์ “บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า” ครั้งนี้ ให้ความสำคัญกับหลักการศึกษาระดับจุลภาคตามแนวทางของสเปนเซอร์ที่เชื่อว่า ถ้าปัจเจกชนที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนและประชาสังคมในระดับท้องถิ่นสามารถคิดริเริ่ม วางกลยุทธ์ บริหารจัดการ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของแต่ละส่วนย่อยๆ ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมแล้ว ย่อมส่งผลให้ชุมชนนั้นๆ สามารถควบคุมอาชญากรรมในพื้นที่ของตนได้ อย่างเป็นผลดียิ่งขึ้น สามารถช่วยสนับสนุนงานของภาครัฐในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้อีกทางหนึ่ง อันเป็นการช่วงชิงการควบคุมพื้นที่ปลอดภัยให้กับประชาสังคมคืนจากบรรดาอาชญากร

² จูอาร์ตัน เอื้ออำนวย, ยุติธรรมชุมชน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551), หน้า 23-29.

³ พรชัย ชันดีและคณะ, ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คเน็ต, 2543), หน้า

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน จะส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันตนเองและชุมชนจากอาชญากรรมด้วยวิธีการใช้อำนาจจับกุมดังกล่าวทำให้อาชญากรรมถูกลดพื้นที่ ถูกลดทอนอำนาจอิทธิพลที่ครอบคลุมความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมของผู้คนลง ได้รูปแบบหนึ่ง

2.1.2 แนวคิดวัฒนธรรมกับการควบคุมสังคม

Edward Tylor⁴ ให้นิยาม “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึง สิ่งซับซ้อนซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม จรรยา กฎหมาย ประเพณี และสรรพสิ่งต่างๆ ที่มีขึ้น รวมถึงความเคชินต่างๆ ที่ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

วัฒนธรรมควบคุมสังคมได้โดยส่งอิทธิพลผ่านทางเครื่องมือต่างๆ⁵

บรรทัดฐาน (norms) หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์และความคาดหวังของสังคมซึ่งเป็นแนวทางกำหนดแบบแผนความประพฤติของสมาชิกสังคม ทั้งในลักษณะห้ามทำและให้ทำ สังคมใช้บรรทัดฐานเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อลดการตัดสินใจ เพราะบรรทัดฐานจะบอกให้ทราบว่าควรปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์ต่างๆ จึงทำให้บรรทัดฐานถูกนำมาใช้ควบคุมสังคมในระดับต่างๆ กัน แต่หากบรรทัดฐานล่มสลายลง คือไม่สามารถปกป้องคุ้มครองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกหรือเป้าหมายของกลุ่มได้คนก็จะเลิกใช้บรรทัดฐาน

บรรทัดฐาน แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) วิถีประชา (folkway) เป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยทั่วไปจนเกิดความเคชินไม่รู้สึกรู้เป็นภาระเมื่อปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนก็ไม่มีผลลงโทษอย่างรุนแรง วิถีประชาหมายรวมถึงการใช้ภาษา การใช้ระบบเงินตรา การใช้ระบบดวงวัด การฉลองวันเกิด ชั่วโมงทำงาน หรือเวลาราชการ สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นงานสำคัญสำหรับผู้ชาย -ผู้หญิง การประพฤติอันเหมาะสมแก่การเป็นสุภาพบุรุษ การสวัสดิ์เพื่อนฝูง สไคล์การแต่งบ้าน การสันทนการ วิธีการเลี้ยงเด็ก การสละเก้าอี้ให้สุภาพสตรีนั่งในรถเมล์ การทาลิปสติก การไม่สูบบุหรี่ในสถานที่แออัด และรวมถึงแบบแผนการใช้ชีวิตในชุมชนด้วย

⁴ Cohen, B, and Orbuch, Introduction to Sociology (Singapore: McGraw-Hill's College Review Book Publishing Company).

⁵ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 262-263.

2) จารีตหรือกฏศีลธรรม (mores) เป็นบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม (moral) และข้อห้ามทางสังคม (taboo) ใช้กับการแต่งงาน ความสัมพันธ์ทางเพศ ฯลฯ โดยการบังคับให้กระทำหรือห้ามกระทำหนักแน่นกว่าวิถีประชา ใครที่ฝ่าฝืนจะได้รับการตอบโต้ด้วยความรู้สึกที่รุนแรงกว่า

3.กฎหมาย (law) เป็นบรรทัดฐานที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างเป็นระบบ และเป็นทางการ เพื่อควบคุมความประพฤติสังคมให้อยู่ในกฎ กติกา มารยาทที่กำหนดไว้ ผู้ประพฤติเบี่ยงเบนหรือผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย จะถูกลงโทษโดยตัวแทนที่ทำหน้าที่บังคับอย่างเป็นทางการ คือ ตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์ นอกจากนี้กฎหมายยังเปิดช่องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ด้วยการให้อำนาจกับประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ดังนั้น กฎหมายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมที่มีสถาบันการเมืองการปกครองเป็นหน่วยสนับสนุนตามกระบวนการนิติบัญญัติแห่งรัฐ จึงเป็นสถาบันควบคุมสังคมอย่างเป็นทางการที่มีอำนาจและอิทธิพลสูงมาก แต่เมื่อใดก็ตามที่ “กฎหมาย” ในฐานะวิธีการและรูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ควบคุมสังคมถูกฝ่าฝืน สังคมก็จะนำเอา “เรื่อนจำ” หรือ “คุก” มาทำหน้าที่แทนเพื่อกักขังผู้กระทำความผิดกฎหมายหรืออาชญากรไว้มิให้ออกไปทำอันตรายต่อสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง⁶

การควบคุมทางสังคมหรือแซงชั่น (sanction)⁷ เป็นวิธีการควบคุมสังคมที่สำคัญซึ่งทุกสังคมต้องใช้ กล่าวคือ วิธีการขจัดเกลาทางสังคมซึ่งช่วยสอนให้สมาชิกเรียนรู้ค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ แต่บางครั้งบางคนที่ประพฤตินอกกลุ่มนอกทางที่สังคมคาดหวังไว้ ดังนั้น สังคมจึงใช้วิธีการควบคุมด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมเสริมอีกทางหนึ่ง คือ วิธีการควบคุมทางสังคมด้วยการให้รางวัลหรือการลงโทษ โดยบุคคลหรือองค์การหรือสังคมเพื่อรักษาบรรทัดฐานให้สมาชิกปฏิบัติตาม

วิธีการควบคุมทางสังคมหรือแซงชั่น มี 2 วิธี คือ

1) การควบคุมทางสังคมหรือแซงชั่นเชิงบวกหรือเชิงปฏิฐาน (positive sanction) เป็นวิธีการควบคุมสังคมโดยให้กำลังใจแก่บรรดาสมาชิกที่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานสังคม สิ่งที่ได้คือรางวัลในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ รางวัลที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic reward) เช่น เหรียญตรา เชิดชูเกียรติยศ หรือ

⁶ Persell, C. *Understanding Society: An Introduction to Sociology* (third edition. New York: Harper & Row, Publisher, 1990).

⁷ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, *ยุคธรรมชุมชน* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551), หน้า 25-29.

รางวัลทางวัตถุ (physical reward) ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดสถานภาพทางสังคม เช่น ทรัพย์สินเงินทอง ความมั่งคั่ง และอำนาจเหนือบุคคลอื่น เป็นต้น

2) การควบคุมทางสังคมหรือแซงชั้นเชิงลบหรือเชิงนิเสธ (negative sanctions) เป็นวิธีการควบคุมทางสังคมเพื่อยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สิ่งที่ทำให้คือ การลงโทษโดยอาจกระทำทั้งการใช้กำลังบังคับอย่างเปิดเผยหรือโดยการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ รวมถึงการระงับสิทธิขั้น มูลฐานของมนุษย์ตามธรรมชาติ เช่น การห้ามมิให้ใช้เสรีภาพในการพูด เขียน พิมพ์ เป็นต้น การลงโทษที่รุนแรงที่สุด คือ การตัดออกจากสังคมด้วยการประหารชีวิต

ระดับการควบคุมทางสังคมหรือแซงชั้น มี 3 ระดับ คือ

1) ระดับปัจเจกบุคคล (individuals) เป็นวิธีการควบคุมสังคมโดยการให้รางวัลหรือให้การลงโทษระหว่างบุคคล ได้แก่ การยืม การยกย่องชมเชย ให้ของขวัญ เข้าไปใกล้ชิดสนิทสนม การนี้วหน้า การเลิกิ้ว การบ่น การถอยออกห่างไม่เข้าไปใกล้ชิดสนิทสนมด้วย และวิธีอื่นๆอีกหลายวิธี ตามแต่มนุษย์จะสรรหามาใช้เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี คือ เกิดกระแสอิทธิพลทางบวกแก่การปฏิบัติตาม หรือเกิดความทุกข์ น่าสังเวช คือ เกิดกระแสอิทธิพลทางลบอันเป็นการลงโทษแก่การไม่ยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานสังคม

2) ระดับองค์การ (organization) วิธีการที่ใช้ในระดับองค์การยังคงใช้วิธีการเสมือนหนึ่งการจัดฉากเล่นละครด้วยการให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลงโทษแก่พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในระดับที่เป็นทางการมากขึ้น ผ่านทางสถาบันต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน หน่วยงานต่างๆ โดยผู้มีอำนาจเหนือการบริหารจัดการองค์การต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน หน่วยงานต่างๆ โดยผู้มีอำนาจเหนือการบริหารจัดการองค์การต่างๆ เป็นผู้กำหนดอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทนต่อผลงานที่ต้องการระยะเวลาการทำงาน ชนิดของงาน ขนาดและสถานที่ทำงาน โอกาสในการเลื่อนระดับตำแหน่ง รวมทั้งโอกาสที่ควรได้รับการสรรเสริญยกย่องหรือตำหนิติเตียนทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ซึ่งเขามีอิทธิพลกำหนดทั้งการให้รางวัลและการลงโทษ รวมถึงการทำให้สมาชิกสังคมรู้สึกอับอายขายหน้า หรือรื้อร่นกระวนกระวายซึ่งเป็นการลงโทษในอีกลักษณะหนึ่ง เป็นต้น

3) ระดับสังคม (society) ในระดับสังคมส่วนใหญ่จะให้รางวัลและลงโทษแก่สมาชิกผ่านทางระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์การ เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าอำนาจในการแซงชั้นขององค์การนั้น ถูกตกย้ำให้เข้มข้นมากขึ้นด้วยระดับของชื่อเสียงเกียรติยศที่สังคมให้ค่าแก่ทรัพย์สินเงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ และอิทธิพลขององค์การดังกล่าว ย่อมส่งผลไปยังปัจเจกบุคคลที่อยู่ในองค์การให้ปฏิบัติตามกระแสอิทธิพลนั้น นอกจากนี้สาธารณชนได้เฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิดผ่าน

ทางสื่อมวลชน ดังนั้นการกระทำต่างๆทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศ จึงสามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว สามารถติชมการกระทำดังกล่าวได้อย่างทันทีเช่นกัน อันเป็นการควบคุมทางสังคมโดยประชาชนผ่านทางสื่อมวลชนอีกทางหนึ่ง และในระดับสังคมได้ใช้วิธีการแข่งขันในรูปแบบของการลงโทษผ่านทางมาตรการต่างๆทางกฎหมาย เช่น การปรับ การจับกุมดำเนินคดี การจำคุกต่อพฤติกรรมที่กำหนดไว้ว่าฝ่าฝืนบรรทัดฐานอย่างชัดเจนอันเป็นระดับสูงสุดที่สังคมกระทำได้

รูปแบบของการควบคุมทางสังคม มี 2 รูปแบบ คือ

1) การควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (informal sanctions) เป็นรูปแบบการแข่งขันที่ใช้ในกลุ่มปฐมภูมิและชุมชนขนาดเล็ก โดยใช้วิธีการควบคุมสังคมผ่านกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองอย่างใกล้ชิดต่อการกระทำของบุคคลแต่ละคนภายในกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลเหล่านั้น ได้แก่ ครู พระ นักบวช กลุ่มเพื่อน หรือถ้าจะใช้วิธีการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการผ่านบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ห่างออกไปจะทำการควบคุมทางสังคมโดยวิธีการเล็กๆ การชูชบิณินทา การวิพากษ์วิจารณ์ หรือหัวเราะเยาะ

การควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น “แรงกดดันนอก รูปแบบในการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยม ”⁸ ซึ่งค่อยๆขัดเกลาให้บุคคลใช้ชีวิตไปตามความคาดหวังของผู้อื่นได้แม้ในวิถีทางที่เขาไม่พึงปรารถนาก็ตาม สิ่งเหล่านี้ได้แก่ ความกลัวที่จะถูกขับไล่ออกจากกลุ่ม การหัวเราะเยาะ การบังคับด้วยวาจาและโดยกำลังกาย และการควบคุมทางสังคมเชิงลบอื่นๆ รวมทั้งการควบคุมทางสังคมเชิงบวก ได้แก่ การยืมให้หรือการตบไหล่เบาๆ ส่วนมีอิทธิพลต่อวิธีการที่นั้งในชั้น วิธีการพูดคุย เสื้อผ้าที่สวมใส่ และอื่นๆอีกมากมาย

ในชุมชนเล็กๆ ใช้การควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการเพื่อควบคุมพฤติกรรม เบี่ยงเบนเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้รูปแบบเดียวกับสังคมเมืองอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือ การเล็กๆ นู้นี้ หน้า ทำหน้าบึ้งใส่ คำว่ากล่าว หรือประนาม แต่ในชุมชนเช่นว่านั้นการกระทำดังกล่าวคือการลงโทษที่รุนแรงราวกับว่าเป็นการเขินตี ดัดแขนตัดขา หรือประหารชีวิตก็ได้ บางครั้งการควบคุมทางสังคมในชุมชนเล็กๆ ที่มีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองจะใช้การควบคุมทางสังคมบางลักษณะที่ค่อนข้างก้าวร้าวรุนแรง ดังเช่น ชาวเอสกีโมจะลงโทษคนที่ป็นชู้กันหรือคนที่ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่นหรือรบกวนต่อความรำคาญให้กับกลุ่มด้วยการฆ่าทิ้ง เป็นต้น แต่ความเบี่ยงเบนในลักษณะดังกล่าวก็มักจะไม่ค่อยเกิดขึ้นในสังคมแบบนั้น เพียงแต่ปรากฏเป็นคำสอนตักเตือนทางสังคมที่มีอิทธิพลในการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการสำหรับสังคมเล็กๆ เช่นนั้น

⁸ Light, R.D. and Keller, S. Sociology (Third Edition. New York: Alfred A. Knopf, 1982).

ส่วนในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนพบว่าการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ ยังคงมีอิทธิพลมากกว่าการควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการ งานวิจัยของ Hollinger and Clark⁹ พบว่าการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการที่แสดงออกโดยเพื่อนร่วมงานในกรณีที่มีการลักขโมยของเกิดขึ้นแต่หาตัวผู้กระทำผิดไม่ได้ นั้น มีอิทธิพลกดดันความรู้สึกร่วมกันมากกว่าการที่ผู้จัดการเป็นผู้ทำการประณามการกระทำดังกล่าวและเมื่อไม่นานมานี้ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับการลักทรัพย์ในห้างสรรพสินค้าและการเสพกัญชา พบว่าการถูกเพื่อนรังเกียจเฉียดฉิวนั้นมีอิทธิพลรุนแรงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวมากกว่าการถูกดำเนินคดีตามกระบวนการทางกฎหมาย

อย่างไรก็ตามในอีกแง่มุมหนึ่งพบว่า สังคมเราขณะนี้ล้วนแล้วแต่สวมหน้ากากเข้าหากัน และใช้วิธีการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เนื่องจากคนส่วนใหญ่คบหาสมาคมแบบไม่สนิทสนม (heterogeneous) และไม่เป็นกันเอง (impersonal) ซึ่งแตกต่างไปจากสังคมดั้งเดิม สังคมลักษณะนี้อาจมีความขัดแย้งทางสังคมเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้การควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการ คือ ใช้กระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

2. การควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการ (formal sanctions) เป็นรูปแบบการบังคับควบคุมและกดดันให้มีการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมโดยตรง เรียกว่าเป็นการบังคับอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ กระบวนการยุติธรรม โดยที่ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ จัดว่าเป็นตัวแทนของสังคมที่ทำหน้าที่ควบคุมทางสังคมที่เคร่งครัดเป็นทางการมากที่สุด

การควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับการควบคุมทางสังคมเชิงบวกและการควบคุมทางสังคมเชิงลบ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

⁹ Thio, A. Sociology: An Introduction (New York: Harper Collins Publishers, 1992).

ตารางที่ 1 ตารางแสดงชนิดและรูปแบบวิธีการควบคุมทางสังคม¹⁰

ลักษณะ/รูปแบบ	แบบเป็นทางการ	แบบไม่เป็นทางการ
การควบคุมทางสังคมเชิงบวก	<ul style="list-style-type: none"> - เงิน ประทานเกียรติบัตร - เหรียญตรา รางวัล - การแต่งตั้ง เลื่อนระดับ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสรรเสริญ การยกย่อง - การรับรอง การขี้ม การจูบ - การตบหลังเบาๆ
การควบคุมทางสังคมเชิงลบ	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับ การจำคุก - การเนรเทศ - การประหารชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> - การหัวเราะ การตัดสิทธิ์ - การวิจารณ์ การขู่เชิญ - การให้สมญานาม

อนึ่ง การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่กินระยะเวลายาวนานไปตลอดชีวิตเช่นไร การควบคุมทางสังคมก็เป็นกระบวนการที่ยาวนานเช่นเดียวกัน ตัวแทนของสังคมในการควบคุมสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไปต่างๆกัน แต่กระบวนการที่พยายามจะชักชวนให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐานสังคมโดยใช้วิธีการควบคุมทางสังคม ทั้งทางบวกและทางลบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนั้นจะดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ตราบกระทั่งสิ้นชีวิตโดยไม่ผันแปรเป็นอื่น

ดังนั้น “บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า” จึงเป็นการควบคุมทางสังคมแบบเป็นทางการในเชิงลบ เนื่องจากกฎหมายให้อำนาจกับประชาชนในการจับกุมไว้ซึ่งการจับกุมนั้นวิธีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับ เมื่อผู้ถูกจับได้รับโทษตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่คิดจะกระทำความผิดกฎหมาย เห็นตัวอย่างโทษของผู้ถูกจับดังกล่าว ก็จะส่งผลให้เกิดความเกรงกลัวที่จะต้องถูกลงโทษ และไม่กล้าลงมือกระทำความผิดต่อไป จึงถือเป็นการควบคุมอาชญากรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่นำมาใช้อธิบายความสำคัญ ในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายของประชาชนกับการควบคุมอาชญากรรมของสังคมได้อย่างชัดเจน

¹⁰ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 269.

2.1.3 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (crime control)

การควบคุมอาชญากรรม¹¹ เป็นการหามาตรการลดช่องว่างโอกาสในการประกอบอาชญากรรม การควบคุมอาชญากรรมจะทำให้ได้ผล ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย และจะต้องมุ่งถึงปัจจัยต่างๆ อันจะมีส่วนที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม มิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะของกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ดังนั้น การควบคุมอาชญากรรมจึงจำเป็นที่จะต้องจัดปัญหาที่เป็นสาเหตุทั้ง 2 ประการคือ

- 1) ความสำนึกของบุคคล (O) ในการที่จะละเมิดกฎหมายหรือไม่ เป็นเรื่องของบุคลิกภาพซึ่งแก้ไขได้ยาก การกล่อมเกล่าและปลูกฝังแนว โน้มที่ไม่ละเมิดกฎหมายนั้น จะต้องใช้ระยะเวลา เกี่ยวข้องกับหลายสถาบันสังคม เริ่มจากครอบครัว สถานศึกษา ศาสนา การเมืองการปกครอง
- 2) สภาพแวดล้อมที่ขัดขวางการละเมิดกฎหมาย (E) โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการลดช่องทางการประกอบอาชญากรรม ซึ่งเป็นสาเหตุที่แก้ไขได้ง่าย และประชาชนก็มีส่วนร่วมได้มากกว่า

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรม สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 มิติ¹² คือ

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมรูปธรรม (กายภาพ) ได้แก่ มาตรการต่างๆ ดังนี้
 - 1.1) การวางผังเมืองและชุมชน จะต้องจัดให้เหมาะสมต่อการป้องกันอาชญากรรม เช่น ถนนในหมู่บ้าน บนถนนต้องไม่อับสายตา อาคารร้านค้าซึ่งปลูกสร้างริมถนนหรือในซอยจะต้องเป็นที่รองรับใช้มองคนแปลกหน้าได้ อาคารไม่ควรหันหลังและหันเข้าข้างถนน เพราะจะทำให้ถนนมีลักษณะอับสายตา การจัดให้ยามรักษาการณ์ในย่านชุมชนนับว่าเป็นสิ่งที่ดี การจัดตั้งป้อมยามหรือจุดตรวจของหมู่บ้าน ต้องพิจารณาจากจุดที่คนร้ายใช้เป็นเส้นทางออกหลบหนี เช่น บริเวณจุดตัดทางแยกต่างๆ หากมีคลองเข้ามาในหมู่บ้านก็ควรตั้งบริเวณคอสะพาน เพราะคนร้ายสามารถใช้คลองหรือทางเดินริมคลองเป็นทางเข้าหมู่บ้าน การวางป้อมยามควรรหาจุดที่สามารถควบคุมจุดที่เป็นอันตรายต่างๆ ได้ชัด
 - 1.2) การให้แสงสว่างตามข้างถนนและบริเวณสาธารณะ เฮมบิล¹³ ผู้เชี่ยวชาญด้านการรักษาความปลอดภัย ได้กล่าวไว้ว่า แสงสว่างเวลากลางคืน ไม่ว่าจะภายนอกหรือภายในอาคารสถานที่

¹¹ ชัชชัย ไหมวันทา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมในเขตท้องที่ สน.ราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551), หน้า 16-17.

¹² ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2525), หน้า 22.

จัดเป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีที่สุดในการยับยั้งการลักขโมย การบุกรุก การปล้นทรัพย์ ฯลฯ ในที่แสงสว่างนั้นแม้หากเกิดอาชญากรรมขึ้นคนก็จะเห็นหน้า รูปพรรณสัณฐานคนร้าย ช่วยในการติดตามจับกุมอีกด้วย

2) สภาพแวดล้อมนามธรรม (ความสัมพันธ์ของคนในสังคม) ได้แก่ มาตรการต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1) มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย คือ มาตรการป้องกันอาชญากรรมที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ช่วยสังเกตสอดส่องแจ้งพฤติกรรมบุคคล ยานพาหนะหรือสภาพการณ์ที่น่าสงสัยไปยังตำรวจท้องที่และเพื่อนบ้าน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการประชาชนป้องกันอาชญากรรมขึ้น เพื่อกระจายความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย คณะกรรมการมีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนรณรงค์ต่อต้าน โจรผู้ร้าย ตามแผนป้องกันอาชญากรรมในชุมชน เชิญชวนให้ประชาชนทุกคนรอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม

2.2) มาตรการสายตรวจประชาชน คือ การที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงสมัครใจที่จะนัดหมายกำหนดการหมุนเวียนรับผิดชอบตรวจตราในพื้นที่บ้านของตน และยังใช้เวลาทำความรู้จักกับเพื่อนบ้านของตนในงานนั้นๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ในชุมชน เพื่อรักษาความปลอดภัยสำหรับสมาชิกซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน

2.3) มาตรการตรวจบ้านเรือน คือ การช่วยให้เป็นหูเป็นตาแทนกันระหว่างที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงเดินทางไปธุระหรือพักผ่อนต่างจังหวัด โดยเฉพาะไม่มีคนดูแลบ้านนอกจากเพื่อนบ้านช่วยดูแล และยังสามารถช่วยแจ้งตำรวจสายตรวจเพื่อเสริมการดูแลของเพื่อนบ้านได้อีกด้วย

2.4) จัดให้มียามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน โดยอาศัยประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม เพื่อดูแลความเรียบร้อยป้องกันเหตุร้ายเบื้องต้น และเป็นการให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างดี

จอห์น เจ แมคซีโอนิส¹⁴ กล่าวว่า การควบคุมอาชญากรรมอาจจำแนกได้ 2 ประเภท คือ 1) การควบคุมโดยใช้ระบบงานยุติธรรม และ 2) การควบคุมโดยการขัดเกลาทางสังคม การใช้ระบบงานยุติธรรมปฏิบัติต่อสมาชิกของกลุ่มตามแบบแผนของทางราชการ การปฏิบัติตามแบบราชการ

¹³ สุเทพ แก้วรัตน์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันอาชญากรรมของหมู่บ้านจัดสรร: กรณีศึกษาหมู่บ้านจัดสรรในเขตสถานีตำรวจนครบาลลาดพร้าว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541), หน้า 16.

¹⁴ John N. Ferdico, *Criminal Procedure for the Law Enforcement officer* (New York: West Publishing Co. U.S.A. 1979), Page 201.

ต้องใช้เครื่องมือ อาทิ กฎหมายอาญามาเป็นข้อกำหนดในการควบคุม กฎหมายอาญานี้เกิดขึ้นจากกลุ่มที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง อย่างไรก็ตามข้อกำหนดของการควบคุมตามแบบแผนทางราชการก็มาจากความเชื่อ อุดมคติ ขนบธรรมเนียม คำตัดสินของผู้มีอำนาจ ทศนคติและความเห็น ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วก็เป็นสิ่งที่ใช้ในการควบคุม โดยการขัดเกลาทางสังคม จึงอาจจะกล่าวได้ว่าการที่จะแบ่งแยกให้เห็นเด่นชัดระหว่าง 2 ประเภทดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

การควบคุมโดยงานยุติธรรมมีการจัดระบบหน่วยปฏิบัติงาน และมาตรฐานในการทำงาน จะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะแบบนามธรรมขึ้น พร้อมทั้งกำหนดเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม เพื่อทำการตีความข้อกำหนดและนำข้อกำหนดไปใช้

เมื่อมีผู้กระทำความผิด ก็จะมีการปฏิบัติตามอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อจัดการลงโทษ ผู้กระทำความผิด ในทางตรงกันข้าม จะมีการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายด้วย

การควบคุมอาชญากรรมโดยระบบงานยุติธรรม ต้องอาศัยสถาบันในทางการเมืองและสถาบันกฎหมาย การควบคุมทำนองนี้จะเน้นลงโทษมากกว่าให้รางวัล

การควบคุมโดยใช้ระบบงานยุติธรรม นอกจากจะประมวลกฎหมายอาญาแล้ว รัฐยังใช้กฎหมายอื่นๆอีกด้วย เช่น รัฐจะบังคับบุคคล หน่วยงานธุรกิจ หรือสหภาพแรงงาน ให้เคารพเชื่อฟังกฎหมาย รัฐอาจจะเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นแพทย์ การเป็นทนายความ การเป็นเภสัชกรได้ ถ้าหากละเมิดกฎหมาย ดังนั้นรัฐใช้ระบบงานยุติธรรมควบคุมมวลสมาชิกโดยอาศัยกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษอื่นๆอีกด้วย เช่น รัฐบังคับบุคคล หน่วยงานธุรกิจ หรือสหภาพแรงงาน ให้เคารพเชื่อฟังกฎหมาย รัฐอาจจะเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นแพทย์ การเป็นทนายความ การเป็นเภสัชกรได้ หากละเมิดกฎหมาย ดังนั้นรัฐใช้ระบบงานยุติธรรมควบคุมมวลสมาชิกโดยอาศัยกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษอื่นๆควบคู่กันไป

สำหรับการควบคุมอาชญากรรมโดยการขัดเกลาทางสังคม ¹⁵ ดำเนินไปโดยอาศัย ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ อุดมคติ สิ่งเหล่านี้ได้รับการอบรมสั่งสอนเป็นระยะเวลานานอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมในการควบคุมจะแสดงออกมาในรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ การสรรเสริญเยินยอ การยอมรับหรือไม่ยอมรับ การแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ การให้ความรักหรือการปฏิเสธความรัก ยังมีวิธีการอื่นๆอีกมากมายหลายอย่างเป็นทางการแสดงออกของสมาชิกในกลุ่มต่อ

¹⁵ ชัชชัย ไหมวันทา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมในเขตท้องที่ สน.ราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551), หน้า 18.

ความประพฤติกองกันและกัน เช่น คนทำชั่วยอมได้รับการติฉินนินทา คนทำความดียอมได้รับการสรรเสริญ เป็นต้น พฤติกรรมเช่นนี้ได้รับการเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรมระหว่างกันและกัน โดยอาศัยสถาบันต่างๆ ในสังคมเป็นหลักรสำคัญในการควบคุม เช่น โรงเรียน วัด สื่อมวลชน สถาบันอื่นๆ ในสังคม ถือได้ว่าสถาบันสังคม นับเป็นอุปายที่สำคัอย่างหนึ่งในการสร้างควมมีระเบียบวินัยในสังคม เป็นญาติพี่น้องกันจริงๆ ใครทำความผิดขึ้นก็จะรู้จักกันไปทั่วหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม การควบคุมแบบนี้ มักจะไม่ค่อยมีประสิทธิภาพในสังคมเมือง เพราะคนอยู่กันแบบตัวใครตัวมัน เมื่อเป็นดังนี้ จึงเป็นภาระหนักของรัฐที่จะมาจัดการควบคุมโดยใช้ระบบงานยุติธรรมแทน

บุคคลและกลุ่มบุคคลมีภารกิจโดยตรงต่อการควบคุมอาชญากรรมในสังคม คนแต่ละคนอาจจะร่วมมือในการควบคุมอาชญากรรมได้โดยรายงานให้ตำรวจทราบ เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ร่วมมือกับตำรวจในการสืบสวน สอบสวนคดีอาญา ช่วยเหลือตำรวจในกิจการอื่นๆตามความจำเป็น ตลอดทั้งเป็นพยานในศาลหากตนเกี่ยวข้องกับคดี บุคคลจะต้องทำให้เกิดความปลอดภัยในทรัพย์สินของตนเอง โดยพยายามทำให้ยากแก่การโจรกรรมหรือลักขโมย เช่น มีลูกกรงเหล็กประตู หน้าต่าง มีการล็อกประตู หน้าต่างอย่างแข็งแรง จัดให้มีแสงสว่างรอบบริเวณบ้านในยามค่ำคืน พยายามทำให้เห็นว่าบ้านของตนมีคนอยู่สม่ำเสมอ เป็นต้น

ดังนั้นความรับผิดชอบของคนแต่ละคนในการควบคุมอาชญากรรมนั้น ¹⁶ จึงมีความหมายกว้างไกล กล่าวคือ ไม่เพียงเฉพาะการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจัดการกับอาชญากร และพิทักษ์ทรัพย์สินสมบัติของตนเอง สำคัญกว่านั้นก็คือว่า แต่ละคนจะต้องรู้จักการพ่อกฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย คนโก่งภาษี คนหลอกลวงชาวบ้าน พ่อแม่ที่เป็นตัวอย่างที่เลวสำหรับลูกๆ ย่อมก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ทั้งนั้น เยาวชนที่กระทำความผิด หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ มักจะหาข้อแก้ตัวต่อการกระทำของตนเอง โดยกล่าวว่าตนเองจะแตกต่างจากคนอื่นที่นำเอาพรนับถือก็ตรงที่ว่า โชคดีที่ถูกจับได้

การควบคุมอาชญากรรมในสังคม นอกจากบุคคลจะได้ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวมาแล้ว กลุ่มบุคคลก็จะมีส่วนเป็นอย่างมากต่อการควบคุม คือ สามารถทำหน้าที่ควบคุมอาชญากรรมได้ในระดับหนึ่ง จะปล่อยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมไปตามลำพัง ก็คงไม่สามารถลดปริมาณอาชญากรรมลงไปได้ ตำรวจมีข้อจำกัดทั้งกำลังเงิน กำลังคน และกำลังความสามารถ ประชาชนจึงต้องร่วมมือกับ

¹⁶ ชัชชัย ไหมวันทา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมในเขตท้องที่ สน.ราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551), หน้า 19.

ตำรวจเพื่อต่อสู้กับอาชญากรรม ประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากตำรวจเพื่อป้องกันเหตุร้ายจากอาชญากรรม

ปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมอาชญากรรม¹⁷

รีดเดอร์ (Reader) ได้รวบรวมปัจจัยต่างๆที่ทำให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้น เป็นทฤษฎีเพื่ออธิบายการกระทำทางสังคมว่า การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้ คือ

- 1) เป้าประสงค์
- 2) ความเชื่อ
- 3) ค่านิยม
- 4) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี
- 5) ความคาดหวังปะทะสัดถาน
- 6) ความผูกพัน
- 7) แรงเสริม
- 8) โอกาส
- 9) ความสามารถ
- 10) การสนับสนุน

รีดเดอร์ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำทางสังคมดังนี้

- 1) การกระทำทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหลายคน ซึ่งแต่ละคนมีเหตุผลในการตัดสินใจกระทำ
- 2) บุคคลหรือองค์กรตัดสินใจหรือกระทำบนพื้นฐานของเหตุผล ซึ่งผู้ตัดสินใจคิดว่ามันสอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์นั้นๆ
- 3) เหตุผลบางเหตุผลอาจสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางเหตุผลอาจต่อต้านการตัดสินใจ

¹⁷ ชัชชัย ไหมวันทา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมในเขตท้องที่ สน.ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551), หน้า 19.

- 4) เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจเองจะให้น้ำหนักที่แตกต่างกันในการเลือกเพื่อตัดสินใจ
 - 5) เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอาจเป็นเหตุผลหนึ่งหรือมากกว่าหรือทั้งหมดที่กล่าวมา
 - 6) อาจมีเพียงสองหรือสามประการจากเหตุผลทั้ง 10 ประการ หรืออาจไม่มีเลยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาส
 - 7) กลุ่มปัจจัยหรือเหตุผลที่มีต่อผลต่อการกระทำทางสังคมนั้น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้
 - 8) ภายใต้การกระทำทางสังคม มีบ่อยครั้งที่มิทางเลือกสองหรือสามทางเพื่อที่จะสนองตอบต่อสถานการณ์นั้นๆ
 - 9) ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกต้องแล้ว
 - 10) เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกต้องแล้ว
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมนั้น อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยดังกล่าวในลักษณะหนึ่งตามทฤษฎีการกระทำทางสังคม

จากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (crime control) ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้ต้องการส่งเสริมและเน้นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งควบคุมระดับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้ ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตจากการถูกคุกคามจากอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถที่จะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรรมแต่เพียงฝ่ายเดียวได้ จึงส่งผลให้กฎหมายต้องมอบอำนาจกับฝ่ายประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เนื่องจากประชาชนมีจำนวนมากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐ โอกาสที่ประชาชนจะพบเห็นการกระทำผิดจึงมีสูงมากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐ และเมื่อประชาชนมีโอกาสที่จะพบเห็นการกระทำผิดดังกล่าวได้ สูงกว่า กฎหมายจึงเปิดช่องให้ประชาชนมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าคนได้ และหากผู้กระทำผิดพบเห็นประชาชนขณะกระทำความผิด ก็อาจเกิดความหวาดกลัวถูกจับ ส่งผลให้ไม่ลงมือกระทำความผิด ซึ่งถือเป็นการควบคุมอาชญากรรมอีกทางหนึ่งเช่นกัน

2.2 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.1 แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน¹⁸

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนาที่ดีที่สุดและถาวรที่สุดนั้น ควรจะเกิดจากพลังและขีดความสามารถของประชาชนที่ได้ผนึกกำลังร่วมกัน พัฒนารวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง จะทำให้สามารถพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา¹⁹

การพัฒนาสังคมที่ทำกันอยู่ในประเทศต่างๆทั่วโลกเป็นเวลาอันยาวนาน ก่อให้เกิดบทเรียนที่สำคัญสำหรับนักพัฒนาว่า ความพยายามในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยการหยิบยื่นความปรารถนาดี เมตตาจิต และทรัพยากรอื่นใดจากคนภายนอกชุมชนเพียงลำพังนั้น ไม่เคยประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนถาวรได้เลย แต่ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาในแนวดังกล่าว ยังไม่ได้ทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร แต่ทำให้ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาต้องพึ่งพาคนและทรัพยากรภายนอกชุมชนมากขึ้น และบ่อยครั้งที่การพัฒนาก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมติดตามมา นานัปการ ทั้งที่มีการวางแผนในการให้ความช่วยเหลือตามโครงการต่างๆเป็นอย่างดี เช่น ส่งผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆอย่างแท้จริง เข้าไปศึกษาปัญหา ศึกษาชุมชน และเสนอแนวความคิดที่ยอดเยี่ยมโดยจัดสรรเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าจำนวนมหาศาล แต่ผลที่ได้กลับไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนายุคปัจจุบัน จึงได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาสังคมทุกประเทศ²⁰

¹⁸ มงคล สวงวงศ์ศักดิ์, "การมีส่วนร่วมของราษฎรอาสาสมัครในการดำเนินงานตำรวจชุมชนตำบลจังหวัดนครราชสีมา." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2549), หน้า 30-36.

¹⁹ พิณิจ ลาภธนานนท์, "พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสานกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเอง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 30.

²⁰ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. สำนักมาตรฐานการศึกษา, ชุดวิชาการวิจัยชุมชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 105-148.

ความหมายคำว่าความร่วมมือ

คำว่า “ความร่วมมือ” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความหมายต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังที่ นเรศ สงเคราะห์สุข²¹ และยูวัฒน์ วุฒิเมธี²² ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย (การศึกษาชุมชน) การวางแผน การตัดสินใจ

การดำเนินการ การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง ตัดสินใจใช้ทรัพยากร โดย WHO/UNICEF กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถจะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์ในการพัฒนา โดยเน้นการให้อำนาจตัดสินใจแก่ประชาชน

ในส่วนของ Wertheim²³ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่างๆทางการจัดการบริการและทางการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนหมู่บ้านของตน

กล่าวได้ว่าการให้ออกาสประชาชน เป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเองเป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่างๆมากกว่าจะเป็นฝ่ายตั้งรับและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม ภายใต้ยุทธศาสตร์ ยุติธรรมถ้วนหน้า โดยประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่อง และจริงจังพร้อมเสริมสร้างความเป็นธรรมความสงบสุขในลักษณะของเครือข่ายชุมชน และอาสาสมัครที่เข้าร่วมกันทำงานอย่างมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชุมชน ทั้งนี้เครือข่ายประชาชนที่อาสาสมัครมีความหลากหลายและสามารถแบ่งเป็นหลายระดับ เช่น เป็นแนวร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆกับชุมชน เพื่อให้สังคมเป็นสุขและมีความเป็นธรรม ให้

²¹ นเรศ สงเคราะห์สุข, จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ (เชียงใหม่: สำนักงานโครงการพัฒนาที่สูง ไทย-เยอรมัน, 2541), หน้า 115.

²² ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526), หน้า 253.

²³ Wertheim, W.F. The urgency factor and democracy: A theoretical, 1981. Page 3-5

คำแนะนำแก้ไขปัญหาเบื้องต้นกับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ช่วยลดข้อพิพาทหรือความขัดแย้งในชุมชน ช่วยป้องกันอาชญากรรม ช่วยแก้ไขฟื้นฟู สงเคราะห์ผู้กระทำความผิด การเฝ้าระวัง แจ้งข่าว แจ้งเบาะแสทางคดีความต่างๆ หรือการกระทำผิดกฎหมาย

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมอาจเริ่มต้นจากการพัฒนามาจากข้างล่าง แทนวิธีการพัฒนาจากนโยบายเมืองบน จุดเริ่ม คือ การกระจายอำนาจการวางแผนจากส่วนกลางไปเป็นการวางแผนส่วนภูมิภาค²⁴

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการมีความร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนาหรือนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี ฯลฯ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า โดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล²⁵ ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับอकिन รพีพัฒน์²⁶ ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งมี 5 ระดับ คือ

- 1.1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา การจัดระดับความสำคัญของปัญหา
- 1.2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 1.3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา
- 1.4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
- 1.5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา

ซึ่งรัฐธรรมนูญได้วางรากฐานแห่งการมีส่วนร่วมของพลเมือง คือ ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (public policy process) การตัดสินใจทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นประชาชนต้องมีส่วน

²⁴ อภิชาติ พันธเสน, แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539), หน้า 151-152.

²⁵ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, การบริหารการพัฒนาชนบท (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2526), หน้า 10.

²⁶ อकिन รพีพัฒน์, ม.ร.ว. “ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนจากกรณียกกระบัตร โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง,” (ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531), หน้า 49.

ร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ²⁷ ในมาตรา 7 ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชน ตามความเหมาะสม และความ ต้องการของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ การดำเนินการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติกำหนด²⁸

ปารีชาติ วลัยเสถียร ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ²⁹ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหา ปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

²⁷ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, “ส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง: ความยั่งยืนของประชาธิปไตย” ใน การประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2: การมีส่วนร่วมของประชาชน ความยั่งยืนของประชาธิปไตย (นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า, 2544), หน้า 19.

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ, พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ 2547 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547), หน้า 4.

²⁹ ปารีชาติ วลัยเสถียร, เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651: ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชนสาขาพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 138-139.

ดังนั้น สารสำคัญของ การมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้น สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการ ชี้นำอย่างถูกต้อง และความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วม ใน การกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อ ตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช้เป็นการ กำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก ซึ่งตรงกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์³⁰ ว่าการมีส่วนร่วมของ ประชาชนนั้นหมายความว่า ให้ประชาชนค้นคิดปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ไม่ใช่เราเป็นผู้กำหนดให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะเกิดขึ้นมา

การมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาสังคมเป็นหัวใจของความสำเร็จของกระบวนการ ยุติธรรมชุมชนและประชาสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกระบวนการยุติธรรมได้ในหลายลักษณะ ทั้ง ในแง่ของการส่งเสริมสนับสนุน เช่น การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยการรวมกลุ่มกัน เป็นอาสาสมัคร การให้ข้อมูล และเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ การให้เป็นพยาน ในแง่ของการมีส่วนร่วม และ ในการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบ เช่น การมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทั้งในท้องถิ่นและ ระดับชาติ

การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มที่พึ่งต้องกัน และเข้ามารับผิดชอบ เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงความ ร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานพัฒนา โดยผ่านกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นความพยายามร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องที่เห็น พ้องต้องกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการรวมพลังการลงมือกระทำตามความคิดและวิญญานของตนเอง

³⁰ อคิน รพีพัฒน์, ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนจากกรณียกกระบัตร โครงการพัฒนาชนบทกลุ่ม น้ำแม่กลอง (ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531), หน้า 320.

เป็นกระบวนการ การกระทำที่สามารถควบคุมได้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของการพัฒนาที่กำหนดไว้

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์³¹ ได้กล่าวว่าลักษณะการมีส่วนร่วมมีหลายระดับตั้งแต่สมาชิกจนถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการ คือ

- 1) เป็นสมาชิก
- 2) เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
- 3) เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ
- 4) เป็นกรรมการ
- 5) เป็นประธานกรรมการ

ไพรัตน์ เดชะรินทร์³² ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่รัฐบาลทำการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) ร่วมกันทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างเสริมสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

³¹ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์, 2527), หน้า 189.

³² ไพรัตน์ เดชะรินทร์, ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย (กรุงเทพมหานคร: ดี แอนด์ เอส, 2530), หน้า 7-8.

8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลที่ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าไปวางนโยบายตลอดจนการกำหนดแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น จากแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึง ได้ยึดกรอบการมีส่วนร่วมตามอำนาจหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งก็มีส่วนร่วมดังกล่าวมีทั้งลักษณะการร่วมประชุม ตลอดจนการปฏิบัติงาน และร่วมติดตาม ประเมินผลตาม ความหมายของการมีส่วนร่วมเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม การดำเนินงาน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การแก้ไขปัญหาเสพติด และปัญหาอาชญากรรมต่างๆ จำเป็นที่ จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน ชาวบ้าน ในการพัฒนาเสริมสร้างพลังด้วยการนำทุนทางสังคม ที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในลักษณะองค์รวม โดยมีกระบวนการ ประชาคมแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน 5 ประการ คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา (ร่วมทำ) ร่วมรับผิดชอบ (ร่วมเสี่ยง) และร่วมตรวจสอบ³³

ดังนั้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการ ป้องกันอาชญากรรมในชุมชนหรือในสังคม ด้วยวิธีการจัดเวรยาม ดูแลความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยภายในชุมชน จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกิดความรู้สึกหวงแหน รักชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ และพร้อมที่จะปกป้องหากมีผู้หนึ่งผู้ใดมาทำลาย การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาชน ในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จะส่งผลให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับการปราบปรามอาชญากรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมได้ เป็นการสนับสนุนงานปราบปรามของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกทางหนึ่ง เนื่องจากการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมจะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือทั้งทางภาครัฐและเอกชน อีกทั้งสัดส่วนปริมาณเมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนแล้ว ประชาชนมีจำนวนมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด เพราะฉะนั้น การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ

³³ ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดท้าวสุรนารีจังหวัดนครราชสีมา, คู่มือวิทยากร กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านชุมชนเพื่อเอาชนะยาเสพติด (นครราชสีมา: ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดท้าวสุรนารีจังหวัดนครราชสีมา, 2546).

กิจการของรัฐ โดยการให้บทบาท อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้

2.2.2 ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (community empowerment and participation)

ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน³⁴ เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่ได้รับการอ้างอิงบ่อยที่สุด โดยทฤษฎีตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “การที่ชาวชุมชนร่วมกันมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรมและแสดงความพยายามฟื้นฟูสัมพันธภาพที่ฉีกห่างเพื่อนบ้านของตนนั้นจะช่วยลดอาชญากรรมและความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมได้โดยตรง “รวมทั้งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการควบคุมสังคมทางอ้อมได้” ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมพลังชุมชน จึงควรทำงานกับกลุ่มผู้พักอาศัยและชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยควรมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์กับชุมชนและเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของสาธารณชนต่อการทำงานของหน่วยงาน เพราะในทางปฏิบัติหากผู้ปฏิบัติไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทชุมชนแล้วจะเป็นการยากที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นมาเพราะประชาชนทั่วไปมักมีโอกาสน้อยมากที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือดำเนินการ ซึ่งตำรวจชุมชนและอัยการส่วนใหญ่มักจะใช้ชุมชนเพียง “เป็นหูเป็นตา ” เป็นสัญลักษณ์ของผู้ให้สนับสนุนหรือเพื่อหาเงินทุนสนับสนุนเท่านั้น³⁵

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท การใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายของตน ชาวบ้านในชุมชน ซึ่งอาจนำโดยประธานชุมชน อาจปรึกษาหารือกับสมาชิกเพื่อจัดเวรยามเฝ้าระวัง ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน อันเป็นการเสริมพลัง เพิ่มปฏิสัมพันธ์ที่ฉีกห่างเพื่อนบ้าน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนที่เข้าเวรยาม ก็จะได้ออกตรวจตราบ้านเรือนภายในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ไปในตัว จึงนำไปสู่การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้ในอีกรูปแบบหนึ่ง

³⁴ Kurki, Leena. “Restorative and Community Justice in the United State.” In *Crime and Justice: A review of Research Vol.27*, pp. 235-303. Edited by Michael Tonry. Chicago: University of Chicago Press, 2000.

³⁵ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, *ยุติธรรมชุมชน: การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความยุติธรรม* (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550), หน้า 31.

2.2.3 ทฤษฎีหน้าต่างชำรุด (theory of broken windows)

Wilson and Kelling ผู้สร้างทฤษฎีหน้าต่างชำรุด³⁶ เมื่อปี ค.ศ. 1982 อธิบายว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่มีอิทธิพลมากทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งระบุว่าความไม่เป็นระเบียบเล็กน้อยๆ ถ้าไม่ใส่ใจแก้ปัญหาอย่างจริงจังจะลุกลามขยายวงกลายเป็นความขัดแย้ง อาชญากรรม ความหวาดกลัว และสูญเสียสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนบ้านในที่สุด ชุมชนจึงควรมีการจัดระเบียบและควบคุมตรวจตราตามถนนหนทางตรอกซอกซอยอย่างหนัก เพื่อเป็นการป้องกันก่อนเกิดปัญหาความขัดแย้งใดๆขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายของตน จนนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดก่ออาชญากรรมที่รุนแรงขึ้น เนื่องจากถูกจับกุมโดยประชาชนไปก่อนแล้ว ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าลงมือกระทำผิดในระดับเดียวกันหรือระดับที่รุนแรงขึ้นอีกต่อไป อันถือเป็นการป้องกันอาชญากรรมได้อีกทางหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น มีพลเมืองดีจับกุมผู้ต้องหาคดีความผิดฐานลักทรัพย์ได้ จากนั้นจึงนำมาส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนั้นถือเป็นการยับยั้งการกระทำผิดของคนร้าย ไม่ให้ก่อคดีอื่นที่รุนแรงขึ้น เช่น ชิงทรัพย์ ข่มขืน เป็นต้น เนื่องจากถูกพลเมืองดีจับกุมตัวไปก่อนแล้ว ถือเสมือนเป็นการซ่อมแซมหน้าต่างที่ชำรุดก่อนที่จะขยายวงลุกลามกว้างใหญ่ขึ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท อำนาจ หน้าทีของพลเมืองดี การจับกุมผู้กระทำความผิด และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท

ความหมายของบทบาท

บทบาท³⁷ คือ การเลือกกระทำในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ไม่มีบทบาทใดๆโดยไม่มีปฏิสัมพันธ์ บทบาท คือ ความคาดหวังชุดหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ถูกผลักดันจากคู่ปฏิสัมพันธ์หรือจากความคาดหวังของสังคมใด มนุษย์ไม่ได้ไปครอบครองหรือสวมใส่บทบาท แต่เลือกบทบาทในแต่ละ

³⁶ จูทาร์ตัน เอื้ออำนวย, ยุติธรรมชุมชน: การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550), หน้า 31.

³⁷ สุภาวศ์ จันทวานิช, ทฤษฎีสังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 132-134.

สถานการณ์ มนุษย์จัดประเภท (typify) บทบาทเพื่อจัดระเบียบปฏิบัติสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น บทบาทหนึ่งๆเกิดขึ้นแล้วก็สลายไป บทบาทจึงเป็นกระบวนการตอบสนองความคาดหวังของกลุ่มสัมพันธ์ภายในโครงสร้าง (structure) ของความสัมพันธ์ชุดใดชุดหนึ่ง

ในการแสดงมนุษย์ต่างต้องการสร้างภาพในอุดมคติ (idealized picture) ที่จะให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ (impression) ความพยายามสร้างภาพและสร้างความประทับใจทำให้มนุษย์ต้องเล่นละครมากขึ้น ก๊อฟมัน ³⁸ ได้อ้างงานวิจัยอื่นๆ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการเล่นละครแบบนี้ เช่น นักศึกษาหญิงในอเมริกาในทศวรรษ 1950-1960 จะพยายามลดการแสดงออกเกี่ยวกับความสามารถทางสติปัญญา และความมุ่งมั่นของเธอให้น้อยลงเมื่ออยู่กับนักศึกษาชายที่เธอพึงพอใจ เธอจะเสแสร้งว่าติดตามบทเรียนไม่ทัน ต้องให้เพื่อนชายติวให้ หรือแกล้งเล่นปิงปองให้แพ้หรือแกล้งสะกดคำให้ผิดๆ ให้เพื่อนชายช่วยแก้ไขให้ถูกต้อง อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ผู้มีรายได้น้อยที่เป็นคนต่างชาติและมีสิทธิ์ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อมีเจ้าหน้าที่ของรัฐไปเยี่ยมบ้าน ผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ (ซึ่งพูดภาษาอิตาเลียนหรือละตินอเมริกัน) จะตะโกนบอกลูกๆเป็นภาษาของตนให้ใส่เสื้อผ้าหรือรองเท้ามามาให้เจ้าหน้าที่ดู ตลอดจนเก็บอาหารและเครื่องคิมคิมๆ เช่น เหล้าไวน์เข้าตู้ไม่ให้เจ้าหน้าที่เห็น ทั้งนี้โดยพวกเขาเหล่านั้นไม่ทราบว่ามีเจ้าหน้าที่ของรัฐฟังภาษาที่พวกเขาพูดออก

บทบาทของบุคคลในแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เกี่ยวข้องกับอย่างมากกับการให้นิยามสถานการณ์ (definition of a situation) เราคงยังจำกันได้ว่าเวเบอร์ได้อธิบายเรื่องการให้ความหมายหรือนิยามสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด? อย่างไร? แล้วบุคคลจึงจะมีการกระทำตามนิยามนั้นๆ นักทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์อีกคนหนึ่งคือลอฟแลนด์ ³⁹ อธิบายว่าสถานการณ์ทั้งหลายมีความแปรผันแตกต่างกันไปตามมุมมองของผู้นิยาม การนิยามขึ้นอยู่กับพื้นฐานจากประสบการณ์ในอดีตและแผนในอนาคตของลูก ผู้อยู่ในสถานการณ์เดียวกันมีส่วนร่วมกำหนดความหมายของสถานการณ์นั้น แต่ก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดความหมายเหมือนกัน ลอฟแลนด์เชื่อว่ามนุษย์มีการต่อรองในการนิยาม แต่กฎเกณฑ์ทางสังคมจำกัดอิสรภาพของบุคคลในการเลือกนิยาม การนิยามจึงถูกกำหนดโดยสังคม บุคคลไม่ได้ให้หรือสร้างนิยามตามใจชอบ บทบาทของมนุษย์เป็นไปตามสถานการณ์ที่เขาเลือกไว้แล้ว มนุษย์ได้เรียนรู้ที่จะให้นิยามและปรับตนให้เข้ากับสถานการณ์ที่นิยาม

³⁸ Goffman, Erving. "The Presentation of Self in Everyday Life," (Middlesex: Penguin, 1959) Page 48-49.

³⁹ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์, การจัดระเบียบทางสังคม: ความคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 47.

ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การให้นิยามสถานการณ์จึงถูกนำมาอธิบายและขยายความ โดยสำนักคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่ และสิทธิของตนตามสถานภาพ ในสังคม เช่น นายทองมีสถานภาพทางสังคมเป็นครู นายทองย่อมมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่นักเรียน นายแดงมีสถานภาพทางสังคมเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายแดงย่อมมีบทบาทในการดูแลทุกข์สุขชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านตามสมควร

บทบาท (role) หมายถึง พฤติกรรมที่คนในสังคมต้องทำตามสถานภาพในกลุ่มหรือสังคม ทุกสังคมจะมีบทบาทให้ทุกคนปฏิบัติตามแต่ละสถานภาพ หรืออาจเรียกว่า บทบาทที่คาดหวัง (role expectation) แต่ในชีวิตจริงทุกคนอาจไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ เพราะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเรียกบทบาทแบบนี้ว่า บทบาทที่กระทำจริง (role performance) การอยู่ในสังคมทุกคนจะมีบทบาทที่ต้องกระทำแตกต่างกันหลายบทบาท การแสดงบทบาทหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน เรียกว่า บทบาทที่ขัดแย้ง (role conflict) และหากในการกระทำตามบทบาทนั้นเกิดความไม่เต็มใจที่จะทำตามบทบาทที่กำหนดไว้ เรียกว่า บทบาทที่ถูกบังคับ (role strain)

หน้าที่ของบทบาท

1. ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่ระหว่างสมาชิก ตามความถนัดและ ความสามารถ
2. ทำให้สมาชิกในสังคมรู้ถึงฐานะและความรับผิดชอบของตนเอง
3. ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ของตน
4. ทำให้สมาชิกในสังคม รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของตนตามบทบาทและสถานภาพ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาทดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาท คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิของตนตามสถานภาพ ดังนั้น บทบาทของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ประชาชนใช้อำนาจดังกล่าวตามบทบาทของพลเมืองดี เป็นการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี ที่จะต้องช่วยเหลือรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตามสถานภาพของพลเมืองแห่งรัฐที่ตนอาศัยอยู่ ประชาชนจึงมีบทบาทในการช่วยเหลือรัฐจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ในฐานะของพลเมืองดีดังกล่าว

2.3.2 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของอำนาจ

สำหรับความหมายทั่วไปของคำว่า “อำนาจ” นี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สิทธิ เช่น มอบอำนาจ ความสามารถหรือสิ่งที่สามารถทำหรือบังคับ

ให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กำลังความรุนแรง เช่น ชอบใช้อำนาจ ความบังคับบัญชา เช่น อยู่ใต้อำนาจ การบังคับ เช่น ขออำนาจศาล

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่าอำนาจไว้ต่างๆ ดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่าอำนาจ

เวเบอร์อธิบายว่า⁴⁰ ในการพิจารณาความสัมพันธ์ทางสังคมเราต้องเข้าใจคำหลักสองคำนี้ คือ หนึ่ง อำนาจ (power) และ สอง สิทธิอำนาจ (authority) เวเบอร์ให้ความสำคัญกับสิทธิอำนาจ ซึ่งเป็นตัวที่จะกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมในสังคมสมัยใหม่

อำนาจ (power) คือ โอกาสที่บุคคลหรือกลุ่มสามารถมีการกระทำร่วมกันเพื่อบรรลุความตั้งใจได้แม้จะถูกต่อต้านจากบุคคลอื่น อำนาจเชื่อมโยงกับการยอมรับ/เกียรติยศ (prestige) คนที่มีอำนาจมากก็ได้รับการยอมรับมาก บุคคลที่สามารถแสดงความต้องการของตนเองได้และความต้องการของตนเองเหนือความต้องการของผู้อื่นคือผู้มีอำนาจ เวเบอร์ระบุว่าอำนาจนี้ส่วนใหญ่เป็นอำนาจทางเศรษฐกิจ แต่มีอำนาจอีกแบบหนึ่งที่เวเบอร์ค้นพบคือ สิทธิอำนาจ (authority) สิทธิอำนาจ คือ สิทธิโดยชอบธรรมที่จะคาดหวังให้ผู้อื่นเต็มใจเชื่อฟังคำสั่งของตน สิทธิอำนาจมีนัยของกฎหมายหรือกฎระเบียบแอบแฝงอยู่ คำว่าเป็นสิทธิโดยชอบธรรมแปลว่าสังคมหรือกลุ่มยินยอมให้บุคคลได้รับอำนาจนี้ อำนาจอันชอบธรรมสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ (leadership) เป็นสิทธิของผู้นำและเป็นความชอบธรรมที่คนอื่นๆ ให้การยอมรับ เช่น เป็นความชอบธรรมที่ตำรวจจะพกอาวุธปืน เวเบอร์อธิบายว่าสิทธิอำนาจมีที่มาได้ 3 แบบ คือ

1. สิทธิอำนาจตามประเพณี (traditional authority) คือการมีอำนาจตามที่ขนบธรรมเนียมประเพณีกำหนดไว้ สิทธิอำนาจลักษณะนี้มีในสังคมดั้งเดิมและในสังคมปัจจุบัน เช่น สิทธิอำนาจของพระสงฆ์ที่จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ สิทธิอำนาจของพ่อมดหมอผีในสังคมดั้งเดิม การออกคำสั่งของพ่อแม่ต่อลูก อำนาจของรุ่นพี่ต่อรุ่นน้องในมหาวิทยาลัยบางแห่ง เป็นต้น นอกจากนี้ อำนาจ เช่น อำนาจของพระมหากษัตริย์ก็ถือเป็นสิทธิอำนาจตามประเพณี

2. สิทธิอำนาจบนรากฐานของบุญบารมี (charismatic authority) เป็นสิทธิอำนาจอันเกิดจากคุณลักษณะของผู้นำที่มีบุญบารมีเป็นที่ปรากฏและยอมรับ เช่น ความกล้าหาญ ความมีจริยธรรม

⁴⁰ สุภาวศ์ จันทวานิช, ทฤษฎีสังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 58-62.

ความเสียสละ เป็นต้น อาจเป็นผู้นำศาสนา หรือผู้นำของกลุ่ม เช่น ครูบาศรีวิชัย มหาตมะคานธี คนทั่วไปต้องเห็นว่าผู้นำเช่นนี้มีบุญบารมี จึงจะเชื่อถือ

3. สิทธิอำนาจที่อยู่บนหลักเหตุผลหรือกฎหมาย (rational-legal authority) หมายถึง อำนาจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ที่ถูกต้องตามหลักเหตุผลหรือกฎข้อบังคับที่กำหนดเอาไว้ เช่น สิทธิอำนาจที่อาจารย์จะให้เกรดนิสิต สิทธิอำนาจที่ตำรวจจับผู้กระทำผิด สิทธิอำนาจที่ผู้พิพากษาจะสั่งจำคุกผู้กระทำผิด เป็นต้น

เวเบอร์อธิบายว่าสิทธิอำนาจทั้งสามแบบเป็นแบบในอุดมคติจะไม่แยกจากกันเด็ดขาด ลักษณะของสิทธิอำนาจอาจจะมีการผสมปนเปกัน บางทีสิทธิอำนาจก็มีฐานที่มามากกว่าหนึ่งแบบผสมกันอย่างไรก็ตาม สิทธิอำนาจนี้ถือเป็นแบบในอุดมคติได้เช่นกัน

คำว่า “อำนาจ” ตรงกับภาษาอังกฤษ คือ “power” คือ⁴¹

นิยามศัพท์ของ power ที่สำคัญคือ

- 1) “สภาพทางการครองครองคุณภาพของจิตใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ”
ซึ่งตรงกับภาษาไทยว่า “กำลังใจ”
- 2) “สถานะที่มีกำลังเพียงพอ ที่จะมียุทธิพลเหนือเหตุการณ์ต่างๆ ทั่วโลก”
- 3) “การมีอำนาจบริหารจัดการ หรือมียุทธิพล หรือมีอำนาจหน้าที่”

David Beetham ให้คำนิยามไว้ว่า

“อำนาจ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดขึ้นในโลกหรือกับสิ่งอื่นๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวเรา”

R.M. Maciver ให้คำนิยามไว้ว่า

“อำนาจเป็นความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนอื่น ทั้งทางตรงโดยการบังคับ และทางอ้อมโดยวิธีการต่างๆ ที่มีอยู่”

⁴¹ ประมวล รุจนเสรี, การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุเมธ รุจนเสรี, 2547), หน้า 15-16.

จากนิยามต่างๆดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า อำนาจ คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยวิธีการต่างๆ

จากแนวความคิดว่าด้วยเรื่องของอำนาจดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของสิทธิอำนาจ (authority) เนื่องจากเป็นสิทธิโดยชอบธรรมที่ประชาชนพึงใช้อำนาจของตนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ตามกฎหมาย และสังคมได้ยินยอมให้ประชาชนใช้อำนาจดังกล่าวได้ เพราะมีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการใช้อำนาจจับกุมดังกล่าวของประชาชนไว้อย่างชัดเจนแล้ว การใช้อำนาจดังกล่าวจึงเป็นสิทธิอำนาจที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ผู้กระทำความผิดย่อมต้องได้รับโทษ หากประชาชนไม่ได้รับอำนาจดังกล่าวตามกฎหมาย การเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษก็จะเป็นเรื่องที่ยากยิ่งขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐมีจำนวนน้อย ประชาชนมีจำนวนมากกว่า เมื่อประชาชนไม่มีอำนาจที่จะบังคับ จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้แล้ว โอกาสที่เจ้าหน้าที่รัฐจะพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าก็มีน้อย จึงส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดด้อยประสิทธิภาพลงไป

2.3.3 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของหน้าที่พลเมืองดี

แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของหน้าที่พลเมืองดีในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การที่ประชาชนใช้อำนาจของตนตามกฎหมาย จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เป็นการกระทำในฐานะของพลเมืองดี ที่ช่วยเหลือรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ความหมายของพลเมืองดี

พฤติกรรมพลเมืองดี⁴² ได้มีผู้สนใจค้นคว้าและให้ความหมายไว้มากมายด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1) สรุปความเป็นพลเมืองดีว่า หมายถึงการเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม อันได้แก่ การรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มี

⁴² ปิยะธิดา เหลืองอรุณ, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540), หน้า 46-47.

เหตุผล เคารพกฎหมาย จงรักภักดีต่อชาติ มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่อประเทศชาติ ต่อบุคคลอื่นและต่อตนเอง รวมทั้งมีความสำนึกในความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคม

2) สรุปความหมายของพลเมืองดี หมายถึง บุคคลที่จะต้องมียุคสมบัติที่จำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรู้ความสามารถ มีเหตุผล มีวิจารณญาณ ตลอดจนตระหนักในบทบาทและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่มีต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

3) พฤติกรรมพลเมืองดี หมายถึง บุคคลที่แสดงพฤติกรรมในลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่นสงบสุขและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ นั่นคือ การเป็นผู้ที่มีวินัย ปรับตัวอยู่ได้ในสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรู้สึกรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ และมีความเป็นไทย

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าพลเมืองดี หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะพึงปรารถนาของสังคม เช่น มีความรู้ความสามารถ มีเหตุผล มีวิจารณญาณ ตลอดจนตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

ลักษณะของพลเมืองดี

เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมนั้น สามารถแสดงออกได้หลายพฤติกรรมด้วยกัน เช่น การเสียสละ ความมีน้ำใจ การให้ปัน เป็นต้น ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านด้วยกันที่กล่าวถึงความหมายของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สรุปได้ดังนี้

1) สรุปได้ว่า พฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมนั้น ต้องเป็นการกระทำที่ผู้กระทำจะต้องตั้งใจกระทำลงไปเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทนล่วงหน้า แม้ว่าการกระทำพฤติกรรมนั้นผู้กระทำอาจต้องสละทั้งแรงกาย ทรัพย์สิน เงินทอง เวลาหรือแม้แต่เสี่ยงชีวิตก็ตามและพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมอาจแสดงออกในรูปพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ พฤติกรรมเอื้อเพื่อ หรือการแบ่งปันกัน

2) สรุปว่า ความมีน้ำใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ปรารถนาดี เอื้อเพื่อเผื่อแผ่จะให้ความช่วยเหลือในเวลาผู้อื่นเดือดร้อน ด้วยความเต็มใจตามความสามารถที่ช่วยได้โดยไม่หวังผลตอบแทน

3) สรุปได้ว่า การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมต่อไปนี้มีกรให้ปันแก่ผู้อื่นในด้านทรัพย์สิน สิ่งของและความรู้ เห็นแก่ส่วนรวม ช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม อุทิศตนทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม มีน้ำใจ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมที่ตั้งใจกระทำลงไปเพื่อช่วยผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน พฤติกรรมดังกล่าวอาจแสดงออกในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือการแบ่งปันกัน เป็นต้น

ความรับผิดชอบ

ความหมายของความรับผิดชอบ ได้มีผู้สนใจ นักวิชาการ และนักวิจัยให้ความหมายของความรับผิดชอบ สรุปได้ดังนี้

- 1) ลักษณะความรับผิดชอบ ได้แก่ ความไว้วางใจได้ ความคิดริเริ่ม ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การทำงานอย่างแข็งขัน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีกว่าเดิม
- 2) ความรับผิดชอบ คือ การแสดงออกถึงการรับผิดชอบและการรับชอบในการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ สามารถจัดการกับการใช้จ่ายของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังหมายถึงความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่ หรือข้อตกลงที่ตั้งไว้ตามอุดมคติและหลักศีลธรรมด้วย
- 3) ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติต่อหน้าที่การงาน และต่อชุมชนด้วยความเต็มใจ และมีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน และต่อชุมชนซึ่งสามารถแสดงออกได้โดยการเอาใจใส่ในการทำงาน ความเพียรพยายาม การรับผลการกระทำของตน การปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น การช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม การช่วยแก้ไขสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อชุมชน การช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม และการไม่ละเลยต่อหน้าที่พลเมืองที่ดี

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงการรับผิดชอบและการรับชอบในการกระทำของตน อันส่งผลกระทบต่อทั้งตนเองและสังคม ให้ความช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ตั้งใจทำงาน หากมีข้อผิดพลาดก็ต้องยอมรับในผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

จากแนวความคิดว่าด้วยเรื่องของพลเมืองดีดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่าพลเมืองดีคือบุคคลที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ของสังคม อันได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และ มีความรับผิดชอบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง “บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า” ในครั้งนี้ เนื่องจากหน้าที่ของพลเมืองดี คือ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีความรับผิดชอบ ดังนั้น พลเมืองดีจะต้องใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าที่ตนเองมีอยู่ตามกฎหมาย เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดที่ปรากฏต่อหน้าตน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมของสังคมอีกทางหนึ่ง และเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ที่เมื่อเห็นผู้กระทำความผิดลงมือกระทำความผิดต่อหน้า ก็ไม่นิ่งดูเฉย ไม่ปล่อยให้ผู้กระทำความผิดลงมือกระทำได้ตามอำเภอใจ จึงต้องมีการใช้อำนาจของตนตามกฎหมายเข้าจับกุม อันเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีดังกล่าว

2.3.4 แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับกุมผู้กระทำความผิด

แม้ว่าจะมีบทกฎหมายบัญญัติคำนิยามของคำว่า “การจับไว้หรือไม่”⁴³ และบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม คำว่า “การจับ” ก็มีความหมายในทำนองเดียวกัน

คำว่า arrest ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “จับ” นั้น เป็นคำที่มาจากคำฝรั่งเศสที่ว่า “arreteur” ซึ่งหมายความว่า “stop” ในภาษาอังกฤษ หรือคำว่า “หยุด” ในภาษาไทย

Cochran’s law lexicon ให้นิยามว่า การจับคือ “การยึดตัวบุคคลและหน่วงเหนี่ยวไว้ภายใต้การควบคุมโดยอำนาจของกฎหมาย” และ Black ‘s law dictionary ก็ให้ความหมายว่า คือ “การตัดเสรีภาพของบุคคลโดยอำนาจของกฎหมาย”

นอกจากคำนิยามของคำว่า “การจับ” ข้างต้นแล้ว โดยหลักกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ มักจะมียกประกอบในการจับ 3 ประการ คือ

ประการแรก ต้องมีเหตุที่จะจับได้ ซึ่งโดยทั่วไปก็โดยอาศัยเหตุว่า “มีเหตุอันควรเชื่อ (probable cause) สำหรับระบบ commom law เช่น ในสหรัฐอเมริกา หรือในระบบกฎหมายยุโรป เช่น เยอรมัน และฝรั่งเศส อาจกล่าวได้ว่า คือ “มีเหตุอันควรสงสัยอย่างแน่นแฟ้น (strong suspicion)” ทั้งสองระบบอาจจะแตกต่างกันในการเรียกชื่อ แต่ความจริงก็คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้างก็อยู่ในบางกรณี ขึ้นต่อก่อนจับว่าจะต้องผ่านกระบวนการใดก่อนหรือไม่ แต่เหตุที่จะจับกุมได้หรือเหตุที่จะดำเนินกระบวนการอื่นก่อนการจับกุมทั้งสองระบบก็ไม่แตกต่างกัน

⁴³ จงรักษ์ จุฑานนท์, “การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 17-23.

ประการที่สอง คือต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เช่น ต้องมีการออกหมายจับโดยผู้มีอำนาจ หรือจับโดยไม่มีหมายจะกระทำ ได้ก็ต้องเป็นกรณีเร่งด่วนไม่อาจจะล่าช้าได้ และเป็นประเภทความผิดที่ระบุไว้หรือตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกฎหมาย หรือกรณีราษฎรเป็นผู้จับก็ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายระบุไว้ด้วย

ประการที่สาม คือต้องมีเจตนาที่จะจับกุม (the intention to arrest) และต้องมีอำนาจที่จะจับกุม (the authority to make the arrest)

ความหมายของการจับกุมที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความหมายของการจับกุมในการจับกุมเพื่อดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งผู้จับกุมนั้นหมายถึงเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน และหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท การใช้อำนาจของตน ก็จะส่งผลให้การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้วแนวความคิดเกี่ยวกับการจับกุมในปัจจุบันนั้น เป็นการผสมผสานระหว่างหลักการรักษาไว้ ซึ่งอำนาจรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเพื่อคุ้มครองความสงบสุขของสังคม หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อรักษาไว้ซึ่งสภาพความเป็นมนุษย์ที่ไม่ต้องถูกกดขี่ ข่มเหงรังแก และหลักการใช้ดุลยพินิจอย่างมีเหตุผลอย่างสูง (reasonable discretion) ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สมกับเป็นผู้ที่รัฐได้คัดเลือกอบรม ฝึกฝนให้มาทำหน้าที่อันสำคัญนี้ โดยเฉพาะ คุณสมบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐให้รับภาระในเรื่องนี้ ในแง่ของนโยบายทางอาญา (criminal policy) แล้ว จะต้องอยู่ในระดับที่สูงมาก เพราะเจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะต้องประจันหน้ากับประชาชน ความสัมพันธ์ต่อสังคม (community relations) จะต้องเป็นรากฐานอันสำคัญ เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องค้นหาการกระทำผิด ตัวผู้กระทำความผิด และพยานหลักฐานทั้งหมดในการกระทำผิด หากปราศจากการสนับสนุนจากประชาชน (public support) แล้ว งานก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ประชาชนอาจอาศัยบทบาทของพลเมืองดี แบ่งเบาภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้วยการใช้อำนาจตามกฎหมาย ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อเป็นการปราบปรามอาชญากรรมภาคเอกชนควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาภาครัฐ อันจะส่งผลให้การป้องกันปราบปรามและการควบคุมอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากแนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า บทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แนวคิดเกี่ยวกับการจับ ที่ให้นิยามความหมายของการจับเอาไว้ว่า การยึดตัวบุคคลหรือหน่วงเหนี่ยวไว้ภายใต้อำนาจของกฎหมาย หมายถึงการที่ประชาชนใช้อำนาจตามกฎหมายยึดตัวผู้กระทำความผิดหรือหน่วงเหนี่ยวตัวผู้กระทำ

ความผิดซึ่งได้ลงมือกระทำความผิดซึ่งหน้าตนเอาไว้ เพื่อนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับจึงถูกนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.3.5 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์การจับกุมผู้กระทำความผิดโดยราษฎร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁴ มาตรา 79 บัญญัติว่า ราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าอยู่ในเกณฑ์แห่งมาตรา 82 หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

บัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ที่มาตรา 79 อ้างถึง ซึ่งราษฎรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย

ประทุษร้ายต่อบรมราชตระกูล	มาตรา	97 และ 99
ขบถภายในราชอาณาจักร	มาตรา	101 ถึง 104
ขบถภายนอกราชอาณาจักร	มาตรา	105 ถึง 111
ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ	มาตรา	112
ทำอันตรายแก่ธงหรือเครื่องหมายของต่างประเทศ	มาตรา	115
ความผิดต่อเจ้าพนักงาน	มาตรา	119 122 และ 127
หลบหนีจากที่คุมขัง	มาตรา	163 และ 166
ความผิดต่อศาสนา	มาตรา	172 และ 173
ก่อการจลาจล	มาตรา	183 และ 184

กระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน

กระทำให้สาธารณชนปราศจากความสะดวกในการไปมา

และการส่งข่าวและของถึงกัน

และกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย มาตรา 185 194 196 197 และ 199

ปลอมแปลงเงินตรา มาตรา 202 ถึง 205 และ 210

⁴⁴ ฉลาด วุฑฒิกกรมรักษา, “การจับโดยราษฎร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 66-69.

ข่มขืนกระทำชำเรา	มาตรา	243 ถึง 246
ประทุษร้ายแก่ชีวิต	มาตรา	250 และ 251
ประทุษร้ายแก่ร่างกาย	มาตรา	254 ถึง 257
ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ	มาตรา	268 270 และ 276
ลักทรัพย์	มาตรา	288 ถึง 296
วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และ โจรสลัด	มาตรา	297 ถึง 302
กรรโชก	มาตรา	303

ความหมายของคำว่าความผิดซึ่งหน้า

มาตรา 80 บัญญัติว่า ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำผิดมาแล้วสดๆ อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาตั้งแต่ระบู่ไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

1. เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

2. เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันที่ทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่ เกิดเหตุขึ้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือให้ช่วยจับ

มาตรา 82 บัญญัติว่า เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขาไม่ได้

วิธีการจับ

มาตรา 83 บัญญัติว่า ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎร ซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่ถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ พร้อมด้วยตัวผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

กรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือ

ผู้ซึ่งจะเป็นนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจให้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

วิธีปฏิบัติเมื่อจับกุมตัวได้แล้ว

มาตรา 84 บัญญัติว่า เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 โดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหาและแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น

2. ในกรณีที่ราษฎรเป็นผู้จับ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัว บันทึกชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของผู้จับ อีกทั้งข้อความและพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้ และให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญ เพื่อดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบและแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้วให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำตัวผู้ถูกจับมาส่ง แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7/1 รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับสามารถติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจเพื่อแจ้งให้ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมได้ในโอกาสแรกเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่ง หรือถ้ากรณีผู้ถูกจับร้องขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้แจ้ง ก็ให้จัดการตามคำร้องขอนั้น โดยเร็วและให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกไว้ ในการนี้มีให้เรียกค่าใช้จ่ายใดๆจากผู้ถูกจับ

ในกรณีที่จำเป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งตามมาตรานี้ก็ได้

ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด

ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 83 วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี

เจ้าพนักงานจับต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล

มาตรา 78 บัญญัติว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใด โดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

1. เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80
2. เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด
3. เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66(2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้
4. การจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

โดยสรุปแล้ว ประชาชนจะจับบุคคลใดๆ ไม่ได้ แม้ในกรณีที่บุคคลนั้นกระทำความผิด เช่น ทราบว่านายแดงฆ่านายดำ แต่ไม่พบขณะกระทำความผิดซึ่งหน้า ก็ไม่มีอำนาจจับกุมนายแดงได้ ในฐานะพลเมืองดี ทำได้แต่การร้องทุกข์ หรือ กล่าวโทษ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการออกหมายจับเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีอำนาจจับกุมตัวนายแดงได้ และประชาชนก็สามารถเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานในการดำเนินการตามหมายจับ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวนายแดงได้เช่นกัน กรณีที่ประชาชนจะจับผู้กระทำความผิดอาญาได้มี 3 กรณี ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) กรณีที่เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ ขอความช่วยเหลือ ในการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82
- 2) กรณีที่เป็นความผิดซึ่งหน้าสำหรับความผิดที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยความผิดซึ่งหน้าที่ประชาชน จะจับได้นั้นเฉพาะความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาแต่ละฐาน หรือแต่ละบทมาตราในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้เท่านั้น ความผิดนอกบัญชีนี้แม้จะเป็นความผิดซึ่งหน้า ประชาชนก็จับไม่ได้ และที่ว่าประชาชนจับได้ในกรณีนี้หมายถึงว่าประชาชนจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ และความผิดที่ประชาชนจับได้ตามข้อ 2 นี้ เฉพาะความผิดต่อกฎหมายตามบัญชีท้ายประมวลเท่านั้น ส่วนที่จะจับได้ในข้อ 1 (จับโดยที่เจ้าพนักงาน

ขอให้ช่วยเหลือ) ประชาชนช่วยเจ้าพนักงานซึ่งขอร้องให้จับได้ในทุกบทกฎหมายและไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดซึ่งหน้าด้วย

3) กรณีที่ประชาชนในฐานะผู้ขอประกันจับผู้ต้องหาหรือจำเลย การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยมีประกันนั้น ผู้ทำสัญญาไว้กับเจ้าพนักงาน หรือศาลว่าจะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งเจ้าพนักงาน หรือศาล

ตามกำหนดนัดเรียกว่าผู้ขอประกัน (โดยทั่วไปเรียก “นายประกัน”) ถ้าผู้ขอประกันผิดสัญญาจะต้องถูกเจ้าพนักงานหรือศาลปรับตามสัญญาประกัน ผู้ขอประกันจึงมีภาระหน้าที่ระมัดระวังมิให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยหนี และต้องนำตัวส่งเจ้าพนักงานหรือศาลได้ตามนัด หรือตามหมายเรียก ถ้าปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยหนี หรือจะหลบหนี และผู้ขอประกันไม่สามารถขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใกล้ที่สุดช่วยเหลือจับกุมได้ทันท่วงทีแล้ว ผู้ขอประกันมีอำนาจจับกุมผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ เมื่อจับได้แล้วให้นำส่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรับตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยไว้แล้วต้องส่งผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกจับนั้น ไปยังเจ้าพนักงาน หรือศาลผู้สั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้น คำพาหนะในการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งเจ้าพนักงานหรือศาลนี้ ผู้ขอประกันเป็นผู้เสีย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117

ตามข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อรับรองการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งบัญญัติกฎหมายนี้ ขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ขอบเขต ตลอดจนเงื่อนไขการใช้อำนาจ ถือเป็นกรวางกรอบให้ประชาชนใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าอย่างเหมาะสม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เอกรินทร์ แสงสนิท (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติด ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมในระดับสูง ประชาชนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม มีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าประชาชนที่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม และประชาชนยังสับสนในบางเรื่อง ได้แก่ การจับกุมผู้ขายยาบ้า ทั้งหมดจะสามารถทำให้ยาบ้าหมดไป การป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น เป็นต้น

นราวิชญ์ รอดกสิกรรม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการนำผู้กระทำผิดกฎหมายอาญามา รับโทษ: กรณีศึกษาเฉพาะการแจ้งข้อหาและการจับกุมโดยพนักงานสอบสวน ผลการศึกษวิจัยพบว่า กระบวนการนำผู้กระทำผิดอาญามา รับโทษนั้นต้องทำตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งคดีที่เกิดขึ้น ในศาลแขวงและศาลจังหวัดนั้น มีวิธีการนำตัวผู้กระทำผิดอาญามา รับโทษไม่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถทำได้ โดยการที่เจ้าพนักงานหรือราษฎรจับกุมตัวขณะพบการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือจับกุมตัวตาม หมายจับ จากนั้นจึงนำตัวผู้กระทำผิดส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

รัตนชาติ เย็นใจมา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมในการป้องกันอาชญากรรมของ ประชาชน อำเภอเมืองอุดรดิตต์ จังหวัดอุดรดิตต์ ผลการศึกษวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนใน การป้องกันอาชญากรรมที่หน่วยงานภาคเอกชน ชุมชน หรือสังคม ควรกระทำสามอันดับแรก ได้แก่ จัดเวรยามหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมมือป้องกันอาชญากรรมในชุมชนของตนเอง และแจ้งข่าวสาร อาชญากรรมให้ประชาชนในชุมชนทราบ ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการ ปฏิบัติการป้องกันอาชญากรรมในภาพรวมโดยเฉลี่ยมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขต เทศบาล และนอกเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตต์ มีพฤติกรรมการป้องกันอาชญากรรมทุก ด้านในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

รณกรณ์ บุญมี (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การขัดขืนการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย : ศึกษา เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษวิจัยพบว่า การขัดขืนการจับกุมที่ไม่ ชอบด้วยกฎหมาย มีความแตกต่างกันไปในประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา

1) ประเทศไทยทั้งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 และคำพิพากษาของศาลฎีกาเห็น ว่า การใช้กำลังพอสมควรแก่เหตุเพื่อขัดขืนการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายสามารถทำได้ โดยเป็นการ ใช้อำนาจกระทำในเรื่องการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมาย

ซึ่งกฎหมายของไทยไม่มีประเด็นความแตกต่างระหว่างการจับกุมโดยราษฎร หรือ การจับกุมโดยเจ้าพนักงาน โดยศาลพิจารณาเพียงถ้าการจับกุมนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ถูกจับย่อมมี สิทธิป้องกันตน โดยทันทีแม้ผู้ถูกจับจะรู้ว่าผู้ที่เข้าจับกุมตนนั้นเป็นเจ้าพนักงานหรือไม่ก็ตาม

2) ประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องแบ่งประเด็นพิจารณาดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คือ ถ้าการเข้าจับกุมนั้นกระทำลงโดยราษฎร บุคคลยังคงไว้ซึ่งสิทธิใน การขัดขืนการจับกุม โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการป้องกันชีวิต และร่างกายของตนเอง

ประเด็นที่สอง คือ ถ้าการเข้าจับกุมนั้นกระทำลงโดยเจ้าพนักงาน ต้องพิจารณาต่อไป ว่า ผู้ถูกจับกุมรู้ (หรือควรรู้) หรือไม่ว่าผู้จับกุมเป็นเจ้าพนักงาน หากผู้ถูกจับกุมรู้ (หรือควรรู้) ว่าบุคคลที่ เข้าจับกุมเป็นเจ้าพนักงาน ผู้ถูกจับกุมจะขัดขืนการจับกุมไม่ได้ แม้การจับกุมนั้นจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ก็ตาม เพราะกฎหมายได้สร้างมาตรการเยียวยาโดยวิธีอื่นไว้แล้ว แต่ถ้าหากผู้ถูกจับกุมไม่รู้ว่าบุคคลที่เข้าจับกุมเป็นเจ้าของพนักงาน ผู้ถูกจับกุมยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการขัดขืนการจับกุม โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการป้องกันชีวิต และร่างกายของตนเองอยู่เช่นเดิม

งานวิจัยต่างประเทศ

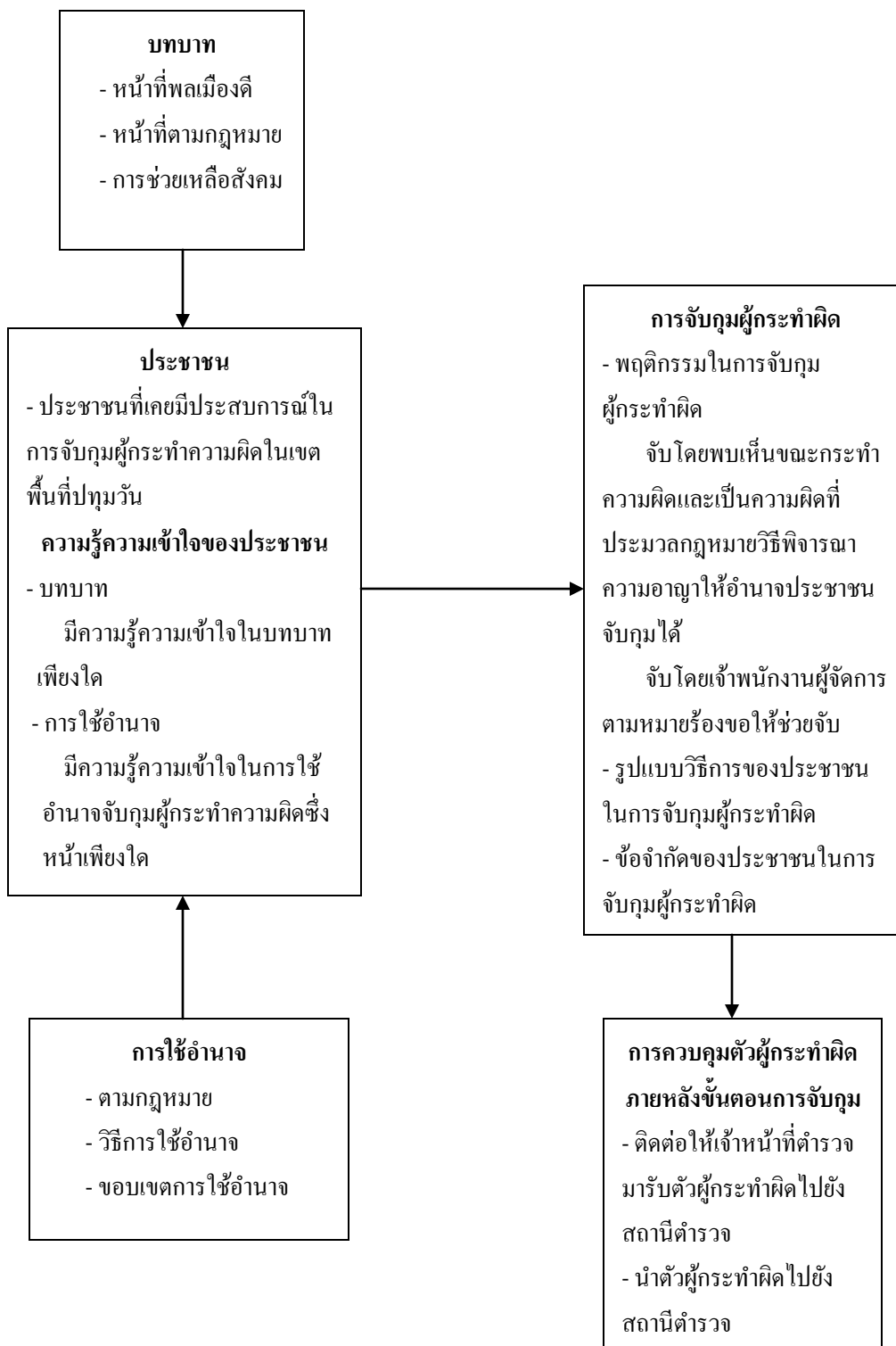
Alan R.Coffey (1975) ได้ศึกษาเรื่อง การป้องกันอาชญากรรมและการกระทำผิด โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดของประชาชนแต่ละคนไว้ว่าการกระทำผิดและประกอบอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกระดับชั้นในสังคม และสิ่งนี้จะช่วยให้เขาคำนึงถึงสาเหตุของการกระทำผิด เกิดขึ้นได้จากทั้งสาเหตุที่สับสนวุ่นวายอย่างมากหรือเกิดจากสาเหตุที่เล็กน้อยที่สุดในชุมชนก็ได้ และจากความเข้าใจดังกล่าวนี้ อาจทำให้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ หรือความไม่เอากมีส่วนช่วยในการป้องกันอาชญากรรมดังกล่าวได้

John N. Ferdico (1979) ได้ศึกษาเรื่องวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ ได้ข้อสรุปว่า อำนาจจับเป็นอำนาจที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐและราษฎร มีอำนาจตัดสินสภาพของบุคคลและเป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งท้ายที่สุดบุคคลนั้นอาจจะถูกลงโทษ ด้วยเหตุนี้การจับจึงเป็นมาตรการบังคับที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตามปกติของบุคคลอย่างร้ายแรง เพราะรีดถอนสิทธิเสรีภาพทางร่างกายในการเคลื่อนย้ายที่ทางของบุคคล การใช้มาตรการจับจึงต้องมีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และใช้ในขอบเขตที่จำกัดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของรัฐ เนื่องจากประชาชนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของผืนแผ่นดินย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการที่จะกระทำการใดๆ ได้ตลอดทราบเท่าที่ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ถ้าสิทธิของตนถูกละเมิด ผู้นั้นก็ย่อมมีสิทธิที่จะลุกขึ้นมาปกป้อง ไม่ให้ถูกละเมิดได้ ดังนั้นกฎหมายจึงให้ประชาชนมีสิทธิในการใช้อำนาจของตน จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าผิดดำเนินคดี ตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประมวลสรุปผลและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

2.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท (role) หมายถึง บทบาทของประชาชนของเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ในฐานะพลเมืองดีในการช่วยเหลือรัฐรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองโดยการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย

การใช้อำนาจ (authority) หมายถึง การใช้อำนาจของประชาชนของเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประชาชน (people) หมายถึง ประชาชนทั้งชายและหญิงรวมถึงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจากกลุ่มตัวอย่างในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย

การจับกุมผู้กระทำความผิด (arrest offender) หมายถึง การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประชาชน รวมถึงความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตลอดจนรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิด

ความผิดซึ่งหน้า (flagrant offence) หมายถึง การกระทำความผิดซึ่งผู้กระทำความผิดได้กระทำลงต่อหน้าต่อตาประชาชนหรืออยู่ในอาคารที่แทบจะไม่มีใครสังเกตเห็นว่าได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ อันมีพยานหลักฐานปรากฏเป็นร่องรอยพิรุณอยู่บนเนื้อตัวหรือเสื้อผ้าของผู้กระทำความผิด หรือพบสิ่งของซึ่งน่าเชื่อได้ว่าได้ใช้เป็นอาวุธอยู่กับผู้กระทำความผิดในระยะเวลาแทบจะทันทีทันใดภายหลังเกิดเหตุ

ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า (flagrant offender) หมายถึง ผู้ต้องหาที่ได้กระทำความผิดต่อหน้าต่อตาประชาชนหรืออยู่ในอาคารที่แทบจะไม่มีใครสังเกตเห็นว่าได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆและถูกประชาชนจับกุมตัวไว้ได้ตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท การใช้ อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และ การใช้แบบสอบถาม (tick questionnaire) เป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ดังนี้

1.1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary study) โดยการศึกษาเนื้อหา หนังสือ รายงานวิจัย เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นและ การใช้แบบสอบถาม (tick questionnaire) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าภายในเขต ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิงจำนวน 12 คน รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

อาชีพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	เพศของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
พนักงานรักษาความปลอดภัย ของห้างสรรพสินค้าสยาม พารากอน	ชาย	3 คน
พนักงานรักษาความปลอดภัย ของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ล	ชายและหญิง	อย่างละ 1 คน รวม 2 คน
พนักงานรักษาความปลอดภัย ของห้างสรรพสินค้า มาบุญครอง	ชายและหญิง	อย่างละ 1 คน รวม 2 คน

อาชีพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	เพศของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
พนักงานรักษาความปลอดภัย ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ชายและหญิง	อย่างละ 1 คน รวม 2 คน
ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงาน รักษาความปลอดภัย	ชาย	3 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 12 ราย และใช้แบบสอบถาม (tick questionnaire) ชื่อแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง บทบาท การใช้ อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งภายในแบบสอบถามได้รวมแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย เป็นเครื่องมือในการวิจัย

หลักเกณฑ์การให้คะแนนของ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จำนวน 15 ข้อ มีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 15 คะแนน

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ลักษณะ ดังนี้

3.4.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary research) โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากตำราเอกสาร ผลงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ การวิจัยในครั้งนี้ ทั้งจากห้องสมุด ในสถานศึกษาต่างๆ และจากแหล่งความรู้อื่นๆ เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัย

3.4.2 การศึกษาวิจัย เชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยผู้ศึกษาได้ใช้เทคนิควิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการ วิจัยในครั้งนี้

3.4.3 จริยธรรมในการวิจัย (ethics in research) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยโดย คำนึงถึงหลักจริยธรรมในการวิจัย ¹ ได้แก่

¹ จรัส สุวรรณเวลา, สุชาติา ชินะจิตร, สุภาพรรณ ณ บางช้าง, เพชรา ภูวิวัฒน์. บนเส้นทางสู่ มหาวิทยาลัยวิจัย (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2, 2534), หน้า 197.

- 1) มีความซื่อสัตย์ ไม่แอบอ้างความคิดผู้อื่นมาเป็นของตน มีการอ้างอิงทุกครั้งที่กำลังกล่าวถึงผลงานหรือความคิดผู้อื่น ซื่อสัตย์ต่อสิ่งที่ตนศึกษา ยึดมั่นในวัตถุประสงค์
- 2) มีความรับผิดชอบ ทำงานได้สำเร็จตามแผน ตามกำหนดเวลา ตรงตามเป้าหมาย เก็บรักษาความลับของข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผย คำนึงถึงผลเสียต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อประเทศชาติ ทั้งด้านจิตใจและวัฒนธรรม เคารพในสิทธิส่วนบุคคล ไม่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของผู้อื่น คำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มทดลอง
- 3) มีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นและคำติชมของผู้อื่น ให้ความสำคัญเห็นวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริตและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- 4) นักวิจัยพึงมีความยุติธรรม ในการแบ่งค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทน และการให้เครดิตต่อหน่วยงานหรือต่อผู้ร่วมงาน
- 5) พึงมีความรับผิดชอบต่อการเผยแพร่ผลงาน โดยการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและการนำเสนอข้อมูลในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยชื่อ นามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตหรือตัวกลางเลขคณิต (arithmetic mean) เป็นค่ากลางในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน

หลักในการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต

1. นำข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน
2. นำผลรวมที่ได้จากข้อ 1 มาหารด้วยจำนวนข้อมูลทั้งหมด
3. ผลหารที่ได้ในข้อ 2 คือ ค่าเฉลี่ย

ตามสูตร
$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจ

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนความรู้ความเข้าใจ

N = จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ใน 3 ลักษณะคือ การตีความข้อมูล (interpretation) การเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) และการสังเคราะห์ข้อมูล (data synthesis) สำหรับการเชื่อมโยงให้เป็นแบบแผนกระบวนการทางความคิดและสร้างเป็นแนวคิดสรุป (conceptualization)

บทที่ 4

ผลการวิจัย อภิปรายผลและตอบโจทย์การวิจัย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตพื้นที่ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 ราย ซึ่งเป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจตามกฎหมาย รูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน รวมทั้งข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 ราย ได้ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จำนวน 15 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 15 คะแนน รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในระดับสูง/ต่ำ กว่าคะแนนเฉลี่ย

จำนวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย
12 ราย	6 ราย	6 ราย	15 คะแนน	9.42 คะแนน

ส่วนรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดนั้น ส่วนใหญ่เป็นการได้รับแจ้งเหตุ จากนั้นจึงติดตามตัวคนร้ายและเข้าไปตรวจค้นตัว เมื่อพบของกลางก็จับกุมคนร้ายดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนั้น ส่วนใหญ่เป็นข้อจำกัดในการจับกุมตัวคนร้าย เนื่องจากหากขณะจับกุมมีการต่อสู้กับคนร้าย และคนร้ายได้รับบาดเจ็บ ก็อาจถูกคนร้ายฟ้องร้องดำเนินคดีกลับได้ โดยสามารถจัดเรียงข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัย

กรณีศึกษาที่ 1 การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตทรอนิกส์

ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายประยุทธ์ (นามสมมุติ) อายุ 33 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน รายได้เดือนละประมาณ 15,000 บาท จบการศึกษาระดับ ปวส. เป็นคนจังหวัดอุบลราชธานี ก่อนมาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย เคยรับราชการทหารบก เป็นทหารชั้นประทวน อยู่จังหวัดอุบลราชธานีมาก่อน ตอนรับราชการทหารไม่เคยจับกุมผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด กระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้ลาออกมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าดิ เอ็มโพเรียม เนื่องจากเห็นว่าผลตอบแทนดีกว่า จากนั้น ปี พ.ศ. 2551 ได้ย้ายมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 30 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นคดีเด็กนักเรียนอายุไม่ถึง 20 ปี ทะเลาะวิวาทกัน ทำร้ายร่างกาย นัดกันมาเป็นกลุ่มใหญ่ประมาณกลุ่มละ 20 คน เมื่อพบกันก็จะใช้คำพูดทำทาย จะมีเรื่องยกพวกชกต่อยกันในที่สุด อาวุธส่วนมากเป็นสนับมือและมีดปลายแหลม เมื่อพบพนักงานรักษาความปลอดภัยก็มักจะวิ่งหนี ทั้งอาวุธ และไม่ต่อสู้ขัดขืน นอกจากนี้ยังเคยจับกุมคนร้ายคดีลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์เคยมีประสบการณ์คนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม และไม่เคยมีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมแต่อย่างใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติกรรมแห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2554 ขณะที่นายประยุทธ์กำลังปฏิบัติหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยภายในชั้น 3 ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ได้รับแจ้งเหตุทางวิทยุสื่อสารว่ามีคนร้ายชาวยุโรป จำนวน 3 คน เป็นผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน ร่วมกัน ใช้บัตรเครดิตรูดซื้อสินค้า ทางพนักงานขายพบความผิดปกติในการชำระเงินจากบัตร เครดิต จึงโทรศัพท์สอบถามไปยังธนาคารเจ้าของบัตรเครดิต ธนาคารยืนยันว่า

เป็นบัตรเครดิตปลอม พนักงานขายจึงได้แจ้งมายังนายประยุทธ์ให้เข้าตรวจสอบ เมื่อนายประยุทธ์มาถึงร้านที่เกิดเหตุด้วยตนเองคนเดียวและเข้าทำการตรวจสอบ คนร้ายทั้ง 3 วิ่งหลบหนีไปคนละทาง แต่นายประยุทธ์สามารถแจ้งวิทยุให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นสกัดจับ ไว้ได้ทั้งหมด โดย คนร้ายไม่ได้ต่อสู้ขัดขวางจากคนร้ายแต่อย่างใด จากนั้นจึงได้เชิญตัวคนร้ายทั้งหมดมายังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัยชั้นล่างสุด เมื่อมาถึงห้องพักแล้วก็ได้ตรวจสอบบัตรเครดิตดังกล่าวกับทางธนาคารอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าเป็นบัตรเครดิตปลอมจริง พร้อมกับได้ให้เจ้าหน้าที่ล่ามของห้างสรรพสินค้าอธิบายความผิดให้คนร้ายทั้ง 3 คนซึ่งเป็นชาวต่างชาติได้รับทราบ จากนั้นจึงโทรศัพท์แจ้งไปยัง สน.ปทุมวัน เพื่อมารับตัวคนร้ายทั้ง 3 คน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

ขั้นตอนหลังจากจับกุมคนร้าย ก็ได้้นำตัวคนร้ายมายังห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้นใต้ดิน ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ทำประวัติคนร้าย ถ่ายภาพ แต่ไม่มีการพิมพ์ลายนิ้วมือคนร้าย จากนั้นจึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวันมารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ประสบการณ์ที่เคยจับกุมคนร้ายมีเพียงคนร้ายซัดขึ้นด้วยการสะบัดแขน ตามสัญชาตญาณ หรือผลึกออกแล้ววิ่งหนี แต่ไม่ถึงกับต่อสู้ขัดขอย ไม่ทราบว่าหากคนร้ายชกต่อยตนจะมีสิทธิป้องกันตัวตามกฎหมายหรือไม่ เป็นเหตุให้การจับกุมบางครั้งเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ ไม่เคยพบกรณีคนร้ายมีหรือใช้อาวุธ ทีมพนักงานรักษาความปลอดภัยเข้าไปจับกุมแต่ละครั้งมีประมาณ 3-4 คน มีทั้งในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบ ทางพนักงานรักษาความปลอดภัย จะพกวิทยุสื่อสาร และใช้ คีว (กระบอกแบบดึงให้ยาวได้) เป็นอาวุธป้องกันตัว ไม่พกอาวุธอื่น เช่น ปืน ไม่ได้พกกุญแจมือ คนร้ายที่เคยจับกุมได้ไม่มีอาวุธติดตัวเลย เนื่องจากขณะเข้ามาต้องผ่านประตูเกตเวย์ตรวจก่อนทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธ แต่หากเป็นบริเวณภายนอกห้าง เช่น ลานน้ำพุ ยังไม่ผ่านเกตเวย์ หากคนร้ายมีอาวุธ ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการจับกุมได้

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยุทธ์ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 10 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายประยุทธ์ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้เฉพาะความผิดบางประเภทที่กฎหมายให้อำนาจจับกุมไว้เท่านั้น ไม่สามารถจับกุมได้หมดทุกประเภท ความผิด ตัวอย่างเช่น คดีความผิดเกี่ยวกับการแอบถ่ายได้กระ โปรงผู้หญิง คดีลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ด้วยตนเอง แต่คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประชาชนไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เนื่องจาก เป็นคดีที่มีความรุนแรง เสี่ยงอันตรายต่อชีวิต ประชาชนที่จับกุม ซึ่งนายประยุทธ์กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“กรณี มีเหตุคนร้าย แอบถ่ายกระโปรง ผู้หญิง ต้องเข้าไปเชิญตัวคนร้ายก่อน จากนั้นจึงตรวจสอบจากโทรศัพท์มือถือของคนร้ายหรือกล้องของคนร้ายเพื่อให้ทราบ ว่าแอบถ่ายจริงหรือไม่ ถ้าแอบถ่ายจริง ก็ต้องดู เจ้าทุกข์ว่าจะเอาเรื่องหรือลบแ ล้วก็จับ ถ้าเอาเรื่อง ก็จับตัวคนร้าย ส่งให้โรงพัก ดำเนินคดีต่อไป”

“คิดว่าประชาชนไม่น่าจะจับกุมผู้ต้องหาได้ใน ทุกคดี เพราะบางคดีก็เสี่ยงอันตรายเกินไป เช่น คดียาเสพติด แต่ถ้าเป็นคดีเล็กๆ น้อยๆ ลัก วิ่ง ชิง ปล้น ประชาชนน่าจะช่วยจับกุมคนร้ายได้”

จากข้อมูลของนายประยุทธ์ ในประเด็นดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ในคดีความผิดบางประเภทที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายประยุทธ์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่าประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดที่ตนเองพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดต่อหน้าต่อตาได้ เพราะถือเป็นความผิดที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าประชาชน ประชาชนจึงน่าจะแสดงตัวเป็นพลเมืองดี จับกุมตัวคนร้าย ไม่ให้หลบหนีลอยนวล ซึ่งนายประยุทธ์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าเราพบเห็นคนร้ายขณะกำลังกระทำความผิด ก็สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือว่าคนร้ายได้สร้างความเดือดร้อนกับสังคม”

“ถ้าพบคนร้ายลักของแล้วหลบหนีไปได้ หลายอาทิตย์ต่อมาพบคนร้ายมาที่เดิม จะจับกุมตัวคนร้ายได้ต่อเมื่อผู้เสียหายมีการแจ้งความร้องทุกข์ไว้แล้ว เพราะถือว่าขาดช่วงที่พบเห็นความผิดซึ่งหน้า

ไปแล้ว อยู่ๆจะเข้าไปจับกุมไม่ได้ ต้องตรวจสอบก่อนว่ามีการแจ้งความไว้แล้วหรือไม่ เพราะทางเรา เน้นเรื่องการให้บริการลูกค้าด้วย ไม่ใช่มุ่งจะจับกุมอย่างเดียว”

จากข้อมูลของนายประยุทธ์ ข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนต้องพบเห็นขณะคนร้ายลงมือกระทำความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา จึงมีอำนาจเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายประยุทธ์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมคนร้าย ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ทุกกรณี ไม่ว่าคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ซึ่งนายประยุทธ์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“หากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมคนร้าย ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจตามที่ร้องขอได้ทุกกรณี เพราะถือว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐรับรองการจับกุมอยู่”

“คนร้ายมีหมายจับหรือไม่มีหมายจับ ไม่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญในการจับกุม เพราะเมื่อเจ้าพนักงานร้องขอให้ช่วยเหลือ ประชาชนก็ต้องเข้าไปช่วยอยู่แล้ว”

จากข้อมูลของนายประยุทธ์ ข้างต้น สรุปได้ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ในทุกกรณี

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยุทธ์ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายประยุทธ์ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่พลเมืองดี อันดับ 2 เป็นการช่วยเหลือสังคม และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นายประยุทธ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นอันดับแรกในการช่วยเหลือจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และผลที่ตามมาคือเป็นการช่วยเหลือสังคม ส่วนหน้าที่ตามกฎหมายน่าจะเป็นอันดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยุทธ์ เข้าใจว่า ตนเองประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ขณะเกิดเหตุได้รับแจ้งจากพนักงานร้านว่ามีคนร้ายเป็นชาวต่างชาติ จำนวน 3 คน ร่วมกันใช้บัตรเครดิตปลอมชำระราคาค่าสินค้า จึงได้เดินทางไปตรวจสอบ พบคนร้ายชาวต่างชาติทั้ง 3 คน เมื่อคนร้ายเห็นนายประยุทธ์ซึ่งแต่งเครื่องแบบพนักงานรักษาความปลอดภัยเดินเข้ามา ก็ได้วิ่งหลบหนี แต่ถูกนายประยุทธ์แจ้งวิทยุสกัดจับคนร้ายไว้ได้ทั้งหมด นายประยุทธ์ เข้าใจว่าตนเองอาศัยอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนตามกฎหมาย ที่ตรวจสอบพบว่าคนร้ายใช้บัตรเครดิตปลอมในการชำระเงินค่าสินค้า

จึงจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางไว้ได้ และนายประยุทธ์ เข้าใจว่า อาจมีกฎหมายให้อำนาจประชาชน จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไว้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด ดังที่นายประยุทธ์ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าคนร้ายใช้บัตรเครดิตปลอมก็ต้องมีความผิดตามกฎหมาย ในฐานะที่ผมเป็นพนักงาน รักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยภายในห้าง เมื่อพบคนร้ายกระทำความผิดในบริเวณ ห้าง ก็น่าจะมีอำนาจจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางนำส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้”

จากข้อมูลของนายประยุทธ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า อาจมีกฎหมายให้อำนาจประชาชน จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไว้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยุทธ์ เข้าใจว่า ตนเองเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อได้รับแจ้งเหตุว่ามีกลุ่ม คนร้ายกระทำความผิด ก็เข้าไปตรวจสอบ แต่คนร้ายกลับวิ่งหลบหนี นายประยุทธ์ จึงใช้อำนาจสกัดกั้น การหลบหนีโดยการวิทยุแจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่น ช่วยกันสกัดจับกุมกลุ่มคนร้าย และจับกุมคนร้ายได้ทั้งกลุ่ม จำนวน 3 คน ในขณะที่จับกุมคนร้ายได้ให้เจ้าหน้าที่ล่ามของ ห้างสรรพสินค้าแจ้งกับคนร้ายว่าเขาต้องถูกจับกุม ขอให้ใช้บัตรเครดิตปลอม เมื่อคนร้ายทราบ จึงนำ ตัวคนร้ายทั้ง 3 คนพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ทำประวัติ ถ่ายภาพ คนร้าย และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่มารับตัวคนร้ายดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังที่นาย ประยุทธ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“เมื่อได้รับแจ้งเหตุ ก็เข้าไปตรวจสอบทันที คนร้ายก็วิ่งหลบหนีไปคนละทาง แต่ผมแจ้งวิทยุ สกัดจับไว้ได้หมด พนักงานรักษาความปลอดภัยดังกล่าวเต็มไปหมด หนีไปไหนไม่รอด”

จากข้อมูลของนายประยุทธ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดของนายประยุทธ์ ในคดีนี้ คือ เมื่อคนร้ายวิ่งหลบหนี นายประยุทธ์ ก็ได้แจ้งวิทยุให้พนักงาน รักษาความปลอดภัยคนอื่นช่วยสกัดจับ และเมื่อจับกุมตัวคนร้ายทั้ง 3 คน ได้แล้ว พบว่าคนร้ายเป็น ชาวต่างชาติ จึงให้ล่ามแจ้งให้คนร้ายทราบว่าเขาต้องถูกจับ และการกระทำของเขาเป็นความผิดใน ขอให้ใช้บัตรเครดิตปลอม

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยุทธ์ เข้าใจว่าการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยให้อำนาจจับกุมคนร้ายในฐานะ ประชาชนคนหนึ่ง หากพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดซึ่งหน้าที่อื่น นอกเหนือจากเขตพื้นที่รักษาความ ปลอดภัยที่รับผิดชอบ ก็สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ และขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้าย คือ

เรียงลำดับการใช้กำลังเข้าจับกุมตั้งแต่เบาไปจนถึงหนัก กล่าวคือ หากคนร้ายยอมให้จับกุมแต่โดยดี ก็จะใช้การเชิญตัวคนร้าย ไม่มีการถูกเนื้อต้องตัวซึ่งกันและกัน แต่หากคนร้ายวิ่งหลบหนี ก็ต้องพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นกรณีไป เท่าที่ป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนีได้ หรือหากคนร้ายต่อสู้ขัดขวาง ขัดขืนการจับกุม ก็ต้องใช้กำลังเท่าที่เหมาะสมและจำเป็นในแต่ละกรณี หรือหากถูกคนร้ายทำร้ายกลับ ก็มีขอบเขตอำนาจในการป้องกันตัว เพื่อให้พ้นจากอันตรายที่มาจากคนร้าย ดังที่นายประยุทธ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าประชาชนมีขอบเขตในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ถ้าพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า และเป็นความผิดที่ประชาชนมีอำนาจจับกุม โดยขณะจับกุมตัวคนร้ายต้องใช้กำลังจากเบาไปหาหนัก ถ้าคนร้ายยอมให้จับ ก็เชิญตัวเขาแต่โดยดี ไม่ถูกเนื้อต้องตัว แต่หากคนร้ายใช้กำลังต่อสู้ เราก็มีสิทธิป้องกันตัวเองตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี”

จากที่นายประยุทธ์ กล่าวไว้ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนมีขอบเขตในการจับกุมตัวคนร้ายได้ เมื่อพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดดังกล่าว กฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ส่วนการใช้กำลังจับกุมตัวคนร้ายยึดหลักใช้กำลังเริ่มจากเบาไปหาหนัก

ข้อเสนอแนะ

ควรมีกฎหมายเพิ่มโทษให้กับคนร้ายที่วิ่งหลบหนีการจับกุม ให้มีโทษหนักกว่าคนร้ายที่ไม่ได้หลบหนี เพื่อให้คนร้ายเกิดความเกรงกลัวอัตราโทษและไม่กล้าหลบหนี ส่วนตัวคนร้ายเองจะไม่ได้ไม่ต้องวิ่งหลบหนีซึ่งอาจได้รับอันตรายระหว่างหลบหนีได้

กรณีศึกษาที่ 2 การจับกุมคดีเด็กนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท

ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายไพรวลัย (นามสมมุติ) อายุ 37 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ประจำห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน มีรายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาระดับชั้น ม.6 ก่อนหน้านี้เคยประกอบอาชีพค้าขายและทำงานเกี่ยวกับการขนส่งมาก่อน กระทั่งปี พ.ศ.2549 ได้เปลี่ยนงานมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เพราะมีรายได้ดี และมั่นคงกว่าอาชีพค้าขาย ปัจจุบันประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำห้างนี้เป็นเวลา

ประมาณ 5 ปี ประจำอยู่ในตำแหน่งสายตรวจเดินเท้าภายในห้าง แต่งเครื่องแบบ ออกเดินตรวจความเรียบร้อยภายในห้าง

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 30 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นคดีลักทรัพย์ ลักสินค้าภายในห้างสรรพสินค้า วิ่งราวกระเป๋าสตางค์ คดีความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เคยพบกรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม และปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุม ไม่เคยใช้ความรุนแรงขณะจับกุม และไม่เคยถูกคนร้ายขู่ว่าจะฟ้องร้องกลับแต่ประการใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติกรรมแห่งคดีนี้

เมื่อวันเสาร์ที่ 23 กรกฎาคม 2554 เวลาประมาณเที่ยง ขณะที่นายไพรวัลย์ปฏิบัติหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่ตามปกติ ได้รับแจ้งเหตุทางวิทยุว่าพบเห็นกลุ่มวัยรุ่นแต่งกายชุดธรรมดา ไม่ได้แต่งเครื่องแบบนักเรียน อายุไม่เกิน 20 ปี กลุ่มละประมาณ 20 คน จำนวน 2 กลุ่ม มีอาวุธคือ สนับมือ และมีด กำลังยกพวกตะลุมบอนกันบริเวณด้านหน้าของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ใกล้บีทีเอสสยาม จากนั้นนายไพรวัลย์ได้รีบไปตรวจสอบที่เกิดเหตุ พบเห็นกลุ่มเด็กวัยรุ่นกำลังยกพวกตะลุมบอนกันอยู่ จึงได้วิทยุเรียกกำลังพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้อื่นมาช่วย เมื่อสังเกตเห็นว่าเด็กวัยรุ่นเหล่านั้นไม่มีอาวุธปืน มีเพียงมีดและสนับมือ จึงได้ร้องตะโกนบอกให้หยุดก่อน เมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นเห็นนายไพรวัลย์(นามสมมุติ)และพวกพนักงานรักษาความปลอดภัยหลายคน จึงได้ทิ้งอาวุธแล้ววิ่งหลบหนี พวกนายไพรวัลย์(นามสมมุติ)ก็ไล่วิ่งไล่ตาม และวิทยุสกัดจับ สุดท้ายจับกุมวัยรุ่นได้ประมาณ 5-6 คน ตรวจสอบพบว่า เป็นนักเรียนช่างกล ของสถาบันมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งย่านสยามเสควร์ ส่วนอาวุธที่ทิ้งก็ตามไปเก็บและยึดไว้เป็นของกลาง จากนั้นจึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

ขั้นตอนหลังจากจับกุมตัวเด็กพร้อมของกลางได้ ก็จะแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบ จากนั้นจึงนำตัวเด็กพร้อมของกลางมาที่ห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อบันทึกประวัติ ถ่ายรูปเด็กไว้เป็นข้อมูล และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวเด็กพร้อมของกลางเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ส่วนกรณีที่พ่อแม่ของเด็กจะขอเจรจา เพื่อไม่ให้ให้นำตัวส่งโรงพักนั้น เคยมีขอว่าจะเจรจาทกลงกัน

กับคู่มือ เพื่อให้ขอมความ แต่ทางนโยบายของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนคือนำตัวส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมด ถ้าหากผู้ปกครองเด็กประสงค์ที่จะชดใช้ค่าเสียหายก็ให้ไปตกลงกันที่โรงพักเอง

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

บางกรณีคนร้ายใช้กำลังทำร้ายประชาชนก่อน จากนั้นประชาชนป้องกันตนเอง จนคนร้ายได้รับบาดเจ็บ ประชาชนอาจมีความผิดได้ นอกจากนี้การจับกุมพวกเด็กนักเรียนทะเลาะวิวาทกัน อาจมีผู้ปกครองของเด็กเข้ามาช่วยเหลือ เช่น ต่อร้องขอให้เรื่องจบ ไม่นำตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือขู่ว่าจะฟ้องร้องพนักงานรักษาความปลอดภัยและห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายไพรวลัย ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 10 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายไพรวลัย ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายที่ตนพบเห็นขณะกระทำความผิดได้ทุกประเภท บางประเภทจับได้ บางประเภทก็จับไม่ได้ ยกตัวอย่างประเภทคดีความผิดที่ประชาชนจับกุมตัวคนร้ายได้ เช่น คดีคนร้ายแอบถ่ายได้กระ โปรงนักศึกษาสาว คดียาเสพติด คดีลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น ส่วนคดีที่จับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ อาจจะเป็นคดีที่มีความซับซ้อนเกินกว่าที่ประชาชนที่สามารถดำเนินการได้ เช่น คดีที่เป็นลักษณะขององค์กรอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งนายไพรวลัย กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าประชาชนไม่น่าจะจับกุมผู้ต้องหาได้ใน ทุกคดี เพราะบางคดีก็เสี่ยงอันตรายเกินไป เช่น คดีแก๊งค์ค้ายาเสพติด ที่ทำกันเป็นองค์กรใหญ่ แต่ถ้าเป็นคดีเล็กๆ น้อยๆ ลัก วิวิง ชิง ปล้นหรือยาเสพติด ประชาชนน่าจะช่วยจับกุมคนร้ายได้”

“หากพบเห็นขณะส่งยาเสพติด หรือเห็นต่อหน้าต่อตา เราก็มีอำนาจจับกุมตัวได้ เพราะอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเรา จากนั้นจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวต่อไป”

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายไพรวลัย ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายที่ตนพบเห็นขณะกระทำความผิดได้ หาก

ไม่ได้พบเห็นขณะกระทำความผิด จะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ หรือเพียงแค่สงสัยว่าน่าจะเป็นผู้กระทำความผิด ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการ ซึ่งนายไพรวัลย์ ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าพบคนร้ายลักขโมยของแล้วหลบหนีไปได้ หลายอาทิตย์ต่อมาพบคนร้ายมาที่เดิม จะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ เพราะไม่มีหลักฐานใดไปจับ หรือบางที่เราอาจจำผิดคนก็เป็นได้ ต้องตรวจสอบให้แน่ชัดก่อน อาจทำได้เพียงจับตาเฝ้าระวัง หากพบเห็นคนร้ายลงมือก่อเหตุอีกจึงค่อยจับกุม”

“ความคิดซึ่งหน้าตามความคิดเห็น คือพบเห็นขณะคนร้ายกำลังกระทำความผิด หรือพบเห็นช่วงเวลาหลังจากที่คนร้ายกระทำความผิดสักเล็กน้อย แต่ต้องพบของกลางอยู่ที่ตัวคนร้ายด้วย”

จากข้อมูลของนายไพรวัลย์ ข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดที่ตนเองพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดต่อหน้าต่อตาได้

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายไพรวัลย์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้ายตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะถือว่าได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งนายไพรวัลย์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“หากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหมายจับคนร้ายมาให้เราช่วยจับ เราก็สามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมคนร้ายตามหมายจับของศาลได้ และเคยช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนร้ายด้วย”

“ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย ผมจะถามหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัยก่อนว่าจะให้ทำยังไง แต่ส่วนใหญ่หัวหน้าก็จะอนุญาตให้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับคนร้ายอยู่แล้ว”

จากข้อมูลของนายไพรวัลย์ ข้างต้น สรุปได้ว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้ายตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายไพรวัลย์ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายไพรวัลย์ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นการช่วยเหลือสังคม อันดับ 2 เป็นหน้าที่พลเมืองดี และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นายไพรวัลย์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าเป็นการช่วยเหลือสังคมอันดับแรกมากกว่าในการที่เราช่วยเหลือจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนหน้าที่พลเมืองดีและหน้าที่ตามกฎหมายเป็นความสำคัญระดับรองลงมาตามลำดับ”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายไพรวัลย์ เข้าใจว่าตนเองเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ถูกจ้างมาให้ดูแลความเรียบร้อยภายในห้าง จึงจับกุมตัวคนร้ายไปตามหน้าที่ สัญญาจ้างที่จ้างให้มาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ย่อมก่อให้เกิดอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแล้ว เพราะถือว่ามีหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยของแต่ละพื้นที่ ดังที่นายไพรวัลย์ กล่าวไว้ว่า

“ผมเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เขาจ้างให้มาดูแลพื้นที่ ใครทำอะไร ไม่เรียบร้อยในพื้นที่ที่ผมรับผิดชอบ ก็มีอำนาจเข้าไปจับกุมตัวส่งตำรวจดำเนินคดีได้”

จากที่นายไพรวัลย์ กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า นายไพรวัลย์ เข้าใจว่าการที่ตนเองประกอบอาชีพเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลเขตพื้นที่เฉพาะ จึงก่อให้เกิดหน้าที่รับผิดชอบในการจับกุมผู้กระทำความผิดภายในเขตพื้นที่ตามสัญญาจ้าง

วิธีการใช้อำนาจ

นายไพรวัลย์ เข้าใจว่า เมื่อพบเห็นกลุ่มเด็กนักเรียนทะเลาะวิวาทกัน ต้องดูสถานการณ์ หากพบเห็นคนร้ายมีอาวุธร้ายแรงจะยังไม่เข้าไป รอให้เพื่อนพนักงานรักษาความปลอดภัยมาพร้อมกันหลายคน จากนั้นจึงใช้อำนาจยับยั้งการกระทำความผิดของกลุ่มเด็กวัยรุ่นด้วยการส่งเสียงตะโกนให้หยุด และวิ่งเข้าไปจับกุมตัวเด็กผู้ก่อเหตุพร้อมทั้งดักทางไม่ให้เด็กผู้ก่อเหตุหลบหนี ดังที่นายไพรวัลย์ กล่าวไว้ว่า

“เมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นก่อเหตุทะเลาะวิวาทกัน ผมมีหน้าที่ต้องเข้าไปยับยั้งเหตุ แต่จะดูความปลอดภัยก่อน รอจนกระทั่งเห็นว่าปลอดภัยแล้ว จึงเข้าไปส่งเสียงตะโกนก่อน บอกให้หยุด เด็กมันเห็นพนักงานรักษาความปลอดภัยไปกันหลายคน ก็กลัว ทิ้งอาวุธ วิ่งหนี เราก็วิ่งตามไปจับ วิ่งไปดักหน้าเด็กบ้าง”

จากที่นายไพรวัลย์ กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจของนายไพรวัลย์ คือ การเข้าไปตะโกนบอกให้เด็กหยุดทะเลาะวิวาทกัน และวิ่งไล่ตามตัวเด็กเพื่อจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมาย

ขอบเขตการใช้อำนาจ

นายไพรวลัย เข้าใจว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมกลุ่มเด็กที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทได้ต่อเมื่อ กลุ่มเด็กนักเรียนได้เริ่มทะเลาะวิวาทกันแล้ว และพนักงานรักษาความปลอดภัยพบเห็นขณะกำลังทะเลาะวิวาท หากพบเห็นก่อนหรือหลังจากทะเลาะวิวาทไปแล้ว ก็ไม่สามารถเข้าไปจับกุมตัวเด็กได้ และขณะเข้าไปจับกุมกลุ่มเด็กนักเรียนที่ก่อเหตุ ต้องระมัดระวังบุคคลภายนอก ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รับอันตรายจากการจับกุม ส่วนการใช้กำลังจับกุมกลุ่มเด็กผู้ก่อเหตุ ต้องใช้กำลังจากเขาไปหาหน้า ถ้ากลุ่มเด็กผู้ก่อเหตุวิ่งหนี ก็วิ่งไล่ตามหรือวิ่งตัดทางเพื่อจับกุม ถ้าเด็กใช้กำลังต่อสู้ ก็ต้องมีการต่อสู้ป้องกันตัวตามสมควรแก่เหตุ เป็นต้น ดังที่นายไพรวลัย กล่าวไว้ว่า

“การจับกุมเด็กนั้น ทำได้เฉพาะเมื่อพบเห็นเด็กตีกันต่อหน้า ก็เข้าไปตะโกนให้เด็กหยุด ต้องระวังคนมาเดินซื้อของที่ไม่รู้เรื่องด้วย อาจโดนลูกหลง ในการเข้าไปจับกุมเด็กนั้น จะพยายามไม่ให้มีการปะทะ เด็กส่วนมากจะวิ่งหลบหนี เราก็วิ่งไล่ตามไปจับ แต่ถ้าเด็กต่อสู้ขัดขืน เราก็ต้องป้องกันตนเองตามสมควร”

จากข้อมูลของนายไพรวลัย ข้างต้น สรุปได้ว่า ขอบเขตการใช้อำนาจของนายไพรวลัย กับการจับกุมกลุ่มเด็กนักเรียนทะเลาะวิวาทกัน คือ จับกุมได้เฉพาะกรณีพบเห็นเด็กนักเรียนทะเลาะวิวาทกันซึ่งหน้า ขณะเข้าไปจับกุมต้องระวังบุคคลที่สาม ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับอันตราย และยุทธวิธีในการจับกุมกลุ่มเด็กดังกล่าวใช้กำลังไล่จากเขาไปหาหน้า หากเด็กต่อสู้ขัดขืน พนักงานรักษาความปลอดภัยก็มีสิทธิป้องกันตนเองได้ตามสมควรแก่เหตุ

ข้อเสนอแนะ

หากคนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของประชาชน ควรให้มีกฎหมายเอาผิดคนร้ายในส่วนนี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อความอุ่นใจของประชาชนในการเข้าช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย

กรณีศึกษาที่ 3 การจับกุมคดีลักทรัพย์

ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายวรพจน์ (นามสมมุติ) อายุ 34 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย
ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน มีรายได้เดือนละประมาณ 17,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้น ม. 6

ก่อนมาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยได้เลี้ยงกุ้งกุลาดำอยู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี พ.ศ.2551 มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เพราะมีรายได้ที่แน่นอน มั่นคง

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 20 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นคดีวิ่งราวทรัพย์ คดีลักโทรศัพท์มือถือของลูกค้าที่มาใช้บริการ และคดีเด็กนักเรียนทะเลาะวิวาท เคยพบกรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม ปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุม และไม่เคยพบกรณีคนร้ายขู่ว่าจะฟ้องร้องกลับเนื่องมาจากการจับกุมแต่ประการใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 13.30 น. ได้รับวิทยุแจ้งเหตุว่ามีคนร้าย จำนวน 1 คน เป็นหญิงชาวเวียดนาม ลักสินค้าจำพวกเสื้อผ้าภายในร้านบลูเบอร์รี่ ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ผมอยู่ใกล้บริเวณที่เกิดเหตุจึงได้รับเข้าไปตรวจสอบ ปรากฏว่าพบคนร้ายกำลังวิ่งออกมาจากร้านที่เกิดเหตุ ภายในมือถือถุงสินค้า จำนวน 2 ถุง พร้อมทั้งมีพนักงานของร้านซึ่งเป็นผู้หญิงวิ่งไล่ตามออกมา และชี้ให้ช่วยจับกุม จากนั้นผมและพนักงานร้านจึงได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไป เมื่อไปถึงบริเวณประตูทางออกฝั่งแยกเฉลิมเผ่า คนร้ายก็ได้โยนถุงที่อยู่ในมือ จำนวน 1 ถุงทิ้ง ใกล้บริเวณประตูทางออก ตรวจสอบภายหลังทราบว่า เป็นเสื้อผ้าจำนวน 4-5 ตัว มูลค่าประมาณ 30,000 บาท และได้วิ่งหนีออกไปทางสกายวอร์ค มุ่งหน้าไปทางแยกราชประสงค์ ผมได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไปจนกระทั่งทันกันที่หน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อคนร้ายหยุด ผมจะเข้าทำการจับกุมตัวคนร้าย แต่คนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้ลักของไป พร้อมทั้งแสดงหลักฐานใบเสร็จการชำระเงินค่าสินค้า ว่าตรงกับเสื้อที่ซื้อซึ่งอยู่ในถุงอีกถุงหนึ่งที่ตนถือจริง ผมเห็นเช่นนั้นจึงติดต่อไปยังพนักงานขายคนดังกล่าว แต่พนักงานขายแจ้งว่าได้รับเสื้อของกลางคืนแล้ว เจ้าของร้านไม่ประสงค์เอาเรื่อง ผมจึงไม่ทราบว่า จะเอาผิดกับคนร้ายอย่างไร ในเมื่อผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดี ผมก็ทำได้เพียงสอบถามชื่อสกุลของคนร้าย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการเฝ้าระวัง และได้ให้คนร้ายกลับไป โดยไม่มีการควบคุมตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากนั้นผมได้ไปตรวจสอบกล้องวงจรปิดของทางร้านที่เกิดเหตุ พบว่าคนร้ายเป็นผู้ลักเอาเสื้อผ้าของทางร้านไปจริง จึงได้นำรูปของคนร้ายจากกล้องวงจรปิดพร้อมชื่อ แจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคนอื่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเฝ้าระวังเหตุต่อไป คนร้ายรายนี้ไม่มีอาวุธ ไม่ได้ต่อสู้ขณะจับกุม เพียงแต่หลบหนีการจับกุม และปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งลงมือก่อเหตุเพียงผู้เดียว

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

คดีนี้ไม่มีการดำเนินการภายหลังการจับกุมคนร้าย เนื่องจากเจ้าทุกข์ไม่ติดใจเอาความ จึงไม่มีการจับกุมคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีแต่ประการใด

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

หากเจ้าทุกข์ไม่เอาเรื่อง ก็จับคนร้ายไม่ได้ แม้คนร้ายจะเข้ามาลักขโมยของในห้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่นายวรพจน์ รับผิดชอบดูแลความสงบเรียบร้อยอยู่ก็ตาม กฎหมายน่าจะเปิดช่องให้จับกุมคนร้ายได้ แม้เจ้าทุกข์จะไม่เอาเรื่อง และข้อจำกัดอีกอย่างคือคนร้ายมักจะวิ่งหลบหนี เมื่อทราบว่าต้องถูกจับกุม บางครั้งอาจเป็นอุปสรรคต่อการจับกุมได้

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายวรพจน์ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 9 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายวรพจน์ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของ ความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้เฉพาะในความผิด บางประเภท ความผิดบางประเภทก็ไม่สามารถจับกุมได้ เนื่องจากเกินกำลังความสามารถของ ประชาชน ซึ่งนายวรพจน์ ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ส่วนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เราต้องร่วมกันจับกุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาชนจะไป จับกุมด้วยตนเองไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นคดีร้ายแรงและอาจได้รับอันตรายจากการจับกุมคนร้ายได้ จึง น่าจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากกว่า ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ด้วยการแจ้ง เบาะแสยาเสพติด เป็นต้น”

“กรณีแอบถ่ายใต้กระโปรงผู้หญิง เคยร่วมกับพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้อื่น จับกุมผู้แอบ ถ่ายใต้ บริเวณลานน้ำพุห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน พบเห็นขณะกำลังแอบถ่าย จึงได้เข้าไปจับกุม ตัวพร้อมโทรศัพท์มือถือของกลาง นำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ความเห็นส่วนตัวคิดว่าสามารถ จับกุมผู้แอบถ่ายใต้กระโปรงได้ เพราะเป็นความผิด ประชาชนจึงน่าจะจับกุมตัวคนร้ายได้”

จากข้อมูลของ นายพจน์ ข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้เฉพาะใน ความผิดบางประเภท ความผิดบางประเภทก็ไม่สามารถจับกุมได้

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายวรพจน์ ใต้ อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ หากพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอย่าง ชัดเจน พบเห็นแบบต่อหน้าต่อตา แต่หากเป็นลักษณะของการบอกต่อ หรือมีคนบอกเล่ามา จะเข้าไป จับกุมคนร้ายไม่ได้ ซึ่งนายวรพจน์ ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าเราสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดที่เราพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้าได้ หมายถึงคดีที่เราพบเห็นอย่างชัดเจน ส่วนคดีที่มีผู้อื่นบอกมาว่าคนนั้นคนนี้กระทำความผิด หรือเคย ขโมยของมา เราก็ไม่กล้าเข้าไปจับ เพราะเกรงว่าจะเป็นการจับผิดตัว และอาจมีความผิดฐานกักขัง หน่วงเหนี่ยวได้”

“หากพบเห็นคนร้ายขโมยของในห้างไป แต่ขณะนั้นไม่สามารถจับกุมตนคนร้ายไว้ได้ จากนั้น อาทิตยศักดิ์มาคนร้ายได้เข้ามาที่บริเวณเดิม เราจะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายยังไม่ได้ เพราะเวลาผ่านมานาน แล้ว และไม่มีหลักฐานเอาผิดกับคนร้าย จึงทำได้เพียงจับตาเฝ้าระวัง”

จากข้อมูลของนายพจน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ หาก พบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอย่างชัดเจน พบเห็นแบบต่อหน้าต่อตา

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายพจน์ ใต้ อธิบายตามความเข้าใจว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถ ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ตามที่ร้องขอ ไม่ว่าคนร้ายจะกระทำความผิดในคดีใด มี หมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะถือว่าเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งนายพจน์ ใต้ กล่าว ในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าตำรวจขอร้องให้จับกุมคนร้าย เราสามารถช่วยตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ และเคยร่วมกับ ตำรวจจับกุมคนร้ายในความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ด้วย”

หากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้ายตามหมายจับ เราสามารถจับกุมตัวคนร้าย ได้ เพราะเป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย ถ้ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ด้วย เรา สามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับได้”

จากข้อมูลของนายวรพจน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วย จับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ตามที่ร้องขอ ไม่ว่า คนร้ายจะกระทำความผิดในคดีใด มีหมายจับหรือไม่ก็ตาม

บทบาทการใช้อำนาจของประชาชน

นายวรพจน์ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายวรพจน์ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่พลเมืองดี อันดับ 2 เป็นการช่วยเหลือสังคม และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นายวรพจน์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าโดยสามัญสำนึกแล้วควรเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และสิ่งที่ตามมาจะเป็นการช่วยเหลือสังคม ส่วนหน้าที่ตามกฎหมายคิดว่าน่าจะเป็นอันดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายวรพจน์ เข้าใจว่า ตนเองเข้าไปจับกุมคนร้าย เนื่องจากอยู่ในหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้รับเงินเดือนจากศูนย์การค้าให้มาดูแลความสงบเรียบร้อย ดังนั้น เมื่อพบเห็นการกระทำความผิดจึงเข้าไปจับกุมตามหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัย และเข้าใจว่าประชาชนสามารถใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ตามกฎหมาย แต่ไม่ทราบรายละเอียดว่ามีกฎหมายใดให้ใช้อำนาจจับกุมบ้าง ดังที่ นายวรพจน์ กล่าวไว้ว่า

“ผมเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เขาจ้างให้มีดูแลความเรียบร้อยของห้าง เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ก็ต้องเข้าไปจับกุมดำเนินคดี หากพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบ ก็สามารถใช้อำนาจเป็นประชาชน ประพฤติตนเป็นพลเมืองดีเข้าไปจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ส่วนตัวคิดว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมคนร้ายเอาไว้ แต่ไม่ทราบว่า เป็นกฎหมายฉบับใด”

จากข้อมูลของนายวรพจน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ตามกฎหมาย แต่ไม่ทราบรายละเอียดว่ามีกฎหมายใดให้ใช้อำนาจจับกุมบ้าง

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายวรพจน์ เข้าใจว่า วิธีการใช้อำนาจตามกรณีทีกล่าวไว้ข้างต้น คือ เมื่อได้รับแจ้งเหตุ จึงได้เข้าไปตรวจสอบ พบเห็นพนักงานร้านค้าล้วงวิ่งไล่ตามคนร้ายอยู่ เมื่อเห็นเช่นนั้นจึงได้ใช้อำนาจในการสกัดกั้นคนร้ายไม่ให้หลบหนี โดยวิธีการวิ่งไล่ตามคนร้ายไปพร้อมกับพนักงานร้าน ซึ่งระหว่างทางคนร้ายได้โยนของกลางทิ้งและวิ่งหลบหนีต่อไป จนกระทั่งวิ่งไล่ทันและจับกุมตัวคนร้ายได้ในที่สุด เมื่อคนร้ายหยุดวิ่งและไม่มีการต่อสู้ขัดขืน นายวรพจน์ ได้พูดขณะเข้าทำการจับกุมตัวคนร้ายว่า “ขอโทษนะครับ เมื่อสักครูพนักงานร้านแจ้งว่าคุณลักขโมยของทางร้านมา ผมต้องขอเชิญตัวคุณไปที่ห้อง

พนักงานรักษาความปลอดภัยนะครับ” จากนั้นคนร้ายได้ปฏิเสธว่า “อะไร ฉันไม่ได้เอาอะไรไปเลย” นายวรพจน์ จึงได้แจ้งไปยังพนักงานร้าน แต่เมื่อพนักงานร้าน ได้รับสินค้าของกลางกลับคืนมาแล้ว ก็ได้แจ้งกับนายวรพจน์ ว่า “ดิฉันสอบถามเจ้าของร้านแล้ว ทางเจ้าของร้านบอกว่าไม่เอาเรื่องค่ะ” เมื่อนายวรพจน์ ทราบเช่นนั้น จึงได้ปล่อยตัวคนร้ายไป โดยไม่มีการควบคุมตัวไว้แต่ประการใด ซึ่งนายวรพจน์ ได้กล่าวถึงวิธีการใช้อำนาจไว้ว่า

“ได้รับแจ้งเหตุมาผมก็เข้าไปตรวจสอบ พบพนักงานร้านวิ่งไล่ตามคนร้ายอยู่ ผมจึงวิ่งไปช่วยคนร้ายวิ่งหนีและทิ้งของกลาง แต่ผมวิ่งไล่ตามคนร้ายไปต่อ จนจับคนร้ายได้ เมื่อถามพนักงานร้านแล้วบอกว่าเจ้าของร้านไม่เอาเรื่อง ผมก็ไม่รู้จะทำยังไง คนร้ายปฏิเสธด้วย ก็ต้องปล่อยตัวคนร้ายไป”

จากข้อมูลของนายวรพจน์ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจของนายวรพจน์ คือ เมื่อพบเห็นพนักงานร้านวิ่งไล่ตามคนร้าย จึงได้ช่วยวิ่งไล่ตามคนร้ายไปด้วย จนกระทั่งวิ่งไล่ทันกัน คนร้ายจึงหยุดวิ่ง และพูดคุยกับนายวรพจน์ ในที่สุด

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายวรพจน์เข้าใจว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้าย คือ ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ต่อเมื่อเจ้าทุกข์ยืนยันจะเอาเรื่องคนร้ายจนถึงที่สุด หากเจ้าทุกข์เพิกเฉยหรือไม่ประสงค์จะเอาเรื่องคนร้าย ก็ใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ดังที่ นายวรพจน์ กล่าวไว้ว่า

“ถ้าเจ้าทุกข์ไม่เอาเรื่อง ผมก็ไม่รู้จะไปจับกุมคนร้ายยังไง เพราะถึงจับไปก็ไม่มีคนไปยืนยันความผิดของคนร้าย สุดท้ายก็ต้องปล่อยตัวคนร้ายไป”

จากข้อมูลของนายวรพจน์ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้าย คือ ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ต่อเมื่อเจ้าทุกข์ยืนยันจะเอาเรื่องคนร้ายจนถึงที่สุด

ข้อเสนอแนะ

น่าจะจับกุมคนร้ายได้ แม้เจ้าทุกข์จะไม่เอาเรื่อง เพราะคนร้ายมาลักของในห้างที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรา แต่สุดท้ายกลับลอยนวลไปต่อหน้าต่อตา โดยที่เราทำอะไรไม่ได้ เพียงเพราะเจ้าของทรัพย์ไม่เอาเรื่อง เช่นนี้ต่อไป คนร้ายที่มีเงินก็จะไปเคลียร์กับเจ้าของร้าน โดยให้จำนวนเงินที่สูง เจ้าของร้านก็จะไม่เอาเรื่องเพราะเห็นแก่เงิน สุดท้ายคนทำผิดก็ลอยนวล ไปกระทำความผิดที่อื่นต่อ สังคมก็เดือดร้อน

กรณีศึกษาที่ 4 การจับกุมคดีลักหนทกกันน็อก

ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายสมศักดิ์ (นามสมมุติ) อายุ 38 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายได้เดือนละประมาณ 9,400 บาท จบการศึกษาระดับชั้น ม. 3 ก่อนหน้านี้ ประกอบอาชีพค้าขาย ทำไร่นา เป็นกูก และทำธุรกิจส่วนตัวอยู่จังหวัดร้อยเอ็ด จากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่ที่ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เพราะมี รายได้ที่แน่นอน มั่นคง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2554 ย้ายมาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 30 ครั้ง ส่วนใหญ่ เป็นคดีวิ่งราวและคดีลักทรัพย์ คนร้ายมักจะวิ่งหลบหนี ไม่ต่อสู้ขัดขืน ยังไม่เคยพบคนร้ายมีอาวุธ

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติกรรมแห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2553 เวลากลางวัน ขณะนั้นนายสมศักดิ์ เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ได้ร่วมกับเพื่อนพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 3 คน จับกุมคนร้ายเป็นชาย รูปร่างสูงใหญ่ จำนวน 1 คน ใช้มีดโกน ตัดสายลือคทกกันน็อก เพื่อลักขโมย ทกกันน็อกที่วางไว้กับรถจักรยานยนต์ ภายในลานจอดรถจักรยานยนต์ ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ซึ่งเป็นของลูกค้ำที่มาใช้บริการ ระหว่างที่คนร้ายกำลังใช้มีดโกนตัดสายทกกันน็อกอยู่นั้น ได้มี พนักงานรักษาความปลอดภัยคนหนึ่งพบเห็น จึงได้วิทสุสกัดจับ จากนั้นคนร้ายขี่รถจักรยานยนต์เพื่อ หลบหนี นายสมศักดิ์ ได้รับแจ้งทางวิทสุ จึงได้ปิดแวงกั้นเหล็กทางออกรถจักรยานยนต์ เพื่อสกัดจับ คนร้าย เมื่อคนร้ายเห็นเช่นนั้นจึงได้ขี่รถจักรยานยนต์พุ่งชนแวงกั้นเหล็ก จึงใช้แวงกั้นเหล็กดัน รถจักรยานยนต์คนร้ายให้ล้มลง ปรากฏว่ารถจักรยานยนต์ของคนร้ายก็ได้เสียหลักล้มลง พบว่าคนร้าย เป็นชาย อายุประมาณ 30 ปี รูปร่างสูงใหญ่ เกรงว่าจะต่อสู้ขัดขืน และเข้ามาทำร้ายร่างกาย จึงรีบตาม พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยกันจับกุมด้วย เมื่อคนร้ายเห็นเช่นนั้น ก็ได้โยนทกกันน็อกของกลาง จำนวน 1 ใบ และใบมีดโกนทิ้ง พร้อมทั้งได้ยกมือไหว้ขอไม่ให้จับกุม จากนั้นนาย สมศักดิ์ จึงได้ให้พนักงานประชาสัมพันธ์ประกาศหาเจ้าของทกกันน็อกของกลาง ไม่นานเจ้าทกขี้ก็

มาและยืนยันจะเอาเรื่องให้ถึงที่สุด พร้อมทั้งได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้าย พร้อมของกลาง ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ไม่มีกฎหมายคุ้มครองคนที่มีรูปร่างเล็ก บางครั้งคนร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ ก็เป็นอุปสรรคในการจับกุม เมื่อคนร้ายขัดขืน ตำรวจตัวพนักงานรักษาความปลอดภัยเพียงคนเดียวอาจไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ถึงจะมีกระบอกก็อาจจับกุมตัวคนร้ายไว้ไม่อยู่ จึงเป็นข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายอย่างหนึ่ง

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม

ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายสมศักดิ์ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 12 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายสมศักดิ์ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้เป็นบางประเภทคดี เฉพาะประเภทคดีที่กฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมไว้เท่านั้น นอกเหนือจากนั้นประชาชนไม่สามารถจับกุมได้ เพราะอาจเสี่ยงอันตรายหากเข้าไปจับกุม และอาจทับซ้อนกันกับการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งนายสมศักดิ์ ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าสามารถจับกุมคนร้ายได้เป็นบางคดี ไม่สามารถจับกุมได้ทั้งหมด เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ได้มีหน้าที่หลักในการไปปราบปรามหรือจับกุม”

“คิดว่าคดียาเสพติดประชาชนไม่สามารถเข้าไปจับด้วยตนเองได้ เพราะเสี่ยงเกินไป ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่จับ และประชาชนก็ไม่มีอำนาจจับกุมคดียาเสพติดด้วย”

จากข้อมูลของนายสมศักดิ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้เป็นบางประเภทคดี เฉพาะประเภทคดีที่กฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมไว้เท่านั้น นอกเหนือจากนั้นประชาชนไม่สามารถจับกุมได้

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายสมศักดิ์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึงการพบเห็นขณะคนร้ายกำลังกระทำความผิด ต้องพบเห็นอยู่ต่อหน้า หากพบผ่านกล้องโทรทัศน์วงจรปิดก็ไม่ใช่การกระทำความผิดซึ่งหน้า

เพราะภาพจากกล้องวงจรปิดอาจพบเห็นคนร้ายไม่ชัดเจนและนำมาซึ่งการจับกุมผิดตัวได้ เพราะไม่ได้เห็นคนร้ายกระทำความผิดแบบต่อหน้าต่อตา ซึ่งนายสมศักดิ์ ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าพบเห็นคนร้ายกระทำผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา ก็สามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายได้ แต่ถ้าพบเห็นผ่านกล้องวงจรปิด จะตามไปจับตัวเข้ายังไม่ได้ หากไม่มีของกลาง เพราะอาจจับผิดตัวและถูกฟ้องร้องกลับได้”

“ถ้าพบคนร้ายลักของไป แต่ขณะนั้นยังจับกุมตัวไม่ได้ อาทิตย์ต่อมาพบคนร้ายที่เดิมอีก จะยังเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ เพราะไม่มีหลักฐานอะไร ต้องคอยเฝ้าระวังคนร้ายให้ก่อเหตุแล้วจึงจับกุมไม่เช่นนั้นจับไปก็สูญเปล่า”

จากข้อมูลของนายสมศักดิ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การพบเห็นขณะคนร้ายกำลังกระทำความผิด ต้องพบเห็นอยู่ต่อหน้า หากพบผ่านกล้องโทรทัศน์วงจรปิดก็ไม่ใช่การกระทำความผิดซึ่งหน้า

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายสมศักดิ์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย ไม่ว่าจะกรณีใดประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือว่าได้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงาน นายสมศักดิ์ ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าตำรวจร้องขอความช่วยเหลือให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย เราก็สามารถเข้าไปร่วมกับตำรวจช่วยจับกุมตัวคนร้ายได้”

“ประชาชนอาจทำตนให้เป็นประโยชน์กับบ้านเมือง ด้วยการช่วยเหลือตำรวจจับกุมตัวคนร้าย”

จากข้อมูลของนายสมศักดิ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย ไม่ว่าจะกรณีใดประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายสมศักดิ์ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายสมศักดิ์ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่พลเมืองดี อันดับ 2 เป็นการช่วยเหลือสังคม และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นายสมศักดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการที่ได้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนการช่วยเหลือสังคมเป็นสิ่งที่ตามมา และหน้าที่ตามกฎหมายเป็นอันดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายสมศักดิ์ เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้รับแจ้งเหตุคนร้ายลักขโมยหมวกกันน็อค ก็ใช้อำนาจสกัดจับกุมคนร้ายไปตามหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัย ตามที่ห้างสรรพสินค้าว่าจ้างมาให้ดูแลรับผิดชอบความเรียบร้อยในพื้นที่ และความคิดเห็นส่วนตัวเชื่อว่า มีกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่ทราบรายละเอียดว่ามีกฎหมายใดให้อำนาจจับกุมบ้าง ส่วนเป็นการแสดงบทบาทพลเมืองดีและการได้ช่วยเหลือสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ตามมา ดังที่นายสมศักดิ์ กล่าวไว้ว่า

“มาทำหน้าที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ส่วนนี้เขาจ้างให้มาทำงานบริการ อีกส่วนนี้เขาก็จ้างให้มาจับผู้ร้าย เมื่อพบเห็นคนร้ายทำผิด ก็จับส่งตำรวจไป คิดว่าประชาชนน่าจะจับกุมคนร้ายได้ กฎหมายน่าจะให้อำนาจประชาชนจับคนร้ายได้เหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่ามีกฎหมายไหน”

จากข้อมูลของนายสมศักดิ์ ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า มีกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่ทราบรายละเอียดว่ามีกฎหมายใดให้อำนาจจับกุมบ้าง

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายสมศักดิ์ เข้าใจว่า เมื่อได้รับแจ้งเหตุคนร้ายลักขโมยหมวกกันน็อค ขับจี้รถจักรยานยนต์หลบหนีมุ่งหน้ามายังทางออก ซึ่งนายสมศักดิ์ ควบคุมทางเข้าออกอยู่ จึงได้ใช้แผงเหล็กกั้นทางออกไว้เพื่อสกัดจับคนร้าย แต่คนร้ายก็ได้ขับจี้รถจักรยานยนต์ชนแผงเหล็กกั้น นายสมศักดิ์ก็ได้ดันแผงเหล็กกั้นไปชนกับ รถจักรยานยนต์คนร้ายอย่างด้วยความแรง จนรถจักรยานยนต์คนร้ายเสียหลักล้มลง จากนั้นได้เข้าไปจับกุมตัวคนร้าย ดังที่นายสมศักดิ์ กล่าวไว้ว่า

“วิธีการจับกุมคนร้ายในคดีนี้ของผม คือ คนร้ายขับรถมอเตอร์ไซด์จะออกมาทางผม ผมจึงใช้แผงเหล็กกั้นคนร้ายไว้ แต่คนร้ายก็ขับรถมอเตอร์ไซด์พุ่งชนแผงเหล็ก ผมดันแผงเหล็กใส่รถคนร้ายอย่างแรง จนรถคนร้ายล้มลง ผมกับพวกที่อยู่แถวนั้นจึงได้เข้าไปจับกุม”

จากข้อมูลของนายสมศักดิ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมคนร้ายของนายสมศักดิ์ คือ ใช้แผงเหล็กกั้นรถ ดันรถจักรยานยนต์คนร้ายอย่างแรง จนรถจักรยานยนต์คนร้ายเสียหลักล้มลง จากนั้นจึงเข้าจับกุมตัวคนร้าย

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายสมศักดิ์ เข้าใจว่า ขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุมคนร้ายในคดีนี้ คือ จับกุมตัวคนร้ายได้ต่อเมื่อพบหมวกกันน็อคของกลางและใบมีด โกงที่ใช้ตัดสายหมวกกันน็อค หากไม่พบของกลางก็ไม่สามารจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะไม่มีหลักฐานยืนยันการกระทำผิดของคนร้าย และขณะจับกุมตัว

คนร้าย สามารถป้องกันไม่ให้คนร้ายจับจี้รถจักรยานยนต์หลบหนี ด้วยการใส่แผงเหล็กกันกันรถจักรยานยนต์คนร้ายไว้ เพื่อไม่ให้คนร้ายหลบหนีได้ เมื่อคนร้ายไม่มีทีท่าต่อสู้ขัดขืน ขอมให้จับกุมตัว จะใช้อำนาจเกินขอบเขต ทำร้ายร่างกายคนร้ายไม่ได้ ดังที่นายสมศักดิ์ กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าจะจับคนร้ายได้ต่อเมื่อพบของกลางยืนยันความผิดของคนร้าย และป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี ด้วยการใส่แผงเหล็กกันกันไว้ได้ แต่เมื่อคนร้ายขอมให้จับกุมแล้ว จะไปซ้อมหรือไปทำร้ายร่างกายคนร้ายไม่ได้”

จากข้อมูลของนายสมศักดิ์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุมคนร้ายของประชาชน คือ จับกุมคนร้ายได้ต่อเมื่อพบของกลางยืนยันการกระทำความผิดของคนร้าย และขณะจับกุม หากคนร้ายยินยอมให้จับกุมตัว ประชาชนผู้จับกุมจะใช้อำนาจเกินขอบเขต ทำร้ายร่างกายคนร้ายไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

ควรมีกฎหมายให้อำนาจพนักงานรักษาความปลอดภัยพกพาอาวุธได้มากกว่ากระบอง เช่น เครื่องซ็อตไฟฟ้า หรืออาวุธปืน เนื่องจากบางครั้งคนร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ หรือมีอาวุธ หากต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมอาจก่อให้เกิดอันตรายได้

กรณีศึกษาที่ 5 การจับกุมคดีเด็กลักกินค้าร้านกึ่งซ้อป

ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายประชา (นามสมมุติ) อายุ 33 ปี หย่าร้าง ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยภายในห้างฯ แต่งกายนอกเครื่องแบบ มีรายได้เดือนละประมาณ 14,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้น ป.ตรี จากสุโขทัยธรรมมาธิราช คนจังหวัดสกลนคร ก่อนหน้านี้เป็นทหารเกณฑ์อยู่ประมาณ 2 ปี จากนั้นเมื่อปี พ.ศ.2545 ได้มาสมัครเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เพราะมีรายได้แน่นอน และได้ช่วยเหลือสังคม

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 30 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นคดีวิ่งราวทรัพย์ ลักทรัพย์ และทำร้ายร่างกาย คนร้ายมักจะวิ่งหลบหนี ไม่ต่อสู้ขัดขืน ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายมีอาวุธ

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อประมาณเดือนธันวาคม 2553 ช่วงเย็น ขณะที่นายประชา ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่บริเวณชั้น 1 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ได้รับแจ้งจากวิทยุจากศูนย์รักษาความปลอดภัยของห้างฯ ว่า ตรวจสอบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดพบเด็กชาย 1 คน และเด็กหญิง 1 คน อายุประมาณ 10 ปี ได้ลักสินค้าจำพวกกีฬชื้อป ภายในร้านจำชื้อไม่ได้ ขายสินค้ากีฬชื้อป และเดินหนีออกมาจากร้าน นายประชาอยู่แถวนั้นพอดี ได้สังเกตเห็นเด็กต้องสงสัย 2 คน เดินออกมาจากร้าน มีท่าทีมองซ้ายมองขวา เหมือนมีพิรุณ จึงเข้าไปขอให้เด็กหยุด และขอตรวจค้นกระเป๋าแกงของเด็กทั้ง 2 คน ซึ่งเด็กทั้ง 2 คน ก็ไม่ได้ขัดขืนแต่อย่างใด โดยตรวจพบสินค้ากีฬชื้อปของกลางอยู่ภายในกระเป๋าแกงของเด็กทั้ง 2 คน มูลค่าประมาณ 100 บาท จากนั้นเด็กทั้ง 2 คน ได้นิ่งเงียบสักระยะและร้องไห้ออกมา เมื่อเห็นเช่นนั้นจึงสอบถามหาผู้ปกครองเด็ก และได้ติดต่อผู้ปกครองเด็กให้มารับทราบและมารับตัวเด็ก จากนั้นได้เชิญตัวเด็กทั้ง 2 คนมาที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย และแจ้งให้เจ้าของร้านกีฬชื้อปทราบ เมื่อเจ้าของร้านทราบเรื่องก็ยืนยันว่าประสงค์จะดำเนินคดีจนถึงที่สุด เนื่องจากตรวจพบว่าสินค้าทางร้านเคยหายไปหลายครั้งแล้ว ผู้ปกครองเด็กเสนอชื้อค่าเสียหายให้กับเจ้าของร้าน แต่ทางเจ้าของร้านก็ไม่ยอม สุดท้ายจึงได้นำตัวเด็กทั้งสองคนพร้อมของกลาง ส่งพนักงานสอบสวน สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ซึ่งทางผู้ปกครองเด็กและเจ้าของร้านก็เดินทางไปโรงพักด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

หลังจากจับกุมตัวคนร้ายซึ่ง是孩子ได้แล้ว อันดับแรกต้องแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบถึงการจับกุม ต่อมาจึงสอบถามไปยังเจ้าของรายซึ่งเป็นผู้เสียหายว่าต้องการเอาเรื่องหรือไม่ หากเจ้าของร้านไม่ต้องการก็ปล่อยตัวเด็กกลับไป หรือหากเจ้าของร้านประสงค์ให้ผู้ปกครองเด็กชื้อค่าเสียหายเพื่อแลกกับการไม่ดำเนินคดี ก็ให้เจ้าของร้านกับผู้ปกครองเด็กตกลงกันได้ ก็ปล่อยตัวเด็กกลับไป ไม่นำตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ถ้าหากตกลงกันไม่ได้ ก็จะถ่ายรูป ทำประวัติเด็กไว้ จากนั้นจึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวเด็กพร้อมของกลางและพาผู้ปกครองเด็กไปยังสถานีตำรวจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อจำกัดด้านกฎหมายคือบางกรณีเป็นเรื่องของการผิดสัญญาทางแพ่ง พนักงานรักษาความปลอดภัย ไม่มีอำนาจเข้าไปจับกุม แต่บางกรณีร้านค้าประสงค์ให้เชิญตัวคู่กรณีไว้เพื่อตกลงกัน แล้วพนักงานรักษาความปลอดภัยไปเชิญตัว ก็ถูกคู่กรณีขู่ว่าจะฟ้องร้อง เพราะทราบว่าเป็นเรื่องทางแพ่ง พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่มีสิทธิเชิญตัว เช่น มีลูกค้ามาซื้อโทรศัพท์มือถือที่ร้านค้า ลูกค้าตกลงจะซื้อเครื่องนี้ ทางร้านก็ไปเอาเครื่องกับอีกร้านมาให้ แต่พอไปนำเครื่องมา ลูกค้ากลับเปลี่ยนใจไม่ซื้อ ทางร้านจึงเรียกเครื่องค่าเปิดเครื่องเป็นเงิน 500 บาท แต่ลูกค้าไม่ยอมจ่าย ทางร้านจึงแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เชิญตัวไปที่ห้องพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อพูดคุยตกลงกัน สุดท้ายคู่กรณีก็ยอมไป ถ้าคู่กรณีไม่ยอมไป พนักงานรักษาความปลอดภัยก็ไม่มีสิทธิไปเชิญตัว เพราะเป็นเรื่องผิดสัญญาทางแพ่ง แต่ในมุมมองของร้านขายโทรศัพท์ก็ได้รับความเดือดร้อน เพราะไปเอาเครื่องจากอีกร้านมาแล้ว ตรงนี้เป็นข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายอย่างหนึ่ง

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชา ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 13 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายประชา ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความคิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้เฉพาะคดีความผิดบางประเภทเท่านั้น เพราะประชาชนไม่มีอำนาจจับกุมได้เท่ากับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อีกทั้งประชาชนไม่ได้รับการฝึกอบรมมา ไม่มีอาวุธเครื่องมือในการจับกุม จึงอาจได้รับอันตรายจากการจับกุมคดีความผิดบางประเภทได้ ซึ่งนายประชา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้เฉพาะความผิดบางประเภท บางกรณีเท่านั้น ส่วนบางกรณีก็ไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ ต้องให้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจไป”

“คิดว่าคิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประชาชนไม่สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะว่าจะมีสายสืบของทางโรงพักมาดูแลเรื่องพวกนี้อยู่ ถ้าเราทราบเบาะแส หรือพบเห็นการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ จะเข้าไปจับกุมด้วยตนเองไม่ได้”

จากข้อมูลที่นายประชา กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้เฉพาะคดีความผิดบางประเภทเท่านั้น

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายประชา ได้ อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งตนเองพบเห็นอยู่ต่อหน้า ต่อตาได้ หมายถึง หากพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ ไม่ว่าโดยบังเอิญ หรือได้รับแจ้งแล้วไป ตรวจสอบจึงพบเห็นก็ตาม ประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ทันที ซึ่งนายประชา กล่าวในประเด็น นี้ว่า

“ส่วนตัวคิดว่าความผิดซึ่งหน้า หมายถึงการที่เราพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิดอยู่ จะพบ เห็น โดยบังเอิญ หรือมีคนแจ้งมาก็ตาม เมื่อพบเห็นแล้วก็สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ทันที ไม่เช่นนั้น คนร้ายอาจหลบหนีไปได้”

“ส่วนถ้าเราพบคนร้ายลักของในห้าง แต่ขณะนั้นเรายังจับกุมตัวไม่ได้ อาทิษฐ์ธิดมา เราพบ คนร้ายมาที่บริเวณเค็ม เรายังไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะยังไม่มีหลักฐานมัดตัวเค้า ทำได้แต่ เพียงการจับตา เผื่อระวังไว้ก่อน เช่นมีเคสหนึ่ง ขโมยวาล์วน้ำในห้องน้ำ มีข้อมูลว่าคนร้ายทำมาหลายครั้ง แล้ว แต่เรายังไม่มีหลักฐาน จึงเผื่อระวัง สะกดรอยตามคนร้ายไป จนกระทั่งคนร้ายลงมือขโมยวาล์วน้ำ จึงเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลาง นำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

จากข้อมูลของนายประชา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายที่ กระทำความผิดซึ่งตนเองพบเห็นอยู่ต่อหน้าต่อตาได้

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายประชา ได้ อธิบายตามความเข้าใจว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ไม่ว่า คนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ ประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือว่าเป็น การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงาน และได้ช่วยเหลือสังคม ซึ่งนายประชา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้าตำรวจมาร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย ประชาชนสามารถช่วยตำรวจจับกุมตัว คนร้ายได้ แต่ต้องเซฟตัวเองด้วย การช่วยเหลือต้องไม่เป็นอันตรายกับตัวประชาชน ต้องดูก่อน อย่าง น้อยถ้าคนร้ายมีมีดก็คงไม่เข้าไปช่วยจับกุมแน่ เพราะอาจเกิดอันตรายกับตัวเราได้”

“คิดว่าประชาชนช่วยเหลือตำรวจจับคนร้ายได้ เพราะได้เป็นการช่วยเจ้าหน้าที่รัฐทำงานด้วย”

จากข้อมูลของนายประชา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ไม่ว่าคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ ประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชา ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายประชา ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย อันดับ 2 เป็นหน้าที่พลเมืองดี และอันดับสุดท้ายเป็นการช่วยเหลือสังคม ดังที่นายประชา ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ตามกฎหมายอันดับแรก เพราะสัญญาจ้างให้มาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ให้ผมต้องดูแลความเรียบร้อย จับกุมผู้กระทำความผิดภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนหน้าที่พลเมืองดีและเป็นการได้ช่วยเหลือสังคมนั้น เป็นบทบาทลำดับถัดมา”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชา เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้รับแจ้งเหตุ จึงเข้าไปขอตรวจค้นตัวเด็ก เมื่อพบของกลางในตัวเด็ก ก็จับกุมไปตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งห้างสรรพสินค้าให้เงินเดือนเป็นค่าจ้างส่วนในแ่งมุมของอำนาจตามกฎหมาย เข้าใจว่า มีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด ดังที่นายประชา กล่าวไว้ว่า

“เขาจ้างให้ผมมาดูแลความปลอดภัย เมื่อตรวจค้นพบของกลางในตัวเด็ก ก็จับกุมไปตามหน้าที่ และคิดว่ากฎหมายน่าจะให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายเอาไว้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด”

จากข้อมูลของนายประชา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า มีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชา เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้รับแจ้งเหตุทางวิทยุ ว่าตรวจพบเด็ก ได้ลักขโมยสินค้าภายในร้านค้าแห่งหนึ่ง จึงรีบไปตรวจสอบ เมื่อไปถึงได้พบเด็กต้องสงสัย กำลังเดินออกมาจากร้านที่เกิดเหตุ จึงเข้าไปตรวจสอบ โดยวิธีการให้เด็กแสดงความบริสุทธิ์ใจและขอตรวจค้นกระเป๋าเด็ก ซึ่งก่อนตรวจค้นนายประชา พูดกับเด็กว่า “เมื่อก็พี่เห็นหนูหยิบของในร้านมา แล้วยังไม่จ่ายดั่งค์ พี่ขอให้น้องล้วงกระเป๋าออกมาให้พี่ดูหน่อยนะครับ” ผลการตรวจค้นพบสินค้าของกลางอยู่ภายในกระเป๋าของเด็ก จึงแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบ และจับกุมตัวเด็กพร้อมของกลางดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังที่นายประชา กล่าวไว้ว่า

“เมื่อพบเห็นเด็กต้องสงสัยแล้ว เราต้องเข้าไปคุยกับเด็กดีๆ ให้เด็กแสดงความบริสุทธิ์ใจ ส่วนใหญ่เด็กก็จะยอมทำตามเรา ไม่ขัดขืนอะไร แต่บางครั้งเด็กอาจร้องไห้บ้าง เราต้องแจ้งผู้ปกครองเด็กให้ทราบ”

จากข้อมูลของนายประชา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมตัวเด็ก คือ การให้เด็กแสดงความบริสุทธิ์ใจ โดยการล้วงกระเป๋าทางเกงออกมาตรวจสอบ เมื่อพบเห็นของกลาง จึงแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบและจับกุมตัวเด็กพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อดำเนินการต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชา เข้าใจว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดในเรื่องอายุของเด็กที่กระทำความผิดมีผลต่อการจับกุม เนื่องจาก เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ หากจับกุมเด็กอายุยังไม่ถึงหลักเกณฑ์ต้องรับโทษดังกล่าว จะใช้วิธีการให้ผู้ปกครองชดใช้ค่าเสียหายกับเจ้าของร้าน และปล่อยตัวเด็กกลับไป โดยไม่มีการถ่ายรูป ทำประวัติ เพราะเสี่ยงต่อการถูกผู้ปกครองเด็กฟ้องร้อง จึงเป็นขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กประการหนึ่ง ดังที่นายประชา กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่า ขอบเขตในการใช้อำนาจในเรื่องนี้ คือ อายุของเด็ก เพราะเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี ทำผิดไม่ต้องรับโทษ ดังนั้น หากพบเห็นเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี ทำผิดจะเข้าไปจับกุมไม่ได้ โอกาสเสี่ยงถูกฟ้องร้องสูง และต้องพูดกับเด็กด้วยความสุภาพ ไม่ใช้ความรุนแรง เพราะเด็กอายุยังน้อย ยังไม่รู้เรื่อง จึงเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งในการจับกุมตัวเด็ก”

จากข้อมูลของนายประชา ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดในเรื่องอายุของเด็กที่กระทำความผิดมีผลต่อการจับกุม เนื่องจาก เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีกฎหมายรองรับในการเชิญตัวมาไกล่เกลี่ยคดีทางแพ่ง เพราะหากคู่กรณีไม่ยอมมาตามพนักงานรักษาความปลอดภัยเชิญ คู่กรณีอีกฝ่ายอาจได้รับความเสียหาย และพนักงานรักษาความปลอดภัยก็ไม่สามารถทำอะไรได้

กรณีศึกษาที่ 6 การจับกุมคดีลักเครื่องสำอางร้านวัตสัน

ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นางวรรณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 42 ปี สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง แต่งเครื่องแบบ ประจำอยู่ในห้างวัดสัน ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง มีรายได้เดือนละประมาณ 9000 บาท จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คนจังหวัดขอนแก่น ก่อนหน้านี้เป็นแม่บ้าน สามีเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยที่สยามพารากอน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2552 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้ามาบุญครองเป็นแห่งแรก เพราะทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว และมีเงินเลี้ยงชีพ

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์การจับกุมคนร้ายซึ่งเป็นผู้หญิงมาแล้วประมาณ 10 ครั้ง เป็นคดีลักทรัพย์ส่วนใหญ่ คนร้ายมักยินยอมให้ตรวจค้น ไม่ต่อสู้ขัดขืน ไม่หลบหนี และเมื่อตรวจค้นพบของกลางก็จะสอบถามผู้จัดการร้านว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ หากดำเนินคดีก็จะนำตัวไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัยและแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวันมารับตัวพร้อมของกลาง หากไม่ดำเนินคดี ก็จะแนะนำให้ไปชำระราคาสินค้าที่ลักมาแล้วให้กลับไป

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 13.00 น. ขณะที่นางวรรณภา ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ในร้านค้าวัดสัน ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ได้พบเห็นผู้หญิงชาวต่างชาติคล้ายคนแขก อายุประมาณ 30 ปี กำลังหยิบเครื่องสำอางของทางร้านใส่ในกระเป๋าสะพายของตนที่นำมา หลังจากที่ตั้งเกตอยู่สักครู่ จึงแน่ใจว่าเธอน่าจะลักสินค้าของทางร้านจริง เธอเดินเลือกสินค้าอยู่ภายในร้านเป็นปกติเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และเธอได้หยิบสินค้าจำพวกแชมพู สบู่ ไปชำระเงินที่เคาเตอร์ แต่เครื่องสำอางที่เธอได้นำใส่กระเป๋าสะพาย ไม่ได้ชำระราคาด้วย หลังจากนั้นเธอได้เดินออกจากร้าน เมื่อเดินออกไปได้เพียงไม่กี่ก้าว สัญญาณกันขโมยของทางร้านได้ดังขึ้น ผ่านประตูทางออกของร้านซึ่งติดสัญญาณกันขโมยไว้ นางวรรณภา ได้สะกดรอยตามเธออยู่ ในลักษณะที่ระวังไม่ให้เธอรู้ตัว ก็เข้าไปเชิญตัวเธอ โดยใช้ถ้อยคำที่สุภาพนุ่มนวล แจ้งเธอว่าสัญญาณกันขโมยดังขึ้น จึงขออนุญาตตรวจค้นกระเป๋าสะพายของเธอ ซึ่งเธอก็ได้ยอมให้ตรวจค้นแต่โดยดี และเธอก็ได้นำใบเสร็จที่ได้ชำระเงินค่าสินค้ามาแสดง ตรวจสอบพบรายการสินค้าในใบเสร็จ แต่ไม่พบรายการชำระเงินของเครื่องสำอาง สอบถามเธอก็ได้ยอมรับว่ายังไม่ได้ชำระเงินค่าเครื่องสำอางดังกล่าว จึงเชิญตัวเธอมาที่ร้านวัดสัน จากนั้นได้ติดต่อไปยังผู้จัดการร้านว่าจะดำเนินการอย่างไร ทางผู้จัดการเห็นว่าเธอเป็นชาวต่างชาติ

สัญญาติดอินเดีย อาจมีผลกับการเดินทางกลับประเทศ ประกอบกับสินค้ามีราคาไม่สูงมาก ประมาณ 500 บาท จึงให้เธอชำระเงินค่าเครื่องสำอางและให้กลับไป โดยไม่ได้มีการนำตัวไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัยและไม่ได้เรียกตำรวจมารับตัวเธอแต่ประการใด

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

หลังการจับกุมตัวคนร้าย ได้สอบถามไปยังผู้จัดการร้านวัตสัน ว่ายืนยันจะดำเนินคดีหรือไม่ หากไม่ดำเนินคดี ก็ให้คนร้ายชำระเงินค่าสินค้าแล้วปล่อยกลับไป โดยไม่ได้มีการเรียกร้องค่าปรับ แต่หากยืนยันจะดำเนินคดี ก็จะนำตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปยังห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้น 5 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เพื่อถ่ายรูป ทำประวัติคนร้ายไว้ให้เป็นบุคคลเฝ้าระวัง จากนั้นจึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปสถานีตำรวจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

บางครั้งการเป็นผู้หญิงก็ถือเป็นอุปสรรคในการจับกุมคนร้าย อย่างเช่นคนร้ายเป็นผู้ชาย มีความแข็งแรงและพลังมากกว่า หากคนร้ายต่อสู้ขัดขืน ก็สู้แรงของผู้ชายไม่ได้ และไม่ว่าผู้ชายจะทำร้ายผู้หญิง หรือผู้หญิงทำร้ายผู้ชาย ก็มีโทษเท่ากัน ดังนั้นเมื่อคนร้ายที่เป็นผู้ชาย ต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุม อาจเป็นอุปสรรคสำหรับการบังคับใช้กฎหมายประการหนึ่ง

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางวรรณภา ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 9 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเธอมีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนางวรรณภา ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท มีบางประเภทที่จับกุมได้และบางประเภทที่จับกุมไม่ได้ เพราะประชาชนมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น ความรู้เกี่ยวกับขบวนการจับกุม อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น ซึ่งนางวรรณภา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท บางประเภทที่มีอำนาจจับกุมได้ ส่วนบางประเภทที่ไม่มีอำนาจจับกุม”

“คิดว่าในคติความผิดจำพวกลักทรัพย์ วิวางทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายในคติความผิดจำพวกดังกล่าวได้ทุกประเภทคดี หากเราพบเห็นขณะคนร้ายกำลังกระทำผิด ก็สามารถเข้าไปเชิญตัวมาได้ หรือหากเกรงว่าไม่ปลอดภัย ก็อาจแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยชาย เพื่อให้เข้าไปเชิญตัวได้”

จากข้อมูลของนางวรรณภา ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคติความผิดทุกประเภท มีบางประเภทที่จับกุมได้และบางประเภทที่จับกุมไม่ได้

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นางวรรณภา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำความผิดที่เห็นอย่างเด่นชัด ผู้กระทำความผิดไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ไม่ได้ทำ เนื่องจากพบเห็นขณะกำลังลงมือทำความผิด ซึ่งนางวรรณภา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ดิฉันคิดว่าการกระทำความผิดซึ่งหน้า น่าจะหมายถึงการกระทำความผิดแบบเห็นเด่นชัด ว่าคนนี่กระทำความผิดจริงๆ และเขาไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ไม่ได้ทำ เพราะเห็นกระทำผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา”

“หากพบเห็นคนร้ายกำลังลักสินค้าไป แต่ขณะนั้นเราไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ อาทิขยี้ถัสดมา คนร้ายได้เข้ามาที่เดิม เราก็ไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เนื่องจากไม่มีของกลาง ทำได้เพียงจับตาฝ้าคูคนร้าย หากพบว่าคนร้ายลงมือทำผิดค่อยจับกุม”

จากข้อมูลของนางวรรณภา ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำความผิดที่เห็นอย่างเด่นชัด ผู้กระทำความผิดไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าไม่ได้ทำ

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นางวรรณภา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมได้ แต่ในส่วน of พนักงานรักษาความปลอดภัย อาจต้องปรึกษาหัวหน้าแผนกรักษาความปลอดภัยก่อน ส่วนใหญ่ก็มักจะอนุญาต เพราะเป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งนางวรรณภา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ประชาชนสามารถช่วยตำรวจจับกุมคนร้ายได้ หากตำรวจร้องขอ ไม่ว่าจะเป็กรณีคนร้ายมีหมายจับหรือไม่มีหมายจับก็ตาม แต่ส่วนของตนต้องปรึกษาผู้จัดการร้านวัดสันก่อนว่าจะอนุญาตให้ช่วยตำรวจจับกุมคนร้ายหรือไม่”

“การที่ประชาชนช่วยตำรวจจับคนร้าย ถือเป็นการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับตำรวจในการรักษาความปลอดภัยของบ้านเมืองอีกทางหนึ่งด้วย”

จากข้อมูลของนางวรรณภา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมได้ แต่ในส่วนของพนักงานรักษาความปลอดภัย อาจต้องปรึกษาหัวหน้าแผนกรักษาความปลอดภัยก่อน

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางวรรณภา ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านางวรรณภา ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย อันดับ 2 เป็นการช่วยเหลือสังคม และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่พลเมืองดี ดังที่นางวรรณภา ได้กล่าวไว้ว่า

“ดิฉันคิดว่าเป็นหน้าที่ตามกฎหมายเป็นอันดับแรก เพราะเมื่อถูกจ้างมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ก็ต้องดูแลความเรียบร้อยตามสัญญาจ้าง หากไม่ปฏิบัติตามอาจมีความผิดตามกฎหมายได้ และอีกส่วนหนึ่งคือ ได้ช่วยเหลือสังคม ส่วนหน้าที่พลเมืองดีน่าจะเป็นอันดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางวรรณภา เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายกำลังลักขโมยสินค้าภายในร้าน ก็ได้เฝ้าสังเกตสะกดรอยตาม จนกระทั่งคนร้ายเดินออกจากร้าน สัญญาณกันขโมยได้ดังขึ้น นางวรรณภา จึงเข้าไปขอตรวจค้นกระเป๋าสะพาย เมื่อตรวจพบของกลางก็จับกุมคนร้าย ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ถูกจ้างมาให้ดูแลความเรียบร้อยภายในร้าน จึงต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้าง และเข้าใจว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเอาไว้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด ดังที่นางวรรณภา กล่าวไว้ว่า

“เขาจ้างให้ดิฉันมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ดูแลความเรียบร้อยภายในร้าน เมื่อพบเห็นคนร้ายทำผิดในร้าน ก็ต้องเข้าไปจับกุม เชิญตัวมา ปรึกษาเจ้าของร้านว่าจะเอาอย่างไร และเข้าใจว่ากฎหมายน่าจะให้อำนาจประชาชนในการจับกุมคนร้ายเอาไว้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายใด”

จากข้อมูลของนางวรรณภา ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า มีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเอาไว้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางวรรณภา เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายลักขโมยสินค้าภายในร้านวัดสันใต้กระเป๋าสะพายที่นำมา จึงได้เฝ้าสังเกตและสะกดรอยตามคนร้าย จนกระทั่งคนร้ายเดินออกจากร้าน และไม่ได้ชำระเงิน

คำสินค้านี้ดังกล่าว เป็นเหตุให้สัญญาฉบับขโมยของทางร้านดั่งขึ้น จากนั้นนางวรรณภา จึงได้เข้าไปขอตรวจค้นกระเป๋าสะพายคนร้าย โดยพูดว่า “ขอโทษนะคะ สัญญาฉบับขโมยดั่ง ขอตรวจกระเป๋าดูว่ามีสินค้านี้หรือไม่ชำระเงินหรือเปล่าคะ” คนร้ายก็ได้ยินยอมให้ตรวจค้นแต่โดยดี จากนั้นเมื่อพบสินค้าของกลางซึ่งยังไม่ได้ชำระราคาอยู่ภายในกระเป๋าสะพายของคนร้าย จึงจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางไว้ และปรึกษากับเจ้าของร้าน เพื่อดำเนินการต่อไป ดังที่นางวรรณภา กล่าวไว้ว่า

“เมื่อคิดค้นเห็นคนร้ายลักขโมยของ ก็สะกดรอยเดินตามคนร้ายไปก่อน ไม่ให้คนร้ายรู้ตัว จากนั้นเมื่อคนร้ายเดินออกจากร้าน สัญญาฉบับขโมยจะดั่งขึ้น คิดค้นจึงขอเข้าไปตรวจค้นกระเป๋า เมื่อพบของกลาง จึงเชิญตัวคนร้ายไว้ และปรึกษาผู้จัดการร้านว่าจะให้ทำอย่างไรต่อไป”

จากข้อมูลของนางวรรณภา ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจของนางวรรณภา ในคดีนี้ คือ สะกดรอยตามคนร้าย จนกระทั่งคนร้ายเดินออกจากร้าน และสัญญาฉบับขโมยดั่งขึ้น นางวรรณภา จึงเข้าไปขอตรวจค้นกระเป๋าคนร้าย เมื่อตรวจพบสินค้าของกลาง ก็จับกุมคนร้ายพร้อมของกลางไว้ จากนั้นจึงปรึกษาเจ้าของร้าน เพื่อดำเนินการต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางวรรณภา เข้าใจว่า การจับกุมคนร้ายต้องพบเห็นในขณะที่คนร้ายลงมือกระทำความผิด หรือลงมือลักขโมยของใส่กระเป๋าสะพาย หากไม่พบเห็นคนร้ายขณะที่ลงมือกระทำความผิดดังกล่าว ก็ไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ และขณะจับกุมตัวคนร้าย หากคนร้ายไม่มีท่าทีต่อสู้ขัดขืน จะพูดจากับคนร้ายด้วยความสุภาพ นุ่มนวล ใช้ลักษณะของการเชิญตัวคนร้ายไว้ แต่หากคนร้ายวิ่งหลบหนี หรือต่อสู้ขัดขืน ก็จะแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยชายให้ช่วยจับกุม หรือใช้อาวุธกระบองป้องกันตนเอง ดังที่นางวรรณภา กล่าวไว้ว่า

“คิดค้นคิดว่าต้องพบเห็นคนร้าย ขณะกำลังขโมยของ จึงสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ และในการจับต้องใช้รูปแบบของการเชิญตัว พูดจาสุภาพกับคนร้าย หากคนร้ายวิ่งหลบหนี หรือต่อสู้ขัดขืน ก็จะแจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยช่วยกันจับกุม”

จากข้อมูลของนางวรรณภา ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การจับกุมคนร้ายต้องพบเห็นในขณะที่คนร้ายลงมือกระทำความผิด หรือลงมือลักขโมยของใส่กระเป๋าสะพาย ส่วนขณะจับกุมตัวคนร้าย หากคนร้ายไม่มีท่าทีต่อสู้ขัดขืน จะพูดจากับคนร้ายด้วยความสุภาพ นุ่มนวล ใช้ลักษณะของการเชิญตัวคนร้าย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีกฎหมายผู้ขายทำร้ายผู้หญิง มีโทษหนักกว่าผู้หญิงทำร้ายผู้ขาย เพราะผู้ชายซึ่งมีพลังกำลังมากกว่า จะได้เกรงกลัวโทษของกฎหมาย ไม่กล้าลงมือทำร้ายผู้หญิง พนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง จะได้เกิดความมั่นใจในการจับกุมคนร้ายที่เป็นผู้ชายมากขึ้น

กรณีศึกษาที่ 7 การจับกุมคดีวิ่งราวกระเป๋านิตมมหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นางยุพา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 40 ปี สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่งเครื่องแบบ ประจำอยู่ทางชั้นลิฟต์ ใต้ตึกอาคารมหิตลาธิเบศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายได้เดือนละประมาณ 9,900 บาท จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนจังหวัดยโสธร ก่อนหน้านี้เป็นแม่บ้าน สามีประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปอยู่ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2550 มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรก เพราะจะได้ช่วยแบ่งเบาภาระของสามี และมีเงินเลี้ยงครอบครัว

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าทั้งชายและหญิงมาแล้วประมาณ 30 ครั้งส่วนใหญ่เป็นคดีลักทรัพย์ ลักโน้ตบุ๊กนิตที่วางไว้บนโต๊ะอาหาร ภายในตัวอาคาร จะมีบุคคลภายนอกใส่ชุดนิตปลอมตัวเข้ามาเพื่อลักของภายในมหาวิทยาลัย เมื่อพบบุคคลต้องสงสัย จากฐานข้อมูลคนร้ายเดิม ก็จะจับตาเฝ้าระวัง เมื่อคนร้ายลงมือลักโน้ตบุ๊กหรือสิ่งของก็จะเข้าไปเชิญตัว โดยประสานพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้ชายให้มาช่วย และเคยจับกุมคดีจำพวกวิ่งราวทรัพย์ กระชากกระเป๋า ซึ่งคนร้ายมักจะหลบหนี เมื่อวิ่งตามทันกับคนร้าย ก็มักปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิด โดยโยนของกลางทิ้งระหว่างวิ่งหลบหนี ต้องค้นหาของกลาง และให้ผู้เสียหายมาชี้ยืนยันตัวคนร้ายอีกครั้ง ถ้าคนร้ายเป็นผู้หญิง พนักงานรักษาความปลอดภัยหญิงจะต้องเข้าไปเชิญตัว ถ้าใช้พนักงานรักษาความปลอดภัยชายเข้าไปเชิญตัวอาจเกิดความไม่เหมาะสม แต่ยังไม่เคยมีกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมตัวแต่อย่างใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2554 เวลาประมาณ 12.00 น. ขณะนางยุพา ปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้านล่างอาคารมหิตลาธิเบศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พบคนร้ายเป็นผู้หญิง อายุประมาณ 30 ปี วิ่งกระซกกระเป่าถือ ที่นิติสดผู้หญิงถืออยู่ ภายในโรงอาหารอาคารมหิตลาธิเบศ จากนั้นคนร้ายได้วิ่งออกมาจากโรงอาหาร และมีนิติสดผู้เสียหายวิ่งไล่ตามมา นางยุพา เห็นเช่นนั้นจึงรีบวิทยุแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นให้ทราบ พร้อมทั้งวิ่งตามไปช่วยเหลือนิติสดหญิง คนร้ายได้วิ่งหลบหนีไปอย่างรวดเร็ว มุ่งหน้าไปยังจามจุรีสแควร์ ระหว่างทางคนร้ายได้โยนของกลางทิ้งไปข้างทาง นางยุพา และผู้เสียหายได้วิ่งตามคนร้ายไปจนทันกัน บริเวณก่อนถึงบริเวณประตูทางเข้าจามจุรี สแควร์ จากนั้นคนร้ายได้หยุดวิ่งแล้วหันมาพูดว่า “ตามมาทำไม” นางยุพา จึงตอบกลับไปว่า “คุณขโมยกระเป๋าของผู้หญิงคนนี่มา” คนร้ายจึงปฏิเสธว่า “ฉันไม่ได้ขโมย” นางยุพา จึงถามกลับไปว่า “แล้วคุณวิ่งหนีทำไม” คนร้ายตอบกลับมาว่า “ก็เห็นพวกคุณวิ่งตามมา” เมื่อพบคนร้ายปฏิเสธ จึงให้นิติสดผู้เสียหายชี้ยืนยันว่าผู้หญิงคนนี้เป็นคนร้ายที่วิ่งราวกระเป๋าถือของเธอไปจริง และแจ้งทางวิทยุให้พนักงานรักษาความปลอดภัยชายคนอื่นเก็บกระเป๋าถือของกลางที่คนร้ายโยนทิ้ง เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยเก็บกระเป๋าถือของกลางได้ ก็รีบวิ่งตามมาสมทบ จากนั้นจึงนำกระเป๋าถือของกลางดังกล่าวให้นิติสดผู้เสียหายตรวจสอบและชี้ยืนยันตัวคนร้ายอีกครั้ง คนร้ายก็ได้ร้องไห้พร้อมทั้งยกมือไหว้ขอโทษ แต่ไม่ได้ต่อสู้ขัดขืน หรือพยายามวิ่งหลบหนีต่อแต่อย่างใด สอบถามนิติสดผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีจนถึงที่สุด จึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้าย พร้อมของกลาง นำส่ง สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป นางยุพา และนิติสดผู้เสียหายก็ได้ไปให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในฐานะพยานด้วย

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

หลังจากจับกุมตัวคนร้าย ก็ได้้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลาง ไปยังสำนักงานรักษาความปลอดภัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริเวณถนนจุฬาฯ 9 โกลด์สนามเทนนิส ฟังห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เพื่อถ่ายรูป ทำประวัติคนร้าย และสอบปากคำเบื้องต้น จากนั้นจึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อจำกัดด้านกฎหมาย คือ บางครั้งไม่พบของกลางอยู่กับตัวคนร้าย ก็ไม่สามารถจับกุมคนร้ายส่งดำเนินคดีได้ แม้จะเห็นขณะคนร้ายกระทำความผิดก็ตาม เพราะไม่มีของกลางในการยืนยันการกระทำ

ความผิดของคนร้าย ส่วนข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย คือ การที่คนร้ายทิ้งของกลางขณะหลบหนี ถ้าตรวจหาของกลางไม่พบก็ไม่สามารถเอาผิดกับคนร้ายได้ และคนร้ายก็ลอยนวล ส่วนเรื่องเป็นเพศหญิงไม่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายมากนัก เนื่องจากมีวิทยุสื่อสารที่คอยเรียกพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยได้ และมีอาวุธไม่กระบองที่ใช้ป้องกันตนเอง

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางยุพา ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 10 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเธอมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนางยุพา ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าความผิดบางประเภทประชาชนก็สามารถจับกุมได้ ส่วนคดีความผิดบางประเภทก็จับกุมไม่ได้ หากเป็นคดีความผิดที่รุนแรง เสี่ยงภัย หรืออาจได้รับอันตรายต่อตนเอง ก็จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาเป็นผู้จับกุม เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้รับการฝึกอบรมมา มีเทคนิคยุทธวิธี อุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งอำนาจในการจับกุมตามกฎหมาย ในบางประเภทคดีความผิด จึงควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งนางยุพา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“...คิดว่าสามารถจับกุมคนร้ายในคดีความผิดลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ได้ แต่คดีปล้นทรัพย์หากคนร้ายมีอาวุธร้ายแรง ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัยมีอาวุธเพียงไม้กระบองอันเดียว คงต่อสู้กับคนร้ายไม่ไหว ต้องดูสถานการณ์ก่อน”

“คิดว่าคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประชาชนก็มีอำนาจจับกุมคนร้ายได้ ถ้าหากพบเห็นขณะกำลังกระทำผิด เช่น ขณะกำลังส่งยา หรือถือยาบ้าอยู่ แต่หากเห็นว่าการจับกุมนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายกับตนเอง ก็อาจแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุมคนร้ายได้”

จากข้อมูลของนางยุพา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความผิดบางประเภทประชาชนก็สามารถจับกุมได้ ส่วนคดีความผิดบางประเภทก็จับกุมไม่ได้ หากเป็นคดีความผิดที่รุนแรง เสี่ยงภัย หรืออาจได้รับอันตรายต่อตนเอง ก็จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาเป็นผู้จับกุม

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นางยุพา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง ขณะกำลังกระทำความผิดถูกประชาชนพบเห็นต่อหน้าต่อตา ประชาชนพบเห็นว่าคนร้ายกำลังทำสิ่งใดอยู่ พบเห็นอาวุธหรือของกลางอยู่กับตัว

คนร้าย เช่นนี้ ประชาชนผู้พบเห็นก็สามารถจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินคดีตามกฎหมายได้ ซึ่งนางยุพา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ดิฉันคิดว่า ความผิดซึ่งหน้า หมายถึง ความผิดที่ได้ทำต่อหน้าต่อตา มีผู้มาพบเห็นขณะกำลัง กระทำผิด และผู้พบเห็นนั้นสามารถจับกุมตัวคนกระทำความผิดส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้”

“หากพบเห็นคนร้ายขโมยของไป แต่ในขณะนั้นยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ อาทิเคยต่อมาพบ คนร้ายเข้ามาในบริเวณเดิมอีก จะยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ เนื่องจากไม่มีของกลาง ทำได้แต่เพียงการเฝ้า ระวัง ติดตามคนร้าย หากพบคนร้ายลงมือก่อเหตุอีก จึงจับกุมตัวไว้พร้อมของกลาง”

จากข้อมูลของนางยุพา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขณะกำลังกระทำความผิดถูกประชาชน พบเห็นต่อหน้าต่อตา ประชาชนพบเห็นว่าคนร้ายกำลังทำสิ่งใดอยู่ พบเห็นอาวุธหรือของกลางอยู่กับตัว คนร้าย

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นางยุพา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้ช่วยเหลือเป็นสำคัญ เพราะโดยสามัญสำนึก หากตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย แล้วประชาชนรู้สึก ไม่ได้ได้รับความปลอดภัย ประชาชนก็อาจไม่ให้ความร่วมมือ นางยุพา กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“หากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุม ประชาชนก็เข้าไปช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้าย ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้”

“การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายต้องดูความปลอดภัยของตนเองด้วย หาก คนร้ายมีอาวุธมีดหรือปืน ก็อาจจะยังไม่เข้าจับกุม แต่อาจแจ้งเบาะแสให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการ จับกุมตัวคนร้าย”

จากข้อมูลของนางยุพา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ของประชาชนผู้ช่วยเหลือเป็นหลัก

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางยุพา ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิด ซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านางยุพา ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่พลเมืองดี อันดับ 2 เป็นการ ช่วยเหลือสังคม และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นางยุพา ได้กล่าวไว้ว่า

“ดิฉันคิดว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นอันดับแรกที่เราได้จับกุมคนร้าย และอีกส่วนหนึ่งเป็นการช่วยเหลือสังคม ส่วนหน้าที่ตามกฎหมายน่าจะเป็นอันดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางยุพา เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายวิ่งราวกระเป๋านิสิตหญิงผู้เสียหาย ด้วยหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัย จึงเข้าไปใช้อำนาจในการพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า จับกุมตัวคนร้าย เพราะหากพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่เข้าไปช่วยเหลือ บุคคลทั่วไปก็เพียงแต่ยืนมอง ไม่มีใครเข้าไปช่วยเหลือเช่นกัน พนักงานรักษาความปลอดภัยมีหน้าที่เฉพาะทางในการดูแลความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จึงต้องเข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ส่วนเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือไม่ นางยุพา ไม่แน่ใจ แต่ตามสามัญสำนึก เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดก็น่าจะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ ดังที่นางยุพา กล่าวไว้ว่า

“ดิฉันคิดว่า เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ต่อหน้า พนักงานรักษาความปลอดภัยต้องเข้าไปช่วยเหลือ จับกุมตัวคนร้าย เพราะคนทั่วไปที่อยู่แถวนั้น เขาก็จะมองหาพนักงานรักษาความปลอดภัย หากเราไม่เข้าไปช่วย ก็อาจไม่มีใครเข้าไปช่วย ดิฉันเข้าไปช่วยในฐานะประชาชนคนหนึ่ง ที่ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัย ส่วนตัวไม่แน่ใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมคนร้ายไว้หรือไม่ แต่ตามสามัญสำนึกแล้ว คิดว่าเมื่อพบเห็นคนกระทำความผิดต่อหน้า ก็น่าจะเข้าไปจับกุมตัวได้”

จากข้อมูลของนางยุพา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ไม่แน่ใจว่าเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือไม่ แต่ตามสามัญสำนึก เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดก็น่าจะเข้าไปจับกุมตัวคนร้าย

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางยุพา เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายวิ่งราวกระเป๋านิสิตผู้เสียหายและนิสิตผู้เสียหายได้วิ่งตามออกมา จึงได้วิ่งไล่ตามคนร้ายร่วมกับนิสิตผู้เสียหาย ไปจนกระทั่งทันกันกับคนร้ายคนร้ายจึงหยุดวิ่ง จากนั้นได้ให้นิสิตผู้เสียหายชี้ยืนยันของกลางและชี้ตัวคนร้าย เพื่อจับกุมตัวคนร้าย ก่อนจับกุมตัวนางยุพา ได้แจ้งกับคนร้ายว่า “คุณกระชากกระเป๋านิสิตหญิงคนนี้นี่มา ดิฉันต้องขอเชิญตัวคุณไว้ก่อนนะคะ” จากนั้นจึงได้จับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลาง และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลาง ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังที่นางยุพา กล่าวไว้ว่า

“เมื่อพบเห็นคนร้ายกระชากกระเป๋านิสิต ดิฉันและนิสิตก็ได้ช่วยกันวิ่งตามคนร้ายไปจนกระทั่งวิ่งตามทันคนร้าย แต่คนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เอากระเป๋ามา ดิฉันจึงให้นิสิตชี้ยืนยันตัว

คนร้าย สักครู่พนักงานรักษาความปลอดภัยชาย ก็ได้เก็บกระเป๋าของกลางที่คนร้ายโยนทิ้งตามมาสมทบ และให้นิสิตรตรวจสอบกระเป๋าของกลางพร้อมกับชี้ยืนยันตัวคนร้ายอีกครั้ง คนร้ายจึงยอมรับสารภาพ ดินันจึงได้เชิญตัวคนร้ายไว้ และแจ้งตำรวจให้มารับตัวดำเนินคดีต่อไป”

จากข้อมูลของนางยุพา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจของนางยุพา ในคดีนี้ คือ การวิ่งไล่ตามจับกุมคนร้าย เมื่อคนร้ายปฏิเสธ ก็ให้ผู้เสียหายชี้ยืนยันของกลางและชี้ตัวคนร้าย จากนั้นคนร้ายจึงยอมรับสารภาพเพราะจำนนต่อหลักฐาน จากนั้นได้แจ้งกับคนร้ายว่าคนร้ายต้องถูกจับกุมพร้อมทั้งจับกุมตัวคนร้ายและของกลาง แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางยุพา เข้าใจว่า การจับกุมตัวคนร้ายต้องพบเห็นขณะที่คนร้ายลงมือกระทำความผิด และมีทรัพย์สินของกลางยืนยันการกระทำความผิดของคนร้าย หากไม่พบเห็นคนร้ายขณะลงมือกระทำความผิด และไม่มีทรัพย์สินของกลางยืนยันการกระทำความผิดของคนร้าย ก็จับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ส่วนขอบเขตในขณะจับกุมตัวคนร้าย ต้องแจ้งให้คนร้ายทราบก่อนว่าจะถูกจับ หากคนร้ายยินยอมให้จับกุม ก็จับกุมตัวคนร้ายในลักษณะของการเชิญตัว แต่ถ้าคนร้ายต่อสู้ขัดขืน หรือวิ่งหลบหนี ก็แจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยเข้ามาช่วยเหลือจับกุมคนร้ายต่อไป ดังที่นางยุพา กล่าวไว้ว่า

“ดิฉันคิดว่าขอบเขตการจับกุมคนร้าย คือ ต้องพบเห็นขณะคนร้ายกระทำความผิด จึงเข้าไปจับกุมตัวได้ และในขณะจับกุมต้องแจ้งให้เขาทราบก่อนว่าจะถูกจับ และดูว่าคนร้ายยอมให้จับหรือไม่ หากยอมก็ใช้การเชิญตัว แต่หากไม่ยอม หรือต่อสู้ขัดขืน วิ่งหลบหนี ก็จะวิทยุแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยชายให้เข้ามาช่วยเหลือ”

จากข้อมูลของนางยุพา ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิด ของนางยุพา ในคดีนี้ คือ ต้องพบเห็นขณะคนร้ายกระทำความผิด จึงเข้าไปจับกุมตัว และขณะจับกุมต้องแจ้งให้คนร้ายทราบก่อนว่าจะถูกจับ หากคนร้ายยอมให้จับกุมก็ใช้การเชิญตัว แต่หากไม่ยอมมีการวิ่งหลบหนี หรือต่อสู้ขัดขืน ก็จะวิทยุแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยชายให้เข้ามาช่วยเหลือต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรจับกุมคนร้ายได้ หากเราพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิด แม้จะไม่พบของกลางอยู่กับตัวคนร้าย เพราะหากคนร้ายโยนทิ้งขณะหลบหนีและของกลางชิ้นเล็กอาจตรวจหาไม่พบ คนร้ายก็อาจ

ลายนวล รอดฟันเงี่ยมมือของกฎหมายไปได้ ดังนั้นน่าจะเอาผิดคนร้ายได้ ถึงจะไม่พบของกลางอยู่กับตัวคนร้ายก็ตาม

กรณีศึกษาที่ 8 การจับกุมคดีแก๊งล้วงกระเป๋า

ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายพงศ์พัฒน์(นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 27 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์ แต่งเครื่องแบบ เดินตรวจตราอยู่บริเวณ ชั้น 4 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ มีรายได้เดือนละประมาณ 12,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา ก่อนหน้านี้นี้เป็นชาวไร่ชาวนา ยังไม่มีครอบครัว ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2550 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เซ็นทรัลเวิลด์เป็นแห่งแรก เพราะมีเงินเดือนแน่นอน เป็นอาชีพสุจริต พอเลี้ยงชีพ

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 20 ครั้ง เคยจับกุมคนร้ายในคดีความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ตรวจพบอาวุธปืนอยู่ในกระเป๋าสะพาย เป็นลักษณะเป้สะพายของคนร้าย ตรวจสอบพบว่าไม่มีใบอนุญาตพกพาปืนในที่สาธารณะ จึงจับกุมตัวคนร้ายพร้อมปืน นำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย เคยจับกุมคนร้ายในคดีทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย เคยมีประสบการณ์คนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม แต่ยังไม่เคยมีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมแต่อย่างใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติกรรมแห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 13.00 น.นายพงศ์พัฒน์ ได้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่บริเวณชั้น 4 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ต่อมาได้รับรายงานเหตุทางวิทยุจากพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ประจำอยู่ศูนย์รักษาความปลอดภัยว่าพบกลุ่มคนต้องสงสัย จากแฟ้มประวัติคนร้ายเป็นผู้ชาย 2 คน และผู้หญิง 1 คน น่าเชื่อว่าจะเป็นแก๊งค์มีจลาจล เข้ามาเพื่อจะลักโทรศัพท์มือถือภายในกระเป๋าแกงเกง กระเป๋าถือหรือกระเป๋าสะพายของลูกค้า ให้จับตาฝ้าระวัง จากนั้นนายพงศ์พัฒน์ จึงได้จับตาฝ้าระวังกลุ่มคนทั้ง 3 คน อยู่ห่างๆ สักพักได้เห็นผู้หญิงคนร้ายเข้าไป

สอบถามเส้นทางกับผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้หญิงเช่นกัน ขณะที่ผู้เสียหายกำลังตอบผู้หญิงคนร้ายอยู่นั้น คนร้ายอีกคนหนึ่งก็ได้ใช้มือล้วงเข้าไปในกระเป๋าสะพายของผู้เสียหาย เพื่อนำกระเป๋าตังค์ออกมา โดยมีคนร้ายอีกคนคอยดูต้นทาง เมื่อเห็นเช่นนั้นจึงได้แสดงตัวเข้าไปจับกุมคนร้ายผู้ชายที่ล้วงกระเป๋า ส่วนคนร้ายที่เป็นผู้หญิงและผู้ชายอีกคนรีบวิ่งหลบหนีไป จึงได้วิทยุแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นสกัดจับ คนร้ายที่ถูกจับกุมได้พร้อมของกลางก็ได้พยายามวิ่งหนี แต่นายพงศ์พัฒน์ และผู้เสียหายได้ช่วยกันจับตัวไว้ได้ทัน คนก็ยอมหยุด ไม่มีการต่อสู้ขัดขืน แต่โยนกระเป๋าตังค์ของกลางทิ้ง พร้อมทั้งปฏิเสธว่าไม่ได้เอากระเป๋าตังค์ไป จึงให้ผู้เสียหายชี้ยืนยัน และให้พนักงานรักษาความปลอดภัยอีกคนตามไปเก็บกระเป๋าตังค์ของกลางที่ถูกโยนทิ้งมายืนยันด้วย คนร้ายจึงยอมรับสารภาพ สอบถามผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีจนถึงที่สุด จึงได้พาตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้อาคารศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ด จากนั้นได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลาง ขึ้นรถตู้ของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ดไปส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนตัวผู้เสียหายก็ไปให้ปากคำเป็นพยานกับตำรวจ และคนร้ายอีก 2 คนที่เหลือหลบหนีไป ไม่สามารถจับกุมตัวไว้ได้ทัน โดยคนร้ายที่ถูกจับกุมตัวได้ให้การว่าลงมือก่อเหตุเพียงผู้เดียวและไม่ยอมให้การใดๆ จึงทำได้แต่เพียงการเฝ้าระวังคนร้ายอีก 2 คนที่เหลือต่อไป

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

หลังจับกุมตัวคนร้าย ได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางมายังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้นใต้ดิน ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ด เพื่อถ่ายรูป ทำประวัติ และได้สอบถามคนร้ายเพื่อขยายผลไปยังผู้ร่วมกระทำผิด แต่คนร้ายปฏิเสธบอกว่าก่อเหตุเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งขอชดใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าทุกข์ เพื่อแลกกับการไม่ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดี แต่เจ้าทุกข์ไม่ยอม จึงได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

บางกรณีคนร้ายมีหลายคนร่วมมือกันกระทำความผิด อาจมีโอกาสดเกิดความรุนแรงและเกิดอันตรายทั้งต่อตัวผู้เสียหายและบุคคลที่สาม ได้มากกว่าคนร้ายลงมือกระทำผิดเพียงคนเดียว แต่คนร้ายที่ร่วมมือกันกระทำความผิดกลับได้รับโทษเท่ากับคนร้ายที่ลงมือกระทำผิดเพียงผู้เดียว จึงเป็นข้อจำกัดด้านกฎหมาย เพราะผู้กระทำผิดหลายคนกับคนเดียวต้องรับโทษเท่ากันในคดีเดียวกัน ส่วนข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายคือ หากคนร้ายลงมือกระทำผิดร่วมกันหลายคน โอกาสจับกุมได้ทุกคน เป็นเรื่องยาก

กว่าคนร้ายเพียงคนเดียว คนร้ายจึงมีโอกาสรอดหนีรอดพ้นจากการจับกุมไปได้ เพราะกำลังของ พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่เพียงพอที่จะจับกุมคนร้ายที่ร่วมกระทำความผิดได้ทุกคน

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายพงศ์พัฒน์ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 10 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่ง คะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายพงศ์พัฒน์ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท คดีความผิดที่มีความรุนแรง เสี่ยงต่ออันตราย ประชาชนก็ไม่สามารถจับกุมได้ แต่หากเป็นคดีความผิดเล็กน้อย ประชาชนก็อาจจับกุมผู้กระทำความผิดด้วยตนเองได้ นายพงศ์พัฒน์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท จับได้เฉพาะแต่ในความผิดบางประเภท เพราะความผิดที่มีลักษณะรุนแรง อาจเกิดอันตรายต่อตัวประชาชนผู้จับได้ จึงควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายนั้นมากกว่า ยกเว้นแต่ความผิดไหนที่เล็กน้อย ไม่น่าจะเป็นอันตราย ประชาชนจึงจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้”

“กรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายคดียาเสพติดได้ หากได้รับข้อมูลที่แน่นอน และพบเห็นขณะกำลังกระทำผิด เช่น กำลังส่งมอบยาบ้า หากแน่ใจว่าไม่ได้รับอันตราย เราก็สามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายได้”

จากข้อมูลของนายพงศ์พัฒน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท คดีความผิดที่มีความรุนแรง เสี่ยงต่ออันตราย ประชาชนก็ไม่สามารถจับกุมได้

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายพงศ์พัฒน์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำความผิดที่พบเห็นขณะกำลังกระทำ พบเห็นด้วยสายตาของตนเองโดยแจ้งชัด เพราะหากไม่ได้พบเห็นต่อหน้าต่อตาของตนเอง ฟังบุคคลอื่นเล่ามา ว่าบุคคลนี้กระทำความผิด หรือดูภาพจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิด จะยังเข้าไปทำการจับกุมตัวไม่ได้ เนื่องจากไม่มีของกลาง และเสี่ยงต่อการจับกุมผิดตัว ซึ่งนายพงศ์พัฒน์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ส่วนตัวคิดว่า การกระทำความคิดซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำความคิดที่พบเห็นคนร้ายกำลัง
กระทำความคิดด้วยสายตาของตนเอง จะฟังคนอื่นบอกต่อมา หรือแค่ดูจากกล้องวงจรปิดไม่ได้”

“หากพบเห็นคนร้ายกำลังขโมยสินค้าภายในศูนย์การค้า แต่ขณะนั้นยังไม่สามารถจับกุมตัว
คนร้ายไว้ได้ หากพบคนร้ายกลับมาที่เดิมอีกครั้งในอาทิตย์ต่อมา เราไม่สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้าย
ได้ เพราะไม่มีของกลาง ทำได้เพียงจับตาเฝ้าระวัง สะกดรอยตามคนร้าย ถ้ามีกล้องวงจรปิดขณะคนร้าย
ลงมือก่อเหตุครั้งก่อน ก็นำรูปภาพคนร้ายจากกล้องวงจรปิด ไปให้ทางร้านค้าที่คนร้ายเข้าไป ช่วยจับตา
เฝ้าระวังอีกทางหนึ่ง หากคนร้ายลงมือกระทำผิดอีกครั้งจึงค่อยจับกุมตัว”

จากข้อมูลของนายพงศ์พัฒน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำความคิดที่พบเห็นขณะ
กำลังกระทำ พบเห็นด้วยสายตาของตนเอง โดยแจ้งชัด

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายประชา
ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า กรณีมีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมตัวคนร้าย ประชาชน
สามารถเข้าไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือเป็นการช่วยเหลือภาครัฐในการ
ปราบปรามคนร้าย แต่ส่วนของพนักงานรักษาความปลอดภัย ต้องปรึกษาหัวหน้าพนักงานรักษาความ
ปลอดภัยก่อน ส่วนใหญ่มักจะอนุญาตให้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนร้ายได้ ซึ่งนายพงศ์พัฒน์
กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ถ้ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้ายทั้งกรณีคนร้ายมีหมายจับหรือไม่มี
หมายจับก็ตาม ต้องปรึกษาหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัยก่อนว่าจะให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย
หรือไม่ แต่โดยหลักแล้วสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าการช่วยเหลือตำรวจจับกุมคนร้าย ตามที่ตำรวจร้องขอ เป็นการช่วยเหลือภาครัฐในการ
ปราบปรามคนร้ายทางหนึ่ง”

จากข้อมูลของนายพงศ์พัฒน์ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือ
เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายพงศ์พัฒน์ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำ
ความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายพงศ์พัฒน์ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่พลเมืองดี อันดับ
2 เป็นหน้าที่ตามกฎหมาย และอันดับสุดท้ายเป็นการช่วยเหลือสังคม ดังที่นายพงศ์พัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นอันดับแรกในการช่วยเหลือจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ในข้อตกลงสัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยเป็นอันดับถัดมา ส่วนการได้ช่วยเหลือสังคมเป็นผลที่ตามมาจะเป็นอันดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายพงศ์พัฒน์ เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้รับแจ้งเหตุ มีกลุ่มบุคคลต้องสงสัยเข้ามาภายใน ศูนย์การค้า เพื่อล้วงกระเป๋าลูกค้าที่มาใช้บริการห้าง นายพงศ์พัฒน์ ในฐานะที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ดูแลความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ก็ได้จับตาเฝ้าระวัง จนพบกลุ่มผู้ต้องสงสัย จึงได้สะกดรอยติดตาม เมื่อพบกลุ่มคนร้ายลงมือล้วงกระเป๋าลูกค้า จึงได้ใช้อำนาจของประชาชนที่พบเห็น การกระทำความผิดซึ่งหน้า จับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางไว้ได้ และนายพงศ์พัฒน์ เข้าใจว่า มีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด ดังที่นายพงศ์พัฒน์ กล่าวไว้ว่า

“มีกลุ่มคนร้ายเข้ามาในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ก็ต้องจับตาเฝ้าระวัง พบเห็นกลุ่มคนร้าย ก็สะกดรอยติดตาม เมื่อพบเห็นกลุ่มคนร้ายลงมือทำผิด ก็เข้าไปจับกุม ส่วนตัวคิดว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมคนร้ายอยู่ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด”

จากข้อมูลของนายพงศ์พัฒน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า มีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายพงศ์พัฒน์ เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้รับแจ้งเหตุว่ามีกลุ่มผู้ต้องสงสัย จำนวน 3 คน เข้ามาในบริเวณที่เกิดเหตุ เพื่อที่จะล้วงกระเป๋าลูกค้าผู้มาใช้บริการศูนย์การค้า จึงได้จับตาเฝ้าระวัง จนกระทั่งพบกลุ่มผู้ต้องสงสัยมีลักษณะใกล้เคียงกับที่ได้รับแจ้ง จึงสะกดรอยติดตามกลุ่มคนร้ายอยู่สักพัก จนกระทั่งหนึ่งในกลุ่มคนร้ายลงมือก่อเหตุ จึงได้เข้าไปแสดงตัวพร้อมทั้งจับกุมคนร้ายที่เป็นผู้ล้วงกระเป๋า ส่วนคนร้ายอีก 2 คน วิ่งหลบหนีไป จึงได้วิทยุสกดจับ ก่อนจับกุมคนร้ายนายพงศ์พัฒน์ ได้แจ้งกับคนร้ายว่า “คุณล้วงกระเป๋าลูกค้า ขอเชิญตัวไปคุยกันที่ห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัยครับ” คนร้ายพยายามวิ่งหลบหนี แต่นายพงศ์พัฒน์ และตัวผู้เสียหายได้ร่วมกันจับกุมตัวคนร้ายไว้ด้วยวิธีการดึงเสื้อและจับแขนของคนร้าย เพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายวิ่งหลบหนี จากนั้นจึงร่วมกับผู้เสียหายจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อทำประวัติและถ่ายภาพคนร้าย พร้อมทั้ง

แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนคนร้ายที่เหลือ 2 คน หลบหนีไปได้ ซึ่งจะได้ดำเนินการติดตามตัวต่อไป ดังที่นายพงศ์พัฒน์ กล่าวไว้ว่า

“ได้รวมกันกับผู้เสียหายจับกุมตัวคนร้าย โดยวิธีการดิ่งเสื่อและจับแขนของคนร้าย เพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายวิ่งหลบหนี จากนั้นผมและผู้เสียหายได้รวมกันจับกุมคนร้าย ไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อรอเจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวดำเนินคดีต่อไป”

จากข้อมูลของนายพงศ์พัฒน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจในการจับกุมตัวคนร้าย ของนายพงศ์พัฒน์ ในคดีนี้ คือ ร่วมกับผู้เสียหาย จับกุมตัวคนร้ายไม่ให้หลบหนีด้วยวิธีการดิ่งเสื่อและจับแขนของคนร้าย จากนั้นจึงนำตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อถ่ายรูป ทำประวัติคนร้าย และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายพงศ์พัฒน์ เข้าใจว่า ขอบเขตการใช้อำนาจในคดีนี้ คือ เมื่อคนร้ายพยายามหลบหนีขณะจับกุมตัว ประชาชนผู้จับกุม ทำได้เพียงการป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี ด้วยวิธีการดิ่งเสื่อหรือจับแขนของคนร้าย ประชาชนผู้จับกุมจะใช้อำนาจเกินขอบเขตด้วยการทำร้ายร่างกายคนร้าย เพื่อให้คนร้ายได้รับบาดเจ็บ เกิดความกลัว จึงไม่กล้าหลบหนี เช่นนี้ไม่ได้ ดังที่นายพงศ์พัฒน์ กล่าวไว้ว่า

“เมื่อคนร้ายวิ่งหลบหนี เราทำได้แค่เพียงการดิ่งตัวคนร้ายไว้ ถ้าคนร้ายหยุดก็ดี แต่ถ้าไม่หยุดก็ต้องตะครุบกันหน่อย จะไม่ทุบตีให้เขาหยุดวิ่งก็ทำไม่ได้”

จากข้อมูลของนายพงศ์พัฒน์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตการใช้อำนาจของนายพงศ์พัฒน์ในคดีนี้ คือ เมื่อคนร้ายพยายามหลบหนีขณะจับกุมตัว ประชาชนผู้จับกุม ทำได้เพียงการป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี จะทำร้ายร่างกายคนร้าย ให้ได้รับบาดเจ็บ เพื่อป้องกันการหลบหนี เช่นนี้ถือว่าการละเมิดสิทธิคนร้าย ไม่สามารถกระทำได้

ข้อเสนอแนะ

คนร้ายที่ร่วมกันลงมือกระทำความผิดหลายคนน่าจะได้รับโทษหนักกว่าคนร้ายที่ลงมือกระทำความผิดเพียงคนเดียว เพราะการที่คนร้ายทำงานกันเป็นทีม มีคนคู่คี่ทาง มีคนเข้าไปเป็นหน้าม้าล่อเหยื่อ มีคนลงมือก่อเหตุ น่าจะมีโทษหนักกว่า คนร้ายที่ล้วงกระเป๋าเหยื่อเพียงคนเดียว เนื่องจากการลงมือก่อเหตุเป็นทีม มีโอกาสที่เหยื่อจะรู้ตัวน้อยกว่า และคนร้ายมีโอกาสรอดพ้นจากการถูกจับกุมได้มากกว่า

กรณีศึกษาที่ 9 การจับกุมคดีหญิงลักสินค้ากีฬาช้อป

ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นางทิพย์วรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 40 ปี สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์ แต่งเครื่องแบบ เดินตรวจตราอยู่บริเวณ ชั้น 2 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ มีรายได้เดือนละประมาณ 12,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนจังหวัดอุดรธานี ก่อนหน้านี้ประกอบอาชีพทำไร่นา จากนั้นได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยของโรงแรมใบหยก กระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2549 ได้ย้ายมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เซ็นทรัลเวิลด์ เพราะใกล้ที่พัก ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย เพราะมีเงินเดือนแน่นอน มีรายได้จุนเจือครอบครัว

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 10 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นคนร้ายคดีลักทรัพย์ ลักขโมยสินค้าภายในศูนย์การค้า และคดีวิ่งราวทรัพย์ กระชากกระเป๋าถือของผู้หญิง คนร้ายวิ่งมาทางตน จึงตะโกนให้คนร้ายหยุด พร้อมทั้งวิทยุแจ้งเพื่อนพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นผู้ชายมาช่วยกันจับกุม เพราะจะได้มีพยานพบเห็นขณะจับกุมหลายคน เคยมีประสบการณ์คนร้ายพยายามวิ่งหลบหนีการจับกุม แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม และยังไม่เคยพบคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมแต่อย่างใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2554 เวลาประมาณ 15.00 น. ขณะที่นางทิพย์วรรณ กำลังเดินตรวจตราดูแลความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ บริเวณชั้น 2 ของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ตามปกติ ได้พบพนักงานขายสินค้ากีฬาช้อป ตะโกนร้องขอความช่วยเหลือ ว่ามีคนร้ายขโมยสินค้าไป พร้อมทั้งวิ่งไล่ตาม ไปยังคนร้ายและตะโกนว่า “ขโมยๆ” เมื่อเห็นเช่นนั้น จึงวิทยุแจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นทราบ พร้อมทั้งรีบวิ่งไปดักหน้าคนร้าย จากที่พบเห็นทราบว่า คนร้ายเป็นผู้หญิง อายุประมาณ 30 ปี ผิวขาว รูปร่างท้วม แต่งตัวดี สะพายกระเป๋า กำลังวิ่งหนี โดยมีพนักงานขายสินค้ากีฬาช้อปวิ่งไล่ตาม เมื่อวิ่งไปดักหน้าคนร้ายได้ทัน คนร้ายจึงยอมหยุด พร้อมทั้งปฏิเสธว่าไม่ได้ทำอะไรผิด จากนั้น

พนักงานรักษาความปลอดภัยชายที่ตามมาสมทบ จะขอตรวจค้นกระเป๋าและค้นตัว ปรากฏว่าคนร้ายไม่ยินยอมให้ตรวจค้น นางทิพย์วรรณ ซึ่งเป็นผู้หญิง จึงขอตรวจค้นกระเป๋าและค้นตัวคนร้ายด้วยตนเอง เมื่อคนร้ายเห็นว่าเป็นผู้หญิงขอค้นตัว ก็ยินยอมให้ตรวจค้น ผลการตรวจค้นพบสินค้ากีฬี่ห้อหลายรายการ รวมมูลค่าประมาณ 200 บาท อยู่ในกระเป๋าสะพายของคนร้าย เมื่อคนร้ายเห็นเช่นนั้น ก็ได้ยอมรับสารภาพว่าเป็นผู้ลักสินค้าไปจริง เพราะจำนนต่อหลักฐานจึงได้สอบถามเจ้าของร้านกีฬี่ห้อที่ยืนยันว่าจะดำเนินคดีจนถึงที่สุด เพราะสินค้าเคยหายหลายครั้ง จากนั้นได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปขึ้นรถตู้ของศูนย์การค้า บริเวณหน้าห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้นใต้ดิน ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ เพื่อนำตัวไปส่งยัง สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยมีพนักงานรักษาความปลอดภัยชาย และพนักงานขายสินค้ากีฬี่ห้อไปไปด้วย ก่อนขึ้นรถตู้คนร้ายได้พยายามวิ่งหลบหนี แต่ก็ได้ถูกจับกุมตัวไว้เพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี ระหว่างทางขณะอยู่บนรถตู้ คนร้ายได้พูดคุยโทรศัพท์เคลื่อนที่ ไม่ทราบว่าเป็นโทรศัพท์ใคร แต่พูดคุยโทรศัพท์ที่เสียงดัง ทำนองข่มขู่ ว่ารู้จักผู้ใหญ่ จะมีผู้ใหญ่มาช่วยเหลือ แต่สุดท้ายก็ไม่มีใครติดต่อมา ซึ่งขณะนั้นนางทิพย์วรรณ รู้สึกหวั่นใจเล็กน้อย แต่ก็ได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายเป็นที่เรียบร้อย

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

หลังจับกุมตัวคนร้าย ได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลาง มาทำประวัติ ถ่ายรูป แต่ไม่ได้พิมพ์ลายนิ้วมือ สอบถามคนร้ายเพื่อขยายผล แต่คนร้ายให้การว่าลงมือก่อเหตุเพียงผู้เดียว และคนร้ายได้ติดต่อขอใช้ค่าเสียหายกับเจ้าของร้านเพื่อแลกกับการไม่เอาเรื่อง แต่เจ้าของร้านไม่ยินยอม จึงได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางขึ้นรถตู้ของห้างฯ เพื่อนำไปส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

การตรวจค้นตัวคนร้ายที่เป็นผู้หญิง ต้องให้ผู้หญิงเป็นคนตรวจ บางสถานการณ์มีเพียงพนักงานรักษาความปลอดภัยชาย และคนร้ายอาจหลบหนี หรือทำลายของกลาง หากต้องรอพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง ของกลางก็อาจถูกเคลื่อนย้ายหรือทำลายไปได้ หรือคนร้ายอาจหลบหนี

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางทิพย์วรรณ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 9 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเธอมีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนางทิพย์วรรณ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในทุกกรณี เนื่องจากการจับกุมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาชนไม่มีอำนาจจับกุมคนร้ายได้ ทำได้เฉพาะแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการจับกุมตัวคนร้าย ดังที่นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้เลยในทุกประเภทคดี หากพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้า ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้มาจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้”

“กรณีคนร้ายกระทำผิดจำพวกลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ หากประชาชนพบเห็นซึ่งหน้า ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้มาจับกุม ประชาชนจะจับกุมด้วยตนเองไม่ได้ เพราะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ”

จากข้อมูลของนางทิพย์วรรณ ข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในทุกกรณี เนื่องจากการจับกุมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นางทิพย์วรรณ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การที่ประชาชนพบเห็นคนร้ายลงมือกระทำความผิดต่อหน้าต่อตา และประชาชนนำสิ่งที่ได้พบเห็น ไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อเป็นเบาะแส ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาดำเนินการจับกุมตัวคนร้ายต่อไป ดังที่นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“หากพบเห็นคนร้ายลักขโมยของในศูนย์การค้าไป แต่ขณะนั้นยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ อาทิตย์ต่อมาคนร้ายกลับเข้ามาบริเวณเดิมอีกครั้ง เราจะยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ทำได้แต่เพียงการเฝ้าติดตามคนร้าย และเมื่อเห็นคนร้ายลงมือกระทำผิด ก็ยังเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นผู้มาจับกุม”

“ดิฉันคิดว่าความผิดซึ่งหน้า น่าจะหมายถึง ความผิดที่พบเห็นขณะคนร้ายกำลังกระทำ แต่เมื่อพบเห็นประชาชนจะไปจับกุมยังไม่ได้ เพราะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับ”

จากข้อมูลของนางทิพย์วรรณ ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำคามผิดซึ่งหน้า หมายถึง การที่ประชาชนพบเห็นคนร้ายลงมือกระทำความผิดต่อหน้าต่อตา และประชาชนนำสิ่งที่ได้พบเห็น ไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อเป็นเบาะแสให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายต่อไป

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายทิพย์วรรณ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงาน ประชาชนต้องปฏิบัติตาม อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ร่วมในการจับกุม ให้ความปลอดภัยกับประชาชนได้ ดังที่นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“คิดว่าประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นตัวหลักในการจับกุม ส่วนประชาชนเป็นผู้ช่วยเหลือ น่าจะสามารถทำได้”

“ประชาชนช่วยเหลือตำรวจจับคนร้าย ถือเป็นสิ่งที่ดี เพราะได้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงาน”

จากข้อมูลของนางทิพย์วรรณ ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงาน

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางทิพย์วรรณ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านางทิพย์วรรณ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นการช่วยเหลือสังคม อันดับ 2 เป็นหน้าที่พลเมืองดี และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“ฉันนึกว่าได้ช่วยเหลือสังคมเป็นอันดับแรก เพราะสังคมจะได้เกิดความสุข โจรผู้ร้ายได้ลดน้อยลง ส่วนหน้าที่พลเมืองดีและหน้าที่ตามกฎหมายเป็นบทบาทสำคัญรองลงมาตามลำดับ”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางทิพย์วรรณ เข้าใจว่า เมื่อพบเห็นพนักงานขายสินค้าก็ฟ้อป วิ่งไล่ตามคนร้ายที่ลักสินค้าไป ในฐานะที่ตนเองเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้รับเงินค่าจ้างให้มาดูแลความเรียบร้อยภายในศูนย์การค้า จึงวิ่งเข้าไปดักทางคนร้าย จนกระทั่งคนร้ายหยุดวิ่ง ก็ได้ตรวจค้นพบสินค้าของกลางอยู่กับตัวคนร้าย คนร้ายยอมรับสารภาพ จากนั้นได้ร่วมกันกับพนักงานขายสินค้าและพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้ชาย ใช้อำนาจจากการพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า จับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลาง และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวไปดำเนินคดีตามกฎหมาย นางทิพย์วรรณ ไม่แน่ใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายหรือไม่ แต่เหตุที่เข้าไปใช้อำนาจจับกุมคนร้ายในครั้งนี้เพราะพนักงาน

ร้านร้องขอให้ช่วยเหลือ ตามหลักสามัญสำนึกจึงได้เข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ดังที่ นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“ตอนนี่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ พบเห็นพนักงานร้านกีฟช้อปวิ่งไล่ตามคนร้าย ก็ได้วิ่งตามไปดักสุดท้ายจับกุมตัวคนร้ายได้ ส่วนตัวไม่แน่ใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายหรือเปล่า แต่ที่เข้าไปช่วยจับ เพราะตามสามัญสำนึก คิดว่าหากพบเห็นคนร้ายกระทำผิด ก็น่าจะเข้าไปช่วยจับกุมได้”

จากข้อมูลของนางทิพย์วรรณ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ไม่แน่ใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายหรือไม่ แต่ตามหลักสามัญสำนึก ประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางทิพย์วรรณ เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือของพนักงานขายสินค้าร้านกีฟช้อป ก็ได้รีบไปตรวจสอบ พบพนักงานขายสินค้ากำลังวิ่งไล่ตามคนร้าย พร้อมตะโกนขอความช่วยเหลือ จากนั้นจึงได้วิ่งไปดักหน้าคนร้าย เมื่อคนร้ายวิ่งมาถึง จึงได้บอกกับคนร้ายว่า “หยุดก่อนจะขอตรวจค้นกระเป๋าด้วยค่ะ” คนร้ายเห็นว่าหลบหนีไม่ได้แล้ว จึงหยุดและยินยอมให้ตรวจค้นกระเป๋า จากนั้นตรวจค้นพบสินค้าของกลางอยู่ในกระเป๋าคนร้าย จึงได้แจ้งให้คนร้ายทราบว่า “คุณต้องถูกจับกุมข้อหาลักทรัพย์นะคะ” จากนั้นได้ร่วมกับพนักงานขายสินค้าและพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้ชายที่ตามมาสมทบ จับกุมตัวคนร้ายไว้ได้พร้อมสินค้าของกลาง แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังที่นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“เมื่อพบเห็นพนักงานขายสินค้ากีฟช้อปวิ่งไล่ตามคนร้าย ก็วิ่งไปดัก เมื่อคนร้ายเห็นท่าไปไหนไม่รอด จึงหยุด ดิฉันก็ได้ขอตรวจกระเป๋าคนร้าย พบของกลางอยู่ในกระเป๋า จึงได้จับกุมตัวคนร้าย คนร้ายไม่ได้ขัดขืนขณะจับกุม จึงเชิญตัวมาที่ห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อรอเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวต่อไป”

จากข้อมูลของนางทิพย์วรรณ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของนางทิพย์วรรณ ในคดีนี้ คือ เมื่อพบเห็นพนักงานร้านวิ่งไล่ตามคนร้าย ก็ได้วิ่งไปดักหน้าคนร้าย กระทั่งคนร้ายหยุด ก็ได้ขอตรวจค้นกระเป๋า เมื่อตรวจค้นกระเป๋าเสร็จสิ้น พบของกลางอยู่ในกระเป๋าคนร้าย จึงจับกุมในลักษณะการเชิญตัวมาที่ห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อดำเนินการต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นางทิพย์วรรณ เข้าใจว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน คือ เมื่อประชาชนพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิด หรือวิ่งหลบหนี โดยมีคนวิ่งไล่ตาม และชี้ยืนยันให้จับกุม เมื่อประชาชนพบเห็นเหตุการณ์เช่นนี้ สามารถประพาดคนให้เป็นพลเมืองดี โดยการเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ หากคนร้ายยินยอมให้จับกุม ก็ใช้ลักษณะการเชิญตัวคนร้าย ถูกเนื้อต้องตัวคนร้ายไม่ได้ แต่หากคนร้ายขัดขืน ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุม หากเกรงว่าไม่ทันการณ์ ก็แจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยหรือคนบริเวณใกล้เคียงเข้าช่วยเหลือ ส่วนตัวประชาชนก็มีสิทธิป้องกันตนเองได้ตามสมควรแก่กรณี ดังที่ นางทิพย์วรรณ กล่าวไว้ว่า

“ดิฉันคิดว่า ขอบเขตการจับกุมคนร้ายของประชาชน อยู่ที่ประชาชนต้องพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ต่อหน้า หรือคนร้ายวิ่งหนีมีคนไล่จับมา ทั้งสองกรณีนี้ประชาชน อาจทำตนให้เป็นพลเมืองดีโดยการเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ หากคนร้ายต่อสู้ขัดขืนหรือเกินกำลังความสามารถเรา ก็อาจแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือตะ โคนเรียกคนแถวนั้น มาช่วยกันจับคนร้ายก็ได้”

จากข้อมูลของนางพรทิพย์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนมีขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ต่อเมื่อพบเห็นขณะคนร้ายกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้า ในขณะที่จับกุม หากคนร้ายต่อสู้ขัดขืน ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือให้ผู้คนบริเวณนั้นเข้าช่วยเหลือ และประชาชนมีสิทธิป้องกันตนเองในขณะจับกุมคนร้ายได้

ข้อเสนอแนะ

พนักงานรักษาความปลอดภัยชายควรตรวจค้นตัวคนร้ายที่เป็นผู้หญิงได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง หากมีเหตุผลอันสมควร มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน และการตรวจค้นตัวต้องไม่ละเมิดสิทธิในร่างกายของคนร้ายที่เป็นผู้หญิง

กรณีศึกษาที่ 10 การจับกุมคนร้ายวิ่งราวสร้อยบนรถโดยสารประจำทาง

ถนนพระราม 4 บริเวณด้านหน้าวัดหัวลำโพง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายขุนทอง (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 42 ปี สถานภาพหย่าร้าง รูปร่างสูงใหญ่ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทถ่ายภาพแห่งหนึ่ง ย่านสีลม มีรายได้เดือนละประมาณ 15,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี เป็นคนจังหวัดร้อยเอ็ด มาเช่าอพาร์ทเมนต์พักอยู่ในกรุงเทพฯกับพี่ชาย พี่ชาย

ทำงานเป็นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์แถวสะพานเหลือง ก่อนหน้านี้ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ต่างจังหวัด เมื่อปี พ.ศ. 2551 ย้ายเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพฯ และทำงานอยู่บริษัทเกี่ยวกับการถ่ายภาพ เป็นพนักงานอยู่ในบริษัทแห่งนี้ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำงานทุกวันจันทร์ – ศุกร์ ตั้งแต่ 08.00-16.00 น. ปกติเดินทางไปทำงานโดยรถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้าใต้ดิน และรถไฟฟ้าบีทีเอส”

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้ว 2 ครั้ง เมื่อครั้งอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด มีคนร้ายเป็นเด็กวัยรุ่นข้างบ้าน ปีนเข้ามาภายในบ้านเพื่อที่จะขโมยของ แต่ตนเห็นเข้า จึงตะโกนไล่ เมื่อพบเห็นเบื้องต้นว่าคนร้ายไม่มีอาวุธ จึงได้วิ่งเข้าไปจับกุม โดยคนร้ายพยายามวิ่งหนีออกจากบ้าน แต่วิ่งไม่ทัน คนร้ายก็ได้หยุดและยกมือไหว้ขอโทษ ไม่ได้ต่อสู้ขัดขืน ตนจึงได้จับกุมและควบคุมตัวคนร้ายไว้ แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวไปโรงพัก เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติกรรมแห่งคดีนี้

เมื่อประมาณเดือน ต.ค. 2553 ขณะที่นายขุนทอง เดินอยู่บริเวณริมถนนแยกสามย่าน แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ พร้อมพี่ชาย ได้เห็นคนร้ายเป็นชายวัยรุ่น อายุประมาณ 15-16 ปี เดินอยู่บนฟุตบาทริมถนนกำลังกระซอกสร้อยคอทองคำหนัก 2 สติง ของหญิงผู้เสียหายที่นั่งอยู่ริมหน้าต่างบนรถโดยสารประจำทาง เนื่องจากเป็นเวลาที่รถจอดติดไฟแดง จากนั้นคนร้ายจึงได้วิ่งหลบหนีเข้าไปในวัดหัวลำโพง เมื่อเห็นเช่นนั้น นายขุนทอง พร้อมพี่ชาย จึงได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไป จนกระทั่งวิ่งไปทันคนร้าย นายขุนทอง ได้กระโดดกอดตัวคนร้ายเอาไว้ คนร้ายจึงได้โยนสร้อยของกลางทิ้งไปจากตัว และพยายามสะบัดตัวให้หลุดออก แต่ไม่ถึงขั้นต่อสู้ขัดขืน หรือทำร้ายร่างกาย ขณะนั้นนายขุนทอง ไม่แน่ใจว่าคนร้ายมีอาวุธมีดอยู่กับตัวหรือไม่ จึงปล่อยคนร้ายจากที่ ได้กอดรัดไว้ คนร้าย ก็วิ่งหลบหนีไป นายขุนทอง และพี่ชายก็ไม่ได้วิ่งไล่ตาม เนื่องจากเห็นว่าไม่น่าจะไล่ตามทัน ประกอบกับผู้เสียหายก็ได้สร้อยคอทองคำคืนแล้ว จึงไม่มีการจับกุมตัวคนร้ายส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใด ส่วนสาเหตุที่นายขุนทอง ได้ช่วยเหลือประชาชนด้วยการจับกุมคนร้าย ในครั้งนี้ เนื่องจากพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า ทำให้รู้สึกสงสารเหยื่อที่เป็นผู้หญิงถูกกระซอกสร้อย จนนำมาสู่การเข้าไปช่วยเหลือในที่สุด

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

กรณีนี้ไม่มีขั้นตอนหลังการจับกุมตัวคนร้าย เนื่องจากคนร้ายหลบหนีไปได้ ผู้เสียหายก็ได้รับสร้อยคอทองคำคืนแล้ว ผู้จับกุมจึงไม่ได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไป คนร้ายก็หลบหนีไปได้ในที่สุด

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

การจับกุมคนร้ายบางสถานการณ์อาจมีการใช้กำลัง เพราะคนร้ายต่อสู้ขัดขืน หากคนร้ายต่อสู้หรือมีอาวุธ แล้วผู้จับกุมต้องต่อสู้กับคนร้าย จนคนร้ายได้รับบาดเจ็บจากการจับกุม ผู้จับกุมอาจจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นกับคนร้ายได้ ถึงแม้ผู้จับกุมจะทำหน้าที่พลเมืองดี เข้าไปช่วยจับกุมคนร้ายโดยไม่มีสิ่งใดตอบแทนก็ตาม ยังต้องจ่ายเงินค่าพยาบาลให้กับคนร้าย ส่วนอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย คือ ในบางครั้งผู้จับกุมไม่แน่ใจว่าคนร้ายพกพาอาวุธอยู่หรือไม่ อาจทำให้เราวิตกกังวลขณะจับกุม ซึ่งอาจส่งผลให้คนร้ายหลบหนีไปได้

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายขุนทอง ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 8 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายขุนทอง ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่า ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท เพราะประชาชนมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ประสบการณ์ ความรู้ความเชี่ยวชาญ อาจไม่ทัดเทียมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น บางคดีที่อาจเกิดอันตราย หรือมีความสลับซับซ้อน ควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมคนร้ายมากกว่าประชาชนจับกุม ซึ่งนายขุนทอง กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“กรณีความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด คิดว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ด้วยตนเอง เนื่องจากอาจมีปัญหาในทางปฏิบัติว่าสิ่งนั้นใช่ยาเสพติดจริงหรือไม่ และประชาชนไม่มีความชำนาญในการจับกุมคดียาเสพติดเท่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจเกิดอันตรายต่อตัวประชาชนได้”

“กรณีพบเห็นคดีความผิดเกี่ยวกับลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือจับกุมคนร้ายด้วยตนเองได้ หากพบเห็นคนร้ายขณะกระทำความผิด เพราะถ้าต้องรอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมา คนร้ายอาจหลบหนีไปก่อนได้”

จากข้อมูลของนายขุนทอง ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายขุนทอง ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำความผิดที่ถูกประชาชนพบ

เห็นต่อหน้าต่อตา เห็นขณะกำลังกระทำความคิดอย่างชัดเจน รับรู้และเข้าใจว่าคนร้ายกำลังทำอะไร เพราะหากพบเห็น แต่ไม่ทราบหรือไม่เข้าใจว่าคนร้ายกำลังทำอะไร ก็อาจจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ซึ่งนายขุนทอง กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ส่วนตัวผมคิดว่า การกระทำความคิดซึ่งหน้า คือ การกระทำความคิดที่ประชาชนพบเห็นขณะกำลังกระทำ และประชาชนต้องรับรู้ได้ด้วยว่าการกระทำนั้นเป็นความคิด จึงสามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้”

“กรณีพบเห็นคนร้ายลงมือกระทำผิด แต่ขณะนั้นยังจับกุมตัวไม่ได้ อาทิตยภัตมาพบเห็นคนร้ายรายเดิม เข้ามาในบริเวณเดิม จะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายยังไม่ได้ เพราะ ไม่มีหลักฐานหรือของกลางใด ทำได้แต่เพียงคอยเฝ้าสังเกต หากคนร้ายลงมือก่อเหตุ จึงเข้าไปช่วยเหลือจับกุม”

จากข้อมูลของนายขุนทอง ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำความคิดซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำความคิดที่ถูกประชาชนพบเห็นต่อหน้าต่อตา เห็นขณะกำลังกระทำความคิดอย่างชัดเจน รับรู้และเข้าใจว่าคนร้ายกำลังทำอะไร

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายขุนทอง ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ในคดีความผิดทุกประเภท ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอ ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอประชาชนก็ต้องปฏิบัติตาม เว้นแต่คดีความผิดที่รุนแรง คนร้ายมีอาวุธ เสี่ยงต่อชีวิตขณะจับกุม ประชาชนอาจไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยอ้างเหตุผลเรื่องความปลอดภัยได้ ซึ่งนายขุนทอง กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับ แต่ในความคิดบางประเภท เช่น ยาเสพติด อาวุธปืน แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะร้องขอให้ช่วยจับ ประชาชนก็ไม่สามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมได้ เพราะเป็นคดีที่มีความรุนแรง ประชาชนอาจได้รับอันตรายจากการเข้าช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าการที่ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย เป็นการช่วยเหลือสังคมอีกทางหนึ่ง ปกติเมื่อตำรวจร้องขอ ถ้าสามารถทำได้ ก็ต้องปฏิบัติตามอยู่แล้ว”

จากข้อมูลของนายขุนทอง ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ในคดีความผิดทุกประเภท ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอ ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายขุนทอง ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายขุนทอง ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่พลเมืองดี อันดับ 2 เป็นการช่วยเหลือสังคม และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นายขุนทอง ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าอันดับแรกควรเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่ในการเข้าไปจับกุมตัวคนร้าย ต่อมาจึงเป็นการช่วยเหลือสังคม เพราะเป็นผลจากการที่เราได้ปฏิบัติตัวเป็นพลเมืองดี ส่วนหน้าที่ตามกฎหมายน่าจะอยู่ในลำดับสุดท้าย”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายขุนทอง เข้าใจว่า เมื่อตนเองได้พบเห็นคนร้ายกระชากสร้อยของหญิงผู้เสียหายบนรถโดยสารประจำทาง ก็ได้รับวิ่งติดตามคนร้ายไปในทันที เมื่อวิ่งไปทันคนร้ายจึงได้ใช้อำนาจที่พบเห็นคนร้ายกระทำความผิดซึ่งหน้า กระโดดจับกุมตัวคนร้าย คนร้ายโยนสร้อยของกลางทิ้ง และวิ่งหลบหนีไป นายขุนทอง ไม่ทราบว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายได้หรือไม่ แต่เมื่อพบเห็นผู้หญิงถูกระชากสร้อย ตามสัญชาตญาณเมื่อเห็นคนถูกรังแกจึงเข้าไปช่วยเหลือ ดังที่นายขุนทอง ได้กล่าวไว้ว่า

“ส่วนตัวผมไม่ทราบว่า มีกฎหมายให้ประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดหรือไม่ แต่ตามสัญชาตญาณแล้ว เมื่อเห็นคนถูกระชากสร้อย รู้สึกสงสาร ที่เห็นคนถูกรังแก จึงเข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย”

จากข้อมูลข้างต้น ของนายขุนทอง จึงสรุปได้ว่า ไม่ทราบว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายได้หรือไม่ แต่เมื่อพบเห็นผู้หญิงถูกระชากสร้อย ตามสัญชาตญาณเมื่อเห็นคนถูกรังแกจึงเข้าไปช่วยเหลือ

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายขุนทอง เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายกระชากสร้อยคอของผู้หญิงที่นั่งอยู่บนรถโดยสารประจำทางและวิ่งหลบหนี นายขุนทอง เห็นเช่นนั้นจึงวิ่งไล่ตามคนร้ายไปพร้อมกับพี่ชาย จนกระทั่งวิ่งทันคนร้าย จึงกระโดดกอดตัวคนร้าย และพูดกับคนร้ายว่า “หยุดได้แล้ว จะวิ่งหนีไปไหน” คนร้ายได้ทิ้งสร้อยพร้อมทั้งสะบัดตัวให้หลุดพ้นจากการถูกจับกุม และวิ่งหลบหนีต่อไป ขณะนั้นนายขุนทอง ไม่แน่ใจว่าคนร้ายมีอาวุธหรือไม่ จึงไม่ได้วิ่งไล่ตามคนร้ายต่อ และไม่มีการนำตัวคนร้ายส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ประการใด ดังที่นายขุนทอง กล่าวไว้ว่า

“เมื่อเห็นคนร้ายวิ่งหนี ผมกับพี่ชายก็ได้วิ่งไล่ตาม เมื่อทันกันก็กระโดดกอดตัวคนร้าย บอกไม่ให้หนี แต่คนร้ายไม่ฟังเสียง โยนสร้อยคอทิ้ง แล้ววิ่งหนีต่อ ผมเห็นว่าผู้หญิงได้สร้อยคืนแล้วเลยไม่ได้ตาม”

จากข้อมูลของนายขุนทอง ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำ ความผิดซึ่งหน้าของนายขุนทอง ในคดีนี้ คือ วิ่งไล่ตามคนร้ายไปพร้อมกับพี่ชาย จากนั้นจึงกระโดด กอดคนร้ายเพื่อจับกุมตัว คนร้ายโยนสร้อยทิ้งพร้อมทั้งสะบัดตัว จนหลุดพ้นจากการถูกจับกุม และวิ่ง หลบหนีไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายขุนทอง เข้าใจว่า ประชาชนมีอำนาจจับกุมคนร้ายได้เฉพาะ เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำ ความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตาและมีของกลางจากการกระทำความผิด หากคนร้ายต่อสู้ขัดขืนหรืออาจเกิด ความไม่ปลอดภัยต่อตัวประชาชนผู้จับกุม ก็จำเป็นต้องปล่อยตัวคนร้ายไป เนื่องจากต้องคำนึงถึงความ ปลอดภัยในชีวิตร่างกายของตัวประชาชนผู้จับกุมเป็นอันดับแรก ดังที่นายขุนทอง กล่าวไว้ว่า

“คิดว่าประชาชนจับกุมคนร้าย ได้ต่อเมื่อพบเห็นคนร้ายทำความผิดต่อหน้า และวิ่งตามไปจับ คนร้าย หากมีการต่อสู้ อาจจะต้องปล่อยตัวคนร้ายไป เพราะเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยต้องตนเอง”

จากข้อมูลของนายขุนทอง ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตในการใช้อำนาจจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของนายขุนทอง ในคดีนี้ คือ ประชาชนมีอำนาจจับกุมคนร้ายได้เฉพาะ เมื่อพบ เห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตาและมีของกลางจากการกระทำความผิด บางครั้งอาจจับกุม ตัวคนร้ายไม่ได้ทุกสถานการณ์ เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของตัวประชาชนผู้จับกุมเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

การที่ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสี่ยงชีวิตเข้าไปทำหน้าที่พลเมืองดี ช่วยจับกุมคนร้าย หากคนร้าย ต่อสู้ขัดขืน จนมีการใช้กำลังเกิดขึ้น คนร้ายได้รับบาดเจ็บ ประชาชนไม่ควรต้องรับผิดชอบกับผลนั้น เพราะถือว่าคนร้ายเป็นผู้เริ่มทำผิดกฎหมายเสียเอง

กรณีศึกษาที่ 11 การจับกุมคนร้ายลักนำม้รถจักรยานยนต์

ร้านจำหน่ายหนังสือพิมพ์ ตรอกสลักหิน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายประเสริฐ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 35 ปี สถานภาพสมรส รูปร่างสันทัด ประกอบอาชีพ พนักงานส่งหนังสือพิมพ์ แถวตรอกสลักหิน แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ จบการศึกษา ระดับชั้น ม.6 เป็นคนจังหวัดสกลนคร มาทำงานเป็นพนักงานรับส่งหนังสือพิมพ์อยู่แถวตรอกสลักหิน เข้าห้องพักอยู่บริเวณแยกวัดดวงแข ก่อนหน้านี้อำไรทำงานอยู่แถวบ้านที่ต่างจังหวัด กระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2552 เข้ามาทำงานทำในกรุงเทพฯ เพราะเห็นว่ามีรายได้ดี มีคุณภาพชีวิตดีกว่าต่างจังหวัด ทำงานเป็น พนักงานรับส่งหนังสือพิมพ์ที่นี้แห่งแรกและทำเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ปกติช่วงเช้าเวลาประมาณ 03.30 น.ต้องไปรับหนังสือพิมพ์จากร้านที่เกิดเหตุซึ่งเป็นร้านขายส่งหนังสือพิมพ์และเป็นสถานที่เก็บ หนังสือพิมพ์ซึ่งเตรียมจะไปส่งให้ร้านขายปลีกเพื่อจำหน่ายต่อไป

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้ว 2 ครั้ง ในคดีชิงทรัพย์ เมื่อครั้ง อยู่บ้านที่ต่างจังหวัด ได้เข้าไปช่วยเหลือเด็กแถวบ้านถูกวัยรุ่นนุ่งพุดจาบ่มชู้ พยายามทำร้ายร่างกายเพื่อที่จะ ชิงทรัพย์ คนร้ายได้พกพาอาวุธ ขณะนั้นพบเห็นเหตุการณ์พอดี จึงได้ส่งเสียงตะโกนไล่ แต่คนร้ายไม่ ยอมฟัง เมื่อเห็นเช่นนั้นก็ได้หยิบไม้ที่วางอยู่ใกล้บริเวณนั้นขึ้นมาขู่คนร้าย คนร้ายจึงได้หวาดกลัว และ หลุดการกระทำความผิดจากนั้นผมและเด็กก็ได้ร้องตะโกนให้คนแถวนั้นมาช่วยกันจับกุมตัวคนร้ายส่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจ ขณะจับกุมคนร้ายนั่งเงียบ ไม่ได้ต่อสู้ขัดขืน หรือวิ่งหนีแต่อย่างใด

ประเภทของคดีที่จับกุมและพฤติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 03.30 น. ขณะที่นายประเสริฐ เข้าไปรับ หนังสือพิมพ์จากร้านที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นร้านจำหน่ายหนังสือพิมพ์แบบขายส่ง เพื่อรับหนังสือพิมพ์ไปส่ง ให้ร้านขายปลีกตามปกติ ได้พบนายปิติ (นามสมมุติ) ทราบว่าเคยเป็นลูกจ้างของร้านหนังสือพิมพ์แห่ง นี้ แต่ไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัว กำลังนั่งอยู่ใกล้รถจักรยานยนต์และถังน้ำมันจากรถจักรยานยนต์ซึ่ง จอดอยู่ภายในบ้านที่มีลักษณะเป็นตึกแถว ด้วยวิธีเจาะรูจากถังน้ำมันรถจักรยานยนต์ แล้วใช้สายยางต่อ ให้น้ำมันไหลลงถังรองที่เตรียมไว้ เพื่อนำน้ำมันไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เมื่อพบเห็นเช่นนั้นจึงเชื่อแน่ว่า นายปิติ กำลังลักน้ำมันจากรถจักรยานยนต์ของเจ้าของร้านหนังสือพิมพ์อยู่ จึงได้ตะโกนถามว่า “ทำ อะไร” นายปิติ ได้ยินเสียงตะโกนก็ตกใจ และพยายามทิ้งถังถังหลบหนี เมื่อเห็นนายปิติ จะหลบหนี จึง ได้วิ่งไปจับตัวนายปิติ ด้วยการดึงเสื้อและดึงแขนนายปิติ ไว้ นายปิติ ก็ได้หยุดวิ่ง สักครู่เจ้าของร้าน ออกมาพบ และได้เข้าช่วยกันจับกุมคนนายปิติ นายประเสริฐ จึงได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับเจ้าของ

ร้านทราบ เจ้าของร้านก็ได้บอกว่า ก่อนหน้านี้ได้ไล่ลูกจากคนนี้ออกไป เนื่องจากมีพฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อยกับของภายในร้าน ตอนนั้นยังไม่ได้ดำเนินคดีเพราะพยานหลักฐานไม่น่าจะเพียงพอ แต่ครั้งนี้ยืนยันว่าจะดำเนินคดีจนถึงที่สุด เพราะพบเห็นชัดเจน มีสายต่อน้ำมันและถังรองน้ำมันเป็นหลักฐานครบถ้วน จากนั้นจึงก็ได้ช่วยกันควบคุมตัวนายปิติ พร้อมของกลางนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

ภายหลังจับกุมตัวคนร้ายได้แล้ว ก็ได้ร่วมกันกับเจ้าของร้าน นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางขึ้นรถกระบะของเจ้าของร้านมาส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ประชาชนที่เข้าจับกุมคนร้ายอาจเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต กลัวว่าคนร้ายจะตามมาแก้แค้น และไม่เชื่อมั่นว่ากฎหมายจะคุ้มครองให้ความอุ่นใจกับประชาชนที่เข้าช่วยจับคนร้ายได้ ส่วนข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายคือ เมื่อประชาชนไม่เชื่อมั่นในกฎหมายว่าจะคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยภายหลังการช่วยจับกุมคนร้าย ประชาชนจึงเกิดความวิตกกังวล ส่งผลให้ไม่กล้าจับกุมคนร้ายตามมา

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประเสริฐ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 7 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายประเสริฐ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท เพราะประชาชนน่าจะช่วยเหลือสังคม โดยการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ในทุกประเภท นายประเสริฐ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“กรณีพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดในคดีจำพวกลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ หากประชาชนพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดดังกล่าวซึ่งหน้า สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะ

เป็นคดีที่เห็นความผิดชัดเจน และมีเจ้าทุกข์ผู้ได้รับความเสียหาย ประชาชนที่พบเห็นจึงอาจช่วยเหลือ สังคม เป็นพลเมืองดี ด้วยการจับกุมตัวคนร้ายได้”

“กรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าประชาชนน่าจะจับกุมคนร้ายในคดีประเภทนี้ได้ เพราะ คดียาเสพติดถือว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อบ้านเมือง เมื่อประชาชนพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า หาก เห็นว่าไม่เป็นอันตราย ก็น่าจะเข้าไปจับกุมคนร้ายได้”

จากข้อมูลของนายประเสริฐ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ ในคดีความผิดทุกประเภท

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายประเสริฐ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การพบเห็นคนร้ายขณะกำลังกระทำความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา แต่ไม่จำเป็นต้องจับกุมคนร้ายในขณะที่ได้พบเห็น เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลา ที่กระทำความผิดไปแล้ว ประชาชนก็ยังสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เนื่องจากพบเห็นขณะที่คนร้ายลงมือกระทำความผิดและจดจำคนร้ายได้อย่างแม่นยำ ก็สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะมีเช่นนั้น คนร้ายที่ ประชาชนพบเห็นขณะกระทำความผิดอาจหลบหนีลอยนวล ซึ่งนายประเสริฐ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“หากพบเห็นคนร้ายเอาหนีจากของเราไป แต่ขณะนั้นยังไม่สามารถจับกุมตัวได้ อาทิตย ต่อมา พบคนร้ายกลับมายังบริเวณเดิม คิดว่าน่าจะจับกุมคนร้ายได้ เนื่องจากเราพบเห็นคนร้ายขณะกำลัง กระทำผิด และจำคนร้ายได้”

“คิดว่าหากจับกุมคนร้ายได้เฉพาะพบเห็นกำลังกระทำความผิด ก็คงจับได้ลำบาก คนร้ายเต็ม บ้านเต็มเมือง”

จากข้อมูลของนายประเสริฐ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การพบเห็นคนร้ายขณะกำลังกระทำความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา แต่ไม่จำเป็นต้องจับกุมคนร้ายในขณะที่ ได้พบเห็น เมื่อผ่านพ้นช่วงเวลา ที่กระทำความผิดไปแล้ว ประชาชนก็ยังสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นาย ประเสริฐ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย ได้ ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอ ทุกกรณี ไม่ว่าคนร้ายมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะประชาชนน่าจะ ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการสร้างสังคมให้เกิดความสงบสุขได้ นายประเสริฐ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ในความผิดทุกประเภท หาก เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุม ไม่ว่าคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะมี เจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมอยู่ด้วย ประชาชนน่าจะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดูแลความเรียบร้อยของ สังคมได้”

“คิดว่าเมื่อตำรวจร้องขอให้ช่วยเหลือ ประชาชนก็น่าจะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะคนร้ายทำให้สังคมเดือดร้อน ถูกจับไปสังคมก็น่าอยู่ขึ้น”

จากข้อมูลของนายประเสริฐ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอ ทุกกรณี ไม่ว่าจะคนร้ายมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประเสริฐ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายประเสริฐ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นการช่วยเหลือสังคม อันดับ 2 เป็นหน้าที่พลเมืองดี และอันดับสุดท้ายเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย ดังที่นายประเสริฐ กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าเป็นการช่วยเหลือสังคมอันดับแรกในการช่วยเหลือจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เพราะเจ้าของรถจักรยานยนต์จะได้ไม่ต้องถูกลักน้ำมัน ได้อาตมาทำผิดมารับโทษ ส่วนหน้าที่พลเมืองดีและหน้าที่ตามกฎหมายเป็นเรื่องรองลงมาตามลำดับ”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประเสริฐ เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายกำลังลักขโมยน้ำมันจากรถจักรยานยนต์ ผู้เสียหาย ก็ได้ตะโกนถามเพื่อแสดงตัว จากนั้นจึงใช้อำนาจเข้าไปจับกุมคนร้ายพร้อมของกลาง ตามสามัญสำนึกที่พบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า นำส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย นายประเสริฐ คิดว่าอาจมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด เหตุที่เข้าไปช่วยเหลือจับกุมคนร้ายดังกล่าวเป็นไปโดยสามัญสำนึก ดังที่นายประเสริฐ กล่าวไว้ว่า

“เมื่อเห็นคนร้ายกำลังลักเอาน้ำมันรถมอเตอร์ไซค์ของเจ้าของร้านไป ก็เข้าไปช่วยจับกุม ส่วนตัวคิดว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับคนร้ายได้ แต่ไม่รู้ว่าเป็นกฎหมายใด ที่เข้าไปช่วย เพราะสามัญสำนึกของพลเมืองดี”

จากข้อมูลของนายประเสริฐ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า อาจมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประเสริฐ เข้าใจว่า เมื่อตนเองพบเห็นคนร้ายกำลังลักน้ำมันจากรถจักรยานยนต์ของเจ้าของร้านขายหนังสือพิมพ์ จึงได้ส่งเสียงตะโกนแสดงตัว และวิ่งเข้าไปจับกุมตัวคนร้าย โดยการดึงเสื้อคนร้าย คนร้ายพยายามวิ่งหลบหนีแต่หลบหนีไม่พ้น สักครู่เจ้าของร้านซึ่งเป็นเจ้าของรถจักรยานยนต์ก็ได้เข้ามาช่วยจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังที่นายประเสริฐ กล่าวไว้ว่า

“เมื่อผมพบเห็นคนร้ายลักน้ำมัน ก็ได้ตะโกนเรียก คนร้ายเห็นผมก็พยายามวิ่งหลบหนี แต่ไม่ทัน ผมเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ก่อน สักครู่เจ้าของร้านก็มา และช่วยกันจับกุมตัวคนร้ายส่งให้ตำรวจ”

จากข้อมูลของนายประเสริฐ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของนายประเสริฐ ในคดีนี้ คือ เมื่อพบเห็นคนร้ายกำลังลักขโมยน้ำมันรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหาย ก็ได้เข้าไปจับกุมตัวคนร้าย โดยวิธีการดึงเสื้อคนร้ายไว้ ป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี และร่วมกันกับเจ้าของรถจักรยานยนต์ จับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางนำส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประเสริฐ เข้าใจว่า ประชาชนมีอำนาจจับกุมคนร้ายได้เฉพาะขณะพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิดและพบของกลางที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังเช่น ในกรณีนี้ คือ ลักน้ำมันรถจักรยานยนต์ และต้องพบเห็นเครื่องมืออุปกรณ์การลักขโมยทั้งน้ำมันของกลาง ประกอบกับ เจ้าทุกข์คือ เจ้าของรถจักรยานยนต์ต้องประสงค์ที่จะเอาเรื่องจนถึงที่สุดด้วย จึงสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ และคิดว่าจับกุมคนร้ายได้ทุกสถานที่ หากพบเห็นคนร้ายกระทำความผิด ดังที่นายประเสริฐ กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าจะจับกุมคนร้ายได้ต่อเมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดต่อหน้า และพบเห็นของกลางด้วย ที่สำคัญเจ้าทุกข์ต้องยืนยันจะเอาเรื่องคนร้าย ถ้าเราจับคนร้ายแต่เจ้าทุกข์ไม่เอาเรื่อง สุดท้ายเราก็ต้องปล่อยตัวคนร้ายไปอยู่ดี”

จากข้อมูลของนายประเสริฐ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของนายประเสริฐ ในคดีนี้ คือ ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ต่อเมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดต่อหน้าต่อตา และพบเห็นของกลางอันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ประกอบกับผู้เสียหายต้องประสงค์ที่จะดำเนินคดีกับคนร้ายจนถึงที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ควรมีมาตรการคุ้มครองประชาชนที่ช่วยจับกุมคนร้าย ให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตภายหลังการที่ได้จับกุมคนร้ายไปแล้ว เพราะประชาชนอาจเกิดความกลัวว่าคนร้ายจะกลับมาแก้แค้น ภายหลังพ้นโทษ และความกลัวดังกล่าวจะทำให้ประชาชนไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคนร้าย คนร้ายก็มีโอกาสหลบหนีลอยนวล

กรณีศึกษาที่ 12 การจับกุมคนร้ายล้วงกระเป๋าในห้างสรรพสินค้า

ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ข้อมูลส่วนบุคคล

นายประยงค์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 30 ปี สถานภาพโสด รูปร่างสูงโปร่ง ประกอบอาชีพพนักงานขายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์บริษัท โซนี่ สาขาพันธุ์ทิพย์ เขตราชเทวี กรุงเทพฯ จบการศึกษาระดับชั้น ปวส. เป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่าห้องพักอยู่แถวประตูน้ำ ก่อนหน้านี้ช่วยที่บ้านค้าขายอยู่ต่างจังหวัด กระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2551 เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ เพราะอยากมาใช้ชีวิตในเมืองหลวง จึงได้มาสมัครเป็นพนักงานขายของบริษัทแห่งนี้และทำงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้ว 2 ครั้ง ในคดีวิ่งราวกระเป๋าถือเมื่อปี พ.ศ.2552 ขณะที่ยืนรอรถโดยสารประจำทางอยู่ป้ายรถโดยสารแถวแยกราชเทวีเพื่อจะกลับที่พัก ได้พบเห็นคนร้ายเป็นชาย จำนวน 1 คนกำลังกระชากกระเป๋าผู้หญิงที่ยืนรอรถอยู่ ผู้หญิงคนนั้น ได้ส่งเสียงร้องเอะอะ โวยวาย และคนร้ายได้วิ่งมาทางที่ตนยืนอยู่พอดี ขณะนั้นเห็นว่าคนร้ายมีรูปร่างเล็กกว่าและไม่น่าจะมีอาวุธ จึงได้ยื่นขวางคนร้ายเอาไว้ คนร้ายพยายามจะวิ่งหนีไปอีกทาง ตนก็ได้ไล่ตาม และกระโดดรวบตัวคนร้ายไว้ได้ คนร้ายพยายามดิ้นรนขัดขืน แต่สู้แรงตนไม่ได้ สักครู่ผู้หญิงเจ้าทุกข์และคนแถวนั้นก็ได้มาช่วยกันล้อมจับกุมตัวคนร้ายเอาไว้ และมีพลเมืองดีโทรแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ประเภทของคดีที่จับกุมและพดติการณ์แห่งคดีนี้

เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2554 เวลาประมาณ 15.00 น. ขณะที่นายประยงค์ กำลังเดินเลือกซื้อสินค้าอยู่ภายในฝั่งโตคิว ชั้น 3 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครองอยู่นั้น รู้สึกเหมือนกระเป๋ากางเกงด้านหลังซึ่งใส่กระเป๋าสตางค์อยู่กระตุกเล็กน้อย จึงรีบหันหลังไปดู พบว่ามีคนร้ายเป็นชายวัยรุ่นเดินออกไปจากตัวด้วยความเร็วเหมือนมีพิรุช และกระเป๋าสตางค์ในกระเป๋ากางเกงสูญหายไป นายประยงค์ ค่อนข้างมั่นใจว่าคนร้ายน่าจะเป็นชายผู้นี้แน่นอน จึงรีบวิ่งตามหลังไปพร้อมตะโกนเรียก เพื่อให้ชายผู้นี้หยุด แต่เขาไม่ยอมหยุดและพยายามวิ่งหนีด้วยความเร็ว จึงเชื่อแน่ว่าเขาคือคนร้าย สุดท้ายเร่งความเร็วจนวิ่งตามคนร้ายได้ทันและคว้าเสื้อเขาจากด้านหลังไว้ได้ เขาจึงหยุดวิ่งและโยนกระเป๋าสตางค์ทิ้ง พร้อมทั้งพยายามผลักนายประยงค์ ออกและชกหน้าหนึ่งหมัด นายประยงค์ จึงชกคืนไปหนึ่งหมัดถูกแขนคนร้ายกันไว้ได้ หลังจากตะลุมบอนกันสักพัก พนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างก็ได้เข้ามาช่วยจับกุมคนร้าย พร้อมของกลางพาไปที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้น 5 ฝั่งลานจอดรถ ศูนย์การค้ามาบุญครอง จากนั้นทางพนักงานรักษาความปลอดภัยก็ได้แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปโรงพักเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ส่วนนายประยงค์ก็ไปให้ปากคำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะพยาน

ขั้นตอนหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้าย

ภายหลังจับกุมตัวคนร้าย พนักงานรักษาความปลอดภัยของห้าง ได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้น 5 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง และได้มีการถ่ายรูปทำประวัติคนร้ายไว้ จากนั้นได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อจำกัดด้านกฎหมาย คือ ประชาชนไม่มีความรู้ด้านกฎหมายกันทุกคน บางครั้งอาจเกิดความผิดพลาดในการจับกุมคนร้ายและอาจถูกฟ้องร้องกลับจากคนร้ายที่ตนจับกุมตัวได้ ส่วนข้อจำกัดสำหรับการบังคับใช้กฎหมายคือ เมื่อไม่มีความรู้ด้านกฎหมายดังกล่าว อาจส่งผลให้ไม่กล้าเข้าช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย เกิดความรู้สึกไม่อยากเข้าไปยุ่ง ถ้าไม่ใช่เรื่องของตน เป็นต้น

ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยงค์ ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจได้คะแนน 6 จากคะแนนเต็ม 15 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ 9.42 คะแนน จึงสรุปได้ว่าเขามีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน

จากนั้นนายประยงค์ ได้อธิบายตามความเข้าใจของตนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับประเภทของ ความผิดที่ประชาชนจับกุมได้ตามแบบทดสอบ ว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ในทุกประเภทคดี ความผิด หากพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดซึ่งหน้า ประชาชนเข้าไปจับกุมได้ทันที เพราะมีเช่นนั้น คนร้ายอาจหลบหนีไปได้ และบางครั้งการทำงานของตำรวจล่าช้า ประชาชนจึงน่าจะจับกุมคนร้ายได้ ในคดีความผิดทุกประเภท ซึ่งนายประยงค์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“ความเห็นส่วนตัวคิดว่าประชาชนน่าจะจับกุมคนร้ายที่ตนพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดได้ในทุกประเภท เพราะขึ้นชื่อว่าเป็นคนร้ายแล้ว ต้องสร้างความเดือดร้อนให้สังคมแน่นอน และ บางครั้งจะไปพึ่งตำรวจฝ่ายเดียวไม่ได้ ประชาชนที่พบเห็นก็น่าจะทำหน้าที่พลเมืองดี ช่วยจับกุมคนร้ายได้ ไม่ปล่อยให้คนร้ายหลบหนีลอยนวล”

“กรณีคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าประชาชนน่าจะเข้าไปจับกุมคนร้ายด้วยตนเองได้ แต่ต้องดูแลความปลอดภัย ไม่เป็นอันตราย เพราะยาเสพติดจะได้หมดไปจากบ้านเมืองเรา”

ประเด็นต่อมาในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามแบบทดสอบ นายประยงค์ ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า การกระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง การที่ประชาชนพบเห็นคนร้ายกระทำ ความผิดอยู่ต่อหน้า พบเห็นชัดเจน และเข้าใจได้ว่าคนร้ายกำลังทำอะไรอยู่ เมื่อพบเห็นเช่นนั้น ประชาชนสามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ หรือผ่านช่วงนั้นไปแล้ว แต่ประชาชน ยังจำหน้าคนร้ายได้ เมื่อพบเห็นที่อื่น ก็น่าจะจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะถือว่าขณะที่คนร้ายกระทำ ความผิด ประชาชนได้พบเห็นแล้ว นายประยงค์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าความผิดซึ่งหน้า น่าจะเป็นความผิดที่พบขณะคนร้ายลงมือทำ พบเห็นกันแบบต่อหน้า ต่อตา กำลังทำอยู่เลย น่าจะแบบนี้”

“กรณีพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ แต่ขณะนั้นยังไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ อาทิขี่ยัดมาพบเห็นคนร้ายคนเดิม กลับมาบริเวณเดิม เราน่าจะสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะเราได้ พบเห็นคนร้ายกระทำความผิดต่อหน้าต่อตาตนเอง ถ้าปล่อยคนร้ายไป โจรก็จะเต็มบ้านเต็มเมือง”

จากข้อมูลของนายประยงค์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การกระทำความคิดซึ่งหน้า หมายถึง การที่ประชาชนพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ต่อหน้า พบเห็นชัดเจน และเข้าใจได้ว่าคนร้ายกำลังทำอะไรอยู่

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องของกรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย นายประยงค์ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ในทุกกรณี เพราะถือเป็นคำสั่งเจ้าพนักงาน ที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม แต่หากการช่วยเหลือจับกุมคนร้ายดังกล่าว ประชาชนอาจได้รับอันตราย ก็อาจปฏิเสธคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยให้เหตุผลว่าอาจเป็นอันตรายในการจับกุมก็ได้ นายประยงค์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า

“คิดว่าประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้าย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ทุกกรณี ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับคนร้ายถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนจะทำหน้าที่พลเมืองดี ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ส่วนตัวคิดว่าน่าจะทำได้ ไม่น่าจะมีความผิดอะไร”

“แต่ถ้าการช่วยเหลือตำรวจจับคนร้าย อาจได้รับอันตราย ก็ต้องเซฟชีวิตตัวเองไว้ก่อน บอกตำรวจว่าอันตราย ให้ตำรวจจัดการเอาเอง”

จากข้อมูลของนายประยงค์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ในทุกกรณี

บทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประยงค์ ได้จัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งพบว่านายประยงค์ ได้จัดลำดับความสำคัญ อันดับแรกเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย อันดับ 2 เป็นหน้าที่พลเมืองดี และอันดับสุดท้ายเป็นการช่วยเหลือสังคม ดังที่นายประยงค์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมคิดว่าเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่จับกุมตัวคนร้ายซึ่งมาล้วงกระเป๋าตนเอง เพราะกฎหมายน่าจะให้อำนาจเราในการปกป้องสิทธิของตนเองไว้ ผมจึงน่าจะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายที่มาละเมิดสิทธิของผมได้ ส่วนหน้าที่พลเมืองดีก็เป็นความสำคัญระดับรองลงมา ที่ได้นำคนทำผิดมารับโทษ และอันดับสุดท้ายเป็นการช่วยเหลือสังคมประการหนึ่ง เพราะคนร้ายจะได้เจ็บทรมานไม่ไปก่อเหตุเช่นนี้กับผู้อื่นอีก”

การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชนต์ เข้าใจว่า เมื่อตนเองรู้สึกว่าคุณคนร้ายล้วงกระเป๋า ก็ได้รับวิ่งไล่ตามคนร้ายไป พร้อมทั้งตะโกนเรียกให้คนร้ายหยุด แต่คนร้าย ไม่ยอมหยุด กลับเร่งความเร็วหลบหนี นายประชนต์เร่งความเร็วไปจนวิ่งทันกับคนร้าย คนร้ายจึงได้โยนกระเป๋าใส่ตาคู่ของกลางทิ้ง และชกต่อยกับนายประชนต์ เพื่อให้รอดจากการถูกจับกุม นายประชนต์ จึงชกต่อยคืน หลังจากตะลุมบอนกันสักครู่ ได้มีพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้า จำนวน 2 คน เข้ามาช่วยเหลือ จับแขนทั้ง 2 ข้าง ของคนร้ายเอาไว้ จากนั้นนายประชนต์ และพนักงานรักษาความปลอดภัย จึงได้จับกุมคนร้าย พร้อมของกลางส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป นายประชนต์ เข้าใจว่า อาจมีกฎหมายให้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด เหตุที่ใช้อำนาจจับกุมคนร้ายในครั้งนี้เพราะได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของคนร้ายโดยตรง จึงคิดว่าน่าจะจับกุมตัวคนร้ายได้ ดังที่นายประชนต์ กล่าวไว้ว่า

“ส่วนตัวคิดว่าเมื่อพบคนร้ายล้วงกระเป๋าของตัวเองไป ตัวเราก็น่าจะมีสิทธิจับกุมตัวคนร้ายส่งตำรวจได้ เพราะเราเป็นผู้เสียหาย น่าจะมีสิทธิจับคนร้าย และคิดว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายไว้ แต่ไม่รู้ว่าเป็นกฎหมายใด”

จากข้อมูลของนายประชนต์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า อาจมีกฎหมายให้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด เหตุที่ใช้อำนาจจับกุมคนร้ายในครั้งนี้เพราะได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของคนร้ายโดยตรง

วิธีการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประชนต์ เข้าใจว่า เมื่อตนเองรู้สึกว่ามีคนร้ายล้วงกระเป๋าใส่ตาคู่จากกระเป๋าางงไป ก็รีบหันกลับไปมอง และพบชายต้องสงสัยกำลังเดินหนี จึงวิ่งตามไปพร้อมเรียกให้หยุดเพื่อพูดคุยสอบถาม แต่ชายคนดังกล่าวกลับวิ่งด้วยความเร็วหลบหนี นายประชนต์ จึงรีบวิ่งไล่ตามไปจนกระทั่งไล่ทันและคว้าเสื้อทางด้านหลังของคนร้ายไว้ คนร้ายได้โยนกระเป๋าใส่ตาคู่ของกลางทิ้ง จากนั้นได้มีการชกต่อยกันระหว่างนายประชนต์และคนร้าย สักครู่พนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างก็ได้เข้ามาควบคุมสถานการณ์ และร่วมกันกับนายประชนต์ จับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ดังที่นายประชนต์ กล่าวไว้ว่า

“ผมรู้สึกว่าคุณคนร้ายล้วงกระเป๋า เลยหันกลับไปมอง พบคนร้ายรีบเดินนำสงสัย ผมจะเข้าไปสอบถาม แต่คนร้ายวิ่งหนี ผมเริ่มแน่ใจว่าเป็นคนร้าย เลยวิ่งตาม จนไล่คนร้ายทัน คนร้ายโยนกระเป๋าใส่ตาคู่ผมทิ้ง แต่ผมพยายามกอดตัวคนร้ายเอาไว้ไม่ได้หนี คนร้ายชกหน้าผมหนึ่งหมัด ผมจึงชก

กลับไปถูกแขนคนร้ายกันไว้ได้ จากนั้นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างเลยมาช่วยกันจับคนร้าย และส่งตัวคนร้ายให้ตำรวจต่อไป”

จากข้อมูลของนายประยงค์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า วิธีการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของนายประยงค์ ในคดีนี้ คือ เมื่อนายประยงค์ พบคนร้ายล้วงกระเป๋า ก็ได้เข้าไปจับกุมตัวคนร้าย ในขณะที่จับกุมมีการชกต่อยกัน คนร้ายชกต่อยนายประยงค์เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากการถูกจับกุม ส่วนนายประยงค์ชกต่อยกับคนร้ายเพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนีและป้องกันตนเอง จากนั้นได้มีพนักงานรักษาความปลอดภัยเข้ามาช่วยเหลือนายประยงค์ และจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

นายประเสริฐ เข้าใจว่า ขอบเขตของประชาชนใช้อำนาจจับกุมคนร้าย ประชาชนใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้ายได้ ต่อเมื่อพบของกลางยืนยันการกระทำความผิดของคนร้าย และพบเห็นคนร้ายภายในทันทีทันใดหลังจากเวลาเกิดเหตุ จนแทบไม่มีความสงสัยเลยว่าเขาผู้นั้นคือคนร้าย หากการพบเห็นคนร้ายทิ้งช่วงนานเกินไปจากระยะเวลาที่คนร้ายลงมือกระทำความผิดและไม่มีของกลางก็ไม่สามารถเอาผิดกับคนร้ายได้ ดังที่นายประเสริฐ กล่าวไว้ว่า

“ส่วนตัวคิดว่าขอบเขตการจับกุมคนร้าย ประชาชนน่าจะจับได้ต่อเมื่อเห็นของกลางอยู่กับตัวคนร้าย และพบคนร้ายอยู่ภายในบริเวณที่เกิดเหตุ ในเวลาใกล้เคียงกับเวลาเกิดเหตุ คุณแล้วน่าจะเชื่อว่าคนนี้เป็นคนร้าย ก็น่าจะจับกุมคนร้ายได้ แต่ที่สำคัญต้องมีของกลางด้วย ถ้าไม่มีก็จับคนร้ายไม่ได้”

จากข้อมูลของนายประยงค์ ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ขอบเขตของประชาชนใช้อำนาจจับกุมคนร้าย ประชาชนใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้ายได้ ต่อเมื่อพบของกลางยืนยันการกระทำความผิดของคนร้าย และพบเห็นคนร้ายภายในทันทีทันใดหลังจากเวลาเกิดเหตุ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจับกุมโดยประชาชน ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะจะทำให้ประชาชนกล้าที่จะช่วยจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดไม่ให้หลบหนีลอยนวล และเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกประการหนึ่งด้วย

4.2 อภิปรายผลและตอบโจทย์การวิจัย

จากโจทย์การวิจัยที่มุ่งศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจตามกฎหมาย และรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นอย่างไรนั้น เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตพื้นที่ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 ราย มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (content analysis) เพื่อแยกกลุ่มตัวแปรและประมวลสิ่งที่ค้นพบเป็นหมวดหมู่ สามารถอภิปรายผลการศึกษานในลักษณะการพรรณนาความ และตอบโจทย์วิจัยได้ทั้งหมดดังนี้

4.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำ

ความผิดซึ่งหน้า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และทำแบบทดสอบวัดความรู้ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตพื้นที่ปทุมวัน จำนวน 12 ราย แบ่งเป็น พนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน จำนวน 3 ราย พนักงานรักษาความปลอดภัยชายและหญิงของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวสต์ อย่างละ 1 ราย รวม 2 ราย พนักงานรักษาความปลอดภัยชายและหญิงของห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง อย่างละ 1 ราย รวม 2 ราย พนักงานรักษาความปลอดภัยชายและหญิงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างละ 1 ราย รวม 2 ราย และประชาชนทั่วไปซึ่งไม่ได้เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 3 ราย รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของแต่ละบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า		
ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	อาชีพ	หน้าที่พลเมืองดี	หน้าที่ตามกฎหมาย	ช่วยเหลือสังคม
1	ประยูทธิ์	ชาย	33 ปี	รปภ.พารากอน	1	3	2
2.	ไพลวัลย์	ชาย	37 ปี	รปภ.พารากอน	3	1	2
3.	วรพจน์	ชาย	34 ปี	รปภ.พารากอน	1	3	2
4.	สมศักดิ์	ชาย	38 ปี	รปภ.จุฬาฯ	1	3	2

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า		
ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	อาชีพ	หน้าที่พลเมืองดี	หน้าที่ตามกฎหมาย	ช่วยเหลือสังคม
5.	ประชา	ชาย	33 ปี	รปภ.มานูญครอง	3	1	2
6.	วรรณภา	หญิง	42 ปี	รปภ.มานูญครอง	2	3	1
7.	ยุพา	หญิง	40 ปี	รปภ.จุฬาฯ	1	3	2
8.	พงศ์พัฒน์	ชาย	27 ปี	รปภ.เซ็นทรัลเวิร์ล	1	2	3
9.	ทิพย์วรรณ	หญิง	40 ปี	รปภ.เซ็นทรัลเวิร์ล	3	1	2
10.	ขุนทอง	ชาย	42 ปี	พนักงานบริษัทถ่ายภาพ	1	3	2
11.	ประเสริฐ	ชาย	35 ปี	พนักงานส่งหนังสือพิมพ์	3	1	2
12.	ประยนต์	ชาย	30 ปี	พนักงานขายสินค้า	2	1	3
ผลรวมของการจัดอันดับที่ 1					6	5	1

จากตารางที่ 4 จึงสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายว่า บทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย นำมาจัดลำดับความสำคัญได้ ดังนี้

อันดับ 1 เป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

อันดับ 2 เป็นบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

อันดับ 3 เป็นบทบาทการช่วยเหลือสังคมในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

จากการจัดลำดับความสำคัญ เห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นบทบาทของพลเมืองดีอันดับแรก อันเนื่องมาจากพนักงานรักษาความปลอดภัยมีหน้าที่หลักในการดูแลความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จึงเข้าใจว่าหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นหน้าที่พลเมืองดีประการหนึ่งด้วย ส่วนประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่พนักงานรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่เข้าใจว่าบทบาทการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายบัญญัติหน้าที่เอาไว้ ถ้าไม่เข้าไปช่วยเหลืออาจเป็นความผิดตามกฎหมายได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับใด ทั้งนี้เพราะประชาชนทั่วไปจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าด้วยสามัญสำนึกเป็นหลัก จึงเข้าใจบทบาทที่ตนเองแสดงออกว่ากฎหมายให้อำนาจที่กระทำได้ และคิดว่าเป็น

หน้าที่ตามกฎหมายในการให้ประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิงที่ตอบเพียงผู้เดียวว่าเป็นบทบาทของการช่วยเหลือสังคมอันดับแรกนั้น มีแนวความคิดที่ว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายตามคำฟังได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุม ประชาชนทำได้เพียงช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุม จึงเข้าใจในบทบาทของการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าว่าเป็นการช่วยเหลือสังคมอันดับแรกซึ่งเป็นผลที่ตามมาของหน้าที่พลเมืองดีและหน้าที่ตามกฎหมาย เพราะเข้าใจว่าประชาชนไม่สามารถทำหน้าที่พลเมืองดีและหน้าที่ตามกฎหมายโดยการจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้

จากแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องของบทบาท ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า บทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติตน และกำหนดว่าในแต่ละสถานการณ์ บุคคลนั้นควรปฏิบัติตัวอย่างใด อีกทั้งบทบาททางสังคมยังส่งผลต่อแนวความคิด ทักษะคิด ในเรื่องของการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย มีบทบาททางสังคมเป็นสิ่งที่กำหนด บางสถานการณ์มีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้คนทั่วไปที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของพนักงานรักษาความปลอดภัย ก็จะคาดหวังให้พนักงานรักษาความปลอดภัยจับกุมผู้กระทำความผิด เนื่องจากพนักงานรักษาความปลอดภัยมีบทบาทหน้าที่เฉพาะในการดูแลความสงบเรียบร้อยและถูกจ้างมาเพื่อรักษาความปลอดภัย ดังนั้น เมื่อผู้คนทั่วไปคาดหวังให้พนักงานรักษาความปลอดภัยจับกุมผู้กระทำความผิด จึงเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของพนักงานรักษาความปลอดภัย ว่าในแต่ละสถานการณ์ พนักงานรักษาความปลอดภัยควรปฏิบัติตัวอย่างใด ส่วนของตัวพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อบุคคลทั่วไปได้คาดหวังและกำหนดบทบาทขึ้น พนักงานรักษาความปลอดภัยจึงให้ความสำคัญกับบทบาทของพลเมืองดีในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นอันดับแรก เนื่องจากบทบาททางสังคมส่งผลต่อทัศนคติของพนักงานรักษาความปลอดภัย พนักงานรักษาความปลอดภัยจึงเข้าใจว่าตนเองได้แสดงบทบาทของพลเมืองดี ตามแนวความคิดว่าด้วยเรื่องของหน้าที่พลเมืองดี ที่ให้ความหมายของพฤติกรรมพลเมืองดีว่าหมายถึง บุคคลที่แสดงพฤติกรรมในลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่นและสงบสุขและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การที่พนักงานรักษาความปลอดภัยจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ถือเป็นพฤติกรรมพลเมืองดี ที่ช่วยจับกุมตัวผู้กระทำความผิดให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและรับโทษตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่นและสงบสุข เนื่องจากผู้กระทำความผิดจะได้เกิดความเข็ดหลาบจากการถูกจับกุม ตัดโอกาสที่จะกระทำความผิดกับผู้อื่น สังคมและชาติบ้านเมืองเกิดความสงบสุขต่อไป ดังนั้น เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยได้ถูกคนในสังคมกำหนดบทบาทให้จับกุมผู้กระทำความผิด จึงเข้าใจว่าบทบาทที่ตนเองแสดงออกไปนั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีอันดับแรก

ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นบุคคลทั่วไป ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย จึงไม่มีบทบาทหน้าที่เฉพาะในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เนื่องจากไม่ได้ถูกจ้างมาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้น บทบาทของบุคคลทั่วไป จึงไม่ได้ถูกคาดหวังจากสังคมให้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เพราะบทบาทหน้าที่ดังกล่าวตกเป็นของพนักงานรักษาความปลอดภัยซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยโดยเฉพาะ เมื่อบทบาทของบุคคลทั่วไป ไม่ได้ถูกคาดหวังให้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นบุคคลทั่วไป จึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการช่วยเหลือจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าว่า เป็นบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นบุคคลทั่วไปเชื่อว่า โดยสามัญสำนึกเมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ต้องมีกฎหมายสนับสนุนให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ มิเช่นนั้นหากต้องรอเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานรักษาความปลอดภัยมาจับกุม คนร้ายอาจหลบหนีไปก่อน จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นบุคคลทั่วไป เข้าใจว่าบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าว่า เป็นบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย

จากแนวความคิดว่าด้วยเรื่องของหน้าที่พลเมืองดี ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พลเมืองดี คือบุคคลที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ของสังคม อันได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น เหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน ว่าเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งสังคมกำหนดสถานภาพเฉพาะให้รักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมทั้งการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า การเข้าไปตรวจสอบเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบอย่างทันที และเป็นตัวแทนของประชาชนที่อยู่ภายในบริเวณพื้นที่นั้นประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ จึงเข้าใจว่า การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน เป็นการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ได้รับความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากได้จับกุมตัวผู้กระทำความผิดส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการตามกฎหมาย และเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีอีกประการ

จากแนวคิดการศึกษาสังคมระดับมหภาคและระดับจุลภาค (macroµ level) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เข้าใจว่า บทบาทหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน เป็นการแสดงบทบาทของพลเมืองดี เนื่องจาก ตามแนวคิดการศึกษาสังคมระดับจุลภาคของเฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) เชื่อว่าถ้าปัจเจกชนที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนและประชาสังคมในระดับท้องถิ่นสามารถคิด ริเริ่ม วางกลยุทธ์ บริหารจัดการ ด้วยความ

ร่วมมือร่วมใจของแต่ละส่วนย่อยๆ ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมแล้ว ย่อมส่งผลให้ชุมชนนั้นๆ สามารถควบคุมอาชญากรรมในพื้นที่ของตนได้ ดังนั้น เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นปัจเจกชนและเป็นองค์ประกอบของชุมชน ทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยและไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อปัจเจกชนสามารถคิด ริเริ่ม ร่วมมือร่วมใจกันในการบริหารจัดการชุมชน เช่น การจัดตั้งพนักงานรักษาความปลอดภัยขึ้นมาเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อย เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ จึงเข้าใจว่า การที่ตนเองถูกจ้างมาเพื่อให้ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีประการหนึ่ง ที่ได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมของแต่ละพื้นที่ ด้วยการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ไม่ปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีและมีโอกาสประกอบอาชญากรรมภายในชุมชนได้อีก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย จึงเข้าใจบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าว่าเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี ที่ได้มีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน

จากแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เข้าใจว่า บทบาทหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี เนื่องจาก การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการป้องกันอาชญากรรมควบคู่กับภาครัฐ ด้วยวิธีการจัดพนักงานรักษาความปลอดภัยขึ้นมา ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ควบคู่ไปกับการตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยจากเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกิดความรู้สึกหวงแหนพื้นที่รับผิดชอบ และพร้อมที่จะปกป้องหากมีผู้ใดมาประกอบอาชญากรรมภายในเขตพื้นที่นั้น เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ รู้สึกหวงแหนพื้นที่รับผิดชอบ จึงนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ตั้งใจตรวจตราดูแลความสงบเรียบร้อยของพื้นที่รับผิดชอบ และจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย การแสดงพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ ตรงกับคุณลักษณะของพลเมืองดีที่สังคมไทยพึงประสงค์ ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ จึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี

จากทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เข้าใจว่า บทบาทหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตน เป็น

การแสดงบทบาทของพลเมืองดี เนื่องจาก ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้อธิบายว่า การที่ชาวชุมชนร่วมกันมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรม รวมทั้งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะส่งผลให้เกิดการควบคุมสังคมทางอ้อมได้ ดังนั้น เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ ได้มีส่วนร่วมกับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ด้วยวิธีการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และเป็นการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับประชาชน ในการช่วยเหลือประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ จึงเข้าใจว่า การมีส่วนร่วมกับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับประชาชนเพิ่มมากขึ้น ด้วยวิธีการช่วยเหลือประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี

เมื่อแบ่งกลุ่มระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ภายหลังทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ จำนวน 15 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 15 คะแนน ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อาชีพ	ประสบการณ์จับกุม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	สูง/ต่ำกว่าเกณฑ์
1	ประยูร	ชาย	รปภ.พารากอน	30 ครั้ง	10	9.42	สูง
2.	ไพลวัลย์	ชาย	รปภ.พารากอน	40 ครั้ง	10	9.42	สูง
3.	วรพจน์	ชาย	รปภ.พารากอน	20 ครั้ง	9	9.42	ต่ำ
4.	สมศักดิ์	ชาย	รปภ.จุฬาฯ	30 ครั้ง	12	9.42	สูง
5.	ประชา	ชาย	รปภ.มานูญครอง	30 ครั้ง	13	9.42	สูง
6.	วรรณภา	หญิง	รปภ.มานูญครอง	10 ครั้ง	9	9.42	ต่ำ
7.	ยุพา	หญิง	รปภ.จุฬาฯ	30 ครั้ง	10	9.42	สูง
8.	พงศ์พัฒน์	ชาย	รปภ.เซ็นทรัลเวิร์ล	20 ครั้ง	10	9.42	สูง
9.	ทิพย์วรรณ	หญิง	รปภ.เซ็นทรัลเวิร์ล	10 ครั้ง	9	9.42	ต่ำ

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อาชีพ	ประสบ การณ์ จับกุม	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	สูง/ต่ำ กว่าเกณฑ์
10.	ขุนทอง	ชาย	พนักงานบริษัทถ่ายภาพ	2 ครั้ง	8	9.42	ต่ำ
11.	ประเสริฐ	ชาย	พนักงานส่งหนังสือพิมพ์	2 ครั้ง	7	9.42	ต่ำ
12.	ประยงค์	ชาย	พนักงานขายสินค้า	2 ครั้ง	6	9.42	ต่ำ

จากตารางที่ 5 เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน จำนวน 15 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 15 คะแนน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อยู่ที่ 9.42 คะแนน คะแนนสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อยู่ที่ 13 คะแนน คือนายประชา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5 คะแนนต่ำสุดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อยู่ที่ 6 คะแนน คือนายประยงค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12 โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนมาตรฐาน จำนวน 6 คน และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนมาตรฐาน จำนวน 6 คน

เมื่อนำคะแนนความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์ ประมวลผล จึงสรุปได้ว่าประชาชนผู้ประกอบพนักงานรักษาความปลอดภัยมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายสูงกว่าประชาชนผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย พนักงานรักษาความปลอดภัยชายมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าสูงกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง พนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีประสบการณ์ในการจับกุมมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีระดับความรู้ความเข้าใจสูงกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีประสบการณ์น้อยกว่า และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแต่อย่างใด

จากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ประชาชนผู้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายสูงกว่าประชาชนผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย เนื่องจาก ตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม เป็นการหามาตรการลดช่องว่างโอกาสในการประกอบอาชญากรรม การควบคุมอาชญากรรมจะทำให้ได้ผล ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้นพนักงานรักษาความปลอดภัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน มีหน้าที่เฉพาะในการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ด้วยการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า พนักงานรักษาความปลอดภัย จึงได้รับการอบรมให้ความรู้ในด้านการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่ง

หน้า เนื่องจากภาคเอกชน จ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อลดช่องว่างโอกาสในการกระทำ ความผิด ภายในเขตพื้นที่ของภาคเอกชน ตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม เมื่อพนักงานรักษาความ ปลอดภัยมีหน้าที่เฉพาะในการรักษาความสงบเรียบร้อยและได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการจับกุม ผู้กระทำความผิดมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยจึงมีระดับความรู้ ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าสูงกว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ พนักงานรักษาความปลอดภัย

จากงานวิจัยของ เกร็กซ์ต์ แปงสนิท (2549) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ ควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติด ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ประชาชนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม มีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่า ประชาชนที่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม ดังนั้น พนักงานรักษาความปลอดภัยซึ่งเคยมี ประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมากกว่าบุคคลทั่วไป ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษา ความปลอดภัย เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยเคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิด มากกว่าบุคคลทั่วไป จึงเป็นเหตุให้พนักงานรักษาความปลอดภัยมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรม มากกว่าประชาชนทั่วไป เพราะฉะนั้น เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยมีส่วนร่วมในการควบคุม อาชญากรรมมากกว่าประชาชนทั่วไป พนักงานรักษาความปลอดภัยจึงมีแนวโน้มที่จะมีระดับความรู้ ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าสูงกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจากมีประสบการณ์ในการ จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าบ่อยครั้งกว่าบุคคลทั่วไป และพนักงานรักษาความปลอดภัยชายมี แนวโน้มที่จะมีความรู้เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามากกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัย หญิง เนื่องจาก พนักงานรักษาความปลอดภัยชายมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า มากกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง พนักงานรักษาความปลอดภัยชายจึงมีส่วนร่วมในการ ควบคุมอาชญากรรมมากกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง เป็นเหตุให้พนักงานรักษาความ ปลอดภัยชายมีแนวโน้มว่าจะมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามากกว่า พนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง เนื่องจาก เมื่อมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่า จึงอาจ มีระดับความสนใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าสูงกว่าบุคคลที่มีส่วนร่วมในการควบคุม อาชญากรรมที่น้อยกว่า

4.2.2 ความรู้ความเข้าใจในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมความผิดซึ่งหน้าได้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 ราย ผู้วิจัยได้สรุปการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยเพศชาย ส่วนใหญ่เข้าใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใดให้อำนาจ และเห็นว่าถูกจ้างมาเพื่อรักษาความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามสัญญาจ้าง จึงน่าจะมีอำนาจตามสัญญาจ้างในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้

“ขณะนั้นเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ถูกจ้างมาให้ดูแลความเรียบร้อยภายในห้าง จึงจับกุมตัวคนร้ายไปตามหน้าที่ คิดว่าสัญญาจ้างที่จ้างให้มาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ก่อให้เกิดอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแล้ว เพราะถือว่ามีหน้าที่ในการรักษาความเรียบร้อยของพื้นที่นั้น” นายไพรวลัย กล่าว

“ขณะนั้นประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย พบเห็นผู้กระทำความผิดในเขตพื้นที่ที่ตนเองดูแลความเรียบร้อยอยู่ก็เข้าไปจับกุม ตามหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัย และคิดว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด” นายประยุทธ์ กล่าว

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยเพศหญิง ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ากฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่เห็นว่าถูกจ้างมาเพื่อรักษาความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เมื่อพบเห็นการกระทำความผิดเกิดขึ้นภายในพื้นที่รับผิดชอบ ก็น่าจะเข้าไปดูแลความเรียบร้อย และจับกุมตัวคนร้ายได้

“เมื่อพบเห็นคนร้ายลักสินค้าภายในร้าน ก็เฝ้าสังเกต สะกดรอยตาม จนกระทั่งคนร้ายเดินออกจากร้าน สัญญาณกันขโมยดัง จึงเข้าไปขอตรวจค้นกระเป๋า เมื่อพบของการก็จับกุมคนร้าย ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ถูกจ้างมาให้ดูแลความเรียบร้อยภายใน

ร้าน ก็ต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้าง และเข้าใจว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเอาไว้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด” นางวรรณภา กล่าว

“เมื่อพบเห็นคนร้ายวิ่งราวกระเป๋าของนิติหญิงผู้เสียหาย ด้วยหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัยในขณะนั้น ทำให้ต้องเข้าไปใช้อำนาจจับกุมตัวคนร้าย เพราะหากพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่เข้าไปช่วย คนอื่นทั่วไปก็ไม่ได้แย้มมอง ไม่มีใครเข้าไปช่วย พนักงานรักษาความปลอดภัยมีหน้าที่เฉพาะ จึงต้องเข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ส่วนเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือไม่นั้น ไม่แน่ใจ แต่โดยสามัญสำนึกแล้วเมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดก็น่าจะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้” นางยุพา กล่าว

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประชาชนทั่วไป ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่คิดว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด และได้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไปโดยสามัญสำนึก หมายถึงตามสามัญสำนึกแล้วหากพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา ไม่ว่าจะกระทำความผิดกับผู้อื่นหรือกับตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญเองก็ตาม ก็น่าจะเข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ เพราะหากไม่มีกฎหมายให้อำนาจในเรื่องนี้ โจรผู้ร้ายก็จะเต็มบ้านเต็มเมือง คนกระทำความผิดหลบหนีลอยนวล

“เมื่อพบเห็นคนร้ายกระชากสร้อยของหญิงผู้เสียหายบนรถโดยสารประจำทางในขณะนั้น ก็ได้รับวิ่งติดตามคนร้ายไปทันที เมื่อวิ่งไปทันกันก็ได้ใช้อำนาจที่พบเห็นคนร้ายกระทำความผิดซึ่งหน้า กระโดดเข้าจับกุมตัวคนร้าย จนคนร้ายโยนสร้อยของกลางทิ้ง และวิ่งหลบหนีไปได้ ส่วนตัวไม่ทราบว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายได้หรือไม่ แต่เมื่อพบเห็นผู้หญิงถูกระชากสร้อย ตามสัญชาตญาณเมื่อเห็นคนถูกรังแกจึงเข้าไปช่วยเหลือ” นายขุนทอง กล่าว

“เมื่อรู้สึกตัวว่าถูกคนร้ายล้วงกระเป๋า ก็ได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไป พร้อมทั้งตะโกนเรียกให้คนร้ายหยุด แต่คนร้ายไม่ยอมกลับ กลับเร่งความเร็ววิ่งหนี จนวิ่งไล่ทันกัน คนร้ายโยนกระเป๋าตุงของกลางทิ้ง และชกตอยเพื่อให้รอดจากการถูกจับกุม ผู้จับจึงชกตอยคืน หลังจากตะลุมบอนกันสักครู่ ได้มีพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างเข้ามาช่วยเหลือ จากนั้นผู้จับจึงได้ใช้อำนาจที่คนร้ายมากระทำความผิดต่อตนเองจับกุม คนร้ายพร้อมของกลางส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป คิดว่าน่าจะมีกฎหมายให้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเอาไว้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด ที่ใช้อำนาจจับกุมคนร้ายในครั้งนี้เพราะได้รับความเสียหายจากคนร้ายโดยตรง จึงคิดว่าน่าจะจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้” นายประยงค์ กล่าว

จากแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยเพศชาย ส่วนใหญ่เข้าใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใดให้อำนาจ

และถูกจ้างมาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามสัญญาจ้าง จึงน่าจะมีอำนาจตามสัญญาจ้างในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ เนื่องจาก บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคม เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยทั้งเพศชายและเพศหญิง ถูกจ้างมาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พนักงานรักษาความปลอดภัยจึงมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วยการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และมีสถานภาพเปรียบเสมือนตัวแทนของบุคคลที่อยู่บริเวณนั้น ในการเข้าไปจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ให้คำปรึกษาแนะนำประชาชนที่อยู่ภายในบริเวณที่เกิดเหตุ ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างใด ณะประสบเหตุการณ์กระทำความผิดกับตนเอง ติดต่อบริษัทงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรับตัวผู้กระทำความผิดดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนั้น เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยมีบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พนักงานรักษาความปลอดภัยจึงมีแนวความคิดว่า ตนเองถูกจ้างมาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จึงน่าจะมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ทั้งนี้ไม่ทราบว่าคุณหมายฉบับใดให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไว้ เพียงแต่เข้าใจไปเองว่าบทบาทของการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ส่งผลให้เกิดอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าขึ้น

4.2.2.2 ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 ราย ผู้วิจัยได้สรุปขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ลักษณะของขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า จากการศึกษาวิจัย สามารถแบ่งลักษณะของขอบเขตการใช้อำนาจได้ ดังนี้

1.1) การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าต้องครบองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไว้ ซึ่งองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย แบ่งออกได้ 2 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1.1.1) ประชาชนผู้จับกุมต้องพบเห็นคนร้ายขณะกระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80 ซึ่งกฎหมายมาตรานี้ ได้แบ่งประเภทของความผิดซึ่งหน้า ดังต่อไปนี้

ความผิดซึ่งพบเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ กรณีเช่นนี้คือ เป็นความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง

ประชาชนผู้จับกุมพบเห็นคนร้ายขณะกำลังกระทำความผิด หรือพบคนร้ายในอาการที่แทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเพิ่งได้กระทำความผิดมา

กรณีให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า กล่าวคือ ไม่พบคนร้ายขณะกำลังกระทำความผิด แต่พบเห็นคนร้ายในกรณีใดกรณีหนึ่ง คือ เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือ เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากกระทำความผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

กรณีถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า ประเภทของความผิดต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย หมายถึง ทุกประเภทความผิดไม่ได้ให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าได้ทั้งหมด หากแต่บางประเภทความผิดที่ระบุไว้ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้เป็นความผิดซึ่งหน้า ยกตัวอย่างเช่น คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา ฆ่ากันตาย ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น คดีความผิดประเภทนี้กฎหมายกำหนดให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า แม้ไม่พบคนร้ายขณะกำลังกระทำความผิด แต่พบเห็นคนร้ายในกรณีใดกรณีหนึ่งตามข้างต้น ก็ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ส่วนคดีบางประเภทที่กฎหมายไม่ได้ระบุไว้ เช่น คดียาเสพติด คดีก่อความเดือดร้อนรำคาญ คดีความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ แม้ประชาชนจะพบเห็นคนร้ายในกรณีใดกรณีหนึ่งตามข้างต้น ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า เพราะกฎหมายไม่ได้ระบุไว้ให้เป็นความผิดซึ่งหน้า

1.1.2) ประเภทของความผิดต้องอยู่ในประเภทที่กฎหมายระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายถึง ความผิดบางประเภทประชาชนมีอำนาจจับกุมตัวคนร้ายได้ แต่ความผิดบางประเภทประชาชนก็ไม่มีอำนาจจับกุมตัวร้ายร้าย เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ ยกตัวอย่างตามกรณีศึกษา มีบางประเภทความผิดที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนจับกุมตัวคนร้ายไว้ แต่ประชาชนเชื่อว่าจับกุมได้ และปฏิบัติต่อเนื่องกันมา เช่น ความผิดแอบถ่ายได้กระโปรงผู้หญิง กรณีเช่นนี้คนร้ายกระทำความผิดฐานก่อความเดือดร้อนรำคาญ กรณีเช่นนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้การแอบถ่ายได้กระโปรงผู้หญิงเป็นความผิดโดยตรง แต่ปรับบทกฎหมายได้ว่าคนร้ายกระทำความผิดฐานก่อความเดือดร้อนรำคาญ อันเป็นคดีความผิดลหุโทษ อัตราโทษเล็กน้อย ประชาชนไม่มีอำนาจจับกุมตัวคนร้าย แต่ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ร้อยละ 92 มีความเข้าใจว่าประชาชนมีอำนาจจับกุมกรณีคนร้ายแอบถ่ายได้กระโปรงผู้หญิงได้ หากพบเห็นคนร้ายขณะกำลังแอบถ่าย เนื่องจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นการปฏิบัติสืบต่อกันเรื่อยมา และขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงเข้าใจว่ามีอำนาจจับกุมคนร้ายกรณีแอบถ่ายดังกล่าวได้ ทั้งที่ข้อกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้

1.2) กรณีคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คดีความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วน เข้าใจว่า ประชาชนมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดหรือคดีความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ได้ ทั้งที่ตามข้อเท็จจริง กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมคดีความผิดประเภทนี้ไว้ หากประชาชนไม่ทราบและเข้าไปทำการจับกุมคนร้าย อาจถูกคนร้ายฟ้องร้องกลับในข้อหากักขังหน่วงเหนี่ยว หรือความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพได้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งได้รับการอบรมมาเพื่อการรักษาความปลอดภัย ยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับประเภทของความผิดที่กฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้าย เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ เข้าใจว่า เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดซึ่งหน้า ก็มีอำนาจเข้าไปจับกุมคนร้ายได้ทุกคดี เพราะตนเองถูกจ้างมาปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จึงต้องปฏิบัติหน้าที่รักษาความเรียบร้อยด้วยการจับกุมตัวคนร้าย แต่ไม่คำนึงว่าคนร้ายได้กระทำความผิดประเภทใด พนักงานรักษาความปลอดภัยมีอำนาจจับกุมตัวคนร้ายหรือไม่ ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่ เข้าใจว่า ตามสามัญสำนึก เมื่อพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ต่อหน้าต่อตา ก็สามารถเข้าไปช่วยเหลือจับกุมคนร้ายได้ เนื่องจากหากต้องรอเจ้าหน้าที่ตำรวจ มาจับกุมตัวคนร้าย คนร้ายอาจหลบหนีไปก่อน และโจรผู้ร้ายก็จะเต็มสังคมประชาชนทั่วไปที่พบเห็นคนร้ายกระทำความผิด จึงมีอำนาจจับกุมตัวคนร้ายได้ โดยไม่คำนึงถึงประเภทความผิดของคนร้าย และไม่คำนึงถึงกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมตัวคนร้าย ดังนั้น จากการศึกษาวิจัยนี้ จึงอาจใช้เป็นแนวทางในการเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชน ทั้งประชาชนผู้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน และไม่เสี่ยงต่อการถูกคนร้ายฟ้องร้องดำเนินคดี หากประชาชนใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมาย

1.3) กรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย เช่นนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 สรุปว่า ประชาชนมีอำนาจจับกุมคนร้ายได้ตามคำร้องขอของเจ้าพนักงาน เพียงกรณีเดียว คือ เป็นเจ้าพนักงานผู้จัดการคนร้ายตามหมายจับ จึงสามารถร้องขอความช่วยเหลือจากประชาชนให้ช่วยจัดการตามหมายได้ หมายถึง เจ้าพนักงานผู้จัดการคนร้ายตามหมายจับ อาจเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้ และคนร้ายต้องถูกศาลออกหมายจับ เมื่อเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ ร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัว

คนร้าย ประชาชนผู้นั้นจะอยู่ในฐานะของผู้ช่วยเจ้าพนักงาน และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทันที เช่น หากคนร้ายต่อสู้ขัดขวางประชาชนขณะเข้าจับกุมตามที่เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายร้องขอ คนร้ายอาจมีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เป็นต้น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดซึ่งหน้า แต่คนร้ายไม่มีหมายจับ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้ายไม่ได้ เนื่องจากคนร้ายไม่มีหมายจับ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่ให้ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนร้ายตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จากกรณีศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เข้าใจว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ในทุกกรณี เช่นนี้ หากประชาชนเข้าช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนร้ายที่ไม่มีหมายจับ ประชาชนอาจถูกคนร้ายฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยว หรือความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพได้ แต่ถ้าหากคนร้ายมีหมายจับและเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จัดการตามหมาย ร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้ายตามหมายจับ กรณีนี้ ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้

1.4) ขั้นตอนขณะจับกุมตัวคนร้าย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนขณะจับกุมตัวคนร้ายไว้ว่า หากคนร้าย ขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับกุม หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ประชาชนผู้จับ มีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น หมายถึง หากคนร้ายยินยอมให้จับกุม ประชาชนไม่มีสิทธิถูกเนื้อต้องตัวคนร้าย หรือไม่มีสิทธิทำร้ายร่างกายคนร้าย แต่ถ้าหากคนร้ายหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ประชาชนผู้จับมีอำนาจได้เพียงกระทำด้วยวิธีการใด เพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนีเท่านั้น เช่น ดึงเสื้อคนร้าย จับแขนคนร้าย กระโดดกอดตัวคนร้ายเอาไว้เท่านั้น แต่จะไปชกต่อยคนร้าย เพื่อให้คนร้ายบาดเจ็บ หวาดกลัวไม่หลบหนี เช่นนั้นไม่ได้ เนื่องจากเป็นการกระทำรุนแรงเกินกว่าการป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนีและเป็นการใช้อำนาจเกินขอบเขต ประชาชนผู้นั้นอาจมีความผิดตามกฎหมายได้ บางกรณีที่คนร้ายต่อสู้ขัดขืน หรือขัดขวางการจับกุม ประชาชนผู้จับกุมมีอำนาจใช้วิธีดำเนินการกับคนร้ายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องการจับนั้น หมายถึง หากคนร้ายต่อสู้ขณะจับกุม ทำร้ายร่างกายประชาชนผู้จับกุม ประชาชนผู้จับกุมมีอำนาจปกป้องสิทธิตนเองจากการถูกทำร้าย ด้วยการป้องกันตัว ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ได้ แต่การป้องกันตัวนั้นต้องทำไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ ในแต่ละสถานการณ์รูปแบบวิธีการของประชาชนในการจับกุมคนร้าย ย่อมแตกต่างกันออกไป หลักในการพิจารณาความพอสมควรแก่เหตุในการจับกุมคนร้าย อาจพิจารณาจากสัดส่วนแห่งภัย เช่น อาวุธของคนร้าย คนร้ายใช้ไม้เป็นอาวุธ แต่ประชาชนผู้จับกุมใช้ปืนเป็นอาวุธ ยิ่งคนร้ายจนถึงแก่ความตาย เช่นนี้ อาจเป็นการป้องกันตัวเกิน

สมควรแก่เหตุได้ หรือพิจารณาจากวิถีทางที่น้อยที่สุด เช่น คนร้ายไม่มีอาวุธ วิ่งเข้ามาจะบีบคอ ประชาชนผู้จับกุม ประชาชนผู้จับกุมมีอาวุธปืนและมีโอกาสเลือกที่จะยิงขาคนร้าย เพื่อยับยั้งไม่ให้คนร้ายเข้ามาทำอันตรายตนได้ แต่ประชาชนผู้จับกุมกลับเลือกที่จะยิงหน้าอกคนร้าย จนคนร้ายถึงแก่ความตาย เช่นนี้ อาจเป็นการป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 และประชาชนผู้จับกุมอาจได้รับโทษตามกฎหมายได้

2) ผลกระทบของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเกินขอบเขต อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้อำนาจ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ประชาชนผู้จับกุมอาจมีความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มีความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยว ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าหากผู้ถูกประชาชนจับกุม ประสงค์ที่จะดำเนินคดี โดยการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินคดีกับประชาชนผู้จับกุม หรือฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเอาผิดกับประชาชนผู้จับกุม เช่นนี้ แม้ผู้ถูกจับกุมนั้นจะเป็นคนร้ายซึ่งได้กระทำความผิดตามกฎหมายจริงก็ตาม แต่เมื่อประชาชนผู้จับกุมใช้อำนาจเกินขอบเขต จับกุมคนร้ายทั้งที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนจับกุมไว้ ก็อาจถูกคนร้ายแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือฟ้องร้องต่อศาล เอาผิดประชาชนผู้จับกุม ในความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ และความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยวได้เช่นกัน นอกจากนี้หากการจับกุมตัวคนร้ายของประชาชน ได้กระทำไปโดยเข้าไปในบ้านเรือน เลหสถานของผู้อื่น ประชาชนผู้จับกุมก็อาจมีความผิดฐานบุกรุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากประชาชนผู้จับกุมชกต่อย ทุบตีคนร้าย ด้วยความโกรธแค้น หรือเพื่อระบายอารมณ์ ประชาชนผู้จับกุมก็อาจมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประการที่สอง กรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมตัวคนร้าย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หากเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่คนร้ายไม่มีหมายจับ เจ้าพนักงานจึงไม่มีอำนาจร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย เนื่องจากไม่ใช่การจัดการผู้ร้ายตามหมายจับ ประชาชนผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการจับกุมตัวคนร้าย ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงาน ดังนั้น เมื่อคนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของประชาชน คนร้ายจึงไม่มีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางผู้ซึ่ง

ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติกรตามหน้าที่ และหากคนร้ายฆ่าประชาชนผู้จับกุมจนเสียชีวิต คนร้ายก็ไม่มีคามผิดฐาน ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ แต่คนร้ายจะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนา ซึ่งมีอัตราโทษน้อยกว่าการฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

2.2) กรณีอื่นที่ไม่เข้าองค์ประกอบหลักเกณฑ์การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ก็ไม่ถือเป็นการตัดอำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไป เช่น ตามกรณีศึกษา พบว่า หากเจ้าของทรัพย์ไม่ประสงค์ที่จะดำเนินคดีกับคนร้าย เนื่องจากเห็นว่าเสียเวลา ไม่ต้องการยุ่งเกี่ยว หรือเพราะสาเหตุใดก็ตาม หากประชาชนผู้จับได้จับกุมคนร้ายมาโดยชอบแล้ว การที่เจ้าของทรัพย์ไม่ประสงค์ดำเนินคดีกับคนร้าย ก็ไม่ถือว่าทำให้การจับที่จับกุมโดยชอบแล้วนั้นสูญสิ้นไป ประชาชนมีอำนาจในการจับกุมคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ดำเนินคดีตามกฎหมายได้ แม้เจ้าทุกซ์ไม่คิดใจเอาความ เจ้าทุกซ์ก็ต้องไปให้ปากคำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และให้การว่าไม่ประสงค์จะดำเนินคดีกับคนร้าย แต่ความผิดที่กฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมคนร้ายได้ ส่วนใหญ่เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน หมายความว่า ถึงเจ้าทุกซ์ไม่ประสงค์ที่จะดำเนินคดีกับคนร้าย แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะตัวแทนรัฐ ก็สามารถที่จะดำเนินคดีกับคนร้ายต่อไปได้ เนื่องจาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

2.3) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน เช่นนี้ เมื่อประชาชนจับกุมตัวคนร้ายที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมาโดยชอบด้วยกฎหมาย ประชาชนผู้จับกุมตัวจะปล่อยตัวเด็กโดยอ้างว่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 บัญญัติว่า เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ มาเป็นข้ออ้างในการปล่อยตัวเด็กไม่ได้ เนื่องจากข้อกฎหมายดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อให้ศาล ไม่พิพากษาลงโทษเด็ก แต่ไม่เกี่ยวกับการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมตัวเด็กที่กระทำความผิด เพราะขั้นตอนการจับกุม คือ ขั้นตอนการนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม พิสูจน์ว่าจำเลยผิดหรือบริสุทธิ์ จึงยังไม่ใช่ขั้นตอนของการตัดสินว่าเด็กผู้ถูกจับกุมมีความผิดจริง ประเด็นที่ว่าเด็กผู้ถูกจับกุมกระทำความผิดจริงหรือไม่ และรับโทษเท่าใดนั้น เป็นหน้าที่ของศาลในการพิจารณาพิพากษา แต่ไม่ใช่หน้าที่ของประชาชนในการคว่นพิพากษาด้วยตนเอง โดยการปล่อยตัวเด็กไปโดยพลการ เพราะเข้าใจว่าเด็กอายุไม่เกินสิบปีไม่ต้องรับโทษตามกฎหมาย ดังนั้น เมื่อประชาชนจับกุมตัวเด็กมาโดยชอบด้วยกฎหมาย จะปล่อยตัวเด็กไปโดยพลการไม่ได้ ต้องจับกุมตัวเด็กส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายต่อไป

2.4) กรณีพนักงานรักษาความปลอดภัยจัดทำประวัติและถ่ายภาพคนร้าย ภายหลังจากการจับกุมตัวคนร้ายได้ เช่นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การกระทำของพนักงานรักษาความปลอดภัยจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติเมื่อจับกุมตัวคนร้ายได้ ว่า

เจ้าพนักงานหรือประชาชนผู้ทำการจับกุมต้องเอาตัวผู้ถูกจับกุม ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน ท้องที่ที่ถูกจับกุมหรือที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับกุมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการต่อไป ดังนั้น การที่พนักงานรักษาความปลอดภัยผู้จับกุม ไม่นำตัวคนร้ายไปส่งยังสถานีตำรวจโดยทันที ภายหลังจากจับกุม กลับทำประวัติและถ่ายภาพคนร้าย อีกทั้งยังแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวคนร้าย ไม่นำตัวคนร้ายไปส่งยังสถานีตำรวจตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงถือได้ว่าการปฏิบัติของพนักงานรักษาความปลอดภัยตามกรณีศึกษา เป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมา และเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาจส่งผลให้ตัวพนักงานรักษาความปลอดภัยหรือประชาชนผู้จับกุมประสบปัญหาในการจับกุมตัวคนร้าย ถูกคนร้ายฟ้องร้องดำเนินคดี หากปฏิบัติเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้

จากทฤษฎีหน้าต่างชำระ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เนื่องจากตามทฤษฎีหน้าต่างชำระ ซึ่งระบุว่าความไม่เป็นระเบียบเล็กน้อยๆ ถ้าไม่ใส่ใจแก้ปัญหาอย่างจริงจังจะลุกลามขยายวงกลายเป็นความขัดแย้ง อาชญากรรม และปัญหาใหญ่ตามมา ดังนั้น ประเภทอาชญากรรมที่ประชาชน ไม่มีอำนาจจับกุมตามกฎหมาย แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าใจว่า หากปล่อยให้ผู้กระทำความผิดซึ่งตนเองพบเห็นหลบหนีไปต่อหน้าต่อตา ผู้กระทำความผิดอาจไปก่ออาชญากรรมอื่นที่ร้ายแรงขึ้น เกิดความเสียหายมากกว่าเดิมได้ เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เข้าใจว่า หากผู้กระทำความผิดหลบหนีไปได้ อาจประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรงขึ้น จึงส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ ตัดสินใจเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ทั้งที่ไม่ทราบถึงขอบเขตของกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เพียงใช้หลักสามัญสำนึก เข้าใจว่า หากผู้กระทำความผิดหลบหนีไป อาจก่ออาชญากรรมที่ร้ายแรงขึ้นกับบุคคลอื่นในสังคม และสังคมได้รับความเดือดร้อน จึงต้องเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เพื่อยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดไปประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรงขึ้นกว่าเดิม

จากการวิจัยของ รณกรณ์ บุญมี (2553) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับ การขัดขืนการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า หากประชาชนใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ผู้ถูกจับกุมมีสิทธิใช้กำลังพอสมควรแก่เหตุเพื่อขัดขืนการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจกระทำของผู้ถูกจับกุมในเรื่องการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ผู้ถูกจับกุมจะได้กระทำความผิดซึ่งหน้าประชาชนก็ตาม แต่ถ้าหากประเภทของความผิดนั้น กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมไว้ ประชาชนก็ไม่ใช่อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในความผิดประเภท

นั้นได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการจับกุม ผู้ถูกจับกุมมีสิทธิขัดขืนการจับกุมของประชาชนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีกับประชาชนผู้จับกุม หรือแจ้งความกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีกับประชาชนผู้จับกุม ในความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยว ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพได้

4.2.3 รูปแบบวิธีการในการจับกุมและขั้นตอนภายหลังจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

4.2.3.1 จำแนกตามพฤติกรรมของคนร้ายขณะถูกจับกุม

จากการศึกษาวิจัยพบว่า คนร้ายในขณะที่ถูกประชาชนจับกุมตัว มักมีพฤติกรรมการแสดงออกขณะถูกจับกุมตัวที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจำแนกพฤติกรรมของคนร้ายขณะถูกจับกุมตัวได้ ดังนี้

1) คนร้ายยินยอมให้จับกุม หมายถึง กรณีที่คนร้ายยินยอมให้ประชาชนจับกุมแต่โดยดี ไม่มีการต่อสู้ขัดขืน หรือวิ่งหลบหนี เนื่องจากอาจเป็นเพราะคนร้ายจำนนด้วยหลักฐาน หรือเข้าใจว่าหากหนี ก็หนีไปไหนไม่รอด หรือหากลงมือต่อสู้กับประชาชนผู้จับกุม ก็อาจสู้ไม่ได้และได้รับบาดเจ็บโดยเปล่าประโยชน์ คนร้ายจึงตัดสินใจยินยอมให้ประชาชนจับกุมตัวและต่อสู้คดีตามกฎหมายต่อโดยดี ในกรณีเช่นนี้ ประชาชนผู้จับกุมจึงสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้โดยไม่ต้องวิ่งไล่ตามคนร้าย หรือต่อสู้กับคนร้ายแต่ประการใด

2) คนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม หมายถึง กรณีที่คนร้ายวิ่งหลบหนีประชาชนผู้จับกุมขณะเข้าจับกุมตัว ซึ่งคนร้ายอาจทิ้งของกลางขณะวิ่งหลบหนี หรือไม่ทิ้งของกลาง และคนร้ายพยายามวิ่งหลบหนีด้วยความเร็วสูง เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกจับกุม กรณีเช่นนี้ประชาชนผู้จับกุม มักใช้รูปแบบวิธีการวิ่งไล่ตามเพื่อจับกุมตัวคนร้าย เมื่อวิ่งไล่ทันคนร้ายมักกระโดดกอดตัวคนร้ายเอาไว้ไม่ให้หลบหนี หรือดึงเสื้อคนร้าย หากเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยมักใช้การแจ้งวิทยุสื่อสารสีกัดจับคนร้าย หรือแจ้งวิทยุสื่อสารเพื่อคัดคนร้ายบริเวณประตูทางออกของห้างสรรพสินค้า ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมคนร้ายที่วิ่งหลบหนีหรือจะวิ่งหลบหนีการจับกุมว่า ประชาชนมีอำนาจใช้มาตรการเท่าที่จำเป็นในพฤติการณ์ เช่นนั้นในการจับกุมตัวคนร้าย ดังนั้น กรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม จะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนใหญ่ ทั้งที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย และไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ต่างมีรูปแบบวิธีการในลักษณะเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี เช่น กระโดดคอดตัวคนร้าย คิงเลื้อย หรือแจ้งวิทยุสกดจับ ไม่ปรากฏว่ามีการทำร้าย ข่มขู่คนร้าย เพื่อไม่ให้หลบหนีแต่ประการใด เช่นนี้ ถือได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ใช้อำนาจในการจับกุมกรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุมได้อย่างเหมาะสม อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย

3) คนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุม หมายถึง กรณีที่คนร้ายเห็นว่าวิ่งหลบหนีไม่พ้น จนมุมในการหลบหนี และประชาชนผู้จับกุมกำลังเข้าจับกุมตัว ต้องพิจารณาต่อไปว่าคนร้ายมีอาวุธหรือไม่ หากคนร้ายมีอาวุธก็มักจะใช้อาวุธทำร้ายประชาชนผู้จับกุม ในทางกลับกันประชาชนผู้จับกุม ก็มักจะยังไม่เข้าไปจับกุมหากพบเห็นคนร้ายมีอาวุธ แต่ประชาชนผู้จับกุมไม่มีอาวุธ หากคนร้ายไม่มีอาวุธ คนร้ายมักพิจารณาถึงรูปร่างและจำนวนของประชาชนผู้จับกุม ว่าหากต่อสู้แล้วจะมีโอกาสรอดพ้นจากการถูกจับกุมหรือไม่ หากคิดว่าไม่รอดพ้นจากการถูกจับกุมก็มักจะยินยอมให้จับ แต่หากคิดว่าน่าจะรอดพ้นจากการถูกจับกุม คนร้ายก็มักจะต่อสู้ด้วยการใช้กำลังกายภาพชกต่อย เตะ หรือผลักตัวประชาชนผู้จับกุมออกไป หากประชาชนผู้จับกุมไม่มีอาวุธ ก็มักใช้กำลังทางกายภาพต่อสู้ ได้ตอบกับคนร้าย หรือตะโกนร้องเรียกให้ประชาชนบริเวณนั้นเข้ามาช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 กำหนดขอบเขตอำนาจประชาชนผู้จับกุมกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุมไว้ว่า ประชาชนผู้จับกุมมีอำนาจใช้มาตรการเท่าที่จำเป็นในพฤติการณ์เช่นนั้นแก่คนร้ายได้ คำว่าจำเป็น หมายถึงรูปแบบวิธีการที่ประชาชนตัดสินใจใช้จับกุมคนร้าย ต้องเป็นรูปแบบวิธีการที่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของคนร้ายอย่างน้อยที่สุด หมายความว่า หากคนร้ายใช้กำลังชกเข้าที่ใบหน้าประชาชนเพื่อที่จะหาช่องทางหลบหนี ประชาชนมีสิทธิเพียงแค่ป้องกันตนเอง ไม่ให้ถูกคนร้ายชกเข้าที่ใบหน้าด้วยวิธีการใดก็ได้ เช่น ปิดมือคนร้าย ผลักคนร้ายออกไปพ้นตัว เป็นต้น เมื่อคนร้ายใช้กำลังชกเข้าที่ใบหน้าของประชาชนผู้จับกุมไปแล้ว ไม่ว่าจะถูกใบหน้าของประชาชนหรือไม่ หากคนร้ายไม่มีที่ท่าจะชกต่อช้ำ ประชาชนผู้จับกุมไม่มีสิทธิละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของคนร้าย ด้วยการชกที่ใบหน้าของคนร้ายกลับ เพราะภยันตรายได้ผ่านพ้นไปแล้ว ดังนั้นรูปแบบวิธีการจับกุมตามกฎหมายที่ประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายกรณีนี้ได้ก็คือ การจับแขน หรือจับเสื้อ เพื่อป้องกันไม่ให้คนร้ายหลบหนี จากนั้นจึงพาคนร้ายไปยังสถานีตำรวจ ส่วนกรณีที่คนร้ายใช้กำลังชกเข้าที่บริเวณใบหน้าของประชาชนผู้จับกุม ประชาชนผู้จับกุมก็มีสิทธิแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินคดีกับคนร้ายที่ใช้กำลังชกเข้าที่ใบหน้าได้ เป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก นอกจากคดีความผิดที่ประชาชนจับกุม แต่ประชาชนผู้จับกุมจะละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของคนร้าย ด้วยการชกที่ใบหน้าของคนร้ายกลับคืนไม่ได้

4) คนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม หมายถึง กรณีที่ประชาชนผู้จับกุมเข้าไปจับกุมตัวคนร้าย จากนั้นคนร้ายปฏิเสธในลักษณะยืนยันว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ประชาชนผู้จับกุมจะเข้ามาจับกุมได้อย่างไร แต่คนร้ายจะไม่พยายามวิ่งหลบหนี หรือต่อสู้ขัดขืน กรณีเช่นนี้ประชาชนผู้จับกุมมักนำผู้เสียหายมาชี้ยืนยันตัวคนร้ายและให้ผู้เสียหายชี้ยืนยันของกลางต่อหน้าคนร้าย คนร้ายส่วนใหญ่เมื่อถูกผู้เสียหายชี้ยืนยันก็มักจะยอมรับสารภาพว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 2 กำหนดหลักเกณฑ์กรณีคนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดขณะผู้จับกุมไว้ว่า ผู้ถูกจับกุมมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ กล่าวคือ เป็นสิทธิของคนร้ายว่าขณะคนร้ายถูกจับกุม มีสิทธิที่จะให้การใดๆก็ได้ ดังนั้น แม้คนร้ายจะปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุมตัว แต่ประชาชนผู้จับกุม ได้จับกุมตัวคนร้ายโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ถ้อยคำปฏิเสธของคนร้ายขณะถูกจับกุมตัว ก็เป็นเพียงคำให้การของคนร้าย ซึ่งมีสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การใดๆก็ได้ ไม่ส่งผลให้อำนาจจับกุมของประชาชนที่จับคนร้ายได้โดยชอบนั้นต้องเสียไป

จากแนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับกุมผู้กระทำความผิด ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ มีรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุมตัว เนื่องมาจาก แนวความคิดว่าด้วยเรื่องของการจับกุมผู้กระทำความผิด ได้ให้นิยามความหมายของการจับกุมเอาไว้ว่า หมายถึงการยึดตัวบุคคลหรือหน่วงเหนี่ยวไว้ภายใต้อำนาจของกฎหมาย แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีการใช้อำนาจตามกฎหมายในการยึดตัวผู้กระทำความผิดหรือหน่วงเหนี่ยวตัวผู้กระทำความผิดซึ่งได้ลงมือกระทำความผิดซึ่งหน้าตนเอาไว้ ดังนั้น หากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะดำเนินการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ได้ จำเป็นต้องมีการยึดตัวผู้กระทำความผิดหรือหน่วงเหนี่ยวตัวผู้กระทำความผิดเอาไว้ จึงเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้รูปแบบวิธีการในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุมตัวเป็นหลัก ต้องพิจารณาว่าพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุมตัวเป็นเช่นใด รูปแบบวิธีการของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดก็จะพลิกผันไปตามพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุมตัว เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจุดประสงค์หลักในการจับกุมคือยึดตัวผู้กระทำความผิดหรือหน่วงเหนี่ยวตัวผู้กระทำความผิดไว้ให้ได้

4.2.3.2 จำแนกตามอาชีพของประชาชนผู้จับกุม

จากการศึกษาวิจัยพบว่า อาชีพของประชาชนผู้จับกุม ส่งผลต่อรูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนผู้จับกุม ผู้วิจัยจำแนกรูปแบบวิธีการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามอาชีพของประชาชนผู้จับกุมได้ 2 กรณี ดังนี้ คือ

1) ประชาชนผู้จับกุมประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนผู้จับกุมที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งผ่านการฝึกอบรมด้านการรักษาความปลอดภัยมาโดยตรง พนักงานรักษาความปลอดภัยทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐการ ส่วนใหญ่มีรูปแบบวิธีการในการจับกุมคนร้ายคล้ายคลึงกัน เริ่มตั้งแต่การได้รับแจ้งเหตุ การพบเห็นผู้เสียหายวิ่งไล่ตามคนร้าย การเข้าไปจับกุมตัวคนร้าย การใช้วิทยุสื่อสารแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นให้ช่วยสกัดจับคนร้าย ไปจนถึงการควบคุมตัวคนร้ายไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวคนร้ายไปดำเนินคดีตามกฎหมาย เนื่องจากคนร้ายที่เข้ามากระทำความผิดภายในห้างสรรพสินค้า มักไม่ได้พกพาอาวุธติดตัว เนื่องจากบริเวณประตูทางเข้าห้างสรรพสินค้า มักมีจุดตรวจอาวุธประจำอยู่ คนร้ายจึงไม่สามารถพกพาอาวุธติดตัวเข้ามาภายในห้างสรรพสินค้าได้ รูปแบบวิธีการจับกุมของพนักงานรักษาความปลอดภัยภายในห้างสรรพสินค้า จึงมักเป็นลักษณะของการเข้าไปเชิญตัวคนร้าย หากคนร้ายยินยอม ก็จะนำตัวคนร้ายไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย หากคนร้ายไม่ยินยอม ก็จะแจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยกันควบคุมตัวคนร้ายไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย กรณีที่คนร้ายวิ่งหนี พนักงานรักษาความปลอดภัยมักวิ่งไล่ตาม วิ่งไปดักหน้าคนร้าย หรือแจ้งวิทยุให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นช่วยกันสกัดจับ กรณีที่คนร้ายต่อสู้ขัดขืนส่วนมากมักไม่เกิดขึ้น เนื่องจากคนร้ายมักไม่มีอาวุธ และพนักงานรักษาความปลอดภัยมีอาวุธไม่กระบอง อีกทั้งมีจำนวนคนที่มากกว่า คนร้ายจึงมักไม่ต่อสู้ขัดขืนการจับกุมของพนักงานรักษาความปลอดภัย

2) ประชาชนผู้จับกุมไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนผู้จับกุมที่ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านการรักษาความปลอดภัยมาโดยตรง ส่วนใหญ่มีรูปแบบวิธีการในการจับกุมคนร้าย ในลักษณะของการพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิด จากนั้นจึงเข้าไปแสดงตัวจับกุมคนร้าย ซึ่งคนร้ายส่วนมากเมื่อพบเห็นประชาชนวิ่งจะเข้าไปจับกุม คนร้ายก็มักจะวิ่งหลบหนีหรือพยายามวิ่งหลบหนีเป็นอันดับแรก เนื่องจากสถานที่ที่คนร้ายลงมือกระทำความผิดและ

ประชาชนทั่วไปพบเห็น มักจะเป็นที่สาธารณะ วังหลบหนีได้หลายทาง คนร้ายจึงมักเลือกที่จะวิ่งหลบหนีเป็นอันดับแรก เมื่อประชาชนผู้จับกุมพบเห็นคนร้ายวิ่งหลบหนีและพิจารณาด้วยสายตาเบื้องต้นแล้วไม่พบว่าคนร้ายมีอาวุธติดตัว ตามสัญชาตญาณก็มักวิ่งไล่ตามคนร้าย เมื่อวิ่งไล่ทันคนร้ายก็มักจะกระโดดกอดตัวคนร้าย หรือดึงเสื้อคนร้ายไว้ ไม่ให้คนร้ายวิ่งหลบหนีได้ แต่คนร้ายส่วนมากเมื่อพบเห็นประชาชนทั่วไปเข้ามาจับกุมตัวก็มักต่อสู้ขัดขืน เนื่องจากประชาชนทั่วไปไม่ได้ถูกฝึกฝนอบรมเทคนิควิธีการจับกุมคนร้ายมา ประกอบกับประชาชนทั่วไปมักไม่พกพาอาวุธติดตัวและขาดประสบการณ์ในการจับกุมคนร้าย คนร้ายจึงมักต่อสู้ขัดขืนการจับกุมของประชาชนเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากการถูกจับกุม ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการใช้กำลังกายภาพชกต่อย ตะลุมบอนกัน จากนั้นจึงมีประชาชนผู้เห็นเหตุการณ์หรือพนักงานรักษาความปลอดภัยเข้ามาช่วยเหลือ และร่วมกันจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ในที่สุด

4.2.3.3 จำแนกตามอายุของคนร้าย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า อายุของคนร้าย ส่งผลต่อรูปแบบวิธีการในการจับกุม ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนผู้จับกุม ผู้วิจัยจำแนกรูปแบบวิธีการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามอายุของคนร้ายได้ 2 กรณี ดังนี้ คือ

1) กรณีคนร้ายเป็นผู้ใหญ่ หมายถึง กรณีที่คนร้ายมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ขณะถูกจับกุมตัว กรณีเช่นนี้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบวิธีการจับกุมคนร้ายที่เป็นผู้ใหญ่ จะต้องใช้ความระมัดระวัง ในขณะที่เข้าจับกุมมากกว่าคนร้ายที่เป็นเด็ก เนื่องจากคนร้ายที่เป็นผู้ใหญ่มีความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย มีสติปัญญา ประสบการณ์ที่สูงกว่าเด็ก ดังนั้นคนร้ายที่เป็นผู้ใหญ่จึงพร้อมที่จะวิ่งหลบหนี หรือต่อสู้ขัดขืนประชาชนได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา เมื่อมีโอกาส ประชาชนจึงต้องใช้ความระมัดระวังในการจับกุมตัวคนร้ายที่เป็นผู้ใหญ่มากกว่าคนร้ายที่เป็นเด็ก

2) กรณีคนร้ายเป็นเด็ก หมายถึง กรณีที่คนร้ายมีอายุไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ ขณะถูกจับกุมตัว กรณีเช่นนี้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนผู้จับกุมเด็กที่กระทำความผิดขณะเข้าทำการจับกุม อาจไม่จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวัง ป้องกันตนเองมากเท่ากับการจับกุมผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กที่กระทำความผิด มักไม่ต่อสู้ขัดขืน ไม่วิ่งหลบหนี แต่มักจะนั่งเฉยๆ ไม่พูดจา และร้องไห้ ถึงแม้กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนผู้จับกุมในการโทรศัพท์แจ้งผู้ปกครองเด็กให้ทราบถึงการจับกุมเด็กเอาไว้ แต่ในทางปฏิบัติ ประชาชนผู้จับกุมเด็กก็มักโทรศัพท์แจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบถึงการจับกุม เนื่องจากเด็กผู้กระทำความผิดต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง ถ้าหากประชาชนผู้จับกุมไม่แจ้งให้ผู้ปกครองเด็ก

ทราบถึงการจับกุม เมื่อนำตัวเด็กส่งสถานีตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับตัวเด็กมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบถึงการจับกุมตัวเด็กนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84

4.2.3.2 การควบคุมตัว หลังจากจับกุมตัวผู้ต้องหา

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบการควบคุมตัวคนร้ายของประชาชน ภายหลังจากจับกุมตัวผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้แล้ว โดยผู้วิจัยจำแนกได้ 2 รูปแบบ ดังนี้ คือ

1) กรณีควบคุมตัวคนร้ายไปไว้ที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย กรณีเช่นนี้ประชาชนผู้จับกุมมักเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อควบคุมคนร้ายมาถึงห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้ถ่ายรูป บันทึกประวัติคนร้ายไว้เป็นข้อมูล แต่ไม่มีการพิมพ์มือคนร้าย รวมทั้งประสานให้ผู้เสียหายและพยานที่เกี่ยวข้องไปที่สถานีตำรวจเจ้าของคดีเพื่อให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่มารับตัวคนร้ายไปที่สถานีตำรวจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

2) กรณีควบคุมตัวคนร้ายไปยังสถานีตำรวจทันทีภายหลังจากจับกุมตัวคนร้าย กรณีเช่นนี้ประชาชนผู้จับกุมมักเป็นประชาชนทั่วไป ไม่ได้เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เนื่องจาก เมื่อประชาชนทั่วไปจับกุมตัวคนร้ายได้ ก็ไม่ทราบว่าจะนำตัวคนร้ายไปไว้ที่ใด จึงต้องนำตัวคนร้ายไปยังสถานีตำรวจ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการต่อไป จึงไม่มีการภาพถ่าย บันทึกประวัติ หรือพิมพ์ลายนิ้วมือคนร้ายแต่ประการใด และประชาชนผู้จับกุมพร้อมเพื่อนของผู้จับ มักจะเป็นผู้ควบคุมตัวคนร้ายไปยังสถานีตำรวจด้วยตนเอง มักไม่ให้ผู้อื่นเป็นผู้นำตัวคนร้ายไปส่ง เนื่องจากเกรงว่าคนร้ายอาจหลบหนีไปได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 กำหนดไว้ว่า เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับกุมต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำงานของพนักงานสอบสวนท้องที่ที่เกิดเหตุหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการต่อไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ตามรูปแบบการควบคุมตัวคนร้ายของประชาชน ข้อ 1 ไม่มีการเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน (สถานีตำรวจ) โดยทันที กลับประวิงเวลา โดยการนำผู้ถูกจับไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อถ่ายรูป บันทึกประวัติคนร้าย ทั้งที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนกระทำเช่นนั้น จึงถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อแนวทางปฏิบัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประชาชนผู้จับกุมในกรณีนี้อาจถูกคนร้ายฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 ได้

ส่วนรูปแบบการควบคุมตัวคนร้ายของประชาชน ตามข้อ 2 มีการควบคุมตัวคนร้ายไปยังสถานีตำรวจโดยทันที หลังจากจับกุมตัวคนร้ายสำเร็จ เช่นนี้ จึงถือว่า การควบคุมตัวคนร้ายของประชาชนดังกล่าวเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 เนื่องจากมีการนำตัวคนร้ายส่งไปยังสถานีตำรวจโดยทันที ไม่มีการประวิงเวลา หรือไม่มีการกระทำอื่นใดอันนอกเหนือไปกว่าที่กฎหมายให้อำนาจประชาชนไว้แต่ประการใด

4.2.4 ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แบ่งออก 2 ส่วน ได้ดังนี้

4.2.3.1 ข้อจำกัดด้านสาระของกฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ข้อจำกัดด้านกฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ การขาดกฎหมายคุ้มครองประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า หมายถึง ประชาชนที่เข้าไปช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย ไม่ได้รับความคุ้มครองใดจากกฎหมาย เนื่องจากประชาชนไม่ใช่เจ้าพนักงาน การเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายของประชาชน หากคนร้ายหลบหนีก็ไม่เป็นความผิด หรือหากคนร้ายต่อสู้ขัดขืนการจับกุมของประชาชนก็ไม่เป็นความผิด แต่หากเป็นเจ้าพนักงานจับกุม คนร้ายอาจมีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานได้ ดังที่นายขุนทอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10 กล่าวไว้ว่า

“การจับกุมคนร้ายบางสถานการณ์อาจมีการใช้กำลัง เพราะคนร้ายต่อสู้ขัดขืน หากคนร้ายต่อสู้หรือมีอาวุธ แล้วผู้จับกุมต้องต่อสู้กับคนร้าย จนคนร้ายได้รับบาดเจ็บจากการจับกุม ผู้จับกุมอาจจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นกับคนร้ายได้ ถึงแม้ผู้จับกุมจะทำหน้าที่พลเมืองดี เข้าไปช่วยจับกุมคนร้าย โดยไม่มีสิ่งใดตอบแทนก็ตาม ยังต้องจ่ายเงินค่าพยาบาลให้กับคนร้าย”

4.2.3.2 ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

จากการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ กรณีคนร้ายมีอาวุธ คนร้ายมีจำนวนหลายคน คนร้ายมีรูปร่างสูง

ใหญ่ เป็นต้น เช่นนี้ ถือเป็นข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายของประชาชน เนื่องจาก เป็นอุปสรรค สำหรับการบังคับใช้กฎหมายให้เป็น ไปด้วยความยากลำบากขึ้น กรณีคนร้ายมีอาวุธ ประชาชนที่เข้าไป จับกุมคนร้าย ก็เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตตนเอง และปล่อยให้คนร้ายหลบหนีไปได้ คนร้ายมี จำนวนหลายคน ร่วมกันกระทำความผิด โอกาสที่คนร้ายจะถูกจับกุมจึงมีน้อยกว่าคนร้ายลงมือกระทำ ความผิดเพียงคนเดียว เพราะเมื่อมีคนร้ายหลายคนร่วมมือกันกระทำความผิด ก็จะมีการแบ่งหน้าที่กัน ทำ แบ่งความรับผิดชอบกัน โอกาสถูกจับกุมจึงมีน้อย ส่วนกรณีคนร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ บางครั้ง ประชาชนผู้จับกุมมีรูปร่างเล็ก แรงปะทะขณะเข้าจับกุมอาจเทียบเท่ากับแรงของคนร้ายที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ไม่ได้ ประชาชนจึงจับกุมตัวคนร้ายไว้ไม่ได้ เนื่องจากไม่สามารถต้านทานแรงของคนร้ายได้ จึงเป็น อุปสรรคสำหรับการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนประการหนึ่ง ดังที่นายพงศ์พัฒน์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อันดับ 8 กล่าวไว้ว่า

“บางกรณีคนร้ายมีหลายคนร่วมมือกันกระทำความผิด อาจมีโอกาสเกิดความ รุนแรงและเกิดอันตรายทั้งต่อตัวผู้เสียหายและบุคคลที่สาม ได้มากกว่าคนร้ายลงมือกระทำผิดเพียงคน เดียว แต่คนร้ายที่ร่วมมือกันกระทำความผิดกลับได้รับ โทษเท่ากับคนร้ายที่ลงมือกระทำผิดเพียงผู้เดียว จึงเป็น ข้อจำกัดด้านกฎหมาย เพราะผู้กระทำผิดหลายคนกับคนเดียวต้องรับ โทษเท่ากัน ในคดีเดียวกัน ส่วน ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายคือ หากคนร้ายลงมือกระทำผิดร่วมกันหลายคน โอกาสจับกุมได้ทุก คน เป็นเรื่องยากกว่าคนร้ายเพียงคนเดียว คนร้ายจึงมีโอกาสหลบหนีรอดพ้นจากการจับกุมไปได้ เพราะกำลังของพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่เพียงพอที่จะจับกุมคนร้ายที่ร่วมกระทำความผิด ได้ทุก คน”

จากผลการวิจัย อภิปรายผลและตอบ โจทย์การวิจัย จึงสรุปได้ว่า

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่ง หน้าอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย และเคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ส่วนความเข้าใจในบทบาทการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เข้าใจว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานรักษาความปลอดภัย จึงมีหน้าที่เฉพาะในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่รับผิดชอบ เมื่อได้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามหน้าที่ของตน ก็เข้าใจว่าเป็นการแสดงบทบาทของพลเมืองดี ควบคู่กับการปฏิบัติหน้าที่พนักงานรักษาความปลอดภัย

ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เข้าใจว่ามี กฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นกฎหมายฉบับ

ใด เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย เพียงใช้สามัญสำนึกเข้าใจว่า หากพบเห็นผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ก็น่าจะมีกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้

ส่วนรูปแบบวิธีการของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายพบว่า รูปแบบวิธีการของประชาชนในการจับกุมตัวคนร้าย ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของคนร้ายขณะถูกจับกุมเป็นหลัก รูปแบบวิธีการในการจับกุมของประชาชน จะพลิกผันไปตามสถานการณ์ ตามรูปแบบพฤติกรรมของคนร้ายขณะถูกจับกุม เนื่องจากในแต่ละสถานการณ์ มีบริบทของแต่ละเหตุการณ์แตกต่างกันไป จึงไม่อาจกำหนดรูปแบบการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนเพียงอย่างเดียวหนึ่งได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ว่าคนร้ายจะแสดงพฤติกรรมขณะถูกประชาชนจับกุมตัวอย่างไร

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาท การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบทบาท การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนในเขตปทุมวัน รูปแบบวิธีการในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตลอดจนข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร เพื่อทำความเข้าใจ แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะประชาชนที่เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตปทุมวัน จำนวน 12 ราย เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม 2554 ถึงกรกฎาคม 2554

5.1 สรุปผลการวิจัย ตอบโจทย์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตพื้นที่ปทุมวัน ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยเพศชาย จำนวน 6 ราย พนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง จำนวน 3 ราย และประชาชนทั่วไปซึ่งไม่ได้เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 3 ราย รวมจำนวน 12 ราย ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ประเภทของคดีและพฤติการณ์แห่งคดีที่จับกุม ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ข้อเสนอแนะต่างๆ รวมทั้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จำนวน 15 ข้อ และคำถามวัดความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า จำนวน 4 ข้อ โดยผู้วิจัย สรุปผลการวิจัย ตอบโจทย์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1) ประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ดังนี้

1.1) ประชาชนผู้ประกอบพนักงานรักษาความปลอดภัยมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายสูงกว่าประชาชนผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย

1.2) พนักงานรักษาความปลอดภัยชายมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าสูงกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง

1.3) พนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีประสบการณ์ในการจับกุมมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีระดับความรู้ความเข้าใจสูงกว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีประสบการณ์น้อยกว่า

1.4) พื้นที่ในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

2) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า จัดลำดับได้ ดังนี้

2.1) เข้าใจว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

2.2) เข้าใจว่าเป็นบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

2.3) เข้าใจว่าเป็นบทบาทการช่วยเหลือสังคมในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่จัดลำดับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นอันดับแรก ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่ จัดลำดับบทบาทในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ว่าเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย

3) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในอำนาจการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า สรุปได้ดังนี้

3.1) การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน

3.1.1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยเพศชาย ส่วนใหญ่เข้าใจว่ามีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใดให้อำนาจ

3.1.2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยพิเศษหญิง ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีความหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้

3.1.3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประชาชนทั่วไป ไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่คิดว่ามีความหมายให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นกฎหมายฉบับใด และได้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไปโดยสามัญสำนึก

3.2) ขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

3.2.1) การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าต้องครบองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไว้ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ประชาชนผู้จับกุมต้องพบเห็นคนร้ายขณะกระทำความผิดซึ่งหน้า และประเภทของความผิดต้องอยู่ในประเภทที่กฎหมายระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3.2.2) ประชาชนมีอำนาจจับกุมคนร้ายตามคำร้องขอของเจ้าพนักงานได้เพียงกรณีเดียว คือ เป็นเจ้าพนักงานผู้จัดการคนร้ายตามหมายจับร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย

3.2.3) ขั้นตอนขณะจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนมีขอบเขตการใช้อำนาจในขณะที่จับกุมตัวคนร้ายได้เพียง หากบุคคลซึ่งจะถูกจับกุม ชัดขวางหรือจะขัดขวางการจับกุม หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ประชาชนผู้จับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

4) รูปแบบวิธีการในการจับกุมและขั้นตอนภายหลังจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า จำแนกได้ดังนี้

4.1) จำแนกตามพฤติกรรมของคนร้ายขณะถูกจับกุม

4.1.1) คนร้ายยินยอมให้จับกุม กรณีเช่นนี้ ประชาชนผู้จับกุมสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้โดยไม่ต้องวิ่งไล่ตามคนร้าย หรือต่อสู้กับคนร้ายแต่ประการใด

4.1.2) คนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม กรณีเช่นนี้ ประชาชนผู้จับกุมมักใช้รูปแบบวิธีการวิ่งไล่ตามเพื่อจับกุมตัวคนร้าย เมื่อวิ่งไล่ทันคนร้ายมักกระโดดกอดตัวคนร้ายเอาไว้ไม่ให้หลบหนี หรือดึงเสื้อคนร้าย

4.1.3) คนร้ายต่อสู้อัตโนมัติของการจับกุม กรณีเช่นนี้ หากประชาชนผู้จับกุมไม่มีอาวุธ ก็มักใช้กำลังทางกายภาพต่อสู้อัตโนมัติกับคนร้าย หรือตะโกนร้องเรียกให้ประชาชนบริเวณนั้นเข้ามาช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย หากประชาชนมีอาวุธ ก็มักใช้อาวุธต่อสู้อัตโนมัติกับคนร้าย

4.1.4) คนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม กรณีเช่นนี้ประชาชนผู้จับกุมมักนำผู้เสียหายมาชี้ยืนยันตัวคนร้ายและให้ผู้เสียหายชี้ยืนยันของกลางต่อหน้าคนร้าย

4.2) จำแนกตามอาชีพของประชาชนผู้จับกุม

4.2.1) ประชาชนผู้จับกุมประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย

รูปแบบวิธีการจับกุมของพนักงานรักษาความปลอดภัยภายในห้างสรรพสินค้า จึงมักเป็นลักษณะของการเข้าไปเชิญตัวคนร้าย หากคนร้ายยินยอม ก็จะนำตัวคนร้ายไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย หากคนร้ายไม่ยินยอม ก็จะแจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยกันควบคุมตัวคนร้ายไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย

4.2.2) ประชาชนผู้จับกุมไม่ได้ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย

คนร้ายจึงมักต่อสู้อัตโนมัติในการจับกุมของประชาชนเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากการถูกจับกุม ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการใช้กำลังทางกายภาพต่อสู้ ตะลุมบอนกัน จากนั้นจึงมีประชาชนผู้เห็นเหตุการณ์หรือพนักงานรักษาความปลอดภัยเข้ามาช่วยเหลือ และร่วมกันจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ในที่สุด

4.3) จำแนกตามอายุของคนร้าย

4.3.1) กรณีคนร้ายเป็นผู้ใหญ่ หมายถึง กรณีที่คนร้ายมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จะต้องใช้ความระมัดระวังในขณะที่เข้าจับกุมมากกว่าคนร้ายที่เป็นเด็ก

4.3.2) กรณีคนร้ายเป็นเด็ก หมายถึง กรณีที่คนร้ายมีอายุไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ ประชาชนผู้จับกุมเด็กที่กระทำความผิดขณะเข้าทำการจับกุม อาจไม่ต้องใช้ความระมัดระวัง ป้องกันตนเองมากเท่ากับการจับกุมผู้ใหญ่

4.4) การควบคุมตัว หลังจากจับกุมตัวผู้ต้องหา

4.4.1) กรณีควบคุมตัวคนร้ายไปไว้ที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ก่อนแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวไปยังสถานีตำรวจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย

4.4.2) กรณีควบคุมตัวคนร้ายไปยังสถานีตำรวจทันทีภายหลังจับกุมตัวคนร้าย

5) ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่

5.1) ข้อจำกัดด้านกฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ การขาดกฎหมายคุ้มครองประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

5.2) ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ กรณีคนร้ายมีอาวุธ คนร้ายมีจำนวนหลายคน คนร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ เป็นต้น

5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย

1) เป็นการเลือกศึกษาวิจัยถึงความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมายในเขตปทุมวันเพียงเขตเดียว อาจไม่ครอบคลุมข้อมูลของประชาชนบางพื้นที่ได้ ดังนั้น หากมีการศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ กับประชาชนในเขตพื้นที่อื่น ผู้วิจัยเชื่อว่าน่าจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความหลากหลายของผลการวิจัยได้

2) เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ จึงมีข้อจำกัดเรื่องผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นประชาชนกลุ่มเล็กๆ ที่เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ในเขตพื้นที่ปทุมวัน อาจส่งผลให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในเรื่องเดียวกันนี้ จะทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในขอบเขตการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าคลาดเคลื่อนอยู่ ในประเด็นประเภทของความผิดตามกฎหมายที่ประชาชนมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ความผิดบางประเภท ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เข้าใจว่าประชาชนมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ทั้งที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าสำหรับความผิดประเภทนั้นไว้ ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ส่งให้กับรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้มีการอบรม ในรูปแบบของโครงการเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ด้านการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและการใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของตนอย่างถูกต้องและนำสู่การลงมือปฏิบัติต่อไป

2) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ไม่มีกฎหมายคุ้มครองประชาชนผู้จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า เมื่อผู้กระทำความผิดต่อสู้ขัดขวางการจับกุม โดยชอบด้วยกฎหมายของประชาชน ผู้กระทำความผิดที่ต่อสู้ขัดขวางกลับต้องไม่ต้องรับผิดใดๆ จากการที่ได้ต่อสู้ขัดขวางประชาชนผู้จับกุม แตกต่างจากกรณีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้จับกุม เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีกฎหมายในเรื่องของการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานคุ้มครองอยู่ ดังนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดใดๆ จากการต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของประชาชน ผู้กระทำความผิดจึงตัดสินใจที่จะต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของประชาชน เพื่อหลบหนีการถูกจับกุมตัว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ เสนอต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ให้เกิดความทันสมัย คุ้มครองประชาชนผู้จับกุม และมีความเหมาะสมในด้านการปฏิบัติต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเขตพื้นที่ปทุมวัน กรุงเทพมหานครเพียงเขตเดียว ดังนั้น ผลการศึกษาวิจัยอาจไม่ครอบคลุมประชาชนในเขตพื้นที่อื่น ผู้วิจัยเห็นว่า สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมีการศึกษาวิจัยถึงความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับ บทบาท และการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำมา ศึกษาเปรียบเทียบถึงระดับความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่ อันมีลักษณะ สภาพแวดล้อม ของพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันออกไป และเพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยครอบคลุมประชาชนในแต่ละเขตพื้นที่

2) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในคดีความผิดอาญาแผ่นดิน มีกรณีร้านค้าถูกคนร้ายลักขโมยสินค้า ต่อมาเจ้าของร้านค้า ได้เข้ามาเจรจาค่าเสียหายกับคนร้าย ให้คนร้ายยินยอมชดใช้ค่าเสียหาย เพื่อแลกกับการไม่นำตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย ทั้งที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ไม่สามารถยอมความได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาวิจัยถึงกรณีที่เจ้าของร้านเรียกร้องให้คนร้ายที่ลักขโมยไปจากร้านชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน รัฐเป็นผู้เสียหาย เจ้าของร้านอาจไม่มีอำนาจไปเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อแลกกับการไม่จับกุมคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดี ตามกฎหมาย ได้ และศึกษาว่ากรณีดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดฐานกรรโชกหรือไม่อย่างไร

3) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าคลาดเคลื่อนอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นของประเภทความผิดที่กฎหมายให้อำนาจประชาชนจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ความผิดบางประเภทกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไว้ แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เข้าใจว่าประชาชนมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในความผิดนั้นได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาถึงผลที่ตามมา หากประชาชนใช้อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น อาจถูกฟ้องร้องกลับ ถูกดำเนินคดี ตกเป็นจำเลยต่างๆที่ได้ทำหน้าที่ของพลเมืองดีช่วยจับกุมคนร้าย เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรณิกา ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการ
สารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2524.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กระบวนการทัศน์ใหม่ ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา. [ออนไลน์]. 2546.

แหล่งที่มา : <http://www.police.go.th/sob/kitipong1-9html-6k> [2554, มีนาคม 13]

จรรย์ จุฑานนท์. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม,
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2525.

จรัส สุวรรณเวลา, สุชาติา ชินะจิตร, สุภาพรณ ณ บางช้าง, เพชรา ภูวิวัฒน์. บนเส้นทางสู่มหาวิทยาลัย
วิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. ยุติธรรมชุมชน : การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. สังคมวิทยาอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2551.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การบริหารการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2526.

เจริญ จิตวารินทร์. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน
ประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย , 2528.

ฉลาด วุฑฒิกรรมรักษา. การจับโดยราษฎร, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ซัชชัย ไหมวันทา. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมในเขตท้องที่
สน.ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.

ชัยวัฒน์ ศิริวัฒน์กุล. บทบาทการบังคับใช้กฎหมาย : ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการ
ปลอมปนน้ำมันเชื้อเพลิง , วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.

- ณรงค์ มณีโชติ. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับการคัดค้านการจับกุมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
 นโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2543.
 ดวงจันทร์ หนูทอง. ผลของการใช้แม่แบบหนังสือที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความ
รับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมณีเจริญ มิตรภาพที่ 227
จังหวัดนครศรีธรรมราช, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2533.
 เทิดเกียรติ วงศ์สาโรจน์. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาล
เมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2547.
 นราวิชญ์ รอดกสิกรรม. กระบวนการนำผู้กระทำผิดกฎหมายอาญามาปรับโทษ: กรณีศึกษาเฉพาะการแจ้ง
ข้อหาและการจับกุมโดยพนักงานสอบสวน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
 มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.
 นเรศ สงเคราะห์สุข. จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เชียงใหม่: สำนักงานโครงการพัฒนาที่สูง ไทย-เยอรมัน,
 2541.
 นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภณาการพิมพ์,
 2527.
 นิคม ชนะไพฑูริย์. การเปรียบเทียบผลของการเข้ากลุ่มฝึกอบรมและกิจกรรมกลุ่มที่มีความรับผิดชอบ
ต่อผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านดงวิทยา จังหวัดอุดรธานี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2535.
 บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. “ส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง : ความยั่งยืนของประชาธิปไตย.”
ในการประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2: การมีส่วนร่วมของประชาชน ความ
ยั่งยืนของประชาธิปไตย. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2544.
 ประชา พรหมนอก. สำรวจชุมชนสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
 สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.
 ประมวล รุจนเสรี. การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 สุเมธ รุจนเสรี, 2547.

- ประสิทธิ์ พันธุ์วิชัย. การมีส่วนร่วมของสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโคกคราม กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท-บัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651: ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชนสาขาพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ปิยะธิดา เหลืองอรุณ. การศึกษาศักยภาพสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียง, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2540.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2525.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์. การจัดระเบียบทางสังคม : ความคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- พรชัย ชันดี ธัชชัย ปิยะนิละบุตร และ อัสวีณ วัฒนวิบูลย์. ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คเน็ท จำกัด, 2543.
- พินิจ ลากธนานนท์. พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสานกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเอง , วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ไพรัตน์ เจริญรินทร์. บททวนการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: ดี แอนด์ เอส, 2530.
- มงคล สงวนศักดิ์. การมีส่วนร่วมของราษฎรอาสาสมัครในการดำเนินงานตำรวจชุมชนตำบลจังหวัดนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2549.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.
- ธนากรณ์ บุญมี. การขัดขืนการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกา .วารสารนิติศาสตร์ 39 (กันยายน 2553): 527-552.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- รัตนชาติ เย็นใจมา. พฤติกรรมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 2550.

- รัตนวดี รอดภิรมย์. การศึกษาพฤติกรรมความช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดทำวสุรนารีจังหวัดนครราชสีมา. คู่มือวิทยากรกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านชุมชนเพื่อเอาชนะยาเสพติด. นครราชสีมา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดทำวสุรนารีจังหวัดนครราชสีมา, 2546.
- สมพร โตนวล. การศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางการเรียนในชั้นเรียนฟิสิกส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ปีการศึกษา 2530, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- สุกานดา นิ่มทองคำ. ตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2535.
- สุจินต์ คาววิระกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- สุณีย์ ช่วยออก. ความสำคัญต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.
- สุภาพค์ จันทวานิช. ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- สุเทพ แก้วรัตน์. ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันอาชญากรรมของหมู่บ้านจัดสรร: กรณีศึกษาหมู่บ้านจัดสรรในเขตสถานีตำรวจนครบาลลาดพร้าว, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ. พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ 2547. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547.
- สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษานโยบาย. สำนักมาตรฐานการศึกษา. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2546.

หน่วยศึกษานิเทศ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : กองพัสดุและอุปกรณ์การศึกษา, 2536.

อกิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนจากกรณียกกระบัตร โครงการพัฒนาชนบท
ลุ่มน้ำแม่กลอง. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.

อภิชัย พันธเสน. แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้น
ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.

อาคม หงส์ทอง. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
บ้านเบนชะโด เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.

อุทิศ แสงสว่าง. ความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานี
ตำรวจภูธรเมืองอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2550.

อรุดา สดุมิ. การอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และความรับผิดชอบ
ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

เอกริชต์ แปงสนิท. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติด ในอำเภอพาน
จังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2549

เอ็มไทย. รวบจับตำรวจโจรขู่กรรโชกกลวงลาม[ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:

<http://news.mthai.com/general-news/53120.html> [2554, กุมภาพันธ์ 2]

ภาษาอังกฤษ

Alan R.Coffey, The prevention of crime and delinquency. Englewood Cliffs. New Jersey. 1975.

Broun, K. and P. Couler. “subjective and objective measures of police service delivery”. Public
Administration Review, 1983.

Clear, T.and Cadord,E. Community Justice. Toronto, Canada: Thomson Wadsworth, 2003.

Cohen, B, and Orbuch, T. Introduction to Sociology.Singapore:McGraw-Hill’s College Review Book
Publishing Company, 1988.

- Eldefonso, Coffey, Grace, Principle of Law Enforcement. John Wiley&sons, New York
London Sydney, 1968.
- Gerhard, O.W. Mueller and Fre Le Poole-Griffiths, Comparative Criminal Procedure. New York
University Press, 1969.
- Goffman, Erving. The Presentation of Self in Everyday Life. Middlesex: Penguin, 1959.
- Gunther, Gerald. Cases and Materials on Constitutional Law. New York: The Foundation Press,
1975.
- Hazel B. Kerper, Introduction to the Criminal Justice System. West Publishing Co. U.S.A. 1972.
- John N. Ferdico, Criminal Procedure for the Law Enforcement officer. New York: West U.S.A. 1979.
- Kurki, Leena. “Restorative and Community Justice in the United State.” In Crime and Justice: A
review of Research Vol.27, pp. 235-303. Edited by Michael Tonry. Chicago: University
of Chicago Press, 2000.
- Light, R.D. and Keller, S. Sociology. Third Edition. New York: Alfred A. Knopf, 1982.
- Lowenstein, H. Evaluating public sector employee performance: police productivity as a care study.
Dissertation Abstract international. (Online).Available:
<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=748571371&sid=1&Fmt=2&clientld=73545&RQT=309&VName=PQD> [2005, February 15].
- Persell, C. Understanding Society: An Introduction to Sociology, third edition. New York: Harper &
Row, Publisher, 1990.
- Schweder, T.L. The St. josept police department and community oriented policing: Survey research
on police officer attitudes (Missouri). Dissertation Abstract International. [Online].
Available:<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=738203391&sid=1&Fmt=2&clientld=73545&RQT=309&VName=PQD> [2005, February 20].
- Thio, A. Sociology: An Introduction, New York: Harper Collins Publishers, 1992.
- Wertheim, W.F. The urgency factor and democracy: A theoretical, 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์ประกอบการศึกษาวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาท การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า:

ศึกษาเฉพาะกรณีเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจ รูปแบบวิธีการ ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ของประชาชนในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตปทุมวัน

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ประเภทของคดี และพฤติการณ์แห่งคดีที่จับกุม ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ข้อเสนอแนะต่างๆ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จำนวน 15 ข้อ และคำถามวัดความรู้ความเข้าใจในบทบาท การใช้อำนาจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย จำนวน 3 ข้อ

ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้คือ ผู้มีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในเขตพื้นที่ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ตอบคำถาม

แบบทดสอบนี้ไม่มีผลใดๆกับตัวท่านและผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงในความอนุเคราะห์ครั้งนี้

ร.ต.ท.

(มนุพัศ ศรีบุญลือ)

นิติศาสตร์บัณฑิต

สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (แขนงอาชญวิทยาและงานยุติธรรม)

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า
ตามกฎหมาย

3.1 แบบทดสอบวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า

ข้อ	คำถาม	ถูก	ผิด
1.	หากท่านพบเห็นคนร้ายกำลังใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แอบถ่ายได้ กระโปรงนักศึกษาสาว ท่านสามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายผู้นั้นได้ ด้วยตนเอง		
2.	ท่านมีอำนาจจับกุมคนร้ายในความผิดบางประเภทตามกฎหมายและ ท่านต้องเป็นผู้พบเห็นขณะกระทำความผิดนั้นด้วยตนเอง		
3.	ท่านสามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับได้ หากเจ้าพนักงานผู้จัดการ ตามหมายเป็นผู้ร้องขอให้ท่านช่วยจับกุม		
4.	การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนเป็นการแสดงบทบาท หน้าที่พลเมืองดีอีกทางหนึ่ง		
5.	การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนเป็นการ ใช้อำนาจตามกฎหมาย		
6.	ท่านสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าในความผิดข้อหาใดก็ได้		
7.	เมื่อท่านพบเห็นคนร้ายที่ท่านจำได้ว่า เคยลักเอานาฬิกาของท่านไป เมื่อหลายสัปดาห์ก่อน ท่านสามารถจับกุมคนร้ายผู้นั้นได้ด้วยตนเอง		
8.	ไม่ว่าจะเป็นคดีที่คนร้ายมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม หากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ร้องขอให้ท่านช่วยจับกุม ท่านสามารถจับกุมคนร้ายได้ทุกกรณี		
9.	การที่เจ้าพนักงานร้องขอให้ท่าน เข้าจับกุมคนร้ายมีหมายจับ แต่ท่าน ไม่ยอมเข้าจับกุมเนื่องจากเกรงว่าอาจได้รับอันตรายเพราะคนร้ายมี อาวุธ ถือว่าท่านไม่ได้แสดงบทบาทของพลเมืองดี		
10.	หากท่านพบเห็นผู้หญิงคนหนึ่งกำลังถูกคนร้ายจี้ชิงทรัพย์ แล้วท่านไม่ เข้าไปช่วยเหลือ ท่านอาจมีความผิดตามกฎหมายได้		
11.	ท่านสามารถจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งหน้าท่าน ในความผิด ฐานลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ได้		
12.	ท่านสามารถจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับของศาลได้ด้วยตนเอง		

ข้อ	คำถาม	ถูก	ผิด
13.	หากท่านพบเห็นคนร้ายกำลังส่งมอบยาบ้า ท่านสามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายผู้นั้นได้ด้วยตนเอง		
14.	เมื่อมีคนร้ายกระชากกระเป๋าผู้เสียหายและมีเสียงร้องอะอะขอความช่วยเหลือ ท่านสามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายได้ด้วยตนเอง		
15.	นายแดงเข้าไปช่วยเหลือนางสาวขาวที่ถูกคนร้ายกระชากกระเป๋า โดยนายแดงจับกุมตัวคนร้ายได้และนำตัวคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่นนี้ถือว่่านายแดงได้แสดงบทบาทของพลเมืองดี และใช้อำนาจของประชาชนตามกฎหมายแล้ว		

3.2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในบทบาท การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน

- ให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญถึงการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน ว่าเป็นการแสดงบทบาทของอะไร

หน้าที่พลเมืองดี

หน้าที่ตามกฎหมาย

การช่วยเหลือสังคม

3.3 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการใช้อำนาจตามกฎหมายจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน

1. ท่านคิดว่าการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของท่านในครั้งนี้เป็นอย่างไร

.....

.....

2. ท่านมีวิธีการใช้อำนาจตามกฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าครั้งนี้อย่างไร

.....

.....

3. ท่านมีขอบเขตการใช้อำนาจตามกฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าครั้งนี้อย่างไร

.....

.....

จำแนกคำถามตามแหล่งที่มา

1. ประเภทของความผิดที่ประชาชนจับกุมได้

- 1) หากท่านพบเห็นคนร้ายกำลังใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แอบถ่ายได้กระโปรงนักศึกษาสาว ท่านสามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายผู้นั้นได้ด้วยตนเอง (คำตอบ ผิด)
- 2) ท่านสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้หมดทุกประเภทความผิด (คำตอบ ผิด)
- 3) ท่านสามารถจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งหน้าท่าน ในความผิดฐานลักทรัพย์ ว่างราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ได้ (คำตอบ ถูก)
- 4) หากท่านพบเห็นคนร้ายกำลังส่งมอบยาบ้า ท่านสามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายผู้นั้นได้ด้วยตนเอง (คำตอบ ผิด)

หมายเหตุ ตรงกับคำถามในแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ข้อ 1 6 11 13

2. ลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งหน้า

- 5) ท่านมีอำนาจจับกุมคนร้ายในความผิดบางประเภทตามกฎหมายและท่านต้องเป็นผู้พบเห็นขณะกระทำความผิดนั้นด้วยตนเอง (ตอบ ถูก)
- 6) เมื่อท่านพบเห็นคนร้ายที่ท่านจำได้ว่า เคยลักเอานาฬิกาของท่านไปเมื่อหลายสัปดาห์ก่อน ท่านสามารถจับกุมคนร้ายผู้นั้นได้ด้วยตนเอง (ตอบ ผิด)
- 7) ท่านสามารถจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับของศาลได้ด้วยตนเอง (ตอบ ผิด)
- 8) เมื่อมีคนร้ายกระชากกระเป๋าผู้เสียหายและมีเสียงร้องเอะอะขอความช่วยเหลือ ท่านสามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายได้ด้วยตนเอง (ตอบ ถูก)

หมายเหตุ ตรงกับคำถามในแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ข้อ 2 7 12 14

3. กรณีเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุม

- 9) ท่านสามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับได้ หากเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายเป็นผู้ร้องขอให้ท่านช่วยจับกุม (ตอบ ถูก)
- 10) ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาที่มีหมายจับหรือไม่ก็ตาม หากเจ้าพนักงานร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุม ประชาชนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทุกกรณี (ตอบ ผิด)

หมายเหตุ ตรงกับคำถามในแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ข้อ 3 8

4.ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองดี และการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชน

11) การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่พลเมืองดีอีกทางหนึ่ง (ตอบ ถูก)

12) การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าของประชาชนเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย (ตอบ ถูก)

13) การที่เจ้าพนักงานร้องขอให้ท่าน เข้าช่วยเหลือจับกุมผู้คนร้ายตามหมายจับ แต่ท่านไม่ยอมช่วยเหลือ เนื่องจากเกรงว่าอาจได้รับอันตรายเพราะคนร้ายมีอาวุธ ถือว่าท่านไม่ได้แสดงบทบาทของพลเมืองดี (ตอบ ผิด)

14) หากท่านพบเห็นผู้หญิงคนหนึ่งกำลังถูกคนร้ายจี้ชิงทรัพย์ แล้วท่านไม่เข้าไปช่วยเหลือ ท่านอาจมีความผิดตามกฎหมายได้ (ตอบ ผิด)

15) นายแดงเข้าไปช่วยเหลือนางสาวขาวที่ถูกคนร้ายกระชากกระเป๋า โดยนายแดงจับกุมตัวคนร้ายได้และนำตัวคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่นนี้ถือว่ นายแดงได้แสดงบทบาทของพลเมืองดี และใช้อำนาจของประชาชนตามกฎหมายแล้ว (ตอบ ถูก)

หมายเหตุ ตรงกับคำถามในแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามกฎหมาย ข้อ 4 5 9 10 15

ตารางผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 ราย จำแนกรายชื่อ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ			ข้อ															รวม
ลำดับ	ชื่อ	เพศ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1.	ประยูทธ์	ชาย	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	10
2	ไพพลวัลย์	ชาย	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	10
3.	วรพจน์	ชาย	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	9
4.	สมศักดิ์	ชาย	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	12
5.	ประชา	ชาย	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	13
6.	วรรณภา	หญิง	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	9
7.	ยุพา	หญิง	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	10
8.	พงศ์พัฒน์	ชาย	0	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	10
9.	ทิพย์วรรณ	หญิง	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	9
10.	ขุนทอง	ชาย	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	8
11.	ประเสริฐ	ชาย	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	8
12.	ประยนต์	ชาย	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	7
รวม			1	9	11	11	7	9	8	0	9	4	10	7	7	11	12	

ภาคผนวก ข
ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1

นายประยุทธ์ (นามสมมุติ) อายุ 33 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน รายได้เดือนละประมาณ 15,000 บาท จบการศึกษาระดับ ปวส. มีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาแล้วประมาณ 20 ครั้ง เล่าภูมิหลังของตนให้เราฟังว่า

“ผมเป็นคนต่างจังหวัด เกิดอยู่ต่างจังหวัด ก่อนมาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ได้รับราชการทหารบก เป็นทหารชั้นประทวน อยู่จังหวัดอุบลราชธานีมาก่อน ตอนรับราชการทหารไม่เคยจับกุมผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด กระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้ลาออกมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้า ดี เอ็ม โปริเยม เนื่องจากเห็นว่าผลตอบแทนดีกว่า จากนั้น ปี พ.ศ. 2551 ได้ย้ายมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย จึงทำให้มีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิด ”

เคยมีประสบการณ์การจับกุมคนร้ายในคดีเด็กนักเรียนตีกัน ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุไม่ถึง 20 ปี นัดหมายกันมาเป็นกลุ่มใหญ่ประมาณกลุ่มละ 20 คน เมื่อพบกันก็จะใช้คำพูดทำทายเป็นเรื่องชกต่อยกันในที่สุด อาวุธส่วนมากเป็นสนับมือและมีดปลายแหลม เมื่อพบพนักงานรักษาความปลอดภัยมักจะวิ่งหลบหนี ทั้งอาวุธ และไม่ต่อสู้ขัดขืน นอกจากนี้ยังเคยจับกุมคนร้ายคดีลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์เคยมีประสบการณ์คนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม และไม่เคยมีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมแต่ประการใด

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดของเขาในครั้งนี้ว่า

“ครั้งล่าสุดจับกุมผู้กระทำความผิดชาวยุโรป จำนวน 3 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 1 คน ในคดีความผิดเกี่ยวกับการใช้เครดิตปลอม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2554 สืบเนื่องมาจากคนร้ายได้ใช้บัตรเครดิตรูตซ้อสินค้า จากนั้นทางพนักงานขายพบความผิดปกติในการชำระเงินจากบัตรดังกล่าว จึงโทรศัพท์สอบถามไปยังธนาคารเจ้าของบัตรเครดิต เมื่อธนาคารยืนยันว่าเป็นบัตรเครดิตปลอม พนักงานขายก็จะแจ้งมายังพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เข้าตรวจสอบ เมื่อจะเข้าตรวจสอบ คนร้ายทั้ง 3 ได้วิ่งหลบหนีไปคนละทาง แต่พนักงานรักษาความปลอดภัยก็ได้วิทยุสกัดจับไว้ได้ทั้งหมด โดยไม่มีการต่อสู้ขัดขวางจากคนร้ายแต่อย่างใด จากนั้นจึงได้เชิญตัวคนร้ายทั้งหมดมายังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัยชั้นล่างสุด เมื่อมาถึงห้องพักแล้วก็ได้ตรวจสอบบัตรเครดิตดังกล่าวกับทางธนาคารอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าเป็นบัตรเครดิตปลอมจริง พร้อมกับได้ให้เจ้าหน้าที่ล่ามของห้างสรรพสินค้าอธิบายความผิดให้

คนร้ายทั้ง 3 คนซึ่งเป็นชาวต่างชาติได้รับทราบ จากนั้นจึงโทรศัพท์แจ้งไปยัง สน.ปทุมวัน เพื่อมารับตัวคนร้ายทั้ง 3 คน ต่อไป”

เขาได้เล่ารายละเอียดภายหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้ายว่า

“กรณีของผมขึ้นตอนหลังจากจับกุมคนร้ายแล้ว ก็ได้้นำตัวคนร้ายมายังห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้นใต้ดิน ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน จากนั้นจึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวันมารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

เขาได้เล่าถึงข้อจำกัดของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ประสบการณ์ที่คนร้ายขัดขืนมีเพียงแต่คนร้ายสะบัดแขน ตามสัญชาตญาณ หรือผล็อกออกแล้ววิ่งหนี แต่ไม่ถึงกับต่อสู้ชกต่อย ก็ไม่ทราบว่าหากคนร้ายชกต่อยตนจะมีสิทธิป้องกันตัวตามกฎหมายหรือไม่ เป็นเหตุให้การจับกุมบางครั้งเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ ไม่เคยพบกรณีคนร้ายมีหรือใช้อาวุธ ทีมพนักงานรักษาความปลอดภัยเข้าไปจับกุมแต่ละครั้งมีประมาณ 3-4 คน มีทั้งในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบ ทางพนักงานรักษาความปลอดภัย จะพกวิทยุสื่อสาร และใช้คิ้ว(กระบอกแบบดิ่งให้ยาวได้) เป็นอาวุธป้องกันตัว ไม่พกอาวุธอื่น เช่น ปืน ไม่ได้พกกุญแจมือ คนร้ายที่เคยจับกุมได้ไม่มีอาวุธติดตัวเลย เนื่องจากขณะเข้ามาต้องผ่านประตูเกตเวย์ตรวจก่อนทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธ แต่หากเป็นบริเวณภายนอกห้าง เช่น ลานน้ำพุ ยังไม่ผ่านเกตเวย์ หากคนร้ายมีอาวุธ ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการจับกุมได้”

จากนั้นเขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“กรณี มีเหตุคนร้าย แอบถ่ายกระโปรง ผู้หญิง ต้องเข้าไปเชิญตัวคนร้ายก่อน จากนั้นจึงตรวจสอบจากโทรศัพท์มือถือของคนร้ายหรือกล้องของคนร้ายเพื่อให้ทราบ ว่าแอบถ่ายจริงหรือไม่ ถ้าแอบถ่ายจริง ก็ต้องดู เจ้าทุกข์ว่าจะเอาเรื่องหรือลบแ ล้วก็จับ ถ้าเอาเรื่อง ก็จับตัวคนร้าย ส่งให้โรงพักดำเนินคดีต่อไป”

“ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งหน้าได้”

“ประชาชนสามารถช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามที่ร้องขอให้ช่วยจับกุมคนร้ายได้”

“การจับกุมคนร้ายเป็นการเป็นการแสดงบทบาทพลเมืองคืออีกทางหนึ่ง”

“ส่วนการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าจะทำให้ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอ”

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ใน ความคิดทุกประเภท มีเป็นบางความคิดเท่านั้นที่ประชาชนสามารถจับกุมได้ เช่นความคิดประเภทวิ่งราวทรัพย์ เป็นต้น”

“ถ้าพบคนร้ายลักขโมยแล้วหลบหนีไปได้ หลายอาทิตย์ต่อมาพบคนร้ายมาที่เดิม จะจับกุมตัวคนร้ายได้ต่อเมื่อผู้เสียหายมีการแจ้งความร้องทุกข์ไว้แล้ว อยู่ๆจะเข้าไปจับกุมไม่ได้ ต้องตรวจสอบก่อนว่ามีการแจ้งความไว้แล้วหรือไม่ เพราะทางเรานั้นเรื่องการให้บริการลูกค้าด้วย ไม่ใช่ มุ่งจะจับกุมอย่างเดียว”

“ประชาชนช่วยตำรวจจับกุมคนร้ายตามหมายจับได้ และ เคยช่วยตำรวจจับกุมคนร้ายตามหมายจับ ในคดีลักทรัพย์ คดีพยายามฆ่า”

“กรณี ผู้หญิงถูกระชากกระเป๋า เคยประสบเหตุ ผู้หญิงเป็นแฟนของตน ขณะจอดรถจักรยานยนต์ติดไฟแดง บริเวณแยกราชเทวี ถูกคนร้ายขโมยรถจักรยานยนต์มากระชากกระเป๋า แต่ไล่ตามคนร้ายไม่ทัน”

“ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายในคดี ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ได้ ถ้าเป็นความคิดซึ่งหน้า”

“กรณีคนร้ายมีหมายจับของศาลประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ด้วยตนเอง เนื่องจากหากคนร้ายมีหมายจับย่อมหมายถึงน่าเชื่อว่าได้กระทำความผิดมา ประชาชนจึงมีอำนาจจับกุมได้”

“คดียาเสพติด ประชาชนสามารถจับกุมได้ด้วยตนเอง ล่อซื้อเหมือนที่ตำรวจปฏิบัติ”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“น่าจะมิกฎหมายเพิ่ม โทษให้กับคนร้ายที่วิ่งหลบหนีการจับกุม ให้มีโทษหนักกว่าคนร้ายที่ไม่ได้หลบหนี เนื่องจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจับกุมคนร้ายของประชาชนผู้จับ และตัวคนร้ายเองจะได้ไม่ต้องวิ่งหลบหนีซึ่งอาจได้รับอันตรายในระหว่างหลบหนีได้”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2

นายไพรวัดย์ (นามสมมุติ) อายุ 37 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน มีรายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาระดับชั้น ม.6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาแล้วประมาณ 40 ครั้ง เล่าภูมิหลังของตนให้เราฟังว่า

“ก่อนหน้านี้นี้ผมเคยประกอบอาชีพค้าขายและทำงานเกี่ยวกับการขนส่งมาก่อน กระทั่งปี พ.ศ. 2549 จึงเปลี่ยนงานมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เพราะเห็น

ว่ามีราย ได้ดีและมั่นคงกว่าอาชีพค้าขาย ปัจจุบันประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำห้าง
นี้เป็นเวลาประมาณ 5 ปีแล้ว เคยจับกุมคนร้ายในคดีความผิดต่างๆ เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย
เนื่องจากเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยมานาน แต่เหตุจะไม่เกิดติดต่อกันบ่อยๆ มักจะทิ้งช่วงห่าง
กันไป”

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายคดีลักทรัพย์ ลักสินค้าภายในห้างสรรพสินค้า วังราว
กระเป๋าคือ คดีความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เคยพบกรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม และปฏิเสธ
ว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุม ไม่เคยใช้ความรุนแรง
ขณะจับกุม และไม่เคยถูกคนร้ายขู่ว่าจะฟ้องร้องกลับแต่ประการใด

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันเสาร์ที่ 23 กรกฎาคม 2554 เวลาประมาณเที่ยง มีกลุ่มเด็กวัยรุ่นแต่งกายชุดธรรมดา
ไม่ได้แต่งเครื่องแบบนักเรียน อายุไม่เกิน 20 ปี กลุ่มละประมาณ 20 คน จำนวน 2 กลุ่ม มีอาวุธได้แก่
สนับมือ และมีด ยกพวกมาตะลุมบอนกันบริเวณด้านหน้าของห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ใกล้บีที
เอสสยาม ผมได้พบเห็นเหตุการณ์ จึงได้วิทยุเรียกกำลังพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้อื่นมาช่วย เมื่อ
พิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กวัยรุ่นเหล่านั้นไม่มีอาวุธปืน มีเพียงมีดและสนับมือ จึงได้ร้องตะโกนให้หยุด
ก่อน เมื่อกลุ่มเด็กวัยรุ่นเห็นผมและพวกพนักงานรักษาความปลอดภัยมากขึ้นหลายคน จึงได้ทิ้งอาวุธ
แล้ววิ่งหลบหนี พวกผมจึงได้วิ่งไล่ตาม และวิทยุสกัดจับ สุดท้ายจับกุมวัยรุ่นได้ประมาณ 5-6 คน ส่วน
อาวุธที่ทิ้งก็ตามไปเก็บและยึดไว้เป็นของกลาง จากนั้นจึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับ
ตัวกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

“ถ้ากรณีเด็กนักเรียนตีกันแล้วคนร้ายมีอาวุธ เช่น มีด ก็ต้องดูสถานการณ์ตอนนั้นว่าเป็น
อย่างไร หากเข้าไปจับกุมแล้วอาจได้รับอันตรายก็ยังไม่เข้าไป ต้องดูความปลอดภัยของตนเองด้วย แต่
ส่วนมากนักเรียนผู้ก่อเหตุ เมื่อเห็นพนักงานรักษาความปลอดภัยก็มักจะทิ้งอาวุธกันต่อหน้าต่อตาแล้ว
หลบหนี เพราะส่วนใหญ่พนักงานรักษาความปลอดภัยจะเข้าไปกันหลายคน ไม่เข้าไปเพียงคนเดียว
และวัยรุ่นก็มักจะชกต่อยกันธรรมดา ไม่ใช่อาวุธมีด หากพกพามีดก็อาจจะเพียงใช้ขู่ ไม่ได้ใช้ทำร้ายจริง
อาจมีเพศหญิงรวมอยู่ในกลุ่มด้วย แต่ไม่ได้เป็นผู้ก่อเหตุ เพียงแต่มากับผู้ชายผู้ก่อเหตุเท่านั้น”

“ส่วนเหตุคนร้ายต่อสู้นั้นไม่เคยมีเลย มีอาวุธปืนก็ไม่เคยเจอ เคยเจอเพียงแต่อาวุธมีดในคดี
ทะเลาะวิวาท แต่คนร้ายก็ทิ้งมีดทุกครั้ง ไม่เคยมีกรณีนำมีดมาจีพนักงานรักษาความปลอดภัย อาวุธ
ป้องกันตัวของพนักงานรักษาความปลอดภัยมีเฉพาะกระบองสไลด์ แต่ส่วนใหญ่พกไว้ก็ไม่ได้นำมาใช้
เพราะเหตุยังไม่รุนแรงถึงขั้นนั้น แม้แต่กระบองออกมาก็ไม่เคย”

เขาได้เล่ารายละเอียดภายหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้ายว่า

“กรณีเด็กวัยรุ่นตีกันที่ผมเล่าไปนั้น ขั้นตอนหลังจากจับกุมตัวเด็กพร้อมของกลางได้แล้ว ก็จะแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กทราบ จากนั้นจึงนำตัวเด็กพร้อมของกลางมาที่ห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อบันทึกประวัติ ถ่ายรูปเด็กไว้เป็นข้อมูล และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวเด็กพร้อมของกลางเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ไม่แน่ใจว่าหากเราใช้กระบองตีคนร้ายก่อน หากคนร้ายมีท่าทีที่จะเข้ามาทำร้าย ตัวเราจะมี ความผิดหรือไม่ และบางครั้งหากจับกุมพวกเด็กนักเรียนตีกัน ก็อาจมีผู้ปกครองของเด็กเข้ามาช่วยเหลือ เช่น ต่อร้องขอให้เรื่องจบ ไม่นำตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือขู่ว่าจะฟ้องพนักงานรักษาความปลอดภัย และห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย”

จากนั้นเขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“กรณีแอบถ่ายคนร้ายได้กระ โปรงผู้หญิง ผู้เสียหายรู้สึกตัวจึงร้องตะ โคนให้ รปภ.ช่วย ดำเนินการให้ หากผู้เสียหายร้องขอให้ช่วย เราก็สามารถเข้าไปเชิญตัวผู้ต้องสงสัยไว้ก่อนได้”

“ตามหน้าที่หลักของพลเมืองดี ประชาชนสามารถจับกุมความผิดทุกประเภทได้ในกรณีพบ เหตุกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีเจ้าพนักงานร้องขอให้ช่วยจับกุม ซึ่งก่อนจะช่วยเหลือก็ต้องจดชื่อ-นามสกุล ของเจ้าพนักงานไว้ด้วยเพื่อเป็นการป้องกันตนเอง”

“การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี โดยสามัญสำนึกอยู่ แล้ว ส่วนในแง่ของกฎหมายนั้น ผมเข้าใจว่าหากผู้เสียหายร้องขอให้จับกุมคนร้าย และเราพบเห็น เหตุการณ์อยู่ใกล้กับบริเวณนั้น เราก็มีอำนาจจับคนร้ายได้”

“หากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหมายจับคนร้ายมาให้เราช่วยจับ เราก็สามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจใน การจับกุมคนร้ายตามหมายจับของศาลได้ และเคยช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนร้ายด้วย”

“ผมเข้าใจว่าคดีเกี่ยวกับยาเสพติด หากเราทราบเบาะแส มีข้อมูล หรือว่าพบเห็น เราต้องแจ้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินการ เพราะเราไม่มีอำนาจไปตรวจค้นตัวเขาเพื่อหายาเสพติดได้ แต่หากพบ เห็นขณะส่งยาเสพติด หรือเห็นต่อหน้าต่อตา เราก็มีอำนาจจับกุมตัวได้ เพราะอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ของเรา จากนั้นจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวต่อไป”

“ในส่วนของคดีความผิดเกี่ยวกับลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ หากเราพบ เห็นก็สามารถทำตัวเป็นพลเมืองดีโดยเข้าไปช่วยเหลือจับกุมคนร้ายได้”

“กรณีคนร้ายมีหมายจับของศาล หากไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้จับกุม ผมคิดว่าไม่น่าจะจับกุมคนร้ายตามหมายจับของศาลได้โดยลำพัง เพราะว่าอำนาจการจับกุมตามหมายศาล ต้องเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ”

“กรณีคนร้ายขโมยของในห้าง เราพบเห็นขณะนั้นแต่จับกุมตัวไม่ทัน อาทิตย์ต่อมาคนร้ายมาที่ห้างนี้อีกครั้ง เราต้องตรวจสอบดูก่อนว่าผู้เสียหายได้แจ้งความ หากผู้เสียหายไม่ได้แจ้งความเราก็จะเข้าไปจับกุมไม่ได้ ทำได้แต่เพียงเฝ้าระวังไว้ หากผู้เสียหายแจ้งความไว้แล้ว เราจึงสามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้”

“หากเราพบเห็นคนถูกจี้ชิงทรัพย์อยู่ แล้วเราไม่เข้าไปช่วยเหลือ ผมคิดว่าเราน่าจะมีความผิดเนื่องจากเราช่วยได้ แต่ไม่เข้าไปช่วย ก็น่าจะเป็นความผิด”

“การจับกุมคนร้ายเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดีและการใช้อำนาจตามกฎหมายอีกทางหนึ่งด้วย”

“ปกติเคยเจอแต่กรณีที่คนร้ายยอมให้จับกุม แต่หากไม่ยอมให้จับจริงๆ เราก็ต้องกันตัวไว้ให้ได้เพื่อตรวจสอบความผิดก่อน”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“หากคนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของประชาชน จะเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ ผมไม่แน่ใจ ถ้าการต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของประชาชนไม่ถึงเป็นความผิดตามกฎหมาย ก็อยากให้มีกฎหมายคุ้มครองในส่วนนี้ด้วย”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3

นายวรพจน์ (นามสมมุติ) อายุ 34 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน มีรายได้เดือนละประมาณ 17,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้น ม. 6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 25 ครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“ก่อนมาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยได้เลี้ยงกุ้งกุลาดำอยู่บ้านจังหวัด นครศรีธรรมราช จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยประจำห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เพราะเห็นว่ามีรายได้ที่แน่นอน มั่นคง”

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมตัวคนร้ายคดีวิ่งราวสร้อย คดีลักโทรศัพท์เคลื่อนที่ของลูกค้าที่มาใช้บริการ และคดีเด็กนักเรียนทะเลาะวิวาท เคยพบกรณีคนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม ปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุม และไม่เคยพบกรณีคนร้ายขู่ว่าจะฟ้องร้องกลับเนื่องจากการจับกุมแต่ประการใด

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 13.30 น. ได้รับแจ้งเหตุมีคนร้ายจำนวน 1 คน เป็นหญิงชาวเวียดนาม ลักสินค้าจำพวกเสื้อผ้าภายในร้านบลูเบอร์รี่ ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ผมอยู่ใกล้บริเวณที่เกิดเหตุจึงได้รับเข้าไปตรวจสอบ ปรากฏว่าพบคนร้ายกำลังวิ่งออกมาจากร้านที่เกิดเหตุ ภายในมือถือถุงสินค้า จำนวน 2 ถุง พร้อมทั้งมีพนักงานของร้านซึ่งเป็นผู้หญิงวิ่งไล่ตามออกมาและชี้ให้ช่วยจับกุม จากนั้นผมและพนักงานร้านจึงได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไป เมื่อไปถึงบริเวณประตูทางออกฝั่งแยกเฉลิมเผ่า คนร้ายก็ได้โยนถุงที่อยู่ในมือ จำนวน 1 ถุงทิ้ง ใกล้บริเวณประตูทางออก ตรวจสอบภายหลังทราบว่า เป็นเสื้อผ้าจำนวน 4-5 ตัว มูลค่าประมาณ 30,000 บาท และได้วิ่งหนีออกไปทางสกายวอร์ค มุ่งหน้าไปทางแยกราชประสงค์ ผมได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไปจนกระทั่งทันกันที่หน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อคนร้ายหยุด ผมจะเข้าทำการจับกุมตัวคนร้าย แต่คนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้ลักของไป พร้อมทั้งแสดงหลักฐานใบเสร็จการชำระเงินค่าสินค้า ว่าตรงกับเสื้อที่ซื้อซึ่งอยู่ในถุงอีกถุงหนึ่งที่ตนถือจริง ผมเห็นเช่นนั้นจึงติดต่อไปยังพนักงานขายคนดังกล่าว แต่พนักงานขายแจ้งว่าได้รับเสื้อของกลางคืนแล้ว เจ้าของร้านไม่ประสงค์เอาเรื่อง ผมจึงไม่ทราบว่า จะเอาผิดกับคนร้ายอย่างไร ในเมื่อผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดี ผมก็ทำได้เพียงสอบถามชื่อสกุลของคนร้าย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการเฝ้าระวัง และได้ให้คนร้ายกลับไป โดยไม่มีการควบคุมตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากนั้นผมได้ไปตรวจสอบกล้องวงจรปิดของทางร้านที่เกิดเหตุ พบว่าคนร้ายเป็นผู้ลักเอาเสื้อผ้าของทางร้านไปจริง จึงได้นำรูปของคนร้ายจากกล้องวงจรปิดพร้อมชื่อ แจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคนอื่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเฝ้าระวังเหตุต่อไป คนร้ายรายนี้ไม่มีอาวุธ ไม่ได้ต่อสู้ขณะจับกุม เพียงแต่หลบหนีการจับกุม และปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด พร้อมทั้งลงมือก่อเหตุเพียงผู้เดียว ”

“คดีนี้ไม่มีการดำเนินการภายหลังการจับกุมคนร้าย เนื่องจากเจ้าทุกข์ไม่สนใจเอาความ จึงไม่มีการจับกุมคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีแต่ประการใด ”

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ถ้าเจ้าทุกข์ไม่เอาเรื่อง ผมก็จับคนร้ายไม่ได้ ถึงคนร้ายจะเข้ามาลักขโมยของในห้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผมรับผิดชอบดูแลความสงบเรียบร้อยอยู่ก็ตาม ผมคิดว่ากฎหมายน่าจะเปิดช่องให้จับกุมคนร้าย

ได้ แม้เจ้าทุกข์จะไม่เอาเรื่อง และข้อจำกัดอีกอย่างคือคนร้ายมักจะวิ่งหลบหนี เมื่อทราบที่ต้องถูกจับกุม บางครั้งอาจเป็นอุปสรรคต่อการจับกุมได้”

จากนั้นเขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“กรณีแอบถ่ายใต้กระโปรงผู้หญิง เคยร่วมกับพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้อื่น จับกุมผู้แอบถ่ายได้ บริเวณลานน้ำพุห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน พบเห็นขณะกำลังแอบถ่าย จึงได้เข้าไปจับกุมตัวพร้อมโทรศัพท์มือถือของกลาง นำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ความเห็นส่วนตัวคิดว่าสามารถจับกุมผู้แอบถ่ายใต้กระโปรงได้ เพราะเป็นความผิด ประชาชนจึงน่าจะจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าเราสามารถจับกุมตัวผู้กระทำผิดที่เราพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้าได้ หมายถึงคดีที่เราพบเห็นอย่างชัดเจน ส่วนคดีที่มีผู้อื่นบอกมาว่าคนนั้นคนนี้กระทำความผิด หรือเคยขโมยของมา เราก็ไม่กล้าเข้าไปจับ เพราะเกรงว่าจะเป็นการจับผิดตัว และอาจมีความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยวได้”

“ถ้าตำรวจขอร้องให้จับกุมคนร้าย เราสามารถช่วยตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ และเคยร่วมกับตำรวจจับกุมคนร้ายในความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ด้วย”

“การจับกุมผู้กระทำผิดเป็นการแสดงบทบาทของพลเมืองดีประการหนึ่ง ที่ได้ช่วยเหลือสังคมส่วนเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมคนร้าย หรือเป็นการกระทำผิดซึ่งหน้าเรา ก็อาจใช้อำนาจตามกฎหมายจับกุมตัวคนร้ายได้ ในทางตรงข้ามถ้าไม่กระทำผิดซึ่งหน้าเราก็ไม่สามารถจับคนร้ายได้”

“หากพบเห็นคนร้ายขโมยของในห้างไป แต่ขณะนั้นไม่สามารถจับกุมตนคนร้ายไว้ได้ จากนั้นอาทิตย์ถัดมาคนร้ายได้เข้ามาที่บริเวณเดิม เราจะทำการจับกุมคนร้ายได้ต่อเมื่อ ได้มีการแจ้งความไว้แล้ว หากไม่มีการแจ้งความไว้เราก็ไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ แต่อาจเฝ้าระวังโดยการเดินติดตามคนร้ายไปได้”

“เมื่อพบเห็นคนร้ายมีหมายจับผ่านมา เราไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มาดำเนินการจับกุม อีกทั้งการจับคนร้ายตามหมายจับมักจะไม่มีรางวัลนำจับให้ จึงไม่เคยจับคนร้ายตามหมายจับด้วยตนเองเลย”

“แต่หากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้ายตามหมายจับ เราสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะเป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย ถ้ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ด้วย เราสามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับได้”

“เมื่อพบเห็นคนร้ายในขณะนั้นมีอาวุธ เราจะยังไม่เข้าไปจับกุมตัวคนร้าย ต้องหาจังหวะและโอกาสที่เหมาะสมก่อนเข้าไปจับกุม หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับกุม เพราะหากคนร้ายมีอาวุธ ก็จะเป็นการเสี่ยงกับชีวิตเราในการเข้าไปจับกุม เพราะอาวุธป้องกันตัวของเราก็มีเพียงกระบอง จึงอาจได้รับอันตรายจากการเข้าไปจับกุมคนร้ายที่มีอาวุธได้”

“คิดว่าหากพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิดต่อผู้เสียหายคนหนึ่ง แล้วเรายู่เฉยๆ ไม่ยอมเข้าไปช่วยเหลือ เราอาจมีความผิดตามกฎหมาย เพราะถ้าทุกคนคิดว่าไม่อยากรุง ไม่อยากช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนการทำผิดกฎหมาย สังคมก็จะอยู่ไม่ได้ แต่เราอาจหาวิธีช่วยเหลืออย่างอื่นนอกจากการเข้าไปช่วยเหลือโดยตรง เช่น ตะโกนร้องเรียก แจ้งตำรวจ หรือตามคนมาช่วยเหลือได้”

“กรณีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ เราสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ด้วยตนเอง แต่หากเป็นคดีปล้นทรัพย์ คนร้ายจะมีอาวุธและมีความรุนแรง เราจึงไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาดำเนินการ”

“ส่วนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เราต้องร่วมกันจับกุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาชนจะไปจับกุมด้วยตนเองไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นคดีร้ายแรงและอาจได้รับอันตรายจากการจับกุมคนร้ายได้ จึงน่าจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากกว่า ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ด้วยการแจ้งเบาะแส ยาเสพติด เป็นต้น”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“ผมคิดว่าเราน่าจะจับกุมคนร้ายได้ แม้เจ้าทุกข์จะไม่เอาเรื่อง เพราะคนร้ายมาลักของในห้างที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรา แต่สุดท้ายก็ลอยนวลไปต่อหน้าต่อตา โดยที่เราทำอะไรไม่ได้ เพียงเพราะเจ้าของทรัพย์ไม่เอาเรื่อง เช่นนี้ต่อไป คนร้ายที่มีเงินก็จะไปเคลียร์กับเจ้าของร้าน โดยให้จำนวนเงินที่สูง เจ้าของร้านก็จะไม่เอาเรื่องเพราะเห็นแก่เงิน สุดท้ายคนทำผิดก็ลอยนวล ไปกระทำความผิดที่อื่นต่อ สังคมก็เดือดร้อน”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4

นายสมศักดิ์ (นามสมมุติ) อายุ 38 ปี สถานภาพสมรส อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายได้เดือนละประมาณ 9,400 บาท จบการศึกษาระดับชั้น ม. 3 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 20 ครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“ก่อนหน้านี้ประกอบอาชีพค้าขาย ทำไร่นา เป็นกู้บ้าง ทำธุรกิจส่วนตัวอยู่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด จากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่ที่ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เพราะเห็นว่ามีรายได้ที่แน่นอน มันคง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายคดีต่างๆ เช่น วิ่งราวทรัพย์ ลักหนวมก้นนื้อคภายในลานจอดรถ เป็นต้น”

มีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายคดีวิ่งราวเป็นส่วนใหญ่ คนร้ายมักจะหลบหนี ไม่เคยพบกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขวางการจับกุมและไม่เคยพบกรณีคนร้ายมีอาวุธขณะถูกจับกุม

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อประมาณเดือนตุลาคม 2553 เวลากลางวัน ขณะนั้นเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ได้ร่วมกับเพื่อนพนักงานรักษาความปลอดภัย รวม 3 คน จับกุมคนร้ายเป็นชาย รูปร่างสูงใหญ่ จำนวน 1 คน ใช้มีด โกง ตัดสายลือคกหมวกก้นนื้อค เพื่อลักขโมยหมวกก้นนื้อคที่วางไว้กับรถจักรยานยนต์ ภายในลานจอดรถจักรยานยนต์ ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ซึ่งเป็นของลูกค้าที่มาใช้บริการ ระหว่างที่คนร้ายกำลังใช้มีด โกงตัดสายหมวกก้นนื้อคอยู่นั้น ได้มีพนักงานรักษาความปลอดภัยคนหนึ่งพบเห็น จึงได้วิทยุสกัดจับ จากนั้นคนร้ายขี่รถจักรยานยนต์ของตนเพื่อหลบหนี ผมได้รับแจ้งทางวิทยุ จึงได้ปิดแผงกั้นเหล็กทางออกรถจักรยานยนต์ เพื่อสกัดจับคนร้าย เมื่อคนร้ายเห็นเช่นนั้นจึงได้ขับขี่รถจักรยานยนต์พุ่งชนแผงกั้นเหล็ก ผมจึงใช้แผงกั้นเหล็กคันรถจักรยานยนต์คนร้ายให้ล้มลง ปรากฏว่ารถจักรยานยนต์ของคนร้ายก็ได้เสียหลักล้มลงจริงๆ ผมเห็นว่าคนร้ายเป็นชาย อายุประมาณ 30 ปี รูปร่างสูงใหญ่ เกรงว่าจะต่อสู้ขัดขืน และทำร้ายร่างกายผม จึงรีบตามพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยกันจับกุมด้วย เมื่อคนร้ายเห็นเช่นนั้น ก็ได้โยนหมวกก้นนื้อคของกลางจำนวน 1 ใบ และใบมีด โกงทิ้ง พร้อมทั้งได้ยกมือไหว้ ขอไม่ให้พวกผมจับกุม จากนั้นผมจึงได้ให้พนักงานประชาสัมพันธ์ประกาศหาเจ้าของหมวกก้นนื้อคของกลาง ไม่นานเจ้าทุกข์ก็มาและยืนยันจะเอาเรื่องให้ถึงที่สุด ผมจึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้าย พร้อมของกลางดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ไม่มีกฎหมายคุ้มครองคนตัวเล็ก (กล่าวติดตลก) บางครั้งคนร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ ก็เป็นอุปสรรคในการจับกุม เมื่อคนร้ายขัดขืน ถ้าพึ่งเพียงผมตัวคนเดียวอาจไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ถึงจะมีกระบอ กก็อาจเอาคนร้ายไม่อยู่ จึงเป็นข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายอย่างหนึ่ง”

จากนั้นเขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“คิดว่าหากพบคนร้ายแอบถ่ายก็สามารถจับกุมตัวได้ แต่ส่วนใหญ่จะไล่คนร้ายหนีมากกว่า เพราะเจ้าหน้าที่ ผู้ถูกแอบถ่ายมักจะไม่รู้ตัว”

“คิดว่าสามารถจับกุมคนร้ายได้เป็นบางคดี ไม่สามารถจับกุมได้ทั้งหมด เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัย ไม่ได้มีหน้าที่ไปปราบปรามหรือจับกุม”

“ถ้าตำรวจร้องขอความช่วยเหลือให้ช่วยจับกุมตัวคนร้าย เราก็สามารถเข้าไปร่วมกับตำรวจช่วยจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าการช่วยจับคนร้ายเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีประการหนึ่ง แต่ไม่ใช่การใช้อำนาจตามกฎหมาย เป็นเพียงการทำหน้าที่พลเมืองดีในการไม่ให้ใครมาละเมิดสิทธิของผู้อื่น”

“ถ้าพบคนร้ายลักของไป แต่ขณะนั้นยังจับกุมตัวไม่ได้ อาทิตยต์ต่อมาพบคนร้ายที่เดิมอีก จะยังเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ เพราะไม่มีหลักฐานอะไร ต้องคอยเฝ้าระวังคนร้ายให้ก่อเหตุแล้วจึงจับกุมไม่เช่นนั้นจับ ไปก็สูญเปล่า”

“พนักงานรักษาความปลอดภัยน่าจะไม่มีอำนาจจับคนร้ายตามหมายจับ หากพบก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายกรณีมีหมายจับ”

“คิดว่าหากพบเห็นคนกำลังถูกคนร้ายจี้ชิงทรัพย์แล้วไม่เข้าไปช่วย ก็ไม่น่าจะมีความผิดอะไร เพียงแต่เป็นการเพิกเฉยนิ่งดูตาย แต่ไม่ถึงกับเป็นความผิด”

“คิดว่าคดียาเสพติดประชาชนไม่สามารถเข้าไปจับด้วยตนเองได้ เพราะเสี่ยงเกินไป ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่จับ และประชาชนก็ไม่มีอำนาจจับกุมคดียาเสพติดด้วย”

“ส่วนคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ แต่ถ้าคนร้ายไม่อาวุธและน่าจะทำอันตราย ประชาชนอาจทำได้เพียงการแจ้งเบาะแส ไม่สามารถจับคนร้ายได้ด้วยตนเอง”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“ผมคิดว่าควรมีกฎหมายให้อำนาจพนักงานรักษาความปลอดภัยพกพาอาวุธได้มากกว่า กระบอง เช่นอาจจะเป็นเครื่องช็อตไฟฟ้า หรืออาวุธปืน เนื่องจากบางครั้งคนร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ หรือมีอาวุธ หากต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมก็อาจก่อให้เกิดอันตรายได้”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5

นายประชา (นามสมมุติ) อายุ 33 ปี หย่าร้าง ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยภายในห้างฯ แต่งกายนอกเครื่องแบบ มีรายได้เดือนละประมาณ 14,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้น ป.ตรี จากสุโขทัยธรรมมาธิราช เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 20-30 ครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดสกลนคร ก่อนหน้านี้เป็นทหารเกณฑ์อยู่ประมาณ 2 ปี จากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้มาสมัครเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง เพราะเห็นว่ามีรายได้ที่แน่นอน และได้ช่วยเหลือสังคม เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายคดีต่างๆ เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น”

มีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายคดีวิ่งราวทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ คนร้ายมักจะหลบหนี ไม่ต่อสู้ขัดขืนขณะถูกจับกุมตัว แต่เมื่อจับกุมตัวคนร้ายได้ คนร้ายมักปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด นายประชา จึงต้องตามตัวผู้เสียหายมาชี้ยืนยันตัวคนร้ายและติดตามหาทรัพย์สินของกลางมาเพื่อชี้ยืนยันการกระทำความผิดของคนร้ายต่อไป

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อประมาณเดือนธันวาคม 2553 ช่วงเย็น ขณะที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่บริเวณชั้น 1 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ได้รับแจ้งจากวิทยุจากศูนย์รักษาความปลอดภัยของห้างฯ ว่า ตรวจสอบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดพบเด็กชาย 1 คน และเด็กหญิง 1 คน อายุประมาณ 10 ปี ลักสินค้าจำพวกกีฬ้อุปกรณ์จากร้านจำชื่อไม่ได้ ขายนสินค้ากีฬ้อุปกรณ์ และเดินหนีออกมาจากร้าน ผมอยู่แถวนั้นพอดี ได้สังเกตเห็นเด็กต้องสงสัย 2 คน เดินออกมาจากร้าน มีท่าทีมองซ้ายมองขวา เหมือนมีพิรุณ จึงเข้าไปขอให้เด็กหยุด และขอตรวจค้นกระเป๋าทางเกงของเด็กทั้ง 2 คน ซึ่งเด็กทั้ง 2 คน ก็ไม่ได้ขัดขืนแต่อย่างใด โดยตรวจพบสินค้ากีฬ้อุปกรณ์ของกลางอยู่ภายในกระเป๋าทางเกงของเด็กทั้ง 2 คน มูลค่าประมาณ 100 บาท จากนั้นเด็กทั้ง 2 คน ได้นิ่งเงียบสักพัก และร้องไห้ออกมา ผมเห็นเช่นนั้นจึงสอบถามหาผู้ปกครองเด็ก และได้ติดต่อผู้ปกครองเด็กให้มารับทราบและมารับตัวเด็ก ผมจึงได้เชิญตัวเด็กทั้ง 2 คนมาที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย และแจ้งให้เจ้าของร้านกีฬ้อุปกรณ์ทราบ เมื่อเจ้าของร้านทราบเรื่องก็ยืนยันว่าประสงค์จะดำเนินคดีจนถึงที่สุด เนื่องจากตรวจพบว่าสินค้าทางร้านเคยหายไปหลายครั้ง

แล้ว ผู้ปกครองเด็กเสนอชดใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าของร้าน แต่ทางเจ้าของร้านก็ไม่ยอม สุดท้ายจึงได้นำตัวเด็กทั้งสองคนพร้อมของกลาง ส่งพนักงานสอบสวน สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ซึ่งทางผู้ปกครองเด็กและเจ้าของร้านก็เดินทางไปโรงพักด้วยเช่นกัน

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ข้อจำกัดด้านกฎหมายคือบางกรณีเป็นเรื่องของการผิดสัญญาทางแพ่ง เราไม่มีอำนาจไปจับกุม แต่ร้านค้าประสงค์ให้เราเชิญตัวไว้เพื่อตกลงกัน แล้วเราไปเชิญตัว ก็ถูกผู้ที่เราเชิญตัวชู้ว่าจะฟ้องร้อง เพราะเขารู้ว่าเป็นเรื่องทางแพ่ง เราไม่มีสิทธิไปเชิญตัว เช่น มีลูกค้ามาซื้อโทรศัพท์มือถือที่ร้านค้า ลูกค้าตกลงจะซื้อเครื่องนี้ ทางร้านก็ไปเอาเครื่องกับอีกร้านมาให้ แต่พอไปนำเครื่องมา ลูกค้ากลับเปลี่ยนใจไม่ซื้อ ทางร้านจึงเรียกร้องค่าเปิดเครื่องเป็นเงิน 500 บาท แต่ลูกค้าไม่ยอมจ่าย ทางร้านจึงแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เชิญตัวไปที่ห้องพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อพูดคุยตกลงกัน สุดท้ายเขาก็ยอมไป ถ้าเขาไม่ยอมไป เราก็ไม่มีสิทธิไปเชิญตัวเขา เพราะเป็นเรื่องผิดสัญญาทางแพ่ง แต่ในมุมของร้านเขาก็ได้รับความเดือดร้อน เพราะไปเอาเครื่องจากอีกร้านมาแล้ว ตรงนี้เป็นข้อจำกัดของเรา เพราะเราไม่มีสิทธิเชิญตัวเขาได้ ถ้าเขาไม่ยอมมากับเรา เราก็ทำอะไรเขาไม่ได้”

จากนั้นเขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขา ได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“คิดว่าหากพบคนร้ายแอบถ่ายก็สามารถจับกุมตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ มีกรณีผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้หญิงแจ้งมาว่าถูกชายคนนี้แอบถ่าย เราก็เข้าไปเชิญตัว ขอตรวจสอบโทรศัพท์มือถือของเขาพร้อมกับผู้เสียหาย เมื่อพบคลิปแอบถ่ายก็ให้ผู้เสียหายยืนยัน แล้วจับกุมตัวคนร้ายพร้อมคลิปของกลางไปส่งยัง สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายและผู้เสียหายก็ได้เดินทางไปยังโรงพักด้วย”

“คิดว่าประชาชนสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้เฉพาะความผิดบางประเภท บางกรณีเท่านั้น ส่วนบางกรณีก็ไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ ต้องให้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจไป”

“คิดว่ากิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประชาชนไม่สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะว่าจะมีสายลับของทางโรงพักมาดูแลเรื่องพวกนี้อยู่ ถ้าเราทราบเบาะแส หรือพบเห็นการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ จะเข้าไปจับกุมด้วยตนเองไม่ได้”

“ถ้าเป็นคดีคนร้ายมีหมายจับจากศาล เราต้องแจ้งโรงพัก ให้โรงพักเข้ามาตรวจสอบ เราทำได้ แต่การเฝ้าระวัง สະกครอยตามคนร้าย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมา จึงให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายตามหมายจับศาล ประชาชนอย่างเราไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายตามหมายจับศาลเองได้”

“ถ้าเป็นกรณีลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เราสามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ด้วยตนเอง หากพบเห็น เพราะเราเป็นเจ้าของพื้นที่ ต้องดูแลความเรียบร้อยภายในพื้นที่ของเรา จึงสามารถทำตนให้เป็นพลเมืองดีได้ ด้วยการช่วยเหลือผู้เสียหายจับกุมตัวคนร้าย”

“ส่วนถ้าเราพบคนร้ายลักของในห้าง แต่ขณะนั้นเรายังจับกุมตัวไม่ได้ อาทิภัยธิดา เราพบคนร้ายมาที่บริเวณเคม เรายังไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะยังไม่มีหลักฐานมัดตัวเค้า ทำได้แต่เพียงการจับตา เผื่อระวังไว้ก่อน เช่นมีเคสนึง ขโมยวาล์วน้ำในห้องน้ำ มีข้อมูลว่าคนร้ายทำมาหลายครั้งแล้ว แต่เรายังไม่มีหลักฐาน จึงเผื่อระวัง สะกดรอยตามคนร้ายไป จนกระทั่งคนร้ายลงมือขโมยวาล์วน้ำ จึงเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายพร้อมของกลาง นำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

“ถ้าตำรวจมาร้องขอให้ประชาชนช่วยจับกุมคนร้าย ประชาชนสามารถช่วยตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ แต่ต้องเซฟตัวเองด้วย การช่วยเหลือต้องไม่เป็นอันตรายกับตัวประชาชน ต้องดูก่อน อย่างน้อยถ้าคนร้ายมีมีดก็คงไม่เข้าไปช่วยจับกุมแน่ เพราะอาจเกิดอันตรายกับตัวเราได้”

“การที่เราช่วยจับกุมคนร้ายเป็นการแสดงบทบาทของพลเมืองดีทางหนึ่ง ที่ได้ช่วยเหลือสังคม เอาตัวคนทำผิดมารับโทษ และเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนทางหนึ่งด้วย”

“ถ้าพบเห็นผู้หญิงถูกจีชิงทรัพย์อยู่ เราพบเห็นในขณะนั้น แต่ไม่ยอมเข้าไปช่วย ในทางกฎหมายเราไม่มีความผิด แต่ในทางด้านคุณธรรมจริยธรรมคิดว่าไม่ถูกต้อง”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“ผมคิดว่าควรมีกฎหมายรองรับในการเชิญตัวมาไกล่เกลี่ยคดีทางแพ่ง เพราะถ้าเค้าไม่ยอมมาตามที่เราเชิญ อาจเกิดความเสียหาย และเราก็ไม่สามารถทำอะไรได้”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6

นางวรรณภา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 42 ปี สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง แต่งเครื่องแบบ ประจำอยู่ภายในห้างวัดสัน ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง มีรายได้เดือนละประมาณ 9000 บาท จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 10 ครั้ง เธอได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดขอนแก่น ก่อนหน้านี้เป็นแม่บ้าน สามีก็เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่ สยามพารากอน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2552 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ห้างสรรพสินค้าบุญครองเป็นแห่งแรก เพราะจะได้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว และมีเงินเลี้ยงชีพ”

เคยมีประสบการณ์การจับกุมคนร้ายซึ่งเป็นผู้หญิงในคดีลักทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ คนร้ายมักยินยอมให้ตรวจค้น ไม่ต่อสู้ขัดขืน ไม่หลบหนี และเมื่อตรวจค้นพบของกลางก็จะสอบถามผู้จัดการร้านว่าจะดำเนินคดีกับคนร้ายหรือไม่ หากดำเนินคดีก็จะนำตัวคนร้ายไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัยและแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวันมารับตัวพร้อมของกลาง หากไม่ดำเนินคดี ก็จะแนะนำให้ชำระราคาสินค้าที่ลักขโมยมาแล้วปล่อยตัวกลับไป

ต่อมาเธอได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 13.00 น. ขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ภายในร้านค้าวัตสัน ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้าบุญครองนั้น ได้พบเห็นผู้หญิงชาวต่างชาติคล้ายคนแขก อายุประมาณ 30 ปี กำลังหยิบเครื่องสำอางของทางร้านใส่ในกระเป๋าสะพายของตนที่นำมา คิฉัน ได้สังเกตเห็นอยู่สักครู่ จึงแน่ใจว่าเธอน่าจะลักสินค้าของทางร้านจริง จากนั้นเธอเดินเลือกสินค้าอยู่ภายในร้าน เป็นปกติเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และเธอได้หยิบสินค้าจำพวกแชมพู สบู่ ไปชำระเงินที่เคาเตอร์ แต่เครื่องสำอางที่เธอได้นำใส่กระเป๋าสะพาย ไม่ได้ชำระราคาด้วย หลังจากนั้นเธอได้เดินออกจากร้าน เมื่อเดินออกไปได้เพียงไม่กี่ก้าว สัญญาณกันขโมยของทางร้าน ได้ดังขึ้น ผ่านประตูทางออกของร้านซึ่งติดสัญญาณกันขโมยไว้ คิฉันได้เฝ้าสังเกตและเดินตามเธออยู่ ในลักษณะที่ระวังไม่ให้เธอรู้ตัว ก็ได้เข้าไปเชิญตัวเธอ โดยใช้ถ้อยคำที่สุภาพนุ่มนวล แจ้งเธอว่าสัญญาณกันขโมยดังขึ้น จึงขออนุญาตตรวจค้นกระเป๋าสะพายของเธอ ซึ่งเธอก็ได้ยอมให้ตรวจค้นแต่โดยดี และเธอก็ได้นำใบเสร็จที่ได้ชำระเงินค่าสินค้ามาแสดง คิฉันตรวจดูรายการสินค้าในใบเสร็จ แต่ไม่พบรายการชำระเงินของเครื่องสำอาง สอบถามเธอก็ได้ยอมรับว่ายังไม่ได้ชำระเงินค่าเครื่องสำอางดังกล่าว คิฉันจึงได้เชิญตัวเธอมาที่ร้านวัตสัน จากนั้นจึงติดต่อไปยังผู้จัดการร้านว่าจะดำเนินการอย่างไร ทางผู้จัดการเห็นว่าเธอเป็นชาวต่างชาติ สัญชาติอินเดีย อาจมีผลกับการเดินทางกลับประเทศ ประกอบกับสินค้านี้ราคาไม่สูงมาก ประมาณ 500 บาท จึงได้ให้เธอชำระเงินค่าเครื่องสำอางและให้กลับไป โดยไม่ได้มีการนำตัวไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัยและเรียกตำรวจมารับตัวแต่ประการใด”

จากนั้นเธอได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ข้อจำกัดด้านกฎหมายคือ บางครั้งการเป็นผู้หญิงก็เป็นอุปสรรคในการจับกุมคนร้าย อย่างเช่น คนร้ายเป็นผู้ชาย ที่มีความแข็งแรงและพลังมากกว่า หากคนร้ายต่อสู้ขัดขืน ก็คงผู้แรงของผู้ชาย ไม่ได้ และไม่ว่าผู้ชายจะทำร้ายผู้หญิง หรือผู้หญิงทำร้ายผู้ชาย ก็มีโทษเท่ากัน ดังนั้นเมื่อคนร้ายที่เป็นผู้ชาย ต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุม ก็อาจเป็นอุปสรรคสำหรับการบังคับใช้กฎหมายประการหนึ่ง”

จากนั้น เธอได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เธอได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“คิดว่าหากมีกรณีแอบถ่ายใต้กระโปรง หากเราพบเห็นขณะคนร้ายกำลังแอบถ่าย ก็สามารถเข้าไปเชิญตัวมาได้ หรือหากเกรงว่าไม่ปลอดภัย ก็อาจแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยชาย เพื่อให้เข้าไปเชิญตัวได้”

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท บางประเภทก็มีอำนาจจับกุมได้ ส่วนบางประเภทก็ไม่มีอำนาจจับกุม”

“คิดว่าการจับกุมคนร้ายไม่ใช่การแสดงบทบาทของพลเมืองดี แต่เป็นเพราะหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัย ที่ต้องดูแลความเรียบร้อยภายในห้างสรรพสินค้า ไม่เกี่ยวกับบทบาทพลเมืองดี”

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับของศาลได้ เพราะหมายจับจะเป็นเรื่องที่คนร้ายทำผิดในคดีใหญ่ๆ น่าจะเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจในการจับกุมมากกว่า”

“ประชาชนสามารถช่วยตำรวจจับกุมคนร้ายได้ หากตำรวจร้องขอ ไม่ว่าจะเป็กรณีคนร้ายมีหมายจับหรือไม่มีหมายจับก็ตาม แต่ส่วนของคนต้องปรึกษาผู้จัดการร้านวัดสันก่อนว่าจะอนุญาตให้ช่วยตำรวจจับกุมคนร้ายหรือไม่”

“หากพบเห็นคนร้ายกำลังลักลิ่งสินค้าไป แต่ขณะนั้นเราไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ อาทิษฐ์ ถัดมา คนร้ายได้เข้ามาที่เคม เราก็ไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เนื่องจากไม่มีของกลาง ทำได้เพียงจับตามฝ้าดูคนร้าย หากพบว่าคนร้ายลงมือทำผิดค่อยจับกุม”

“หากพบผู้หญิงถูกคนร้ายจี้งิษ์ทรัพย์แล้วเราไม่เข้าไปช่วยเหลือ คิดว่าเราน่าจะมีความผิดตามกฎหมาย เนื่องจากพบเห็นคนอยู่ในภาวะอันตรายแล้วไม่ยอมเข้าไปช่วย ก็อาจเป็นความผิดได้ แต่ทั้งนี้ การเข้าไปช่วยเหลือต้องไม่เกิดอันตรายต่อตัวเราเอง”

“คิดว่าในคดีความผิดจำพวกลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายในคดีความผิดจำพวกดังกล่าวได้ทุกประเภทคดี”

เธอให้ข้อเสนอแนะว่า

“ถ้าเป็นไปได้ควรมีกฎหมายให้ผู้ชายที่ทำร้ายผู้หญิง มีโทษหนักกว่าผู้หญิงทำร้ายผู้ชาย เพราะผู้ชายซึ่งมีพลังกำลังมากกว่า จะได้ไม่กล้าลงมือทำร้ายผู้หญิง พนักงานรักษาความปลอดภัยหญิงจะได้เกิดความมั่นใจในการจับกุมคนร้ายที่เป็นผู้ชายเพิ่มมากขึ้น”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7

นางยุพา (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 40 ปี สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่งเครื่องแบบ ประจำอยู่ทางขึ้นลิฟต์ ได้ศึกษาอบรมหิตลาธิเบศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายได้เดือนละประมาณ 9,900 บาท จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 15 ครั้ง เธอได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดยศธร ก่อนหน้านั้นเป็นแม่บ้าน สามีประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปอยู่ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อประมาณปี พ.ศ.2550 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรก เพราะจะได้ช่วยแบ่งเบาภาระของสามี และมีเงินเลี้ยงครอบครัว”

เคยมีประสบการณ์การจับกุมคนร้ายทั้งผู้ชายและผู้หญิงในคดีลักทรัพย์ ส่วนมากจะเป็นคดีลักโน้ตบุ๊กชนิดที่วางไว้บนโต๊ะอาหาร ภายในตัวอาคาร จะมีบุคคลภายนอกใส่ชุดชนิดปลอมตัวเข้ามาเพื่อลักของภายในมหาวิทยาลัย เมื่อพบบุคคลต้องสงสัย จากฐานข้อมูลคนร้ายเดิม ก็จะจับตาเฝ้าระวัง เมื่อคนร้ายลงมือลักโน้ตบุ๊กหรือสิ่งของก็จะเข้าไปเชิญตัว โดยประสานพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้ชายให้มาช่วย และเคยจับกุมคดีจำพวกวิ่งราวทรัพย์ กระชากกระเป๋า ซึ่งคนร้ายมักจะหลบหนี เมื่อนางยุพาวิ่งตามไปทันกับคนร้าย ก็มักจะปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิด โดยโยนของกลางทิ้งระหว่างวิ่งหลบหนี นางยุพา และพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่น ก็จะช่วยกันค้นหาทรัพย์ของกลาง และให้ผู้เสียหายมาชี้ยืนยันตัวคนร้ายอีกครั้ง ถ้าคนร้ายเป็นผู้หญิง พนักงานรักษาความปลอดภัยหญิงจะต้องเข้าไปเชิญตัว เพราะหากใช้พนักงานรักษาความปลอดภัยชายเข้าไปเชิญตัวอาจเกิดความไม่เหมาะสม ยังไม่เคยมีกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมตัวแต่ประการใด

ต่อมาเธอได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2554 เวลาประมาณ 12.00 น. ขณะปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้านล่างอาคารมหิตลธิเบศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พบคนร้ายเป็นผู้หญิง อายุประมาณ 30 ปี วิ่งกระซกกระเป่าถือ ที่นิติตผู้หญิงถืออยู่ ภายใน โรงอาหารใต้อาคารมหิตลธิเบศ จากนั้นคนร้ายได้วิ่งออกจากโรงอาหารมา และมีนิติตผู้เสียหายวิ่งไล่ตามออกมา คิดันเห็นเช่นนั้นจึงรีบวิทยุแจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นให้ทราบ พร้อมทั้งวิ่งตามไปช่วยเหลือนิติตหญิง คนร้ายได้วิ่งหลบหนีไปอย่างรวดเร็ว มุ่งหน้าไปยังจามจรัสแควร์ ระหว่างทางคนร้ายได้โยนของกลางทิ้งไปข้างทาง คิดันและผู้เสียหายได้วิ่งตามคนร้ายไปจนทันกันบริเวณก่อนถึงบริเวณประตูทางเข้าจามจรัสแควร์ จากนั้นคนร้ายได้หยุดวิ่งแล้วหันมาพูดกับคิดันและผู้เสียหายว่า “ตามมาทำไม” คิดันจึงตอบกลับไปว่า “คุณขโมยกระเป๋าของผู้หญิงคนนี่มา” คนร้ายจึงปฏิเสธว่า “ฉันไม่ได้ขโมย” คิดันจึงถามกลับไปว่า “แล้วคุณวิ่งหนีทำไม” คนร้ายตอบกลับมาว่า “ก็เห็นพวกคุณวิ่งตามมา” คิดันจึงให้นิติตผู้เสียหายชี้ยืนยันว่าผู้หญิงคนนี้เป็นคนร้ายที่วิ่งราวกระเป๋าถือของเธอไปจริง และแจ้งทางวิทยุให้พนักงานรักษาความปลอดภัยชายคนอื่นเก็บกระเป๋าถือของกลางที่คนร้าย โยนทิ้ง เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยเก็บกระเป๋าถือของกลางได้ ก็รีบวิ่งตามมาสมทบ จากนั้นจึงนำกระเป๋าถือของกลางดังกล่าวให้คนร้ายดูและให้นิติตผู้เสียหายชี้ยืนยันอีกครั้ง คนร้ายก็ได้ร้องไห้พร้อมทั้งยกมือไหว้ขอโทษ แต่ไม่ได้ต่อสู้ขัดขืนหรือพยายามวิ่งหลบหนีต่อแต่อย่างใด สอบถามนิติตผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีจนถึงที่สุด จึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้าย พร้อมของกลาง นำส่ง สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป คิดันและนิติตผู้เสียหายก็ได้ไปให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะพยานด้วย”

จากนั้นเธอได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ข้อจำกัดด้านกฎหมาย คือ บางครั้งหากเราไม่พบของกลางอยู่กับตัวคนร้าย เราก็ไม่สามารถจับกุมคนร้ายส่งดำเนินคดีได้ แม้เราจะเห็นขณะคนร้ายกระทำผิดก็ตาม เพราะไม่มีของกลางในการยืนยันการกระทำความผิดของคนร้าย ส่วนข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย คือ การที่คนร้ายทิ้งของกลางขณะหลบหนี ถ้าตรวจหาของกลางไม่พบก็ไม่สามารถดำเนินคดีกับคนร้ายได้ และผู้ที่กระทำผิดก็ลอยนวล ส่วนเรื่องความเป็นผู้หญิงไม่ค่อยมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายมากเท่าใด เนื่องจากมีวิทยุสื่อสารที่คอยเรียกพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยได้ และมีอาวุธไม่กระบองที่ใช้ป้องกันตนเองอยู่”

จากนั้น เธอได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เธอได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“คิดว่าประชาชนน่าจะจับคนร้ายคดีความผิดเกี่ยวกับแอบถ่ายได้กระ โปรงนักศึกษาได้ เพราะน่าจะเป็นความผิดจำพวกอนาจาร ถ้าเห็นขณะกำลังแอบถ่าย ประชาชนก็สามารถช่วยจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประชาชนก็มีอำนาจจับกุมคนร้ายได้ ถ้าหากพบเห็นขณะกำลังกระทำผิด เช่น ขณะกำลังส่งยา หรือถือยาบ้าอยู่ แต่หากเห็นว่าการจับกุมนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายกับตนเอง ก็อาจแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุมคนร้ายได้”

“คิดว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับศาลได้ เพราะถือว่าคนร้ายมีหมายจับศาล ประชาชนอาจแสดงบทบาทของพลเมืองดี ช่วยเหลือสังคมด้วยการจับกุมคนร้ายที่มีหมายจับของศาลได้”

“คิดว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้เฉพาะความผิดบางประเภทคดี ไม่สามารถจับกุมได้ทุกประเภทคดีและต้องเป็นคดีความผิดที่ประชาชนพบเห็นซึ่งหน้าด้วยตนเองด้วย”

“หากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาร้องขอให้ประชาชนช่วยเหลือจับกุม ประชาชนก็เข้าไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้าย ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้”

“คิดว่าการที่ประชาชนช่วยจับกุมตัวคนร้ายนั้น เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีประการหนึ่งและถือเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย”

“หากพบเห็นคนร้ายขโมยของไป แต่ในขณะนั้นยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ อาทิษฐ์ต่อมาพบคนร้ายเข้ามาในบริเวณเดิมอีก จะยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ เนื่องจากไม่มีของกลาง ทำได้แต่เพียงการเฝ้าระวัง ติดตามคนร้าย หากพบคนร้ายลงมือก่อเหตุอีก จึงจับกุมตัวไว้พร้อมของกลาง”

“หากพบเห็นคนร้ายกำลังจี้ชิงทรัพย์ผู้หญิงคนนึงอยู่ แล้วเราไม่เข้าไปช่วยเหลือ คิดว่าเราน่าจะมีความผิด เพราะในทางตรงกันข้าม หากเรากำลังถูกคนร้ายจี้ชิงทรัพย์อยู่ แล้วมีคนพบเห็น แต่ไม่ยอมเข้าช่วยเหลือ เราก้อาจได้รับอันตราย อาจต้องถูกคนร้ายเอาทรัพย์สินและหลบหนีไปอย่างลอยนวล”

“คิดว่าสามารถจับกุมคนร้ายในคดีความผิดลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ได้ แต่คดีปล้นทรัพย์หากคนร้ายมีอาวุธร้ายแรง ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัยมีอาวุธเพียง ไม่กระบอกอันเดียว คงต่อสู้กับคนร้ายไม่ไหว ต้องดูสถานการณ์ก่อน”

“การเข้าจับกุมคนร้ายต้องดูความปลอดภัยของตนเองด้วย หากคนร้ายมีอาวุธมีดหรือปืน ก็อาจจะยังไม่เข้าจับกุมในขณะนั้น แต่อาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุมคนร้าย เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี อีกทั้งมีอาวุธเครื่องมือพร้อมสำหรับจับกุมคนร้าย แต่ประชาชนไม่มีอาวุธหรือจะมีอย่างมากที่สุดก็เพียงกระบอง ไม่อาจต่อสู้กับอาวุธคนร้ายได้”

เธอให้ข้อเสนอแนะว่า

“น่าจะจับกุมคนร้ายได้ หากเราพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิด แม้จะไม่พบของกลางอยู่กับตัวคนร้าย เพราะหากคนร้ายโยนทิ้งขณะหลบหนีและของกลางชิ้นเล็กอาจตรวจหาไม่พบ คนร้ายก็อาจลอยนวล รอดพ้นเงื้อมมือของกฎหมายไปได้ ดังนั้นน่าจะเอาผิดคนร้ายได้ ถึงจะไม่พบของกลางอยู่กับตัวคนร้ายก็ตาม”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8

นายพงศ์พัฒน์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 27 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิร์ล แต่งเครื่องแบบ เดินตรวจตราอยู่บริเวณ ชั้น 4 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ล มีรายได้เดือนละประมาณ 12,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 20 ครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา ก่อนหน้านี่เป็นชาวไร่ชาวนามาก่อน ยังไม่มีครอบครัว ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2550 ได้มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เซ็นทรัลเวิร์ลเป็นแห่งแรก เพราะมีเงินเดือนแน่นอน เป็นอาชีพสุจริต พอเลี้ยงชีพได้”

เคยมีประสบการณ์การจับกุมคนร้ายในคดีความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ตรวจพบอาวุธปืนอยู่ในกระเป๋าสะพาย เป็นลักษณะเปื้อนสะพาย ของคนร้าย ตรวจสอบพบว่าไม่มีใบอนุญาตพบพานปืนในที่สาธารณะ จึงจับกุมตัวคนร้ายพร้อมอาวุธปืน นำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย เคยจับกุมคนร้ายในคดีทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย เคยมีประสบการณ์คนร้ายวิ่งหลบหนีการจับกุม ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมแต่ประการใด

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 13.00 น. ได้รับรายงานทางวิทยุจากพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ประจำอยู่ศูนย์รักษาความปลอดภัยภายในศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ลว่าพบกลุ่มคนต้องสงสัย เป็นผู้ชาย 2 คน และผู้หญิง 1 คน บอกลักษณะพิเศษมา แต่ตอนนี้ผมจำไม่ได้แล้ว ซึ่งน่าจะเชื่อว่าจะเป็นแก๊งค์มิจฉาชีพ เข้ามาเพื่อจะลักโทรศัพท์มือถือภายในกระเป๋าทางเกง กระเป๋าถือหรือกระเป๋าสะพาย

ของลูกค้า ให้ผมจับตาเฝ้าระวัง เมื่อผมทราบเช่นนั้น จึงได้จับตาเฝ้าระวังกลุ่มคนทั้ง 3 คน อยู่ห่างๆ จากนั้นสักพักก็เห็นผู้หญิงคนร้ายเข้าไปสอบถามเส้นทางกับผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้หญิงเช่นกัน ขณะที่ผู้เสียหายกำลังตอบผู้หญิงคนร้ายอยู่นั้น คนร้ายอีกคนหนึ่งก็ได้ใช้มือฉมังเข้าไปในกระเป๋าสะพายของผู้เสียหาย เพื่อนำกระเป๋าตังค์ออกมา โดยมีคนร้ายอีกคนคอยดูต้นทาง เมื่อผมเห็นเช่นนั้นจึงได้แสดงตัวเข้าไปจับกุมคนร้ายผู้ชายที่ล้วงกระเป๋า ส่วนคนร้ายที่เป็นผู้หญิงและผู้ชายอีกคนรีบวิ่งหลบหนีไป จึงได้วิทย์แจ้งพนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นสกัดจับ คนร้ายที่ถูกจับกุมได้พร้อมของกลางก็ได้พยายามวิ่งหนี แต่ผมและผู้เสียหายได้ช่วยกันจับตัวไว้ได้ทัน เขาก็ยอมหยุด ไม่มีการต่อสู้ขัดขืน และโยนกระเป๋าตังค์ของกลางทิ้ง พร้อมทั้งปฏิเสธว่าไม่ได้เอากระเป๋าตังค์ไป ผมจึงให้ผู้เสียหายยืนยันและให้พนักงานรักษาความปลอดภัยอีกคนตามไปเก็บกระเป๋าตังค์ของกลางที่ถูกโยนทิ้งมายืนยัน คนร้ายจึงยอมรับสารภาพ สอบถามผู้เสียหายยืนยันว่าต้องการดำเนินคดีจนถึงที่สุด ผมจึงได้พาตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ใต้อาคารศูนย์การค้า เซ็นทรัลเวิร์ล จากนั้นได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลาง ขึ้นรถตู้ของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ล ไปส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนตัวผู้เสียหายก็ไปให้ปากคำเป็นพยานกับตำรวจ และคนร้ายอีก 2 คนที่หลบหนีไป ไม่สามารถจับกุมตัวไว้ได้ทัน โดยคนร้ายที่ถูกจับกุมตัวได้ให้การว่าลงมือก่อเหตุเพียงผู้เดียวและไม่ยอมให้การใดๆ จึงทำได้แต่เพียงการเฝ้าระวังคนร้ายอีก 2 คนที่เหลือต่อไป”

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ข้อจำกัดด้านกฎหมาย คือ บางกรณีคนร้ายมีหลายคนร่วมมือกันกระทำความผิด อาจมีโอกาสดเกิดความรุนแรงและเกิดอันตรายทั้งต่อตัวผู้เสียหายและบุคคลที่สาม ได้มากกว่าคนร้ายลงมือกระทำผิดเพียงคนเดียว แต่คนร้ายที่ร่วมมือกันกระทำความผิดกลับได้รับโทษเท่ากับคนร้ายที่ลงมือกระทำผิดเพียงผู้เดียว จึงถือเป็นข้อจำกัดด้านกฎหมายประการหนึ่ง ที่ผู้กระทำความผิดหลายคนกับคนเดียวต้องรับโทษเท่ากัน ในคดีเดียวกัน ส่วนข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมายคือ หากคนร้ายลงมือกระทำผิดร่วมกันหลายคน โอกาสจับกุมได้ทุกคน ก็เป็นเรื่องยากกว่าคนร้ายเพียงคนเดียว คนร้ายจึงมีโอกาหลบหนีรอดพ้นจากการจับกุมไปได้ เพราะบางครั้งกำลังของเราไม่เพียงพอที่จะจับคนร้ายที่ร่วมกันกระทำความผิดได้หมดทุกคน”

จากนั้น เขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขาได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“ถ้าพบเห็นกรณีคนร้ายแอบถ่ายใต้กระโปรงผู้หญิง เราต้องแจ้งให้ตัวผู้หญิงทราบก่อน ว่ากำลังถูกแอบถ่าย จากนั้นดูว่าผู้หญิงจะเอาเรื่องหรือไม่ ถ้าเอาเรื่องก็ต้องเชิญตัวคนร้ายไว้ก่อน และยึดโทรศัพท์ของคนร้ายไว้เป็นของกลาง แล้วนำตัวคนร้ายมาที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ในอาคารศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ด เพื่อนำตัวส่ง สน.ปทุมวันดำเนินคดีตามกฎหมาย”

“คิดว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ทุกประเภทคดี จะจับกุมได้เฉพาะบางคดี และต้องเห็นขณะคนร้ายกระทำผิดด้วย”

“ถ้ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาร้องขอให้ช่วยจับกุมตัวคนร้ายทั้งกรณีคนร้ายมีหมายจับหรือไม่มีหมายจับก็ตาม ต้องปรึกษาหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัยก่อนว่าจะให้ช่วยจับกุมตัวคนร้ายหรือไม่ แต่โดยหลักแล้วสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าการที่ประชาชนจับกุมคนร้าย เป็นการแสดงบทบาทของพลเมืองดีประการหนึ่ง เพราะคนร้ายไม่ใช่คนดีอยู่แล้ว เราจับกุมคนร้ายไปก็เท่ากับเราได้ช่วยเหลือสังคม ไม่ให้คนในสังคมต้องเดือดร้อนเพราะคนร้าย แต่ไม่ใช่การใช้อำนาจตามกฎหมาย เพราะเราเพียงแต่จับกุมคนร้ายไปตามบทบาทของพลเมืองดี มีคนทำผิดกฎหมาย เราเห็นก็ช่วยจับกุม ไม่ใช่การใช้อำนาจตามกฎหมายแต่อย่างใด”

“หากพบเห็นคนร้ายกำลังขโมยสินค้าภายในศูนย์การค้า แต่ขณะนั้นยังไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ หากพบคนร้ายกลับมาที่เดิมอีกครั้งในอาทิตย์ต่อมา เราไม่สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะไม่มีของกลาง ทำได้เพียงจับตาเฝ้าระวัง ระวังตามคนร้าย ถ้ามีกล้องวงจรปิดขณะคนร้ายลงมือก่อเหตุครั้งก่อน ก็นำรูปภาพคนร้ายจากกล้องวงจรปิด ไปให้ทางร้านค้าที่คนร้ายเข้าไป ช่วยจับตาเฝ้าระวังอีกทางหนึ่ง หากคนร้ายลงมือกระทำผิดอีกครั้งจึงค่อยจับกุมตัว”

“คิดว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท จับได้เฉพาะแต่ในความผิดบางประเภท เพราะความผิดที่มีลักษณะรุนแรง อาจเกิดอันตรายต่อตัวประชาชนผู้จับได้ จึงควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายนั้นมากกว่า ยกเว้นแต่ความผิดเล็กน้อย ไม่น่าจะเป็นอันตราย ประชาชนจึงจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้”

“คิดว่าหากเราพบเห็นผู้หญิงถูกจี้ชิงทรัพย์ แล้วเราไม่เข้าไปช่วยก็น่าจะมีความผิดได้ เพราะถ้าไม่เป็นความผิดเลย สังคมคงจะแย่ คนร้ายเต็มบ้านเต็มเมือง เพราะคนในสังคมไม่ช่วยเหลือกัน”

“ในคดีความผิดจำพวกลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ถ้าเราพบเห็น หรือคนร้ายวิ่งหลบหนีมาทางเรา เราก็สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้าย ตามหมายจับของศาลได้ เพราะว่าเราไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ การจับกุมคนร้ายตามหมายศาลน่าจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และอีกอย่างหนึ่งคือเราก็ไม่ทราบว่หมายศาลนั้นจะหมดอายุหรือยัง”

“กรณีความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายคดียาเสพติดได้ หากได้รับข้อมูลที่แน่นอน และพบเห็นขณะกำลังกระทำผิด เช่น กำลังส่งมอบยาบ้า หากแน่ใจว่าไม่ได้รับอันตราย เราก็สามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายได้”

“ถ้าพบเห็นคนร้ายกำลังวิ่งราวกระชากกระเป๋าผู้หญิงคนหนึ่ง แล้วเรายู่บริเวณนั้นพอดี เราก็สามารถเข้าไปช่วยจับกุมคนร้าย ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“คนร้ายที่ร่วมกันลงมือกระทำผิดหลายคนน่าจะ ได้รับโทษหนักกว่าคนร้ายที่ลงมือกระทำผิดเพียงคนเดียว เพราะการที่คนร้ายทำงานกันเป็นทีม มีคนดูต้นทาง มีคนเข้าไปเป็นหน้าม้าล่อเหยื่อ มีคนลงมือก่อเหตุ น่าจะมีโทษหนักกว่า คนร้ายที่ล้วงกระเป๋าเหยื่อเพียงคนเดียว เนื่องจากการลงมือก่อเหตุเป็นทีมมีโอกาสที่เหยื่อจะรู้ตัวน้อยกว่า และคนร้ายมีโอกาสรอดพ้นจากการถูกจับกุมได้มากกว่า”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9

นางทิพย์วรรณ (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 40 ปี สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิร์ล แต่งเครื่องแบบ เดินตรวจตราอยู่บริเวณ ชั้น 2 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ล มีรายได้เดือนละประมาณ 12,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วประมาณ 10 ครั้ง เธอได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดอุดรธานี ก่อนหน้านี้ประกอบอาชีพทำไร่นา และเคยประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยของโรงแรมใบหยกมาก่อน สมรสแล้ว ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2549 ได้มาย้ายมาเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เซ็นทรัลเวิร์ล เพราะ ใกล้ที่พัก ที่มาประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย เพราะมีเงินเดือนแน่นอน มีรายได้จุนเจือครอบครัว”

เคยมีประสบการณ์การจับกุมคนร้ายในคดีลักทรัพย์ ส่วนมากเป็นคดีลักสินค้าภายในศูนย์การค้า และคดีคนร้ายเป็นผู้ชายวิ่งราวทรัพย์ วิ่งกระชากกระเป๋าถือของผู้หญิง คนร้ายวิ่งมาทางตน จึงตะโกนให้คนร้ายหยุด พร้อมทั้งวิทยุแจ้งเพื่อนพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นผู้ชายมาช่วยจับกุมตัวคนร้าย เพราะจะได้มีพยานพบเห็นขณะจับกุมหลายคน เคยมีประสบการณ์คนร้ายพยายามวิ่ง

หลบหนีการจับกุม แต่ยังไม่เคยพบกรณีคนร้ายปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดขณะถูกจับกุม และยังไม่เคยพบคนร้ายต่อสู้ขัดขืนขณะจับกุมแต่ประการใด

ต่อมาเธอได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2554 เวลาประมาณ 15.00 น. ขณะที่กำลังเดินตรวจตราดูแลความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ บริเวณชั้น 2 ของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ได้พบเหตุพนักงานขายสินค้ากีฬาที่ช้อป ตะโกนร้องขอความช่วยเหลือ ว่ามีคนร้ายขโมยสินค้าไป พร้อมทั้งวิ่งไล่ตาม ชี้ไปยังคนร้ายและตะโกนว่า “ขโมยๆ” ดิฉันเห็นเช่นนั้น จึงวิทยุแจ้งให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นๆทราบ พร้อมทั้งรีบวิ่งไปดักหน้าคนร้าย ตรวจสอบเบื้องต้นพบว่า คนร้ายเป็นผู้หญิง อายุประมาณ 30 ปี ผิวขาว รูปร่างท้วม แต่งตัวดี สะพายกระเป๋า กำลังวิ่งหนี โดยมีพนักงานขายสินค้ากีฬาที่ช้อปวิ่งไล่ตาม เมื่อดิฉันวิ่งไปดักหน้าคนร้ายได้ทัน คนร้ายจึงยอมหยุด พร้อมทั้งปฏิเสธว่าไม่ได้ทำอะไรผิด จากนั้นพนักงานรักษาความปลอดภัยชายที่ตามมาสมทบช่วงหลัง จะขอตรวจค้นกระเป๋าและค้นตัว ปรากฏว่าคนร้ายไม่ยินยอมให้ตรวจค้น ดิฉันซึ่งเป็นผู้หญิง จึงขอตรวจค้นกระเป๋าและค้นตัวคนร้ายด้วยตนเอง คนร้ายเมื่อเห็นว่าดิฉันเป็นผู้หญิงขอค้นตัว ก็ยินยอมให้ตรวจค้น ผลการตรวจค้นพบสินค้ากีฬาที่ช้อปหลายรายการ รวมมูลค่าประมาณ 200 บาท อยู่ในกระเป๋าสะพายของคนร้าย เมื่อคนร้ายเห็นเช่นนั้น ก็ได้ยอมรับสารภาพว่าเป็นผู้ลักสินค้าไปจริง เพราะจำนนต่อหลักฐาน ดิฉันจึงได้สอบถามเจ้าของร้านกีฬาที่ช้อป ยืนยันว่าจะดำเนินคดีจนถึงที่สุด เพราะสินค้าเคยหายหลายครั้งแล้ว จากนั้นดิฉันได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลาง ไปขึ้นรถตู้ของศูนย์การค้า บริเวณหน้าห้องพักพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้นใต้ดิน ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ เพื่อนำตัวไปส่งยัง สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยมีพนักงานรักษาความปลอดภัยชาย และพนักงานขายสินค้ากีฬาที่ช้อปไปด้วย ก่อนขึ้นรถตู้คนร้ายได้พยายามวิ่งหลบหนี ดิฉันก็ได้จับกุมตัวเอาไว้เพื่อไม่ให้คนร้ายหลบหนีไปได้ ระหว่างทางขณะอยู่บนรถตู้ คนร้ายได้พยายามโทรศัพท์ ไม่ทราบว่าโทรหาใคร แต่พูดคุยโทรศัพท์เสียงดัง ทำนองข่มขู่ ว่ารู้จักผู้ใหญ่ จะมีผู้ใหญ่มาเคลียร์ให้ ช่วยเหลือ แต่สุดท้ายก็ไม่มีใครติดต่อมา ซึ่งขณะนั้นดิฉันรู้สึกหัวใจเล็กน้อย แต่ก็ได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายเป็นที่เรียบร้อย”

จากนั้นเธอได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ข้อจำกัดด้านกฎหมายคือ ในการตรวจค้นตัวคนร้ายที่เป็นผู้หญิง ต้องให้ผู้หญิงเป็นคนตรวจ บางสถานการณ์มีเพียงพนักงานรักษาความปลอดภัยชาย และคนร้ายอาจหลบหนี หรือทำลายของกลาง

หากต้องรอฟังงานรักษาความปลอดภัยหญิง ของกลางก็อาจถูกเคลื่อนย้ายหรือทำลายไปได้ และคนร้ายอาจหลบหนี คิดว่าสิ่งนี้เป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายประการหนึ่ง”

จากนั้น เธอ ได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เธอได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“กรณีความผิดจำพวกคนร้ายแอบถ่ายใต้กระโปรงผู้หญิง เราไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายได้ เนื่องจากไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ แม้พบเห็นขณะกำลังแอบถ่าย ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาชนไม่สามารถจับกุมได้ด้วยตนเอง”

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้เลยในทุกประเภทคดี หากพบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้า ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้มาจับกุมตัวคนร้าย ประชาชนไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายด้วยตนเองได้”

“คิดว่าประชาชนไม่สามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้ายได้ เนื่องจากหากประชาชนเข้าไปช่วยอาจเกิดปัญหา ข้อยุ่งยากต่างๆตามมาในภายหลัง จึงเป็นหน้าที่เฉพาะของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมตัวคนร้าย”

“คิดว่าการที่ประชาชนช่วยสอดส่อง ดูแล เป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ แจ้งเบาะแสจนนำไปสู่การจับกุมตัวคนร้าย ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีประการหนึ่ง แต่การจับคนร้ายโดยประชาชน ไม่ใช่บทบาทของพลเมืองดี เพราะประชาชนไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงจับกุมคนร้ายตามลำพังไม่ได้”

“และไม่ใช่ว่าการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนในการจับกุมตัวคนร้าย เพราะประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ แต่ส่วนตัวคิดว่าหากจับกุมคนร้ายแล้วไม่มีความผิด ไม่ถูกฟ้องกลับ ก็อยากช่วยจับกุม”

“หากพบเห็นคนร้ายลักขโมยของในศูนย์การค้าไป แต่ขณะนั้นยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ อาทิตยต์ต่อมาคนร้ายกลับเข้ามาบริเวณเดิมอีกครั้ง เราจะยังจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ทำได้แต่เพียงการเฝ้าติดตามคนร้าย และเมื่อเห็นคนร้ายลงมือกระทำผิด ก็ยังเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นผู้มาจับกุม”

“หากพบเห็นผู้หญิงถูกจี้ชิงทรัพย์แล้วเราไม่เข้าไปช่วยเหลือ เราอาจมีความผิดได้ เพราะเราต้องเข้าไปช่วยเหลือ อย่างน้อยตะ โคน ไล่ หรือแจ้งทางวิทยุให้พนักงานรักษาความปลอดภัยคนอื่นมาช่วยก็ได้ หากเราเพิกเฉยก็อาจเป็นความผิด”

“กรณีคนร้ายกระทำความผิดจำพวกลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ หากประชาชนพบเห็นซึ่งหน้า ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มาจับกุม ประชาชนจะจับกุมด้วยตนเองไม่ได้ เพราะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ”

“กรณีคนร้ายมีหมายจับของศาล ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม ประชาชนจะจับกุมคนร้ายตามหมายศาลด้วยตนเองไม่ได้ เพราะหมายจับน่าจะเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่รัฐ”

“กรณีคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายด้วยตนเองได้ ต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม”

เธอให้ข้อเสนอแนะว่า

“พนักงานรักษาความปลอดภัยชายน่าจะตรวจค้นตัวคนร้ายที่เป็นผู้หญิงได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอพนักงานรักษาความปลอดภัยหญิง หากมีเหตุผลอันสมควร มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน และการตรวจค้นตัวนั้นต้องไม่ล่วงละเมิดสิทธิในร่างกายของคนร้ายที่เป็นผู้หญิง”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10

นายขุนทอง (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 42 ปี สถานภาพหย่าร้าง รูปร่างสูงใหญ่ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทถ่ายภาพแห่งหนึ่ง ย่านสีลม มีรายได้เดือนละประมาณ 15,000 บาท จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วสองครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดร้อยเอ็ด มาเช่าอพาร์ทเมนท์พักอยู่ในกรุงเทพฯ กับพี่ชาย พี่ชายทำงานเป็นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์แถวสะพานเหลือง ก่อนหน้านี้ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ต่างจังหวัด เมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้ย้ายเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ และได้ทำงานอยู่บริษัทเกี่ยวกับการถ่ายภาพ เป็นพนักงานอยู่ในบริษัทนี้ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำงานทุกวันจันทร์ – ศุกร์ ตั้งแต่ 08.00-16.00 น.ปกติเดินทางไปทำงานโดยรถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้าใต้ดิน และรถไฟฟ้าบีทีเอส”

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายตอนอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด มีคนร้ายเป็นเด็กวัยรุ่นนุ่งข้างบ้าน ปีนเข้ามาภายในบ้านเพื่อที่จะขโมยของ แต่นายขุนทอง พบเห็นจึงตะโกนไล่ เมื่อสังเกตเห็นว่าคนร้ายไม่มีอาวุธ จึงได้วิ่งเข้าไปจับกุม โดยคนร้ายพยายามวิ่งหนีออกจากบ้าน แต่วิ่งไม่ทัน คนร้ายก็ได้

หยุดและยกมือไหว้ขอโทษ ไม่ได้ต่อสู้ขัดขืน นายขุนทอง จึงได้จับกุมและควบคุมตัวคนร้ายไว้ แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวไปโรงพัก เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อประมาณเดือน ต.ค. 2553 ขณะที่ผมเดินอยู่บริเวณริมถนนแยกสามย่าน แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ พร้อมกับพี่ชาย ได้พบเห็นคนร้ายเป็นชายวัยรุ่น อายุประมาณ 15-16 ปี เดินอยู่บนฟุตบาทริมถนนกำลังกระซอกสร้อยคอทองคำหนัก 2 สลึง ของหญิงผู้เสียหายที่นั่งอยู่ริมหน้าต่างบนรถโดยสารประจำทาง เนื่องจากเป็นเวลาที่รถจอดติดไฟแดง จากนั้นคนร้ายจึงได้วิ่งหลบหนีเข้าไปในวัดหัวลำโพง เมื่อผมและพี่ชายเห็นเช่นนั้น จึงได้วิ่งไล่ตามคนร้ายไป กระทั่งผมวิ่งไปจนทันคนร้ายจึงได้กระโดดกอดตัวคนร้ายเอาไว้ คนร้ายจึงได้โดยสร้อยของกลางออกไปจากตัว คนร้ายพยายามสะบัดตัวให้หลุดออก แต่ไม่ถึงขั้นต่อสู้ขัดขืน หรือทำร้ายร่างกายผม ขณะนั้นผมไม่แน่ใจว่าคนร้ายมีอาวุธมีดอยู่กับตัวหรือไม่ จึงได้ปล่อยคนร้ายออกมาจากที่กอดรัดไว้ คนร้าย ก็ได้วิ่งหลบหนีไป ทั้งผมและพี่ชายก็ไม่ได้วิ่งไล่ตาม เนื่องจากเห็นว่าไม่น่าจะไล่ตามทัน ประกอบกับผู้เสียหายก็ได้สร้อยคอทองคำกลางกลับคืนแล้ว ผมจึงไม่ได้จับกุมและควบคุมตัวคนร้ายส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใด ส่วนสาเหตุที่ผมได้ช่วยเหลือประชาชนด้วยการจับกุมคนร้าย ในครั้งนี้ เนื่องจากผมพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า ทำให้รู้สึกสงสารเหยื่อที่เป็นผู้หญิงถูกกระซอกสร้อย จนนำมาสู่การเข้าไปช่วยเหลือในที่สุด”

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“การจับกุมคนร้ายบางครั้งอาจต้องใช้กำลัง เพราะคนร้ายอาจมีการต่อสู้ขัดขืน หากคนร้ายต่อสู้หรือมีอาวุธ แล้วผมก็ต่อสู้กับคนร้าย จนคนร้ายได้รับบาดเจ็บจากการจับกุม ผมอาจจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นกับคนร้ายได้ ถึงแม้ผมจะทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี เข้าไปช่วยจับกุมคนร้าย โดยไม่มีสิ่งใดตอบแทนก็ตาม ยังจะต้องจ่ายค่าพยาบาลให้คนร้ายอีก ส่วนอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย คือ ในบางครั้งเราไม่แน่ใจว่าคนร้ายพกพาอาวุธอยู่หรือไม่ อาจทำให้เราวิตกกังวลขณะจับกุม ซึ่งอาจส่งผลให้คนร้ายหลบหนีไปได้อย่างลอบนวล”

จากนั้น เขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขาได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“หากพบเห็นคนร้ายกำลังแอบถ่ายได้กระ โปรงผู้หญิง ประชาชนที่พบเห็นสามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายนั้นด้วยตนเองได้ เพราะพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดต่อหน้าต่อตา และเป็นความผิดที่ผู้หญิงถูก

แอบถ่ายอาจได้รับความเสียหาย อับอาย เสียชื่อเสียง หากคนร้ายนำคลิปวิดีโอที่แอบถ่ายได้ไปเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ ประชาชนจึงสามารถจับกุมคนร้ายนี้ได้ด้วยตนเอง”

“ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท คดีความผิดบางประเภทก็จับกุมได้ บางประเภทก็จับกุมไม่ได้ เพราะประชาชนมีข้อจำกัดในการจับกุมหลายอย่าง เช่น ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ไม่เหมือนเจ้าหน้าที่ตำรวจ”

“ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับ แต่ในความคิดบางประเภท เช่น ยาเสพติด อาวุธปืน แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะร้องขอให้ช่วยจับ ประชาชนก็ไม่สามารถช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมได้ เพราะเป็นคดีที่มีความรุนแรง ประชาชนอาจได้รับอันตรายจากการเข้าช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้”

“คิดว่าการที่ประชาชนช่วยจับกุมผู้กระทำความผิดที่ตนพบเห็นซึ่งหน้าขณะกำลังกระทำความผิด เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีประการหนึ่ง เพราะเป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ให้คนทำผิดหลบหนีลอยนวล และเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนอีกด้วย เพราะเมื่อคนร้ายกระทำความผิด ประชาชนที่พบเห็นก็มีอำนาจในการจับกุมตัวส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีตามกฎหมาย”

“กรณีพบเห็นคนร้ายลงมือกระทำความผิด แต่ขณะนั้นยังจับกุมตัวไม่ได้ อาทิตย์ถัดมาพบเห็นคนร้ายรายเดิม เข้ามาในบริเวณเดิม จะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายยังไม่ได้ เพราะไม่มีหลักฐานหรือของกลางใด ทำได้แต่เพียงคอยเฝ้าสังเกต หากคนร้ายลงมือก่อเหตุ จึงเข้าไปช่วยเหลือจับกุม”

“หากพบเห็นผู้หญิงถูกจี้ชิงทรัพย์แล้วเราไม่เข้าไปช่วยเหลือ อาจมีความผิดได้ เพราะการไม่เข้าไปช่วยเหลือ แล้วไม่มีความผิดใดๆ สังคมก็จะอยู่ไม่สงบสุข โจรผู้ร้ายเต็มบ้านเมืองเพราะคนในสังคมต่างคนต่างอยู่ จึงน่าจะมีความผิด หากไม่เข้าไปช่วยเหลือ ถ้าหากช่วยได้”

“กรณีพบเห็นคดีความผิดเกี่ยวกับลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ประชาชนสามารถเข้าไปช่วยเหลือจับกุมคนร้ายด้วยตนเองได้ หากพบเห็นคนร้ายขณะกระทำความผิด เพราะถ้าต้องรอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมา คนร้ายอาจหลบหนีไปก่อนได้”

“กรณีคนร้ายมีหมายจับของศาล ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายนั้นด้วยตนเองได้ หากตรวจสอบแล้วว่าเป็นหมายศาลของจริงและไม่หมดอายุ เนื่องจากคนร้ายที่มีหมายศาลอาจไปก่อคดีอื่นได้อีก ประชาชนจึงน่าจะช่วยเหลือสังคมด้วยการจับกุมคนร้ายประเภทนี้ด้วยตนเองได้”

“กรณีความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด คิดว่าประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ด้วยตนเอง เนื่องจากอาจมีปัญหาในทางปฏิบัติว่าสิ่งนั้นใช่ยาเสพติดจริงหรือไม่ และประชาชนไม่มีความชำนาญในการจับกุมคดียาเสพติดเท่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจเกิดอันตรายต่อตัวประชาชนได้”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“ในการที่ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสี่ยงชีวิตเข้าไปทำหน้าที่พลเมืองดี ช่วยจับกุมคนร้าย หากคนร้ายต่อสู้ขัดขืน จนมีการใช้กำลังเกิดขึ้น คนร้ายได้รับบาดเจ็บ ประชาชนน่าจะไม่ต้องรับผิดชอบกับผลนั้น เพราะถือว่าคนร้ายเป็นผู้เริ่มทำผิดกฎหมายเสียเอง”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 11

นายประเสริฐ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 35 ปี สถานภาพสมรส รูปร่างสันทัด ประกอบอาชีพ พนักงานส่งหนังสือพิมพ์ แถวตรอกสลักหิน แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ จบการศึกษา ระดับชั้น ม.6 เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วสองครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดสกลนคร มาทำงานเป็นพนักงานรับส่งหนังสือพิมพ์อยู่แถวตรอกสลักหิน เข้าห้องพักอยู่แถววัดดวงแข ก่อนหน้านี้ทำไร้ทำนาอยู่แถวบ้านที่ต่างจังหวัด กระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2552 ได้เข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ เพราะเห็นว่าน่าจะมียรายได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าต่างจังหวัด ได้ทำงานเป็นพนักงานรับส่งหนังสือพิมพ์อยู่ที่นั่นเป็นแห่งแรกและทำอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ปกติช่วงเช้าเวลาประมาณ 03.30 น.ต้องไปรับหนังสือพิมพ์จากร้านที่เกิดเหตุซึ่งเป็นร้านขายส่งที่เก็บหนังสือพิมพ์ที่เตรียมจะไปส่งให้ร้านขายปลีกเพื่อจำหน่ายต่อไป”

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายในคดีชิงทรัพย์ เมื่อครั้งอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด นายประเสริฐ ได้เข้าไปช่วยเหลือเด็กแถวบ้านถูกวัยรุ่นนุ่งพุดจาบมุม พยายามทำร้ายร่างกายเพื่อที่จะชิงทรัพย์ คนร้ายได้พกพาอาวุธ ขณะนั้นพบเห็นเหตุการณ์ จึงได้ส่งเสียงตะโกนไล่ แต่คนร้ายไม่ยอมฟัง เมื่อเห็นเช่นนั้นนายประเสริฐ ก็ได้หยิบไม้ที่วางอยู่ใกล้บริเวณนั้นขึ้นมาขู่คนร้าย คนร้ายจึงได้หวาดกลัว และหยุดการกระทำดังกล่าว จากนั้นนายประเสริฐ และเด็กได้ร้องตะโกนให้คนบริเวณนั้นมาช่วยกันจับกุมตัวคนร้ายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ขณะจับกุมคนร้ายนิ่งเงียบ ไม่ได้ต่อสู้ขัดขืน หรือวิ่งหลบหนีแต่ประการใด

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2554 เวลาประมาณ 03.30 น. ขณะที่ผมเข้าไปรับหนังสือพิมพ์จากร้านที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นร้านจำหน่ายหนังสือพิมพ์แบบขายส่ง เพื่อที่จะรับหนังสือพิมพ์ไปส่งให้ร้านขายปลีกตามปกติ ก็ได้พบคนร้ายทราบว่าเคยเป็นลูกจ้างของร้านหนังสือพิมพ์นี้ ผมไม่รู้จักเป็นการส่วนตัว แต่เห็นว่าเคยเป็นลูกจ้างของที่นี่ กำลังนั่งอยู่ใกล้รถจักรยานยนต์และถังน้ำมันจากรถจักรยานยนต์ซึ่งจอดอยู่ภายในบ้านที่มีลักษณะเป็นตึกแถว ด้วยวิธีการเจาะรูจากถังน้ำมันรถจักรยานยนต์ แล้วใช้สายยางต่อให้น้ำมันไหลลงตะแกรงรองที่เตรียมไว้ เพื่อที่จะเอาน้ำมันไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ผมพบเห็นเช่นนั้นจึงเชื่อแน่ว่าคนร้ายกำลังลักน้ำมันจากรถจักรยานยนต์ของเจ้าของร้านหนังสือพิมพ์อยู่ จึงได้ตะโกนถามว่า “ทำอะไร” เมื่อคนร้ายได้ยินเสียงตะโกนก็ตกใจ และพยายามทิ้งตะแกรงวิ่งหลบหนี เมื่อผมเห็นคนร้ายจะหลบหนี จึงได้วิ่งไปจับตัวคนร้ายด้วยการดึงเสื้อและดึงแขนคนร้ายไว้ คนร้ายก็ได้หยุดวิ่ง สักครู่เจ้าของร้านออกมาพบ และได้เข้าช่วยกันจับกุมคนร้าย ผมจึงได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับเจ้าของร้านทราบ เจ้าของร้านก็ได้บอกว่า ก่อนหน้านี้ได้ไล่ออกจากคนนี้ออกไป เนื่องจากมีพฤติกรรมลึกลับเล็กน้อยกับของภายในร้าน ตอนนั้นยังไม่ได้ดำเนินคดีเพราะพยานหลักฐานไม่น่าจะเพียงพอ แต่คราวนี้ยืนยันว่าจะดำเนินคดีจนถึงที่สุด เพราะพบเห็นชัดเจน มีสายต่อน้ำมันและตะแกรงรองน้ำมันเป็นหลักฐานครบถ้วน จากนั้นผมและเจ้าของร้านก็ได้ช่วยกันควบคุมตัวคนร้ายพร้อมของกลางนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

เขาได้เล่ารายละเอียดภายหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้ายว่า

ภายหลังจับกุมตัวคนร้ายได้แล้ว ก็ได้ร่วมกันกับเจ้าของร้าน นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางขึ้นรถกระบะของเจ้าของร้านมาส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ สน.ปทุมวัน เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ผมคิดว่าข้อจำกัดด้านกฎหมายคือบางครั้งประชาชนที่เข้าจับกุมคนร้ายอาจเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต กลัวว่าคนร้ายจะตามมาแก้แค้น และไม่เชื่อมั่นว่ากฎหมายไทยจะคุ้มครองให้ความอุ่นใจกับประชาชนที่เข้าช่วยจับคนร้ายได้ ส่วนข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายคือ เมื่อประชาชนไม่เชื่อมั่นในกฎหมายว่าจะคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยภายหลังการช่วยจับกุมคนร้าย ประชาชนจึงเกิดความวิตกกังวล ไม่กล้าที่จะจับกุมคนร้ายตามมา”

จากนั้น เขาได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขาได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“เมื่อประชาชนพบเห็นคนร้ายกำลังแอบถ่ายได้กระโปรงผู้หญิง สามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายได้ โดยอาจจะเข้าไปสอบถามก่อนว่าทำอะไร จากนั้นจึงแจ้งให้ตัวผู้หญิงทราบ เพื่อดูว่าตัวผู้หญิงจะเอาเรื่องหรือไม่ แล้วจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการต่อไป”

“ประชาชนสามารถจับกุมคนร้ายได้ในคดีความผิดทุกประเภท หากพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้า เพราะประชาชนน่าจะช่วยเหลือสังคม โดยการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ในทุกประเภท”

“ประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้ายได้ในความผิดทุกประเภท หากเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้ช่วยจับกุม ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมอยู่ด้วย ประชาชนน่าจะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดูแลความเรียบร้อยของสังคมได้”

“การที่ประชาชนช่วยจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเป็นการแสดงบทบาทของพลเมืองคืออย่างหนึ่งที่ไม่ปล่อยให้คนชั่วลอยนวล นำคนกระทำความผิดให้มารับโทษตามกฎหมาย และคิดว่าเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนอีกประการหนึ่ง”

“หากพบเห็นผู้หญิงถูกคนร้ายจู่ชิงทรัพย์แล้วประชาชนไม่เข้าไปช่วยเหลือ คิดว่าไม่น่าจะเป็นความผิด เพราะบางกรณีที่คนร้ายมีอาวุธ หรือเราอาจได้รับอันตรายเมื่อเข้าไปช่วยเหลือ ก็น่าจะไม่เข้าไปช่วยเหลือ โดยไม่มีความผิดได้”

“กรณีพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดในคดีจำพวกลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ หากประชาชนพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดคดีดังกล่าวซึ่งหน้า สามารถเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายได้ เพราะเป็นคดีที่เห็นความผิดชัดเจน และมีเจ้าทุกข์ผู้ได้รับความเสียหาย ประชาชนที่พบเห็นจึงอาจช่วยเหลือสังคม เป็นพลเมืองดี ด้วยการจับกุมตัวคนร้ายได้”

“กรณีคนร้ายมีหมายจับของศาล ประชาชนไม่สามารถจับกุมคนร้ายตามหมายจับศาลได้ เนื่องจากประชาชนอาจไม่ทราบว่าบุคคลผู้นี้เป็นคนร้ายที่มีหมายจับศาลติดตัวอยู่ และไม่มีหลักฐานใดบ่งชี้ว่าเขากระทำความผิด จึงน่าจะเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมคนร้ายตามหมายจับศาลมากกว่า”

“กรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าประชาชนไม่น่าจะจับกุมคนร้ายในคดีประเภทนี้ได้ เพราะประชาชนไม่ได้รับการฝึกอบรมมา ไม่มีความเชี่ยวชาญ และไม่แน่ใจว่าสิ่งนั้นจะเป็นยาเสพติดจริงหรือไม่ จึงน่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมมากกว่า”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“ควรมีมาตรการคุ้มครองประชาชนที่ช่วยจับกุมคนร้าย ให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตภายหลังจากที่ได้จับกุมคนร้ายไปแล้ว เพราะประชาชนอาจเกิดความกลัวว่าคนร้ายจะกลับมาแก้แค้น

หลังจากพัน โทษ และความกลัวดังกล่าวจะทำให้ประชาชนไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคนร้าย คนร้ายก็หลบหนีลอยนวล”

ถอดบันทึกถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12

นายประยงค์ (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 30 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพพนักงานขายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์บริษัท โซนี่ สาขาพันธุ์ทิพย์ เขตราชเทวี กรุงเทพฯ จบการศึกษาระดับชั้น ปวส. เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้ามาแล้วสองครั้ง เขาได้เล่าภูมิหลังของตนเองให้เราฟังว่า

“เป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์ ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานขายสินค้าของบริษัท โซนี่ สาขาพันธุ์ทิพย์ เช่าห้องพักอยู่แถวประตูน้ำ ก่อนหน้านี้ช่วยที่บ้านค้าขายอยู่ต่างจังหวัด กระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ เพราะอยากมาใช้ชีวิตในเมืองหลวง จึงได้มาสมัครเป็นพนักงานขายของบริษัทแห่งนี้และทำงานอยู่ที่นี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน”

เคยมีประสบการณ์ในการจับกุมคนร้ายคดีวิ่งราวกระเป๋าถือ เมื่อปี พ.ศ. 2552 ขณะที่นายประยงค์ ยืนรอรถโดยสารประจำทางอยู่ป้ายรถโดยสารแถวแยกราชเทวีเพื่อจะกลับที่พัก ได้พบเห็นคนร้ายเป็นชาย จำนวน 1 คนกำลังกระชากกระเป๋าผู้หญิงที่ยืนรอรถโดยสารประจำทางอยู่ ผู้หญิงได้ส่งเสียงร้องอะอะ โอ๊ยวาย และคนร้ายได้วิ่งมาทางที่นายประยงค์ ยืนอยู่พอดี ขณะนั้นเห็นว่าคนร้ายมีรูปร่างเล็กกว่าและไม่น่าจะมีอาวุธ จึงได้ยื่นขวางคนร้ายเอาไว้ คนร้ายพยายามจะวิ่งหนีไปอีกทาง นายประยงค์ ก็ได้ไล่ตาม และกระโดดรวบตัวคนร้ายไว้ได้ คนร้ายพยายามดิ้นรนขัดขืน แต่สู้แรงตนไม่ได้ สักครู่หญิงผู้เสียหายและคนบริเวณนั้นก็ได้มาช่วยกันล้อมจับกุมตัวคนร้ายเอาไว้ และมีพลเมืองดีโทรแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ต่อมาเขาได้เล่าประสบการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดในครั้งนี้ให้เราฟังว่า

“เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2554 เวลาประมาณ 15.00 น. ขณะที่ผมกำลังเดินเลือกซื้อสินค้าอยู่ภายในฝั่งโตคิว ชั้น 3 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครองอยู่นั้น ได้รู้สึกเหมือนกระเป๋าแกงด้านหลังที่ใส่กระเป๋าสดางค์กระตุกเล็กน้อย จึงรีบหันหลังไปดู พบว่ามีคนร้ายเป็นชายวัยรุ่นพยายามเดินออกไปจากตัวผมด้วยความเร็วเหมือนมีพิรุช และกระเป๋าสดางค์ในกระเป๋าแกงผมได้สูญหายไป ตอนนั้นผมค่อนข้างมั่นใจว่าคนร้ายน่าจะเป็นชายคนนี้แน่นอน จึงรีบวิ่งตามหลังไปพร้อมตะโกนเรียก “น้อง

ครับๆ” เพื่อให้ชายผู้นี้หยุดคุยกันก่อน แต่เมื่อเขาเห็นผมวิ่งไล่ตามหลัง เขาก็ได้พยายามวิ่งหลบหนีด้วยความเร็ว ผมเชื่อแน่ว่าเขาคือคนร้าย จึงได้ตะโกนร้องเรียกให้คนช่วยว่า “ขโมยๆ” เขาได้วิ่งด้วยความเร็วสูงขึ้น แต่ผมเร่งจนตามเขาได้ทันและคว้าเสื้อเขาจากด้านหลังไว้ได้ เขาจึงหยุดวิ่งและโยนกระเป๋าใส่ตาค้างของผมทิ้ง พร้อมทั้งพยายามผลักผมออกและชกหน้าผมหนึ่งหมัด ผมจึงชกคืนไปหนึ่งหมัดถูกแขนคนร้ายกันไว้ได้ หลังจากตะลุมบอนกันสักพัก พนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างก็ได้เข้ามาช่วยจับกุมคนร้าย พร้อมของกลางพาไปที่ห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้น 5 ฟังสถานจอจรต ศูนย์การค้ามาบุญครอง จากนั้นทางพนักงานรักษาความปลอดภัยก็ได้แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปโรงพักเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ส่วนผมก็ไปให้ปากคำกับตำรวจในฐานะพยาน”

เขาได้เล่ารายละเอียดภายหลังการดำเนินการจับกุมตัวคนร้ายว่า

“ภายหลังจับกุมตัวคนร้าย พนักงานรักษาความปลอดภัยของห้าง ได้นำตัวคนร้ายพร้อมของกลางไปยังห้องพักของพนักงานรักษาความปลอดภัย ชั้น 5 ห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง และได้มีการถ่ายรูปทำประวัติคนร้ายไว้ จากนั้นก็ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ปทุมวัน มารับตัวคนร้ายเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป”

จากนั้นเขาได้เล่าถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่า

“ข้อจำกัดด้านกฎหมายคือประชาชน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกันทุกคน บางครั้งอาจเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานและอาจถูกฟ้องร้องกลับจากคนร้ายที่ตนจับกุมตัวได้ ส่วนอุปสรรคสำหรับการบังคับใช้กฎหมายคือ เมื่อไม่มีความรู้ด้านกฎหมายดังกล่าว อาจส่งผลให้ไม่กล้าเข้าช่วยเหลือจับกุมตัวคนร้าย เกิดความรู้สึกไม่อยากเข้าไปยุ่ง ถ้าไม่ใช่เรื่องของตน เป็นต้น”

จากนั้น เขา ได้ทำแบบสอบถามวัดความรู้ของทางเรา เมื่อทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ เขาได้อธิบายตามความเข้าใจว่า

“หากพบเห็นคนร้ายแอบถ่ายได้กระโปรงผู้หญิง เราในฐานะประชาชนผู้พบเห็นคนร้ายกำลังกระทำความผิด ตามสามัญสำนึกย่อมเข้าไปช่วยจับกุมตัวคนร้ายได้ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบที่กำลังถูกแอบถ่าย เพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ปล่อยให้คนทำผิดหลบหนีลอยนวล”

“ความเห็นส่วนตัวคิดว่าประชาชนน่าจะจับกุมคนร้ายที่ตนพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดได้ในทุกประเภท เพราะขึ้นชื่อว่าเป็นคนร้ายแล้ว ประชาชนที่พบเห็นก็น่าจะทำหน้าที่พลเมืองดี ช่วยจับกุมคนร้าย ไม่ปล่อยให้คนร้ายหลบหนีลอยนวลได้”

“คิดว่าประชาชนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวคนร้าย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอได้ทุกกรณี ไม่ว่าจะคนร้ายจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับคนร้ายถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนจะทำหน้าที่พลเมืองดี ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ส่วนตัวคิดว่าน่าจะทำได้ ไม่น่าจะมีความผิดอะไร”

“คิดว่าการที่ประชาชนช่วยจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นการทำหน้าที่พลเมืองดีประการหนึ่ง ที่ได้ช่วยเหลือสังคม นำคนกระทำความผิดมารับโทษ และเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย”

“หากพบเห็นผู้หญิงถูกจี้ชิงทรัพย์แล้วเราไม่เข้าไปช่วยเหลือ คิดว่าไม่น่าจะมีความผิด แต่อาจเป็นการไม่แสดงบทบาทของพลเมืองดีเท่านั้น เพราะบางครั้งเรายังเอาตัวเองไม่รอด ถ้าเข้าไปช่วยเหลือแล้วต้องเสี่ยงต่ออันตรายอีก ดังนั้นการไม่เข้าไปช่วยเหลือ คิดว่าไม่น่าจะเป็นความผิดอะไร”

“กรณีพบเห็นคนร้ายกระทำความผิดอยู่ แต่ขณะนั้นยังไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายไว้ได้ อาทิตยภัตมาพบเห็นคนร้ายคนเดิม กลับมาบริเวณเดิม จะเข้าไปจับกุมตัวคนร้ายไม่ได้ เพราะไม่มีหลักฐานใดๆ ต้องรอให้เขาก่อเหตุก่อน แล้วจึงเข้าไปจับกุม หรืออาจแจ้งเบาะแสว่าพบคนร้ายรายนี้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้”

“กรณีพบคนร้ายกระทำความผิดจำพวกลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ประชาชนเข้าไปจับกุมคนร้ายด้วยตนเองได้ ถ้าพบเห็นคนร้ายลงมือก่อเหตุต่อหน้าต่อตา เพราะจะได้เป็นการช่วยเหลือบ้านเมือง ไม่ปล่อยให้คนทำผิดลอยนวล”

“กรณีคนร้ายมีหมายจับของศาล คิดว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุม ประชาชนไม่น่าจะจับกุมในกรณีมีหมายจับศาลได้ เพราะหมายศาลควรเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่า”

“กรณีคิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าประชาชนไม่สามารถเข้าไปจับกุมคนร้ายด้วยตนเองได้ เพราะอาจได้รับอันตราย เนื่องจากไม่มีความเชี่ยวชาญ และไม่ได้รับการฝึกฝนมา น่าจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากกว่า”

เขาให้ข้อเสนอแนะว่า

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจับกุม โดยประชาชน ให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง กล้าที่จะช่วยจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิด ไม่ให้หลบหนีลอยนวล และเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกประการหนึ่งด้วย”

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ร้อยตำรวจโท มนุพัศ ศรีบุญลือ เกิดวันที่ 15 สิงหาคม 2528 ที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ในปีการศึกษา 2550 นักเรียนนายร้อยตำรวจ (นรต.) รุ่นที่ 61 และสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ในปีการศึกษา 2552 รับราชการบรรจุเป็นร้อยตำรวจตรี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2551 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง พนักงานสอบสวน (สบ 1) สถานีตำรวจภูธรนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม